

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ПРИКАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

ЗБІРНИК
матеріалів звітної наукової конференції
Відокремленого структурного підрозділу
«Івано-Франківський фаховий коледж
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника» за 2024 рік

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова оргкомітету – директор коледжу, кандидат філософських наук, доцент, викладач вищої категорії, викладач-методист Юрій МОСКАЛЕНКО;

Заступник голови оргкомітету – заступник директора з навчально-виховної роботи, викладач вищої категорії, викладач-методист Тетяна ПОЛЯКОВА.

ЧЛЕНИ ОРГКОМІТЕТУ:

Ликтей Л. М., Сидорук О. М., Наконечна І. М., Глушко В. І., Бедрій Т. Р., Гоцуляк К. І., Вольвин Е. М., Селепій О. Д., Савчин Н. В., Солонець Д. М., Стребкова І. В., Павлюк С. М., Максимець Б. В., Гаріджук О. М., Сидорів С. М., Стамбульська Т. І., Гавадзин О. Я.

ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ: офлайн

МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ:

ВСП «Івано-Франківський фаховий коледж

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника»

ДАТА ПРОВЕДЕННЯ:

1 квітня-3 квітня – секційні засідання за участю студентів та викладачів;

4 квітня – підсумкове засідання.

РЕГЛАМЕНТНА ІНФОРМАЦІЯ:

Робоча мова – українська. Секційні доповіді – до 15 хв.

Обговорення доповідей і виступи – до 3 хв.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ. РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ ТА ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

<i>Роман Пятківський.</i> Микола Міхновський про підвалини існування самостійної країни.....	16
<i>Лілія Ладаняк.</i> Петро Голейко – видатний душпастир підпільної УГКЦ.....	19
<i>Ірина Коваль.</i> Війна в житті та творчості Осипа Турянського.....	23
<i>Анна Чупак.</i> Микола Угрин-Безгрішний – громадський діяч, педагог, видавець, письменник (за музейними експозиціями в Рогатині).....	25
<i>Людмила Магаль.</i> Культурний фронт: Ярослав Магаль та його внесок у формування української національної свідомості.....	28
<i>Аліна Жага.</i> Володимир Костів як зачинатель наукових шкіл із проблеми родинної педагогіки.....	31
<i>Яна Цап.</i> Михайло Білик та його переклади.....	35
<i>Аліна Лесів.</i> Основне про Пласт у Калуші.....	38
<i>Вікторія Борищак.</i> Нестор Харжевський – голос правди, заглушений радянськими репресіями.....	41
<i>Катерина Сус.</i> За лаштунками холодної війни.....	44
<i>Ангеліна Богоносюк.</i> Демократичні рухи в Західній Європі та США в 1690-1970-х роках.....	47
<i>Божена Дзендзик.</i> Використання сучасних теорій мотивації в практиці менеджменту.....	49
<i>Людмила Марчак.</i> Soft skills як основа ефективного менеджменту в сучасних умовах.....	52
<i>Ярина Романюк.</i> Основні принципи ефективного тайм-менеджменту.....	55
<i>Юлія Гнатюк.</i> Командоутворення як ефективний метод управління командою.....	58
<i>Марта Яценца.</i> Лідерство в сучасній системі менеджменту.....	61

<i>Тетяна Білецька.</i> Український світ в художніх образах Алли Горської.....	64
<i>Кароліна Кукурудз.</i> Княгиня Ольга: роль жінки в політичних трансформаціях Київської Русі.....	67
<i>Аліна Микитин.</i> «Лисенківщина» або про деструктивні наслідки ідеологізації науки.....	70
<i>Юлія Нерестюк.</i> Формування національної ідентичності Олени Теліги.....	73
<i>Тетяна Олінчинська.</i> Голодомор 1932-1933 років: наслідки злочину.....	76
<i>Аліна Савенко.</i> Лесь Курбас: життя як подвиг.....	79
<i>Евеліна-Саюрі Федорчук.</i> Українське шістдесятництво як процес індивідуалізації нації (в контексті психоаналізу Карла Густава	82
<i>Костянтин Мандзюк.</i> «Історія церкви Різдва Христового в селі Сілець : духовна спадщина та архітектурна спадкоємість».....	85
СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА». ІННОВАЦІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ. ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ	88
<i>Ірина Бей.</i> Реалізація проєктних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.....	89
<i>Тетяна Білик.</i> Патріотичне виховання дітей дошкільного віку засобами дитячої літератури в умовах воєнного часу.....	91
<i>Анастасія Бенюк.</i> Сучасні прийоми розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.....	93
<i>Анна Чіпко.</i> Інтерактивні методи навчання як важливий засіб підвищення ефективності мовленнєвого заняття.....	97
<i>Христина Панчук.</i> Казкотерапія як компонент розвитку мовлення дошкільників в освітньому процесі ЗДО.....	95
<i>Ольга Вуйцик.</i> Формування поетично-емоційної компетенції дошкільників у процесі роботи над віршами.....	99

Ірина Хомин. Розвиток любові до читання дошкільників засобами творів Івана Андрусяка.....	101
Наталія Бойчук. Використання елементів народної математики в роботі сучасних закладів дошкільної освіти.....	103
Марія Семків. Психолого-педагогічні основи взаємодії сімейного і суспільного дошкільного виховання дітей.....	105
Павліна Рихтик. Використання казкотерапії для дітей із заїканням.....	107
Світлана Підберезька. Застосування пісочної терапії в корекційній роботі логопеда.....	109
Уляна Трух, Марія Борис Сенсорні коробки в роботі з дітьми дошкільного віку із ООП.....	111
Надія Дожук, Лілія Польова. Використання нейроігор у роботі з дітьми дошкільного віку із мовленнєвими порушеннями.....	113
Діана Бойчук. Використання змагань як методу фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку.....	115
Ірина Пастух. Впровадження здоров'язберігаючих освітніх технологій в умовах дошкільного навчання.....	117
Анастасія Давидяк. Куточок книги як засіб формування читацької культури дошкільника у ЗДО.....	119
Анастасія Годорак. Роль українського фольклору у формуванні зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.....	121
Вікторія Хомин. Інтерактивні методи навчання, як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку.....	123
Вікторія Галів, Ольга Чеверда. Дитячі твори Олени Пчілки та їх вивчення в закладі дошкільної освіти.....	125
Юлія Пристай. Література рідного краю як чинник формування читацької культури дітей дошкільного віку.....	127
Анна Кость. Літературне краєзнавство в закладі дошкільної освіти.....	129

**СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА». ПРОФЕСІЙНА
КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
ОСВІТИ.....131**

Галина Мицканюк. Гуцульська обрядовість та традиції у художніх творах (на прикладі уроків мовно-літературної освітньої галузі знань).....131

Ярина Зуб'юк. Гуцульська діалектологія та мовна культура вчителя початкової школи карпатського регіону.....134

Уляна Луцька. Професійна підготовка вчителя початкової школи в умовах реформування освіти.....137

Анастасія Рибіцька. Використання малих фольклорних жанрів на уроках мовно-літературної освітньої галузі знань у новій українській школі.....140

Тетяна Николайчук. Розвиток соціокультурного самовизначення особистості школяра.....143

Марта Шенішевська. Формування комунікативної компетентності молодших школярів.....145

Людмила Магаль. Духовно-моральне виховання учнів початкових класів на прикладі поезії.....147

Соломія Остап'юк. Говіркове розмаїття як джерело вивчення інформації про рідний край у початковій школі.....150

Андріана Міщук. Основи християнської педагогіки у працях Андрея Шептицького.....153

Наталія Бруц. Інтерактивні технології вивчення української мови у початковій школі.....161

Софія Яремко. Використання інноваційних технологій навчання у початковій школі.....165

Софія Йосипів. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української мови в початковій школі.....169

Лілія Ладаняк. Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів у процесі естетичного виховання.....	172
Христина Понайда. Формування національно патріотичної свідомості майбутніх педагогів засобом поезії.....	176
Анастасія Стасів. Використання казкотерапії в освітньому процесі початкової школи.....	180
Настя Лугова. Професійне зростання вчителя в умовах реформування освіти: методи, інструменти та мотиваційні чинники.....	184
Анастасія Коваль. Сучасні виклики та перспективи розвитку професійної компетентності педагога в умовах Нової української школи.....	187
Соломія Гнатюк. Формування цифрової компетентності педагога як ключової складової його професійного розвитку.....	190
Руслана Кінаш. Методика розвитку міжкультурної компетентності у процесі навчання англійської мови.....	192
Віталіна Марчук. Методика використання CLIL (Content and Language Integrated Learning) у початковій школі.....	195
Анна Камінська. Використання сучасних технологій на уроках англійської мови.....	198
Галина Мицканюк. Особливості формування етнічної свідомості засобами української народної вишивки.....	201
Тетяна Обач. Основині принципи педагогічної концепції Софії Русової.....	204
Наталія Тарас. Педагогічна спадщина Мирослава Стельмаховича.....	208
Софія Гошовська. Етнопедагогіка: значення та роль в сучасному освітньому процесі.....	212
Любов Чорнописька. Особливості цифровізації освітнього процесу в сучасних умовах.....	215
Оксана Мощовська. Вплив інклюзивного навчання на соціалізацію учнів початкової школи.....	219

**СЕКЦІЯ ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ (СПЕЦІАЛЬНІСТЬ «ЖУРНАЛІСТИКА»). НОВІТНІ
ТЕНДЕНЦІЇ В МЕДІА.....221**

Оксана Гавадзин. Мовна гра у рекламному дискурсі.....221

Назарій Духній. Специфіка роботи інтернет-видання «Galka.if.ua» як мультимедійного ресурсу.....226

Поліна Перегінчук. Журналістська діяльність Емми Антонюк (на прикладі каналу «Це ніхто не буде дивитися»).....228

Роксолана Ярусевич. Вивчення культури і традицій Івано-Франківщини із журналістських досліджень.....231

Марія Гуляй. Військова термінологія в сучасному медійному тексті.....233

Христина Івасів. Блоги як сучасний різновид публіцистичної діяльності.....236

Юрій Скрипник. Способи реалізації бренд-комунікації за допомогою мовної гри.....239

Тетяна Лось. Особливості вживання іншомовних слів у сучасному регіональному медіатексті.....243

Софія Паранюк. Мовні помилки у медіа.....247

**СЕКЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ США У РОБОТІ З ФОРМУВАННЯ
ХАРАКТЕРУ ДИТИНИ, ВИХОВАННІ ЛІДЕРІВ ТА РОЗВ’ЯЗАННІ
КОНФЛІКТІВ У ШКІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД У ФОРМУВАННІ ХАРАКТЕРУ ДІТЕЙ У ПЕРІОД
ВІЙНИ.....251**

Діана Сасюк. Лідерство в освіті в період війни: як учитель початкових класів ЗЗСО формує громадянські цінності у дітей.....251

Соломія Литвин. Чесність як моральний компас у часи війни: інтеграція американського досвіду в український контекст.....255

Златослава Павлюк. Психологічна компетентність – необхідна складова професійної компетентності педагога.....259

<i>Тетяна Цвік.</i> Особливості резильєнтності педагога в умовах сьогодення.....	262
<i>Іванна Рибарук.</i> Психологічні особливості професійного вигорання вчителя початкових класів.....	265
<i>Вікторія Ярецька.</i> Асертивна поведінка як метод запобігання конфліктів серед дітей молодшого шкільного віку.....	268
<i>Вікторія Сидорів.</i> Вплив стилів батьківського виховання на формування характеру молодшого школяра.....	271
<i>Каріна Шатрук.</i> Вплив компліментарних висловлювань на становлення характеру дитини.....	274
<i>Богдана Пулька, Любов Чернописька.</i> Особливості функціонування емоційної лексики у мовленні дітей.....	277
<i>Людмила Недоходюк.</i> Казка як засіб формування характеру дитини, яка зростає у період війни.....	280
СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДИЗАЙН». НЕОБХІДНІСТЬ НАВЧАННЯ ВИСОКО ПРОФЕСІЙНИХ ДИЗАЙНЕРІВ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	283
<i>Анна Савчин.</i> Фантастичний світ Марії Примаченко в українській мультиплікації: від прямого цитування до інноваційних підходів.....	283
<i>Уляна Цепенда.</i> Світ дизайну Жані Теміме у магічному кіносвіті Гаррі Поттера: ідеї, цитування, стилізація.....	287
<i>Аліна Гавадзин.</i> Колір, світло, форма: психологія дизайну середовища.....	291
<i>Христина Маркович.</i> Робочий простір без обмежень: інтер'єр офісів для людей з інвалідністю.....	301
<i>Діана Ладчук.</i> Психологія простору: як дизайн впливає на комфорт людей з інвалідністю.....	304
<i>Соломія Лецишин.</i> Застосування акустичних матеріалів в житлових та громадських приміщеннях і перспективні напрямки досліджень.....	306

Тетяна Олінчинська. Новітні теплоізоляційні матеріали, та перспективи їх застосування в будівництві.....	309
Тетяна Білецька. Сучасний технічний стан робіт з влаштування підлоги різноманітними матеріалами, перспективні задачі наукових досліджень.....	312
Вікторія Гемба. Стан та перспективи застосування Мета роботи левих матеріалів у екстер'єрі.....	315
Яна Савчук, Вікторія Яцків. Альтанки в середовищі прибудинкової території: поєднання дизайну, озеленення та освітлення як чинник гармонізації індивідуального ландшафту.....	318
Марта Король. Дизайн садово-паркових споруд (пергол). Пропозиції ринку в Україні та цікаві тенденції сьогодення.....	322
Христина Павляк. Дизайн-проект дитячої кімнати з закритим балконом: архітектурні та ергономічні аспекти.....	325
Анастасія Дячишин. Дизайн-проект громадського приміщення, адаптованого для людей з інвалідністю: інноваційні рішення та інклюзивний підхід.....	328
Юлія Соловка. Колористична організація громадського приміщення і перспективні напрямки досліджень.....	332
Анастасія Яворницька. Жінки-скульпторки: шлях до мрії та роль у світовій культурі.....	335
Богдана Фарбішевська. Еволюція образу Марії Антуанетти у візії Рози Бертен: від гламуру до страти.....	338
СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРИКЛАДНА МАТЕМАТИКА». ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ З ПРИКЛАДНОЇ МАТЕМАТИКИ.....	341

<i>Назар Фуг.</i> Штучний інтелект у математичній візуалізації: від абстрактних формул до наочних зображень.....	341
<i>Ярина Романюк.</i> Розробка вебсайту «devtools hub»: корисні гайди й інструменти для розробників.....	344
<i>Вероніка Аксюк.</i> Оптимізація чисельних методів з допомогою штучного інтелекту.....	346
СЕКЦІЯ ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ (СПЕЦІАЛЬНІСТЬ «ІНЖЕНЕРІЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»)	349
<i>Олександр Бійовський.</i> Розвиток автоматизації та робототехніки: технології, що змінюють світ.....	349
<i>Анастасія Савчин, Марія Лейбюк.</i> Вплив штучного інтелекту на майбутнє програмування.....	353
<i>Ілля Козут, Юліанна Яківчук.</i> Сучасні виклики кібербезпеки: загрози, кіберзлочинність та методи захисту від шкідливого програмного забезпечення..	356
<i>Анастасія Печарська, Микола Трохименко.</i> Інформаційні технології як драйвер розвитку суспільства.....	359
СЕКЦІЯ ПРАВНИЧИХ НАУК. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРАВОВИХ НАУК ОЧИМА ПРАВНИКІВ-ПОЧАТКІВЦІВ	362
<i>Ангеліна Волошанюк.</i> Механізми співпраці громадянського суспільства та національної поліції в умовах воєнного стану.....	36
<i>Людмила Шевчук.</i> Європейська інтеграція як фактор адаптації українського законодавства до правових стандартів Європейського Союзу.....	364
<i>Марія Гавадзин.</i> Гендерний дисбаланс у юридичній сфері: порівняльний аналіз України та країн ЄС.....	367
<i>Дарина Цібій.</i> Правове регулювання прав та обов'язків громадян України під час повномасштабного конфлікту.....	370

Василина Пономарьова. Правові аспекти порушення прав учасників освітнього процесу на тимчасово окупованих територіях України.....	373
Анастасія Пічак. Вплив соціальних мереж на формування правосвідомості: сучасні виклики для держави і права.....	375
Вікторія Шуниц. Практика застосування міжнародних норм щодо прав військовополонених у сучасних збройних конфліктах.....	378
Богдана Бундзяк. Штучний інтелект у судочинстві: вплив на цивільний процес.....	381
Інеса Маковійчук. Цивільно-правове регулювання донорства в Україні: проблеми та перспективи.....	384
Марія Стадник. Правовий статус волонтера.....	386
Ольга Грицюк. Правовий захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в умовах воєнного стану.....	389
Тетяна Градюк. Правовий захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в умовах воєнного стануПроблема зайняття гральним бізнесом в Україні.....	391
Вікторія Роговик. Особливості цивільного процесу щодо стягнення дебіторської заборгованості.....	393
Надія Дунда. Цивільно-правове регулювання усиновлення дітей в Україні в умовах воєнного стану.....	396
СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ». СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ І СВІТІ.....	398
Яна Битчай. Особливості розвитку франчайзингу в Україні.....	398
Мар'яна Воловець. Розвиток туристичного бізнесу в Україні: сучасні виклики і маркетингові рішення.....	402
Марта Заграновська. Таргетована реклама як інструмент інтернет-маркетингу.....	405

Наталія Грабовська. Бренд особистості як фактор успіху менеджера туристичної компанії.....	408
Софія Мережко. Технологія впровадження контролінгу на туристичному підприємстві.....	411
Надія Цінявська. Культурний туризм: як традиції та спадщина приваблюють мандрівників.....	414
Вікторія Грималюк. Екотуризм як інструмент природи: український та світовий досвід.....	416
Анастасія Кобринська. Гастрономічний туризм: як кухня регіону може стати туристичним брендом.....	419
Тетяна Федик Маркетинг у туризмі: роль соціальної мережі у просуванні туристичних напрямків.....	421
Марія Глинчак. Екологічні наслідки війни: вплив на навколишнє середовище та туристичну привабливість регіонів.....	423
Назарій Мартишук. Нові виклики та тенденції в розвитку туризму України.....	425
СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА».	
ВПЛИВ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ.....	428
Захар Костюк. Англomовні запозичення у сфері туризму та готельно-ресторанної справи.....	428
Марія Палійчук. Леся Українка і Гуцульщина.....	431
Марія Плитчук. Крафтові мандри Карпатами.....	435
Олександра Ілюк. Кейтеринг в умовах інноваційних змін в ресторанному бізнесі.....	438
Владислав Мельничук. Еко-тренд в сфері гостинності: сучасні тенденції розвитку.....	442
Ксенія Шпитчук. Особливості розвитку музейного туризму на Верховинщині.....	445

<i>Андрій Боднарівський.</i> Перспективи розвитку готельного бізнесу в Карпатському регіоні.....	448
СЕКЦІЯ «ІНКЛЮЗІЯ, СПРАВЕДЛИВІСТЬ, ВЗАЄМОДІЯ»	
INCLUSION, EQUITY, COOPERATION.....	453
<i>Євгенія Сагалюк, Діана Тринчук.</i> Інклюзія та права людини: виклики та перспективи.....	453
<i>Анна Данилишин, Діана Сасюк.</i> Роль педагогів у формуванні інклюзивного середовища.....	456
<i>Діана Попович, Кароліна Кричовська.</i> Інклюзія в освіті: виклики та можливості.....	459
<i>Ірина Федунь, Наталія Стефанюк, Софія Вишнівська.</i> Роль коледжів у підготовці фахівців для роботи в інклюзивному середовищі.....	461
<i>Ольга Вуйцик.</i> Інклюзія під час війни в Україні.....	464
<i>Юлія Пішак.</i> Казка у вивченні англійської мови в інклюзивному освітньому середовищі.....	467
<i>Вікторія Маліброда, Юлія Павлюк.</i> Культурно-мистецькі практики як інструмент розвитку інклюзії.....	470
<i>Яна Дарій, Тетяна Куцій.</i> Театр і музика для людей з інвалідністю: нові форми самовираження.....	473
<i>Любомира Бігун, Вікторія Савчин.</i> Театр і музика для людей з інвалідністю: нові форми самовираження.....	475
<i>Наталя Бечка.</i> Соціальна інклюзія та культура: вплив мистецтва та медіа.....	480
<i>Андріана Глушак, Васирина Гірник.</i> Роль медіа у формуванні інклюзивного мислення суспільства.....	483
<i>Юлія Духняк, Анастасія Духович.</i> Інклюзивний простір : створення комфортних умов для всіх.....	486
<i>Вікторія Кустрьо, Яна Чокинюк.</i> Інклюзивні освітні матеріали та технології.....	489

Тетяна Яневич, Неля Нагорняк. Сучасні технології для підтримки дітей з ООП.....	492
Яна Павлишин, Марія Говдера, Оксана Глинка. Як випускники сприяють розвитку інклюзії в суспільстві.....	494
Юлія Пенгрин, Вікторія Абрам. Психосоціальна реабілітація ветеранів: шляхи адаптації до мирного життя.....	498
Ілона Іванків, Вікторія Гаврилюк, Юлія Красілич. «Сонячна пекарня» як простір реабілітації та працевлаштування осіб з ООП.....	500
Андріана Дьолог, Івіліна Білінкевич. Арт-терапія як метод соціалізації людей з інвалідністю.....	503
Вікторія Андріїв, Віта Юхней. Співпраця коледжів із соціальними та волонтерськими організаціями для розвитку інклюзії.....	505
Лідія Сидорів. Формування інклюзивної компетентності у майбутніх викладачів зов в процесі вивчення гуманітарних дисциплін.....	508

СЕКЦІЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

Проблема: РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ ТА ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

КЕРІВНИК — голова циклової комісії загальної підготовки, кандидат політичних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист **Максимець Богдан Володимирович**.

СЕКРЕТАР — кандидат філософських наук, доцент, викладач вищої категорії **Пятківський Роман Олександрович**.

МИКОЛА МІХНОВСЬКИЙ ПРО ПІДВАЛИНИ ІСНУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНИ

Роман Пятківський,

кандидат філософських наук, доцент, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. В умовах триваючої російсько-української війни, під час якої ворог намагається використати кризу національної самоідентифікації частини українських громадян в цілях інформаційної гібридної агресії, звернення до постаті Миколи Міхновського як духовного провісника української незалежності набуває особливої значущості. І це не випадково, адже мова йде, словами Петра Мірчука, про «апостола новітнього українського націоналізму і зокрема Українсько Державності» [1, с. 7]. Світоглядно-політичний внесок мислителя в український національний проєкт початку ХХ століття, зокрема його ідеї стосовно засад існування самостійної України, є важливим дороговказом шляхів сучасного державного будівництва.

Мета роботи — осмислити ідеї Миколи Міхновського як інтелектуальну основу для державницького мислення та національної зрілості українців.

Виклад основного матеріалу. Адвокат, публіцист, політичний діяч, ідеолог націоналізму та самостійництва, Міхновський не лише проголосив ідею незалежної України, але й створив політичну організацію – Українську народну партію (1902), яка вперше проголосила у своїй програмі гасло «Самостійна Україна». Прагнучи реалізувати цю ідею в умовах піднесення національно-визвольного руху українців, Міхновський розгорнув широкий спектр суспільно-політичної діяльності: від організації українського війська до забезпечення автокефалії церкви.

На відміну від прихильників романтичного народництва та космополітичного соціалізму, Міхновський вважав націоналізм не агресивною одержимістю, а необхідним інструментом забезпечення власного права на існування та формою самозахисту українського народу. Будучи переконаним, що «потреба боротьби випливає з факту нашого національного існування», мислитель «браком націоналізму серед широкого загалу» української нації пояснював численні історичні біди та колоніальне поневолення України [2, с. 228].

Міхновський заклав підвалини концепції культурного та політичного суверенітету України. Центральним гаслом його творчості стало ідеологічне кредо: «Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна від гір Карпатських аж по Кавказькі» [2, с. 45]. У проєкті «Основного закону Самостійної України» (1905) мислитель обґрунтував форму української державності як «Всеукраїнську спілку вільних і самоправних земель», що передбачала федералізм на основі етнічного принципу, із чітким домінуванням української національної волі.

Політичну етику самостійництва Міхновський розкрив у «Десяти заповідях УНП» [2, с. 58-60]. Ця програмна настанова поєднувала цінності національного світогляду із закликом до соціальної мобілізації та вимогами до особистої відповідальності громадян. У документі Міхновський чітко розрізняє ворогів і союзників, застерігає українців від «перевертнів» та ренегатів, вказує на шляхи запобігання асиміляції. У «Десяти заповідях» ідея націоналізму постає не лише політичною риторикою, а духовним і побутовим принципом.

Міхновський ретельно шукав фундаментальні опори самостійної держави. На його думку, підвалини незалежної України мають включати: історичне та моральне право на державність; національну свідомість як масову форму патріотизму; єдність українців незалежно від регіонів; провідну роль інтелігенції; українську мову, військо, церкву як інститути стійкості нації; щоденне втілення націоналізму як світогляду та етичного кодексу. Як стратег, а не мрійник, Міхновський розумів, що незалежність не впаде з неба, її слід осмислити, вибороти, зберегти. Самостійність для нього – це не лише політичний статус, а спосіб буття нації, який потребує щоденних зусиль. А націоналізм – це не агресія, а етика свободи, засіб захисту від асиміляції, форма щоденного буття у правді про себе.

Висновки. Міхновський першим серед українських мислителів ХХ століття сформулював цілісне бачення політичного, духовного та культурного суверенітету як форми національного самозахисту. Концепція самостійності України як світоглядна програма дій була побудована мислителем на засадах гідності, ідентичності, організованій силі та жертовності українців.

Спадщина Міхновського – це не музейний артефакт, а актуальний заклик українців до національної зрілості, державницького мислення, сповнення громадянського обов'язку та моральної відповідальності перед історією. У наші дні, коли Україна платить високу ціну за свободу, наукове й суспільне осмислення ідей видатного ідеолога українського самостійництва – не лише данина пам'яті, а й акт політичної зрілості та духовного росту кожного з нас, засіб зміцнення віри українців у місію незалежної України.

Список використаних джерел

1. Мірчук П. Микола Міхновський – апостол української державності. Філадельфія: Т-во Української Студіюючої Молоді ім. М.Міхновського, 1960. 136 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/ideologiya/252-mirchuk-p-mikola-mihnovskiyy-apostol-ukrayinskoyi-derzhavnosti/>
2. Міхновський М. Самостійна Україна; Справа української інтелігенції. Київ: МАУП, 2007. 352 с.

ПЕТРО ГОЛЕЙКО – ВИДАТНИЙ ДУШПАСТИР ПІДПІЛЬНОЇ УГКЦ

Лілія Ладаняк,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Максимець Богдан Володимирович**, кандидат політичних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність дослідження. Українська греко-католицька церква (УГКЦ) – найбільша католицька церква в Україні. Одна із 23-х східних католицьких церков свого права. Перебуває у сопричасті з Папою Римським й католицькою церквою та зберігає візантійську літургійну традицію. У 1946–1989 рр. вона була заборонена на території УРСР, а священники та інші духовні особи були піддані репресіям. Проте попри суворі заборони, в умовах переслідувань і глибокого підпілля церкві вдалося зберегти неперервну тяглість служіння. Власне у 2025 р. минає 35 років з часу остаточної легалізації (1990 р.) забороненої радянською владою УГКЦ. Наближав цю мить своїм сміливим та самовідданим служінням отець Петро Голейко (1913–1981) в с. Гостів Тлумацької міської громади Івано-Франківської області, хоча особисто йому, на жаль, не судилося це побачити.

Мета роботи – охарактеризувати постать одного зі священників підпільної УГКЦ отця Петра Голейка.

Виклад основного матеріалу. Петро Голейко – син отця Миколи Голейка, пароха села Кутище на Тлумаччині, та Володимири Кисілевської-Голейко, вчительки, дочки отця Володимира Кисілевського, пароха села Гринівці

Тлумацького району [1, с. 13]. Петро пішов слідами батька. У 1938 р. закінчив Львівську богословську академію. Того ж року одружився з Дарією Комаринською, дочкою адвоката Романа Комаринського. Добродійка Дар'я здобувала освіту у Городенківській гімназії «Рідна школа. Після одруження була домогосподаркою, виховувала дітей і брала у церковному житті. Молоде подружжя мешкало в домі батька, М. Голейка [1, с. 15].

У о. Петра було п'ятеро дітей: Тетяна (с. Надія - монахиня, закінчила Чернівецький національний університет, вчителька німецької мови), Роман (пішов слідами батька і став священником), Богдан (закінчив Львівський торгівельно-економічний університет), Володимир (закінчив Львівський автодорожній технікум) і Марія (закінчила Чернівецький національний університет, вчителька німецької мови).

1939 рік – перша окупація Галичини більшовиками, які сповідували атеїстичну ідеологію, вели боротьбу з релігійними організаціями. Багато богословів після закінчення теологічних академій стримувалися від священства та йшли вчителювати або займалися господарством. Перед загрозою Другої світової війни, переживаючи окупацію більшовиків, Петро Голейко відчував глибоку потребу духовної опіки для свого обездоленого народу. У жовтні 1941 р. в соборі святого Юра у Львові він приймає святу Тайну Священства з рук преосвященного владики Миколая Чарнецького. Після свячень отримав направлення на парафію в с. Вістра Коропецького району Тернопільської області. [1, с. 19].

Після смерті митрополита Андрея Шептицького 1944 р. почались найважчі часи для УГКЦ. Почалися арешти духовенства. Справа ліквідації УГКЦ торкнулася й о. Петра. На Тернопільщині ця справа почалася у 1946 р.. За відмову о. Петра перейти на московське православ'я його сім'ї постановили до 24 годин покинути парафію. Тому він з сім'єю переїхав до свого тата, у с. Кутище, що належало до Станіславської області. Там ліквідація УГКЦ почалась у 1947 р. [1, с. 22].

29 травня 1947 р. відбувся арешт отця Миколи Голейка. Після цього о. Петро переїжджає з сім'єю в село Гринівці. На допомогу прийшов парох села, о. Зеновій Кисілевський. Він порадив о. Петру вдатися до с. Тарновиця Пільна, що в 5 км від Гринівців. За короткий час о. Петро влаштувався на роботу столяром с. Тарновиця Пільна, яке населяли лемки, переселенці внаслідок операції «Вісла» [2, с. 38].

Після арештів духовенства УГКЦ багато навколишніх сіл залишились без душпастирів. Залишились тільки два греко-католицькі священники – о. Зеновій Кисілевський і о. Петро Голейко на такі довколишні села, як Гостів, Прибилів, Бортники, Богородичин, Королівка. Грушка, Гринівці, Колінці, Надорожна, Торговиця. Отець Петро не проявляв себе, поки не познайомився з родиною Романа Падоха, який виділив одну з кімнат для щоденних богослужінь. З часом сюди почали приходити люди. Підпільна церква П. Голейка стає відомою. Районне начальство тисне на голову сільради, який дає розпорядження Голейкові покинути село. Разом з родиною він переїхав до с. Гостова. Люди з навколишніх сіл довідуються про місце проживання о. Петра, вони тягнуться до хати. У ній правиться Служба Божа [1, с. 44].

Із 1957 р. церкву у Гостові було закрито. Голейко віправляв богослужіння щодня у себе вдома. Село Гостів було під особливим наглядом районних начальників. Отця і парафіян переслідували атеїсти. Церква перейшла в глибоке підпілля. Відправи відбувалися у приватних помешканнях ревних вірян і у домі П. Голейка, двері якого не закривалися ні в день ні в ночі. Щонеділі люди збиралися на служби божі, за що їх штрафували, викликали на допити, засуджували [1, с. 52].

25 січня 1981 р. виходить стаття у «Прикарпатській правді» під назвою «Уніатська сверблячка», в якій в критичний спосіб осміяно греко-католицького священника і його дочку Тетяну, яка разом з батьком чекає «німців» (була вчителькою німецької мови). [1, с. 79].

22 листопада 1981 р. отця П. Голейка не стало. Трагічна звістка болем відізналася в серцях родини і вірних парафіян. Блискавкою облетіла всі навколишні

села. Понад 40 років трудився отець Петро на ниві духовного життя свого народу. Всі роки служіння припали на час більшовицького поневолення й переслідувань Церкви. Він здобув щиру пошану й любов своїх парафіян. Своєю працьовитістю, убогістю життя, добрими проповідями гуртував довкола себе вірних греко-католиків [1, с. 81].

Усі дороги, що вели до села Гостова, перекрила міліція. Кожного, хто йшов у село, перевіряли. Не всі священники, які хотіли взяти участь у похороні, змогли прибути. Прибув Антоній Бучацький, вірний товариш і чоловік його сестри Олени, який відбув 10 років заслання, Караганду за свою відмову від московського православ'я і за свою духовну підтримку національного підпілля [3, с. 123].

За цим похороном спостерігали вороги церкви, але підійти не наважувалися. Похоронний похід рушив селом до церкви. Біля дзвіниці стояла міліція. Люди зробили триразовий обхід з домовиною навколо церкви. Похід рушив на цвинтар. Люди оточили могилу кільцем, а вороги церкви на відстані спостерігали. Відправу закінчив владика Павло Василик [1, с. 82].

У хаті отця Петра Голейка у Гостові створено музей-садибу. На його честь названо одну з вулиць.

Висновки. Отець Петро Голейко був важливою постаттю своєї громади, яка пам'ятає і поширює пам'ять про його величезний вклад в боротьбу з радянськими окупантами та їх прибічниками за відновлення рідної Української Греко-Католицької Церкви на території Галичини.

Список використаних джерел

1. Голейко Т. (с. Надія). Освячені в істині. Тернопіль: А-Принт, 2022. 152 с.
2. Голейко Т. (с. Надія). Те, що на серці. Львів: Місіонер, 2018. 48 с.
3. Романович О. Нариси села Гостова. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2009. 264 с.

ВІЙНА В ЖИТТІ ТА ТВОРЧОСТІ ОСИПА ТУРЯНСЬКОГО

Ірина Коваль,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Максимець Богдан Володимирович**, кандидат політичних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність дослідження. Війна є однією з найжорстокіших трагедій в історії людства. Вона залишає слід не лише в житті окремих людей, а й у мистецтві, зокрема в літературі. Осип Турянський (1880–1933) – український письменник, який пережив жахи війни та. Його твір «Поза межами болю» – антивоєнний твір, що розкриває тему страждань. Сьогодні його творчість набуває особливої актуальності.

Мета роботи – проаналізувати, як Перша світова війна вплинула на життя та творчість Осипа Турянського, дослідити його перебування в м. Рогатині та детально розглянути його найвідоміший твір «Поза межами болю».

Виклад основного матеріалу. Осип Васильович Турянський народився 1880 р., 145 років тому, в с. Оглядів на Львівщині. Він навчався у Львівському університеті, а згодом займався літературною та викладацькою діяльністю. До Першої Світової війни працював учителем, писав статті та художні твори [3].

У 1914 р. Турянського мобілізували до австро-угорської армії. Незабаром він потрапив у полон до сербів, де пережив важкі випробування – холод, голод, виснаження. Саме цей досвід радикально змінив його світогляд. Після повернення з полону він почав працювати над антивоєнними творами [1].

Головним твором Осипа Турянського стала повість *«Поза межами болю»*, опублікована 1921 р. у Відні. В основі твору – його власний досвід перебування у полоні. Це один із антивоєнних творів в українській літературі, що поєднує філософські, психологічні та гуманістичні мотиви. У центрі сюжету – група з семи військовополонених, які змушені долати суворий гірський ландшафт у пошуках порятунку. Війна в творі зображена через страждання [2].

Повість розкриває важливі теми: засудження війни, психологічну боротьбу, гуманізм і братерство, адже навіть у найважчі моменти люди можуть допомагати одне одному [2].

Після повернення з полону Турянський оселився у Рогатині, де працював учителем [3]. Він продовжував літературну діяльність і брав активну участь у культурному житті міста. У Рогатині він писав публіцистичні та художні твори, аналізував соціальні проблеми й розвивав свої антивоєнні погляди. Саме тут він займався популяризацією своєї творчості, зокрема повісті *«Поза межами болю»* [1]. Рогатин став для Турянського місцем відновлення після війни та полону. Це місто дало йому можливість знову включитися в літературний процес.

Висновки. Осип Турянський став одним із перших українських письменників-антивоєнників «втраченого покоління». Його творчість розкриває не лише фізичні страждання, спричинені війною. Повість *«Поза межами болю»* залишається актуальною й сьогодні, адже нагадує, що війна – це трагедія для кожної людини.

Список використаних джерел

1. Айба Д. Осип Турянський та *«Поза межами болю»*: біографія, аналіз твору // Всеосвіта. URL: <https://vseosvita.ua/library/osyp-turianskyi-ta-poza-mezhamy-boliu-biohrafiiia-analiz-tvoru-632894.html>. – (Дата звернення: 08.03.2025)
2. Джей Джи. *«Поза межами болю»*: аналіз // Dovidka.biz.ua. – URL: <https://dovidka.biz.ua/poza-mezhami-bolyu-analiz/>. – (Дата звернення: 08.03.2025.)
3. Мончук І., та ін. Турянський Осип Васильович // Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Турянський_Осип_Васильович. – (Дата звернення: 08.03.2025)

**МИКОЛА УГРИН-БЕЗГРІШНИЙ -
ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ, ПЕДАГОГ,
ВИДАВЕЦЬ, ПИСЬМЕННИК (ЗА
МУЗЕЙНИМИ ЕКСПОЗИЦІЯМИ В
РОГАТИНІ)**

Анна Чупак,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Максимець Богдан Володимирович**, кандидат політичних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність теми. Микола Угрин-Безгрішний жив у 1883-1960 роках. Він був активним учасником громадського життя, займаючись питаннями освіти, культури та української ідентичності. Як педагог, він доклав зусиль для впровадження нових методів навчання, а як видавець, популяризував українську літературу. Його діяльність мала значний вплив на формування національної свідомості та збереження української культури.

Метою даного дослідження є висвітлення життєвого шляху та діяльності Миколи Угрина-Безгрішного, його внеску в розвиток освіти та культури в Україні, а також вивчення його впливу на сучасне суспільство.

Виклад основного матеріалу. Микола Угрин-Безгрішний – відомий прозаїк, поет, драматург, видавець, фотограф, педагог, а також активний учасник національно-визвольних змагань та громадський діяч. [4]

З появою Легіону Українських Січових Стрільців було створено Пресову Кватуру (орган розповсюдження та збереження інформації про УСС), при якій діяли етапна гімназія, курси для неписьменних стрільців, читальня з бібліотекою.

Микола Угрин-Безгрішний був одним з організаторів Пресової Кватири. Тут зібралася плеяда талановитих письменників, журналістів, художників, музикантів, серед яких Осип Назарук, Левко Лепкий, Роман Купчинський, Осип Курилас, Лев Гец, Михайло Гайворонський, Дмитро Вітовський, Антін Лотоцький та інші. [2]

У 1915 році при Пресовій Кватирі Микола Угрин започаткував видання гумористично-сатиричного журналу «Самохотник». У травні 1916 р. у Свистільниках з'явилися журнали «Вісник Пресової Кватири У. С. С.» та «Самопал». [2]

З 1911 до 1939 р. Микола Угрин-Безгрішний працював викладачем в Українській приватній гімназії ім. Володимира Великого в м. Рогатин, що на той час була одним з найпотужніших навчальних закладів Галичини. [3]

З січня 1923 до кінця 1924 року, з піврічною перервою, у Рогатині видавався місячник «Рогатинець», який редагували викладачі гімназії Микола Угрин-Безгрішний та Антін Лотоцький. У журналі друкувалися історичні, просвітянські та краєзнавчі матеріали, багато статей з'являлося під підписом «МУБАЛ» (Микола Угрин-Безгрішний, Антін Лотоцький).

Микола Угрин-Безгрішний редагував та видавав численні часописи: «Самохотник», «Вісник Пресової Кватири У. С. С.», «Самопал», «Бомба», «Будучина», «УСУСУ», «Червона Калина», «Рогатинець», «Око», «Обрій», «Грім» та газету «Рогатинське слово».

Окрім цього, він друкувався в журналах «Світ дитини», «Рідна школа», «Літопис Червоної Калини», «Діло». У 1936 р. разом з Антоном Лотоцьким видав «Граматику української літературної мови». Також з його ініціативи було засновано видавництва «Журавлі» (для дорослих) та «Сині дзвіночки» (для дітей). [2]

Із закриттям гімназії у 1939 р. і до червня 1941 р. працював директором Рогатинської школи освіти дорослих. Під час німецької окупації викладав у Рогатинській учительській семінарії, а також з липня по грудень 1941 р. був головним редактором та видавцем газети «Рогатинське слово». Часопис на початку

навіть закликав до створення Української держави. Оскільки Угрин-Безгрішний належав до когорти колишніх старшин Українських Січових Стрільців та УГА, які прагнули створити свою регулярну армію за підтримки німців, він підтримав ідею створення дивізії «Галичина» і навіть сам вступив до її лав (пізніше I дивізія Української національної армії). [1]

19 липня 1944 р. з наближенням фронту емігрував на Захід.

У музеї Рогатина зібрані матеріали, що ілюструють життя та творчість Миколи Угрин-Безгрішного та його сучасників. Серед них архітектор Роман Грицай (1887–1968), художники Юліан Панькевич (1863–1933), Володимир Баляс (1906–1980) та Едвард Козак (1902 р. н.). В експозиції представлені живопис і графіка, а також документи та фотоматеріали з життя художників, ескізи обкладинок, книги з ілюстраціями, проспекти виставок тощо. [1]

Висновки. Микола Угрин-Безгрішний був визначною постаттю своєї громади, яка зберігає та поширює пам'ять про його значний внесок у боротьбу за національне відродження, розвиток української культури та зміцнення духовних цінностей.

Список використаних джерел

1. Боровець З. Микола Угрин-Безгрішний – педагог, прозаїк, поет, драматург, видавець, фотограф, громадський діяч (140 років тому) [URI Микола Угрин-Безгрішний - педагог, прозаїк, поет, драматург, видавець, фотограф, громадський діяч \(140 років тому\) | Український погляд](#) (дата звернення 01.03.2025)
2. Меморіальний музей-садиба Миколи Угрин-Безгрішного [URI Музей-садиба М. Угрин-Безгрішного – Рогатин – Відпочинок в Карпатах – КАРПАТИ.INFO / Україна / Івано-Франківська область / Івано-Франківськ та околиці](#) (дата звернення 01.03.2025)
3. Рогатинська гімназія імені Володимира Великого [URI Рогатинська гімназія імені Володимира Великого – Вікіпедія](#) (дата звернення 01.03.2025)
4. Угрин-Безгрішний Микола [URI Угрин-Безгрішний Микола – Вікіпедія](#) (дата звернення 01.03.2025)

КУЛЬТУРНИЙ ФРОНТ: ЯРОСЛАВ МАГАЛЬ ТА ЙОГО ВНЕСОК У ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Людмила Магаль,
студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».
Науковий керівник – **Максимець Богдан
Володимирович**, кандидат політичних наук,
викладач вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність дослідження. Формування національної свідомості дуже важливе для збереження української культури та ідентичності. Протягом історії багато видатних українців боролися за те, щоб наш народ пам'ятав свої традиції, мову та історію. Ярослав Магаль зробив великий внесок у розвиток української культури. Його діяльність допомагала людям розуміти, хто вони є, і чому важливо берегти українські традиції.

Ця тема особливо важлива сьогодні, коли Україна продовжує боротися за свою незалежність. Вивчення життя, професійної діяльності та громадської активності таких людей, як Ярослав Магаль, допомагає нам усвідомити, наскільки важливо підтримувати свою культуру та зберігати історичну пам'ять.

Мета роботи – охарактеризувати життєвий шлях Ярослава Магала та його внесок у формування української національної свідомості.

Виклад основного матеріалу. Ярослав Магаль народився у 1947 році на Львівщині, в селі Которини, що розташоване серед мальовничих краєвидів біля Дністра. Його діти – син Олег Магаль і донька Галина. «Мій батько завжди навчав нас любити рідну землю, цінувати слово і культуру. Його поезія була не просто творчістю, а відображенням його глибокої любові до України. Він провів свої

дитячі та юнацькі роки в своєму рідному селі, переймаючись красою природи, яка згодом надихнула його на творчість. Ще в шкільні роки тато почав писати вірші, а його перші поетичні рядки побачили світ у районній газеті» – згадує Олег [5].

Освіту здобув у Львівському культосвітньому училищі, а згодом розпочав свою професійну діяльність. Працював у Калуші – спочатку у сфері культури, а потім на Калузькому хіміко-металургійному комбінаті. Проте його справжнім покликанням завжди залишалося слово. Він активно працював журналістом, був кореспондентом та завідувачем відділу газет «Калуський хімік» та «Дзвони Підгір'я», став членом літературної студії «Підгір'я» та Спілки журналістів України. Його вірші та статті друкувалися в місцевих і обласних виданнях, а головною темою його творчості завжди була Україна: її історія, народ, культура та духовні цінності [4, с. 84].

Культурний фронт – це боротьба за духовну спадщину народу, за його право на власну мову, літературу, мистецтво та історичну пам'ять. У складні періоди, коли українська культура зазнавала утисків, саме такі люди, як Ярослав Магаль, ставали своєрідними «бійцями» цього фронту [1].

Його поезія та публіцистика пробуджували в людях почуття гордості за свою Батьківщину, закликали зберігати рідну мову, традиції та історію. Його творчість – це не просто красиві вірші, а глибока громадянська позиція. У його творах звучать мотиви любові до України, пошуку істини, прагнення до справедливості [2].

Окрім журналістики та поезії, він також активно сприяв розвитку літературного процесу в Україні, підтримуючи молодих авторів, організовуючи творчі зустрічі, публікуючи матеріали про культурне життя свого регіону [6].

Його життя обірвалося у 2008 році. Похований на Старому цвинтарі в Калуші, що на Височанці. Проте його творчість має значний вплив на сучасних дослідників української культури. Ярослав Магаль залишив по собі значний творчий спадок, серед якого особливе місце займають його поетичні збірки «Ти моя надія», «Осінній засів», «Моя любов». Його поезія пронизана ніжністю, глибокими почуттями до

рідної землі та народу. Його внесок у формування національної свідомості полягає не лише в його власних творах, а й у тій просвітницькій діяльності, яку він здійснював усе життя. Його статті, поезія та громадська активність допомагали утвердженню української мови, культури та історичної пам'яті [3].

Висновки. Отже, Ярослав Магаль був не лише талановитим поетом і журналістом, а й справжнім патріотом, який своєю творчістю зробив вагомий внесок у духовне пробудження українців. Його культурний фронт – це боротьба за українське слово, за пам'ять про наше минуле, за національну гордість. Його спадщина продовжує жити, надихаючи нові покоління любити свою країну, берегти її культуру та мову.

Список використаних джерел

1. Барнич Н. Він ніс людям радість... хоча у серці мав багато жалю. *Вісті Калушчини*. 2012 р. 22 серпня. URL: <https://visti-kalush.com.ua/articles/category/society/2012/08/22/4876/view> (дата звернення: 01.03.2025).
2. Крохта В. Телебачення, журналістика і Калуш. URL: <https://firtka.if.ua/url/rewrite/66536> (дата звернення: 01.03.2025).
3. Лебедина пісня Ярослава Магалья. *Вікна*. 2008 р. 15 грудня. URL: <https://vikna.if.ua/news/4107/view> (дата звернення: 01.03.2025).
4. Магаль Я. Осінній засів. Калуш: Самвидав, 2008. 84 с.
5. Свідчення Магалья Олега Ярославовича про життєвий шлях батька Магалья Ярослава Ярославовича. Проживає в м. Калуш, Калуської міської об'єднаної територіальної громади Калуського району Івано-Франківської області, вул. Грушевського, буд 7. Тел.: 0503730980 / записала та надрукувала Ярослава Магаль (до тез додаються).
6. Шевчук П. Година поезії «„Висіваю свої думки на папері людської пам'яті,,»». URL: https://jun-biblioteka.at.ua/news/godina_poeziji_visivaju_svoji_dumki_na_paperi_ljudskoj_i_pam_jati/2012-08-25-10 (дата звернення: 01.03.2025).

ВОЛОДИМИР КОСТІВ ЯК ЗАЧИНATEЛЬ НАУКОВИХ ШКІЛ ІЗ ПРОБЛЕМИ РОДИННОЇ ПЕДАГОГІКИ

Аліна Жага,

студентка ІІ курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Максимець Богдан Володимирович**, кандидат політичних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність дослідження. Провідний науковий інтерес вченого, Костіва Володимира Іларійовича – це галузь родинної педагогіки і психології. Ним вперше в родинній фамілогії розроблена типологічна класифікація нуклеарних сімей, побудована з використанням компонентів основи родинних взаємовідносин, захищена одна з перших кандидатських дисертацій, присвячених проблематиці неповних сімей, видано низку праць з проблем родинної педагогіки і психології, як особисто, так і в співавторстві зі своїми аспірантами та здобувачами. Важливо, що під керівництвом В.Костіва вперше в Україні на основі системно-синергетичного підходу розроблена концептуальна модель формування різноаспектної культури особистості, обґрунтовано новітні методологічні засади й технологічні шляхи формування світоглядної культури особистості, виокремлено структурні елементи відповідних інтегральних властивостей, взаємозв'язок, функціональну взаємозалежність, самоорганізацію в процесі формування, виховання, саморозвитку й самовдосконалення конкретних інтегративних якостей студентської молоді.

Мета роботи – охарактеризувати постать В.Костіва як зачинатель наукових шкіл із проблеми родинної педагогіки.

Виклад основного матеріалу. Володимир Іларіонович Костів народився 29 січня 1955 року в селі Тудорилівка Монастириського району Тернопільської області. Закінчив середню школу, а згодом відслужив військову службу в Німеччині. У 1980 році закінчив історичний факультет Івано-Франківського педагогічного інституту імені Василя Стефаника, де й продовжив свою професійну та наукову діяльність. Протягом багатьох років Володимир Костів працював у Прикарпатському університеті імені Василя Стефаника, обіймаючи різні посади: викладач, асистент, доцент кафедри педагогіки, заступник декана історико-педагогічного факультету, науковий співробітник. Він також був керівником Науково-методичного центру «Українська етнопедагогіка і народознавство» АПН України та очолював Науково-дослідний центр «Педагогіка і психологія вищої школи». Помер Володимир Костів 23 грудня 2018 року [2].

Із студентської лави, з 2-го курсу Володимир Костів почав займатися проблемами сім'ї, а саме він досліджував, так звану своєрідну сім'ю – не повну (осиротіла, позашлюбна, розлучена, дестанта). Завжди центром його всіх досліджень були діти. Володимир Костів досліджував виховання, розвиток, становлення дитини як особистості у не повній сім'ї. Також Володимир досліджував національно-патріотичне виховання дітей, що є дуже важливим. Він зазначав, що європейці не розуміють значення патріотичного виховання, у них це культуровідповідність, адже з самого початку у них сформувалася своя нація та держава, і питання національного виховання та єдності не поставало так гостро. Україну ж спіткала тяжча доля, і ми до сьогодні повинні розвивати нашу національну свідомість, з цього приводу Володимир Костів написав книгу «Формування громадянської культури особистості» [1].

Родинна педагогіка як галузь науки досліджує закономірності, методи та засоби виховання дітей у сім'ї. Володимир Костів одним із перших в Україні визначив сім'ю як головний інститут соціалізації дитини, що формує її світогляд, моральні орієнтири та національну ідентичність.

Основні аспекти, які досліджував Костів:

- роль батьків у вихованні особистості дитини;
- значення родинного середовища у розвитку духовних та моральних цінностей;
- взаємодія сім'ї та школи у процесі виховання;
- національна культура і традиції як чинник формування особистості.

Його праці стали методологічною основою для розвитку родинної педагогіки як окремої наукової дисципліни [3].

Важливим внеском Костіва стало створення наукової школи, яка досліджувала проблеми сімейного виховання в умовах змін, що відбувалися в суспільстві. Учні та послідовники його ідей продовжили роботу над такими питаннями, як:

- адаптація традиційних методів виховання до сучасних реалій;
- вплив суспільних змін на роль сім'ї у вихованні;
- розробка методик співпраці родини та освітніх закладів.

Завдяки його науковій діяльності, родинна педагогіка набула системного характеру, а її значення стало визнаним у педагогічній науці [4].

Висновки. Отже, Володимир Костів відіграв ключову роль у становленні родинної педагогіки як наукового напрямку. Його дослідження сприяли розумінню значення сімейного виховання, розширили наукове бачення впливу родини на особистість дитини. Ідеї Костіва не лише мали теоретичне значення, а й активно впроваджувалися в педагогічну практику: формування освітніх програм, що включають роботу з батьками; розробка методик виховання на основі традиційних українських цінностей; створення рекомендацій для педагогів щодо організації взаємодії школи та сім'ї. Сформована ним наукова школа й надалі розвиває його ідеї, адаптуючи їх до сучасних викликів.

Список використаних джерел

- 1.«Говорить Івано-Франківськ» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qLcm1r4ps>

2. Документ «Біографія Володимира Костіва» наданий Галиною Галушак, дочкою та асистенткою Володимира Костіва, яка проживає у с.Угринів Івано-Франківської обл., +380952142555

3. Опрацювання першого тому книги «Родинна педагогіка» В. КОСТИВ, Б.КОВБАС URL: <https://studfile.net/preview/5258522/>

4. Свідчення надані Галиною Галушак 03.03.2025, дочкою та асистенткою Володимира Костіва, яка проживає у с.Угринів Івано-Франківської обл., +380952142555

МИХАЙЛО БІЛИК ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДИ

Яна Цап,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Максимець Богдан Володимирович**,
кандидат політичних наук, викладач вищої категорії,
викладач-методист.

Актуальність дослідження. Михайло Білик – виходець з села Верчани на Стрийщині, викладач Львівського національного університету імені Івана Франка, відіграв важливу роль у розвитку суспільства та перекладу: тісно пов’язаний з багатьма важливими постатями українського народу, популяризував світову літературу серед українських читачів. Його творчість сприяла збагаченню української мови та культури, а також розвитку перекладацького мистецтва. Аналіз його перекладів дозволяє краще зрозуміти особливості передачі стилю та змісту оригіналів, що є цінним для сучасних дослідників і практикуючих перекладачів. Попри значний внесок, його діяльність залишається недостатньо вивченою, що робить цю тему актуальною для подальших досліджень також 24 лютого минуло 55 років з дати його смерті.

Мета роботи – охарактеризувати постать Михайла Білика та його переклади.

Виклад основного матеріалу. Михайло Йосипович Білик народився 28 лютого 1889 року у містечку Верчанах на Стрийщині, вчився у гімназії у Стрию, яку закінчив із відзнакою, а 1909 року вступив на філологічний факультет Львівського університету. 1910 року переїхав до Відня, де 1914 закінчив навчання на кафедрі класичної філології Віденського університету [1].

Протягом 1919-1934рр. працював у Стрию в гімназії №7, де був вчителем української мови, також був класним керівником таких видатних діячів: Степана Бандери, Мирослава Любачівського, Олекси Гасина, Івана Клими [2].

Безпосередньо є дядьком Дмитра Яціва – важливого діяча ОУН [3].

У 1933 році переїхав до Лодзі. Після його лекцій у жіночій гімназії, перевели до Варшави, як одного з найкращих викладачів класичних мов у довоєнній Польщі. Цей період став дуже плідним у його науковій і перекладацькій праці: Михайло Білик публікує чергу статей і переклад шістьох книг «Енеїди» Вергілія (Стрий, 1934). По закінченні Другої світової війни у 1946 році запрошений на кафедру класичної філології Львівського університету імені Івана Франка. 1950 році захистив кандидатську дисертацію. Проте 1951 року у Львівському університеті починається «велика чистка кадрів». У січні 1952 року Михайла Білика звільнили, проте потім поновили на посаді, а через два роки його звільнено з посади завідувача «за власним бажанням». Проте, він пропрацював на посаді доцента до 1965, коли вийшов на пенсію у віці 75 років. Викладацьку діяльність він поєднував з перекладацькою і науковою працею. Очевидно, і для польського і для українського читача може становити інтерес одна з численних статей – «Український елемент у польській літературі XVI ст., писаній латинською мовою» (1959), пізніше публікує твори давньогрецьких і римських поетів – Анакреонта, Тіртея, Теогніда, Горація, Тібулла та інших. Аж по смерті автора перекладу, внаслідок втручання Олеса Гончара й Дмитра Паличка, переклад «Енеїди» був опублікований 1972 року. Іншим визначним доробком Михайла Білика є переклад «Роксоланії», поеми Себастьяна Фабіана Кленовича. У галузі франкознавства професор написав статтю «„Едип цар“ Софокла у перекладі Івана Франка», в якій ґрунтовно проаналізував ідейно-естетичну цінність Франкового перекладу трагедії класика давньогрецької драматургії. Після виходу на пенсію М. Білик творчо майже не працював, хворів. Помер 24 лютого 1970 року. Похований у Львові на 49 полі Личаківського кладовища [1].

Висновки. Отже, Михайло Білик є видатною постаттю в історії українського суспільства та перекладачем, чий твори надзвичайно важливі у літературі.

Список використаних джерел

1. Михайло Йосипович Білик // Календар літературних подій. URL: <https://sites.google.com/view/kalendarniikoshik/літературна-україна/лютий/28-лютого-народився-михайло-йосипович-білик>. – Дата звернення: 15 березня 2025 р.
2. Білик Михайло Йосипович / Р. І. Доценко // Енциклопедія Сучасної України/ Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. URL: <https://esu.com.ua/article-40065>. – Дата звернення: 15 березня 2025 р.
3. Бучко Г. Про вивчення класичних мов філолога Михайла Білика/ Г. Бучко // Центр усної історії Львівського національного університету імені Івана Франка; за ред. В. Герун. URL: <http://oralhistory.lnu.edu.ua/personalii/hanna-buchko-pro-vyvchennia-klasychnykh-mov-filoloha-mykhayla-bilyka/>. – Дата звернення: 15 березня 2025 р.

ОСНОВНЕ ПРО ПЛАСТ НА КАЛУЩИНІ

Аліна Лесів,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Максimeць Богдан Володимирович**, кандидат політичних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність дослідження. *Національно-патріотичне виховання молоді.* В умовах російсько-української війни питання виховання свідомих, відповідальних та патріотично налаштованих громадян набуває особливого значення. Пласт виконує цю функцію, формуючи у молоді навички лідерства, самостійності та громадянської відповідальності. *Збереження історичних і культурних традицій.* Калущина має багату історію, пов'язану з національно-визвольним рухом. Пласт сприяє відродженню історичної пам'яті, що допомагає формувати національну ідентичність та повагу до культурної спадщини. *Соціальна активність молоді та волонтерство.* У сучасних реаліях Пласт відіграє ключову роль у залученні молоді до волонтерської (добровільної допомоги на безоплатній основі), харитативної (доброчинної) діяльності. Організація допомагає військовим, внутрішньо переміщеним особам, проводить навчання з тактичної медицини та цивільного захисту.

Мета роботи – проаналізувати роль, сучасний стан та проблеми розвитку Пласту на Калущині, а також окреслити шляхи його підтримки та популяризації.

Виклад основного матеріалу. Організація «Пласт» – це не тільки про розваги. Це величезна система патріотичного виховання. Пластуни – це свідомі українці, загартовані морально і фізично, здатні дати собі раду у нестандартних умовах. Крім того, це велика дружна команда, яка може разом працювати і відпочивати [1].

Усі пластуни й пластунки, від новаків до сеньйорів, які мешкають в одній місцевості, разом творять станицю. На загальних зборах станиці старші пластуни й пластунки, сеньйори та представники Пластприяту (якщо такий існує в станиці) вибирають станичну старшину, яка провадить працю станиці, та станичну раду для перевірки праці у станиці. До проводу станиці входять станичний, заступник, писар, скарбник та особи, які відповідають за улади (УПН, УПЮ, УСП і УПС), тобто вікові спільноти пластунів, – новаків та новачок (6–11 років), юнаків та юначок (11–18 років), старших пластунів (18–35 років), пластунів-сеньйорів (після 35 років). У різних станицях ці пости мають різні назви. Провід станиці дбає про приміщення для пластунів, організує спільні пластові свята, підшукує людей на виховні та адміністративні пости, відповідає за працю по уладах [2].

Станиця в Калуші розпочала свою діяльність 11 лютого 2016 року. Тоді ж сформували перший новацький змішаний рій «Зозулята» кількістю 16 осіб, виховник – Наталія Романів. 24 вересня 2017 року сформовано дівчачий новацький рій «Прудкі кошенята»: 10 осіб, виховник – Лілія Білоус. 20 жовтня 2017 року сформовано третій дівчачий новацький рій «Лисички»: 8 осіб, виховник – Юлія Романів, підсестричка – Яна Романів. 12 грудня 2018 року сформовано перше пташаче гніздечко «Хухи»: 13 осіб, виховник – Галина Навальковська. 19 грудня 2018 року, сформовано перший хлопчачий гурток «Чугайстри»: 9 осіб, виховник – Роман Романів, змішаний гурток переформовано у дівчачий «Лісові кішки», виховник – Наталія Романів [3].

1 вересня 2019 року розформовано рій «Зозулята», переведено у юнацтво 9 осіб, розпочав діяльність змішаний юнацький гурток «Лісові коти». Того ж дня розформовано рій «Лисички», переведено у юнацтво 9 осіб, розпочав діяльність дівчачий юнацький гурток «Карамельки», виховник – Наталія Романів. 7 вересня 2019 року, сформовано перший хлопчачий рій «Орли»: 5 осіб, виховник – Марина Клапко [4].

Загальні станичні збори відбулися в Калуші вдруге 2020 року, розповів виховник Калуської станиці «Пласту», підполковник ЗСУ Роман Романів: «І хоча ми на сьогодні похизуватись такими здобутками, як відновлення у Калуші одного чи двох юнацьких куренів (дівчачий і хлопчачий), що існували на початку 20 століття, не можемо. Але ми над цим працюємо».

На 10 листопада, 2020 року пластова станиця «Калуш» нараховує 65 дітей різних уладів, 13 виховників та інструкторів, із них 5 дійсних членів. Крім того, Калуська станиця отримала статус відокремленого підрозділу «Пласту».

Проаналізували діяльність за попередній рік, станичною старшиною знову обрали Наталію Романів. Роль станичного судді доручили Михайлу Хмарі. «Дякуємо всім за дуже плідну волонтерську роботу, розуміння та збереження чару пластування!», – зазначив Роман Романів [5].

Висновки. Пласт на Калущині відіграє важливу роль у вихованні молодого покоління, формуючи в ньому патріотизм, лідерські якості та громадянську активність. Організація не лише продовжує традиції українського скаутингу, а й активно долучається до волонтерської, харитативної та просвітницької діяльності, особливо в умовах війни.

Попри значний внесок у розвиток громади, Пласт стикається з проблемами фінансування, популяризації серед молоді та потребує більшої підтримки з боку місцевої влади і громадськості. Важливо розвивати співпрацю з освітніми закладами, залучати нових учасників та сприяти збереженню і поширенню пластових традицій.

Таким чином, діяльність Пласту на Калущині є не лише актуальною, а й необхідною для формування активного громадянського суспільства та майбутніх лідерів України.

Список використаних джерел

1. Джулинська Т. Пластовий довідник. Торонто: Головна Пластова Булава, 1999. 230 с.
2. Калуський «Пласт» вірний доброму ділу! URL: <https://kalushcity.gov.ua/news/plast1> (дата звернення: 01.03.2025).
3. Калуський «Пласт» мріє відновити два юнацькі курені, як на початку XX століття. URL: <https://vikna.if.ua/news/115967/view> (дата звернення: 01.03.2025).
4. Калуський «Пласт» отримав власну домівку. URL: <https://vikna.if.ua/news/121046/view> (дата звернення: 01.03.2025).

НЕСТОР ХАРЖЕВСЬКИЙ – ГОЛОС ПРАВДИ, ЗАГЛУШЕНИЙ РАДЯНСЬКИМИ РЕПРЕСІЯМИ

Вікторія Борищак,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Максимець Богдан**

Володимирович, кандидат політичних наук,
викладач вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність дослідження. Тема репресій радянського періоду та знищення української інтелігенції залишається важливою в контексті відновлення історичної справедливості та національної пам'яті. Нестор Харжевський, молодий український діяч, поет та член ОУН, є однією з тих постатей, чий голос був заглушений тоталітарною системою. Його трагічна доля є відображенням жорстоких репресій, що знищували цвіт української нації. Вивчення його життя допоможе краще зрозуміти жертви, принесені українцями на шляху до свободи.

Мета роботи – дослідити життєвий шлях Нестора Харжевського, висвітлити обставини його арешту та страти, а також проаналізувати його творчість як прояв громадянської позиції та боротьби за ідеали української незалежності.

Виклад основного матеріалу. Політичні репресії 1939-1941 рр. відіграли велике значення в тому, що прізвища багатьох надзвичайно талановитих людей відійшли в небуття. До них можна віднести і Нестора Харжевського – молодого поета, який був розстріляний, маючи всього 22 роки [2].

Походив Нестор Харжевський з Тернопільщини (село Панівці Борщівського району). Здобував середню освіту. Надалі проживав у м. Коломия і вчителював [3, с 682]. В тому часі, на Галичині, активно діяли осередки Організації українських націоналістів, які клали за мету встановлення Української соборної самостійної

держави. Практично вся свідома молодь тоді була членами ОУН. Нестор Харжевський займав посаду керівника окружного проводу молодіжної ОУН, куди входили райони (Коломийський, Городенківський, Косівський і Снятинський). Через те, що українські землі завжди входили до складу інших держав, ОУН діяла підпільно, дотримуючись суворої конспірації. Тому завжди використовували псевда. Нестор Харжевський у підпіллі був відомий під псевдо Орлик [1, с. 41].

1 жовтня 1940 р. Нестора Харжевського заарештували. Спочатку утримували у Коломийській тюрмі, згодом у Станіславській. Відомо, що 16 грудня 1940 р. заарештована і його наречена – Ірина Карачевська, яка була зв'язковою станичної ОУН [1, с. 42]. Особливий інтерес викликає листування Харжевського зі своєю нареченою Іриною Карачевською. Як би це не здавалося дивним, але навіть в ув'язненні їм вдалося вести переписку. В'язні передавали один одному короткі повідомлення, видряпуючи слова на стінах камер або мисках для їжі [2].

22 червня 1941 р. відбувся напад Німеччини на радянський союз. Через два дні радянська влада видає наказ, що всі, хто заарештовані за політичні мотиви, мають бути розстріляні. Тоді в'язнів Станіславівської тюрми таємно вивозили за межі міста і вночі розстрілювали. Одним з таких місць був Дем'янів Лаз. Літом 1941 р. радянські солдати тут вбили 524 особи. Імовірно, серед них були Нестор Харжевський та Ірина Карачевська [2].

Висновки. Нестор Харжевський став символом нескореності та боротьби за українську державність. Його життя та творчість є свідченням того, що радянська влада намагалася знищити не лише фізично, а й морально українську еліту. Проте пам'ять про нього живе і сьогодні. Вивчення таких постатей допомагає сучасній молоді усвідомити ціну, яку українці заплатили за свободу, і не допустити повторення трагічних сторінок історії.

Список використаних джерел

1. Арсенич П. Галичани – жертви більшовицького режиму. Івано-Франківськ : Нова зоря, 2006. 72 с.

2. Заболотна А., Пицко Л. Нестор Харжевський. Василь Симоненко. Долі митців у радянському союзі. Газета «Рідна земля». 2025. 7 березня. №10 (1827) С. 4-5

3. Реабілітовані історією. Івано-Франківська область: Книга 2 / Упоряд., авт. передм. Л. Вардзарук. Науково-редакційний відділ "Реабілітовані історією" при Івано-Франківській облдержадміністрації. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2006. 989 с.

ЗА ЛАШТУНКАМИ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ

Катерина Сус,

студентка II курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Будз Галина Іванівна**, кандидат філософських наук, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Вивчення теми Холодної війни за її лаштунками допомагає зрозуміти, як глобальні процеси впливали на долі звичайних людей, та провести паралелі із сучасними міжнародними кризами.

Мета роботи – дослідити вплив Холодної війни на формування свідомості людей, культури в СРСР та США зокрема, провести аналіз впливу цих подій на повсякденне життя та економічні чинники, аналізувати хід подій Холодної війни, дослідження культурного матеріалу, зробленого з тих подій.

Виклад основного матеріалу. Після Другої світової війни більшість європейців жили в зруйнованих містах, часто голодували та стикалися з нестачею ресурсів. У Східній Європі, де встановилися комуністичні режими під контролем СРСР, населення жило під жорстким контролем держави, зіткнулося з репресіями, цензурою та економічними труднощами.

У 1950-х роках Холодна війна загострювалася через збройні конфлікти та кризи, вона залишила глибокий слід у культурі США, викликавши потужний антивоєнний рух, що відобразився в музиці, кіно та літературі. Протести надихнули пісні, такі як «Fortunate Son» (Creedence Clearwater Revival) і «Give Peace a Chance» (John Lennon).

Наступний етап – Карибська криза. У Радянському Союзі реакція на Карибську кризу 1962 року була значно відмінною від тієї, що спостерігалася в США, оскільки інформація подавалася виключно через державну пропаганду.

Більшість радянських громадян не мали доступу до об'єктивних новин і не усвідомлювали повної серйозності ситуації. Офіційні радянські ЗМІ повідомляли про «агресивну політику США» та «миролюбну позицію СРСР», подаючи розміщення ракет на Кубі як необхідний крок для захисту соціалістичних союзників. Проте в суспільстві все ж відчувалася напруга. Ті, хто мав зв'язки в партійній номенклатурі або працював у військовій сфері, розуміли, що світ стоїть на межі ядерної війни.

Під час Холодної війни американці будували бункери. А також у радянському союзі було побудовано – Радіолокаційна станція «Дуга»: або «Чорнобиль-2», була побудована для раннього виявлення запуску балістичних ракет [2].

Війна в Афганістані (1979–1989) стала ще одним значним протистоянням СРСР та Заходу. Радянська армія не змогла перемогти моджахедів, а загибель тисяч солдатів, великі економічні витрати і політичний провал стали одними з факторів, що прискорили розпад СРСР. В Україні понад 150 тисяч військових брали участь у війні, з яких майже 4 тисячі загинули [1].

У Східній Європі почалися зміни, що посилили кризу в СРСР. У Польщі був сформований перший некомуністичний уряд, а в Угорщині відкрили кордони з Австрією, що спричинило масову втечу східних німців до Західної Німеччини. У Німеччині 9 листопада 1989 року Берлінська стіна впала, що стало символом кінця поділу країни.

У 1989 році в Україні почалися масові шахтарські страйки, що змусило уряд задовольнити вимоги щодо зарплат і соціальних виплат. 24 серпня 1991 року Верховна Рада України проголосила незалежність, 25 грудня 1991 року Михайло Горбачов склав повноваження президента, і Радянський Союз припинив існування.

Висновки. Розпад СРСР – офіційно вважається закінченням «Холодної війни», переможця у ній не було й бути не може. Україна, як частина СРСР, «Холодну війну» – програла. Бо паралельно з польотом Гагаріна у космос, Україна потопала у бідності, застої, репресіях та русифікації.

Список використаних джерел.

1. Малкасян К. Американська війна в Афганістані. 2024. С. 528.
2. Пивоваров С. 62 роки тому через Карибську кризу між СРСР і США ледь не почалася Третя світова війна // Бабель. 2024. - URL: <https://babel.ua/texts/52798-58-rokiv-tomu-cherez-karibsku-krizu-mizh-srsr-i-ssha-led-ne-pochalasya-tretya-svitova-viyna-os-yak-na-konflikt-vplinuli-fidel-kastro-shpigun-kdb-i-pidvodniy-choven-iz-yadernoyu-boyegolovkoyu>.

ДЕМОКРАТИЧНІ РУХИ 1960-1970-Х РОКІВ У ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ ТА США

Ангеліна Богоносюк,

студентка II курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Будз Галина Іванівна**, кандидат філософських наук, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження: Демократичні рухи 1960–1970-х років у Західній Європі та США мали значний вплив на формування сучасних демократичних цінностей, громадянського суспільства та прав людини. Вони сприяли боротьбі за рівність, соціальну справедливість та політичні свободи, багато з їхніх ідей залишаються актуальними й сьогодні. Проблеми дискримінації, соціальної нерівності, екологічних загроз та демократичного розвитку продовжують бути предметом суспільних дискусій та активізму, що підтверджує значущість вивчення цих рухів.

Мета роботи – проаналізувати передумови, основні напрями та наслідки демократичних рухів 1960–1970-х років у Західній Європі та США, визначити їхній вплив на сучасні демократичні процеси та соціальні зміни.

Виклад основного матеріалу: Після Другої світової війни Західна Європа та США пережили значні політичні, соціальні та економічні зміни. “Холодна війна” загострила ідеологічне протистояння між капіталістичним Заходом і комуністичним Сходом, що стимулювало боротьбу за демократію, права людини та соціальні свободи. Економічне зростання, урбанізація та розвиток освіти сприяли формуванню критично мислячого суспільства. Роль засобів масової інформації, особливо телебачення, стала важливою у поширенні протестних ідей.

- **Рух за громадянські права (США)** – спрямований на ліквідацію расової дискримінації. Ключові події: бойкот автобусів у Монтгомері (1955–1956),

марш на Вашингтон (1963), ухвалення Закону про громадянські права (1964) та Закону про виборчі права (1965).

- **Студентські та молодіжні рухи (Європа, США)** – протести проти консервативної освіти, соціальної нерівності, війни у В'єтнамі. Приклад: травневі події у Франції 1968 року.

- **Феміністичний рух** – боротьба за рівні права жінок, доступ до освіти, рівну оплату праці. У США важливу роль відігравала Національна організація жінок (NOW).

- **Антивоєнний рух** – протести проти війни у В'єтнамі, які вплинули на зміну зовнішньої політики США. Важливими подіями стали “Похід на Пентагон” (1967) та демонстрації 1968–1970 років.

- **Екологічний рух** – зростання усвідомлення проблем довкілля, створення екологічних організацій, започаткування Дня Землі (1970).

Висновки. Демократичні рухи 1960–1970-х років у Західній Європі та США стали важливим етапом у боротьбі за громадянські права, соціальну справедливість і політичні свободи. Вони сприяли ухваленню ключових законодавчих змін, посиленню громадянського суспільства та розвитку демократичних цінностей. Хоча їхня активність знизилася в 1980-х роках, вплив цих рухів відчутний і сьогодні, особливо у сферах прав людини, гендерної рівності та екологічної свідомості.

Список використаних джерел

1. “Нові ліві” – стаття у Вікіпедії, яка описує рух “нових лівих” у США.
2. “Freedom Riders” – стаття у Вікіпедії про правозахисний рух у США 1960-х років, який боровся за громадянські права афроамериканців, зокрема проти сегрегації трансформації.
3. “Рух за громадянські права афроамериканців у США” – стаття у Вікіпедії, яка висвітлює боротьбу афроамериканців за рівні права.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕОРІЙ МОТИВАЦІЇ В ПРАКТИЦІ МЕНЕДЖМЕНТУ

Божена Дзендзик,

студентка IV курсу спеціальності «Прикладна математика».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна**, викладач вищої категорії, викладач-методист, кандидат економічних наук, доцент.

Актуальність дослідження. У сучасному світі мотивація є не лише внутрішнім стимулом особистості, а й ключовим фактором успіху в освіті, професійній діяльності та житті загалом. Зростання інформаційного навантаження, швидкі зміни у технологіях, нестабільність соціальних умов, емоційне вигорання та втрата сенсу діяльності – все це вимагає від людини високого рівня внутрішньої сили, цілеспрямованості та гнучкості. Особливо гостро проблема мотивації постає перед студентами та педагогами, які щоденно стикаються з викликами: недостатнім інтересом до навчального процесу, відсутністю внутрішніх стимулів, знеціненням результатів праці та втратами життєвих орієнтирів.

Мотивація виступає не лише рушієм досягнень, а й чинником, що впливає на психічне здоров'я, продуктивність та самореалізацію особистості. Її правильне розуміння і розвиток мають вирішальне значення для формування активної, свідомої, самостійної людини. Саме тому дослідження феномену мотивації набуває особливої ваги у контексті сучасної освіти та суспільства в цілому.

Метою цієї роботи є розкриття сутності мотивації як ключового чинника особистісного та професійного розвитку, аналіз її видів, механізмів дії та ролі в освітньому процесі. Особлива увага приділяється практичним аспектам мотивації: як її розвивати в собі, як підтримувати мотиваційний стан у складних умовах, а також як надихати інших: студентів, колег та учнів.

Виклад основного матеріалу. Мотивація є однією з центральних психологічних категорій, яка визначає поведінку людини, її активність, здатність до подолання труднощів та досягнення цілей. У науковій літературі мотивація розглядається як внутрішній або зовнішній стимул, що спонукає людину до дії [1]. В основі мотиваційного процесу лежать потреби – фізіологічні, емоційні, соціальні, когнітивні. Відомий психолог Абрахам Маслоу запропонував піраміду потреб, згідно з якою, доки не задоволені базові потреби в безпеці та фізіології, особистість не може реалізувати вищі прагнення, такі як самореалізація чи творчість [2].

Мотивація буває різною: внутрішня – коли джерело активності знаходиться всередині людини (інтерес, задоволення від процесу), зовнішня, яка залежить від нагород, оцінок чи суспільного визнання. Існують також соціальна мотивація (належність до колективу), професійна (самореалізація у професії), емоційна (дії, викликані сильними переживаннями).

Психологи Д. МакГрегор і В. Врум розробили концепції мотивації, що стали фундаментом у сучасному менеджменті й освіті. Зокрема, теорія очікувань В. Врума акцентує увагу на тому, що людина мотивована, якщо вірить, що її зусилля приведуть до бажаного результату та винагороди. Теорія справедливості Адамса свідчить про те, що сприйняття рівності у зусиллях і винагороді напряду впливає на бажання людини працювати [3].

Мотивація у XXI столітті змінилася. Глобалізація, цифровізація, інформаційне перенасичення та війна сформували нові потреби: психологічна безпека, гнучкість, баланс між роботою та особистим життям, розвиток навичок soft skills. Студенти та молодь покоління Y і Z прагнуть не лише знань, а й сенсу, визнання, участі у прийнятті рішень. Водночас старші покоління (X, бебі-бумери) більше орієнтовані на стабільність, корпоративність та матеріальне забезпечення [4]. Сучасна система освіти має враховувати ці поколіннєві відмінності. Педагог має виступати не лише джерелом знань, а й мотиватором, наставником, партнером. Важливо, щоб викладачі застосовували новітні методики, інтерактивні

інструменти, створювали емоційно безпечне середовище та давали зворотний зв'язок, що підсилює мотивацію студентів. Крім того, питання самозбереження мотивації є надзвичайно актуальним [5]. У стані постійного стресу, зниженого ресурсу або вигорання мотивація швидко згасає. Тому важливо формувати навички самомотивації: планування, постановка досяжних цілей, пошук натхнення, віра у власні сили та вміння вчасно відпочивати.

Висновки. Мотивація є фундаментальним чинником, що визначає активність, ефективність та емоційний стан особистості в навчанні, професійній діяльності та житті загалом. В умовах сучасних освітніх трансформацій, цифрових викликів і нестабільності саме мотивація допомагає людині зберігати орієнтири, долати труднощі та досягати успіху.

Список використаних джерел:

1. Врум В. Мотивація і робота. Київ: Основи, 2019. – 288 с.
2. МакГрегор Д. Людський бік підприємства. Харків: Бізнес-Консалтинг, 2018. 214 с.
3. Адамс Дж. Теорія справедливості: праця і винагорода. Психологія управління. 2017. №3. С. 45–51.
4. Синьов В. М. Психологія мотивації в освітньому процесі. Педагогічний дискурс. 2020. № 28. С. 112–119.
5. Іванова Т. М. Мотивація студентів до навчання: нові виклики та рішення. Інформаційні технології в освіті. 2021. № 3. С. 78–84.

SOFT SKILLS ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Людмила Марчак,

студентка IV курсу спеціальності «Прикладна математика».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна**,
викладач вищої категорії, викладач-методист,
кандидат економічних наук, доцент.

Актуальність дослідження. У сучасному світі, де швидкі зміни, цифровізація та глобалізація впливають на всі сфери діяльності, ефективне управління стає неможливим без розвитку soft skills. Гнучкі навички дозволяють менеджерам успішно комунікувати, мотивувати команди, приймати зважені рішення, долати конфлікти та адаптуватися до непередбачуваних змін. Важливість soft skills підтверджується численними дослідженнями, які доводять, що саме ці навички допомагають керівникам ефективно керувати людськими ресурсами, створювати здоровий корпоративний клімат та досягати стратегічних цілей компанії.

Метою роботи є аналіз впливу soft skills на ефективність сучасного менеджменту, визначення ключових навичок, які необхідні управлінцям, та розгляд методів їх розвитку. Особлива увага приділяється питанням командної роботи, комунікації, емоційного інтелекту, адаптивності до змін та здатності до критичного мислення, які є визначальними для успішного керівника в умовах сучасного бізнес-середовища.

Виклад основного матеріалу. Soft skills – це сукупність міжособистісних навичок, які визначають ефективність взаємодії з іншими людьми, рівень

комунікації, емоційний інтелект, здатність до лідерства та управління. В контексті менеджменту ці навички є важливішими за технічні знання, адже саме вони допомагають керівникам створювати ефективні команди, мотивувати співробітників та адаптуватися до динамічних умов ринку [1].

Комунікація є одним з ключових елементів успішного менеджменту. Менеджер повинен вміти чітко формулювати думки, пояснювати завдання, надавати конструктивний зворотний зв'язок та вміти слухати. Важливим є не лише передача інформації, а й правильне її сприйняття, що дозволяє уникати непорозумінь та конфліктів у колективі [2].

Емоційний інтелект відіграє значну роль у роботі керівника, оскільки дозволяє розуміти власні емоції та емоції інших людей, що сприяє побудові ефективної взаємодії з колективом. Менеджери з високим рівнем емоційного інтелекту краще мотивують співробітників, підтримують їх у складних ситуаціях та створюють сприятливу робочу атмосферу [3].

Критичне мислення та здатність до прийняття рішень є важливими складовими управлінської діяльності. Менеджери постійно стикаються з ситуаціями, що потребують швидкого аналізу інформації, оцінки ризиків та вибору оптимальних рішень. Гнучкість мислення та стратегічний підхід дозволяють ефективно реагувати на зміни та досягати поставлених цілей [4].

Адаптивність та гнучкість є необхідними для успішного менеджера, оскільки світ бізнесу постійно змінюється. Вміння швидко реагувати на нові виклики, ефективно керувати змінами та допомагати співробітникам адаптуватися до нових умов є важливими факторами успіху.

Розвиток soft skills можливий через спеціалізовані тренінги, коучинг, менторство та практичний досвід. Важливою складовою є самоаналіз, відкритість до зворотного зв'язку та прагнення до самовдосконалення.

Висновки. Soft skills є фундаментом ефективного менеджменту в сучасних умовах. Високий рівень комунікації, емоційного інтелекту, критичного мислення,

гнучкості та здатності до управління конфліктами допомагає керівникам успішно виконувати свої обов'язки, мотивувати команди та досягати стратегічних цілей. Розвиток цих навичок є необхідною умовою професійного зростання та успіху в сучасному бізнес-середовищі.

Список використаних джерел:

1. Голець І. В. Емоційний інтелект у професійній діяльності менеджера. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. 214 с.
2. Долішній М. І., Савченко Т. В. Soft skills у сучасному управлінні: тенденції та виклики. Харків: Видавництво Харківського університету, 2021. 189 с.
3. Котлер Ф. Управління в умовах змін. – Київ: Наш формат, 2020. – 276 с.
4. Литвиненко О. О. Комунікативні навички керівника: методи розвитку. Одеса: Фенікс, 2022. 168 с.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОГО ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ

Ярина Романюк,

студентка IV курсу спеціальності «Прикладна математика».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна**, викладач вищої категорії, викладач-методист, кандидат економічних наук, доцент.

Актуальність дослідження. У сучасному світі темп життя постійно зростає, і ефективне управління часом стає ключовим фактором успіху. Багато людей стикаються з проблемами прокрастинації, перевантаженості завданнями та браком часу на особисті потреби. Саме тому навички тайм-менеджменту необхідні для підвищення продуктивності та покращення якості життя.

Мета роботи – проаналізувати основні принципи тайм-менеджменту та запропонувати методи, які допоможуть ефективно розподіляти час, підвищувати продуктивність та зменшувати стрес.

Виклад основного матеріалу. Ефективний тайм-менеджмент базується на вмінні правильно планувати та розставляти пріоритети. Щоб уникнути хаотичності в роботі та марної витрати часу, необхідно використовувати спеціальні методи. Одним із найефективніших є принцип Парето, або правило 80/20, яке стверджує, що 20% зусиль дають 80% результату, тоді як решта 80% роботи приносить лише 20% користі. Застосовуючи цей підхід, важливо визначати ключові завдання, які матимуть найбільший вплив на досягнення мети, і фокусуватися саме на них. Це дозволяє уникати зайвих витрат часу на незначні справи та працювати більш ефективно. Корисним також є принцип ABCD, що передбачає розподіл завдань за пріоритетністю, де А - найважливіші справи, які потребують негайного виконання,

а D - ті, які можна делегувати або відкласти [1]. Складання списків справ і встановлення реалістичних дедлайнів допомагає контролювати виконання завдань і запобігає накопиченню невирішених справ.

Ефективна організація робочого процесу неможлива без правильного управління перервами. Однією з популярних технік у цьому напрямку є метод Pomodoro, який передбачає чергування інтенсивної роботи та коротких перерв. За цією методикою людина працює впродовж 25 хвилин, повністю зосереджуючись на завданні, а потім робить п'ятихвилинну перерву. Після чотирьох таких циклів рекомендується робити довший відпочинок тривалістю від 15 до 30 хвилин [2]. Цей підхід сприяє збереженню концентрації та запобігає перевтомі.

Ще одним важливим аспектом тайм-менеджменту є делегування завдань і використання технологій для автоматизації процесів. Не всі справи потребують особистого виконання, тому менш важливі та рутинні завдання можна передавати іншим людям, що дозволяє зосередитися на більш значущих аспектах діяльності. Крім того, існує безліч цифрових інструментів, які допомагають оптимізувати роботу: календарі, планувальники, програми для створення нагадувань і організації робочого процесу.

Для підвищення продуктивності важливо усунути фактори, що відволікають увагу. Одним із ефективних підходів є техніка глибокої роботи (Deep Work), що передбачає повне занурення у виконання завдань без зовнішніх перешкод. Це означає відключення повідомлень на смартфоні, вимкнення зайвих вкладок у браузері та створення комфортних умов для зосередженої роботи. Встановлення режиму «не турбувати» в робочі години допомагає мінімізувати зовнішні подразники та підвищує якість виконання завдань.

Щоб тайм-менеджмент був ефективним, важливо регулярно оцінювати результати та коригувати свій план. Наприкінці кожного дня або тижня варто аналізувати, наскільки вдалося виконати поставлені завдання, які методи працювали найкраще, а що потребує вдосконалення. Якщо певний розпорядок

виявляється неефективним, його необхідно змінити, впроваджуючи нові підходи та оптимізуючи графік роботи. Такий аналіз допомагає уникнути повторення помилок і покращити власну продуктивність у довгостроковій перспективі.

Висновки. Ефективний тайм-менеджмент допомагає досягати поставлених цілей, зменшувати рівень стресу та покращувати баланс між роботою та особистим життям. Використання простих, але дієвих методів дозволяє максимально продуктивно використовувати час та підвищити якість життя.

Список використаних джерел:

1. Боришкевич І. І. Використання основних інструментів тайм-менеджменту задля підвищення особистої ефективності. Ефективна економіка. 2020. № 5. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_5_36.

2. Возний Н. Р. етимологія та розвиток тайм-менеджменту як невід'ємної складової ефективного управління. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 24.9. С. 208 –214.

КОМАНДОУТВОРЕННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД УПРАВЛІННЯ КОМАНДОЮ

Юлія Гнатюк,

студентка IV курсу спеціальності «Прикладна математика».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна**, викладач вищої категорії, викладач-методист, кандидат економічних наук, доцент.

Актуальність дослідження. Сучасний керівник постійно стикається з численними викликами, що прямо впливають на ефективність роботи команди. В умовах глобалізації та швидких змін на ринку праці завдання керівника полягає в тому, щоб максимально ефективно організувати роботу команди, враховуючи численні фактори, які можуть ускладнити цей процес. Основними проблемами, з якими стикаються керівники, є інформаційне перевантаження, коли менеджеру необхідно обробляти величезний обсяг інформації, що може призвести до перевтоми та ускладнення процесу ухвалення рішень. Відсутність ефективних інструментів для аналізу та систематизації даних негативно впливає на продуктивність. Також спостерігається зниження мотивації працівників через одноманітність роботи, відсутність чіткої мети та недостатню зацікавленість у спільних цілях, що може призвести до зниження продуктивності та росту плинності кадрів. Додатково психоемоційне навантаження, викликане постійним контролем, високою відповідальністю за результати та ризиком емоційного вигорання, створює значні проблеми для членів команди, особливо у сферах, де робоче навантаження є високим і непередбачуваним. Відсутність командного духу, що проявляється у низькому рівні довіри між членами команди та індивідуалізмі, значно ускладнює

співпрацю, що призводить до конфліктів і зниження ефективності роботи. Швидкі технологічні зміни вимагають постійної адаптації та навчання, а невміння працювати з новими технологіями стає серйозною перешкодою для розвитку команди. Недостатня взаємодія та комунікація між відділами, непорозуміння у команді та відсутність координації дій часто призводять до зниження ефективності роботи та виникнення конфліктів.

Мета роботи – визначення значення командоутворення, або тимбілдингу у сучасних умовах як ефективного інструменту управління. Аналіз основних методів та етапів формування команди, а також дослідження ролі керівника в цьому процесі дозволять виявити основні фактори, що сприяють успішному командному співробітництву та розвитку колективу.

Виклад основного матеріалу. Командоутворення, або тимбілдинг, – це процес створення злагодженого колективу, у якому кожен член має чітку роль та усвідомлює спільну мету, на досягнення якої спрямовані його зусилля [1]. Ключовими етапами формування ефективної команди є формування, коли здійснюється відбір учасників, визначення спільної мети та встановлення правил взаємодії. Важливо, щоб кожен член команди розумів своє завдання та його значення у контексті загальних цілей [1]. Наступний етап – штурм, що є періодом конфліктів та адаптації, коли члени команди звикають до нових умов роботи та обирають найбільш оптимальні методи співпраці. На цьому етапі можуть виникати розбіжності у поглядах і методах роботи, однак через конструктивний діалог команда може знайти ефективні рішення. Далі йде етап нормування, коли створюються спільні стандарти роботи та відбувається розподіл ролей у команді. У цей період команда починає працювати згуртовано, із чітким розподілом функцій. Після цього настає етап виконання, коли команда досягає поставлених завдань та забезпечується ефективна взаємодія між усіма членами команди для реалізації цілей. Останній етап – завершення, на якому відбувається оцінка результатів роботи команди, аналіз виконаної роботи, виявлення досягнень та недоліків, що допомагає

покращити подальші процеси командоутворення. Серед сучасних методів командоутворення особливо популярною є гейміфікація, що передбачає використання ігрових механік для підвищення мотивації та залученості учасників [2]. Це може включати створення внутрішніх змагань, нагород і стимулів для досягнення цілей. Також важливу роль відіграє коучинг та менторство, що сприяє розвитку лідерських якостей членів команди та передбачає персональну підтримку кожного учасника для розкриття його потенціалу [3]. Не менш ефективними є командні тренінги та симуляції, які допомагають розвивати комунікативні навички, покращувати співпрацю та ефективно вирішувати конфлікти. Соціально-психологічні підходи, що зосереджені на розвитку довіри, взаємодопомоги та комунікації, також відіграють важливу роль, оскільки сприяють створенню атмосфери підтримки та взаєморозуміння у команді [4].

Висновки. Формування ефективної команди – це важливий стратегічний підхід, що безпосередньо впливає на результативність роботи. Використання методів командоутворення дозволяє згуртувати колектив, покращити комунікацію та підвищити мотивацію співробітників. Лідер відіграє ключову роль у цьому процесі, забезпечуючи баланс між професійними навичками, корпоративною культурою та інноваційними підходами до управління. Враховуючи постійні зміни у технологічному середовищі, важливо не лише підтримувати ефективну роботу команди, а й створювати умови для її розвитку та адаптації до нових викликів.

Список використаних джерел

1. Командоутворення: навчально-методичний посібник. За ред. О. М. Ковальчука. Київ: Освіта України, 2022. 198 с.
2. Командна робота: теоретичні аспекти та практичні підходи. Під ред. В. І. Петренка. Харків: Університетська книга, 2021. 256 с.
3. Сидоренко Л. Психологія командної взаємодії. Соціальна психологія. 2020. № 4. С. 85–93.
4. Гончаренко О. Роль лідера в процесі командоутворення. Менеджмент і лідерство. 2019. № 6. С. 45–52.

ЛІДЕРСТВО В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ

Марта Яцента,

студентка IV курсу спеціальності «Прикладна математика».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна**, викладач вищої категорії, викладач-методист, кандидат економічних наук, доцент.

Актуальність дослідження. У сучасному суспільстві, що характеризується глобалізацією, інформатизацією, інтелектуалізацією та комп'ютеризацією праці, лідерство набуває ключового значення для ефективного управління організаціями. Зміни в соціально-економічному середовищі, зокрема утвердження гуманістичних цінностей, зниження результативності традиційних адміністративних методів управління та трансформація мотиваційних чинників персоналу, зумовлюють необхідність перегляду підходів до менеджменту.

Метою цієї роботи є розкриття сутнісних характеристик феномену лідерства в умовах сучасних тенденцій розвитку суспільства, а також визначення його впливу на ефективність функціонування системи менеджменту організації.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах одним із головних завдань менеджменту є забезпечення ефективного функціонування організації, де лідерство відіграє ключову роль. Відхід від жорстких ієрархічних структур і впровадження нових методів управління зумовили зростання значущості лідерських якостей керівників [1].

Лідерство ґрунтується на соціальній взаємодії між лідером і колективом, що об'єднує зусилля навколо спільної мети. Основними характеристиками цього феномену є стихійність виникнення, визнання компетентності лідера,

неформальний вплив та орієнтація на досягнення результатів. Його ключовими елементами є лідер, послідовники, характер взаємовідносин і середовище [2]. Особистість лідера, його компетенції та вміння мотивувати колектив визначають ефективність управління. Взаємодія з послідовниками базується на спільних цілях, підтримці та делегуванні повноважень. Крім того, стиль лідерства значною мірою залежить від організаційного середовища. Успішне функціонування організацій дедалі більше залежить від здатності керівників не лише здійснювати управлінські функції, а й надихати та мотивувати своїх підлеглих на досягнення стратегічних цілей. У цьому контексті лідерство виступає дієвим фактором ефективного управління, що забезпечує згуртованість команди, підвищення продуктивності та адаптацію до змінного середовища [3].

Успішний лідер здатний не лише управляти, а й надихати команду, створюючи сприятливе середовище для досягнення високих результатів [4]. Саме тому розвиток лідерських якостей керівників стає важливим чинником ефективного менеджменту та довгострокового успіху організації. Таким чином, у сучасних умовах лідерські якості менеджерів стають визначальним чинником успішного розвитку організацій, що підтверджує Актуальність дослідження дослідження лідерства у сфері менеджменту.

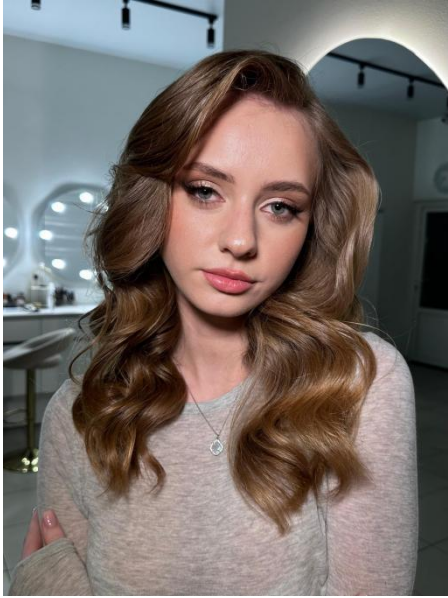
Висновки. Лідерство відіграє ключову роль у сучасному менеджменті, забезпечуючи ефективне функціонування організацій в умовах глобалізації, інформатизації та змінних соціально-економічних факторів. Його сутність полягає у взаємодії лідера та колективу, що ґрунтується на довірі, компетентності й спільній меті.

Список використаних джерел:

1. Грищенко І. М. Лідерство як феномен управління групою. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 10. С. 116–119.
2. Єфименко М. О., Ізюмцева Н. В. Роль лідерства в системі управління персоналом на підприємстві. Інфраструктура ринку. 2018. Вип. 24. С. 157–162.

3. Кожушко Л. Ф., Щербакова А. С. Лідерство як передумова ефективної системи менеджменту організації. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. 2020. Вип. 4(92). С. 85–95.

4. Маркіна І. А., Вороніна В. Л., Дмитренко І. А. Лідерство як феномен сучасного менеджменту. Економічний простір. 2020. № 159. С. 88–91.

УКРАЇНСЬКИЙ СВІТ В ХУДОЖНІХ ОБРАЗАХ АЛЛИ ГОРСЬКОЇ

Тетяна Білецька,

студентка II курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Пятківський Роман
Олександрович**, кандидат філософських наук,
доцент, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах, коли український народ знову бореться за свою свободу, незалежність та культурну самобутність, постать Алли Горської набуває особливого значення. Через свої твори вона змогла передати дух українського народу, його біль, надії та незламність. Її мистецтво не лише художнє надбання, а й форма спротиву, що продовжує надихати й сьогодні. Вивчення художніх образів Алли Горської допомагає краще зрозуміти нашу історію, культуру та силу національного духу, що є надзвичайно важливим у часи воєнних викликів і культурної боротьби за ідентичність.

Мета роботи – показати як Алла Горська через свої художні образи виражала українську національну ідентичність, культуру та дух спротиву, а також розкрити її творчість як форму боротьби за свободу, правду і гідність у часи радянського тоталітаризму.

Виклад основного матеріалу. Художниця Алла Горська була активною учасницею Клубу творчої молоді «Сучасник», що став середовищем для вільного розвитку української культури. Тут вона формувала не лише мистецькі сенси, а й середовище нової генерації, яка прагнула жити у вільній країні, зберігати свою культуру та говорити рідною мовою [1].

Мистецтво Алли Горської є яскравим прикладом культурного спротиву, в якому поєднано глибокі національні символи, емоційну виразність і соціальну напругу. Її роботи звертаються до тем української історії, страждання народу та надії на відродження. Горська свідомо впроваджувала у свої монументальні проекти національні мотиви: кольори українського прапора, стилізовані образи кобзарів, жінки-матері, землі, а також елементи трипільської та скіфської орнаментики тощо. Її стиль вирізнявся монументальністю, чіткими лініями, експресивним кольором і глибинною духовністю.

У творчості Горської особливе місце займав образ жінки – водночас ніжної та незламної. Вона створювала новий візуальний код жіночої постаті: не лише матері, а й героїні, захисниці, носійки духовної сили. Її жінки – це символ України: пораненої, але гідної, пригніченої, але не зломленої.

Горська тісно співпрацювала з українськими митцями – Галиною Зубченко, Опанасом Заливахою, Григорієм Пришедьком. Разом вони створювали мозаїки, фрески, панно у громадських просторах, надаючи їм символічного значення, що виходило за межі декоративності. У цих роботах часто звучали теми пригнічення, національного болю, пам'яті та нескореності [2].

Однією з найвідоміших робіт Горської став вітраж «Шевченко. Мати», створений для Київського університету у 1963 році. Образ Кобзаря в цьому творі поєднувався з постаттю жінки, яка символізувала Україну як матір і берегиню, а над ними напис: «Возвеличу малих отих рабів німих, я на сторожі коло них поставлю слово!». Вітраж був знищений невдовзі після встановлення через свою ідеологічну «загрозу», адже він говорив про силу національного духу, яку не змогла стерти радянська система. Його розбили по-зłodійському, мало хто встиг його й побачити. Надто конфліктні, палкі вийшли спектаклі. Надто багато вогню, гніву було у вітражі", – згадував Сергій Білокінь [2].

Горська не обмежувалася естетикою – її мистецтво було глибоко ідейним. У своїх роботах вона закладала меседжі про свободу, національну самосвідомість і

гідність. Кожен витвір був діалогом із глядачем – емоційним, чесним, глибоким. Вона не боялася говорити через образ – і саме це зробило її творчість потужним чинником культурного спротиву.

Твори Алли Горської – це глибоко символічні візії України: країни, що пам'ятає свої трагедії, але не втрачає надії. В її образах відчувається біль за втрати, але водночас і віра в відродження. Її мистецтво стало голосом народу, який не мав змоги говорити вголос, але міг кричати через кольори, образи й символи.

Висновки. Творчість Алли Горської є глибоким відображенням боротьби за національну ідентичність та культурну свободу. Вона використовувала символи, що стали маркерами українського духу – національні кольори, народні мотиви та образи з історії. Її роботи стали мистецьким протестом проти радянського режиму, що намагався знищити українську національну ідентичність. Горська поєднувала елементи традиційної української культури з модерністськими течіями, створюючи унікальний виразний стиль, який залишався актуальним і після її смерті. Її творчість стала спадщиною для майбутніх поколінь і продовжує бути джерелом натхнення для боротьби за національну гідність і свободу.

Список використаних джерел

1. Дисидентка Алла Горська та її роботи. Мистецтво на часі. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7vxmtDLVapg>
2. Українка з вибору. Історія життя і трагічної загибелі художниці-шістдесятниці Алли Горської. URL: <https://suspilne.media/amp/culture/703430-ukrainka-z-viboru-istoria-zitta-i-tragicnoi-zagibeli-hudoznici-sistdesatnici-alli-gorskoi/>

КНЯГИНЯ ОЛЬГА: РОЛЬ ЖІНКИ В ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЯХ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Кароліна Кукурудз,

студентка II курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Пятківський Роман Олександрович**,
кандидат філософських наук, доцент, викладач вищої
категорії.

Актуальність теми. У середньовічному суспільстві роль жінки в політиці була обмеженою. Проте княгиня Ольга стала винятковою постаттю, яка не лише зберегла владу після загибелі чоловіка, а й здійснила значний вплив на політичні процеси Київської Русі. Її діяльність демонструє, що жінка здатна бути самостійною правителькою, реформаторкою й дипломаткою. Дослідження її ролі важливе для розуміння формування української державності та переосмислення феномену жіночого лідерства.

Мета роботи – проаналізувати вплив княгині Ольги на політичні трансформації Київської Русі та визначити її роль у зміцненні державної влади та міжнародних зв'язків.

Виклад основного матеріалу. Ольга стала першою жінкою, яка самостійно правила Київською Руссю майже два десятиліття (945-964 рр.), продемонструвавши розум, силу та стратегічний хист. Про її неабиякий вплив на трансформацію Київської Русі можуть свідчити наступні історичні факти.

Помста княгині Ольги древлянам за вбивство чоловіка князя Ігоря не лише відновила справедливість, а й утвердила авторитет центральної влади. Після придушення древлян княгиня Ольга близько 20 років правила без всяких воєн. Це рекорд не тільки для жінки, але і для будь-якого давньоруського правителя [4]

Княгиня вдало використовувала дипломатію як інструмент підвищення авторитету держави та посилення власної репутації. Завдяки цьому вона, зокрема, укріпила зв'язки з Візантією. Прийняття християнства стало політичним кроком, що заклало основи

подальшої християнізації Русі і продемонструвало її хист як візонера. Княгиню Ольгу вшановують як святу не тільки в Православній церкві, але й у Католицькій. Її фігура є своєрідним мостом між східними та західними християнськими традиціями, що підкреслює її значення в християнській історії Європи [2].

Княгиня Ольга проявила себе як мудра, прогресивна і далекоглядна правителька, яка дбає про долю свого народу і його місце як рівного серед сильних тогочасного світу [1]. Окрім налагодженням стосунків із Візантійською імперією, вона направила посольство до германського імператора Оттона I.

Ольга проявила себе як успішний реформатор. Вона провела дуже передову по своїй суті податкову реформу: впорядкувала полюддя, визначивши його розмір і час збору; розпорядилася заснувати по всій країні спеціальні місця для збору данини – погости; розділила державну і особисту казну. А також Ольга здійснила реформу управління. Були жорстко регламентовані дії на місцях княжих дружинників і суддів [4].

Княгиня Ольга виховала сина-воїна Святослава, а її онук Володимир завершив справу хрещення Русі. Це свідчить про її авторитет та успіх у статусі матері та бабусі.

Образ Ольги ламав стереотипи про роль жінки в політиці. Авторитет правительки-жінки, стверджений княгинею, вплинув на європейську традицію допущення впливу жінки на політичне життя своєї країни. Пізніше це було яскраво закріплено прикладом королеви Франції Анни, внучки Ольги.

Висновки. Княгиня Ольга була унікальною політичною постаттю свого часу, яка вирізнялася значними адміністративними, культурними і релігійними реформами, які вплинули на подальший розвиток держави. Вона довела, що жінка може ефективно керувати державою завдяки мудрості, поєднуюючи принциповість з дипломатичною гнучкістю. Її діяльність мала глибокий вплив на розвиток Київської Русі та формування європейських уявлень про жіноче лідерство. Княгиня Ольга стала символом сили, мудрості й далекоглядності, відкривши нову епоху в історії державного управління. До княгині Ольги жінки не займали такої високої позиції в ієрархії влади, а після неї жодна жінка не керувала Україною донині.

Список використаних джерел

1. Зовнішньополітична стратегія княгині Ольги в Давньоруській державі Служба зовнішньої розвідки України: <https://szru.gov.ua/history/stories/zovnishnopolitychna-stratehiya-knyahyni-olhy-v-davnoruskii-derzhavi>
2. Помстилася за чоловіка та прийняла християнство: що варто знати про княгиню Ольгу: <https://susilne.media/culture/786891-pomstilasa-za-colovika-ta-prijnala-hristianstvo-so-var-to-znati-pro-knaginu-olgu/>
3. Смолій В. А. Княгиня Ольга: історичний портрет // Український історичний журнал. 2003. №4. С. 10–25.
4. 12 цікавих фактів про святу княгиню Ольгу: <https://credo.pro/2021/07/270395>

«ЛИСЕНКІВЩИНА» АБО ПРО ДЕСТРУКТИВНІ НАСЛІДКИ ІДЕОЛОГІЗАЦІЇ НАУКИ

Аліна Микитин,

студентка II курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Пятківський Роман
Олександрович**, кандидат філософських наук, доцент,
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Ідеологізація науки – це процес, коли результати досліджень підпорядковуються ідеологічній доктрині, що призводить до викривлення наукових підходів, методологій та висновків. Дослідження феномену лисенківщини дозволяє розкрити механізми, через які політична ідеологія спотворює наукове мислення, впроваджує псевдонаукові парадигми та обмежує свободу дослідницької діяльності. Осмислення цієї проблематики має практичне значення для запобігання подібним явищам у майбутньому.

Мета роботи – на прикладі феномену лисенківщини виявити механізми, через які ідеологічний тиск здатний спотворити наукове мислення; сформулювати рекомендації щодо запобігання подібним втручанням у майбутньому.

Виклад основного матеріалу. Явище лисенківщини (1930-1960-ті), яке характеризувалося втручанням партійного керівництва у розвиток біологічних наук в СРСР, призвело до руйнівних наслідків. Академік Трохим Лисенко був біологом-селекціонером, який з метою створення ілюзії наукової новизни власних розробок, пропагував парадигми спадковості Ламарка, заперечуючи закони Менделя та генетику як таку. Це спричинило зупинку, а то й знищення традиційних генетичних досліджень в СРСР. Натомість запанувала псевдонаукова теорія – мічурінська агробіологія, засновником якої і став «горе-академік» Лисенко. Останній заявляв, що базою його вчення є марксистське діалектико-матеріалістичне вчення.

Лисенківці переконували, що виховання «радянської людини» не має нічого спільного з генетикою, вони наголошували, що громадяни соціалістичної країни не можуть мати спадкових хворіб, а розмови про гени людини – це основа расизму і фашизму. Класичну генетику почали іменувати «фашистською наукою», вчених-генетиків політично переслідували, використовуючи заходи адміністративного та партійного тиску, наклепи, політичні доноси, що часто завершувалося арештами та загибеллю тих, кого таврували [1, с. 123-124].

У результаті державної підтримки ідей Лисенка, ініційованої особисто Сталіним, було репресовано понад 3000 науковців, припинено захист дисертацій з генетики, а також ліквідовано генетичні кафедри і лабораторії. Такі заходи державної політики спричинили довготривалі негативні наслідки для наукового прогресу у цій галузі на десятиліття.

Гіркий досвід лисенківщини демонструє, що ідеологізація науки спричиняє не тільки методологічне викривлення, але й порушує основні принципи етичних норм та академічної свободи наукових досліджень:

1) Прозорості. Наука повинна бути відкритою, а результати досліджень – доступними для перевірки;

2) Достовірності. Наукові дані мають базуватися на об'єктивних і точних методах дослідження. Політичний тиск може призвести до порушення системності та відбору лише «зручних» фактів;

3) Соціальної відповідальності. Наука повинна служити суспільству, а не ідеологічним цілям. Коли політика контролює науку, дослідження можуть спрямовуватися на пропаганду, а не на реальні потреби людей.

Зрештою, як відомо, «якщо бракує етики, не буде й належної наукової практики» [3].

Тому окреслимо умови, які не допустять у майбутньому застосування механізмів тиску політичної ідеології на науку:

1) Гарантія академічної свободи;

- 2) Прозорість наукових процесів;
- 3) Популяризація критичного мислення;
- 4) Розвиток міжнародного наукового співробітництва.

Висновки. Лисенківщина є яскравим історичним прикладом того, як зовнішній політичний тиск може призвести до спотворення наукового процесу, руйнування академічної свободи та широкомасштабних етичних порушень у царині науки. Уроки лисенківщини нагадують, що наука має бути незалежною від політичного впливу, а її розвиток повинен базуватися на критичному мисленні, експериментальному підтвердженні та об'єктивності. Лише за таких умов можна гарантувати справжній прогрес науки та суспільства. При цьому наукові досягнення обмежують сфери знань, на яких можуть діяти «великі ідеології» [2].

Список використаних джерел

1. Гармасар В.Г. Трагічні сторінки в історії біології в АН УРСР // Наука та наукознавство 2018. № 2 (100). С. 121-132. URL: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/sofs/article/view/8868/8061>
2. Карлос Обрегон Ідеологія і наука. URL: https://www.researchgate.net/publication/373799895_Ideology_and_Science
3. Md Ehsanul Haque, Most Shanaj Parvin, Fahmida Akhter. A Commentary on the Importance of Ethics in Scientific Research URL: <https://escientificpublishers.com/importance-of-ethics-in-scientific-research-JAA-04-0037#:~:text=First%20and%20foremost%2C%20ethics%20promote,falsification%2C%20fabrications%2C%20and%20plagiarism>

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОЛЕНИ ТЕЛІГИ

Юлія Нерестюк,

студентка II курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Пятківський Роман
Олександрович**, кандидат філософських наук, доцент,
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Проблема формування національної ідентичності залишається надзвичайно актуальною в сучасному світі, особливо в умовах боротьби за культурну та політичну самобутність націй. В Україні питання національної самоідентифікації має особливе значення через історичні виклики, зокрема протистояння колоніальній політиці Росії та русифікації. Олена Теліга є однією з найяскравіших постатей українського національного руху XX століття. Її життя та діяльність стали прикладом свідомого вибору на користь української ідеї, незважаючи на складні особисті та суспільні обставини. Дослідження процесу її національного самоусвідомлення допомагає краще зрозуміти механізми формування патріотичних переконань та роль інтелігенції у розбудові національної свідомості. У сучасних реаліях, коли Україна знову протистоїть загрозам з боку імперської політики Росії, досвід таких постатей, як Олена Теліга, є особливо важливим. Її боротьба за українську культуру, мову та державність надихає нові покоління на відстоювання національної ідентичності.

Мета роботи – проаналізувати процес формування національної ідентичності Олени Теліги, виявити основні чинники, що вплинули на її світогляд і громадянську позицію.

Виклад основного матеріалу. Олена Теліга народилася у 1907 році під Москвою в російськомовному середовищі. Попри українське походження її батька Івана Шовгеніва, дитинство Олени пройшло у сфері російської культури. Її національне самоусвідомлення почало формуватись лише після еміграції родини до Чехословаччини у 1919 році, коли вона вступила до Українського педагогічного інституту в Празі.

Перші контакти з українською мовою та культурою не були захопливими для майбутньої поетеси. Вона вважала українську мову незвичною, а літературу – провінційною. Проте пізніше, завдяки знайомству з українськими інтелектуалами, письменниками, зокрема Олегом Ольжичем, Дмитром Донцовим та її чоловіком Михайлом Телігою, вона поступово почала ототожнювати себе з українською національною ідеєю. Особливо показовим є випадок, коли Теліга, реагуючи на зневагу до української мови з боку російських монархістів, заявила: «Та собача мова – моя мова! Мова мого батька і моєї матері».

Одним з ключових моментів у її національному самоствердженні стало знайомство з Михайлом Телігою, який був не тільки її чоловіком, а й ідейним наставником. Через нього вона долучилася до середовища українських націоналістів, почала спілкуватися виключно українською мовою, захоплюватися націоналістичною ідеологією, поглиблювати знання з історії та культури України. Її вірші перетворилися на своєрідні маніфести боротьби, в яких поєднувалися емоційна напруга, патріотизм і воля до самопожертви.

Поезія Теліги – це не просто естетичний витвір, а знаряддя національного пробудження. Вона чітко відокремлювала свою позицію від бездіяльного мистецтва, підкреслюючи важливість боротьби словом і вчинком. Її літературна діяльність була тісно пов'язана з публіцистикою: Теліга активно писала статті, редагувала літературний додаток до газети «Вістник», організовувала творчі зустрічі та підтримувала українських митців у часи окупації.

У 1941 році Теліга свідомо вирушає до окупованого Києва, попри смертельну небезпеку, знаючи, що її присутність і діяльність мають велике значення для української інтелігенції. Вона організовує Спільку письменників, виступає з промовами, закликає до національного відродження. Однак вже у лютому 1942 року Теліга була арештована гестапо й невдовзі страчена у Бабиному Яру разом із чоловіком. Її постать стала символом незламної боротьби за українську державність, а її смерть – актом самопожертви заради національної ідеї.

Висновки. Формування національної ідентичності Олени Теліги відбувалося поступово, під впливом різних факторів: соціального оточення, особистих переконань і політичних подій. Її шлях від російськомовної дівчини до свідомої української патріотки є яскравим прикладом того, як особистий вибір і суспільні обставини можуть визначити долю людини.

Її діяльність, творчість і громадянська позиція стали символом незламності українського духу. Вона залишила після себе не лише поетичну спадщину, а й приклад відданості своїй нації та боротьбі за її незалежність.

Список використаних джерел

1. Олена Теліга URL: <https://streetcodes.in.ua/streetcodes/olena-teliha/>
2. Олена Теліга. Коротке життя довжиною у вічність. URL: <https://kpi.ua/teliga>
3. Червак Б. Олена Теліга: «Життя – це боротьба, а боротьба – це справжнє життя». URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2011/07/21/46382/>

ГОЛОДОМОР 1932-1933: НАСЛІДКИ ЗЛОЧИНУ

Тетяна Олінчинська,

студентка II курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Пятківський Роман
Олександрович**, кандидат філософських наук, доцент,
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Сьогодні тема Голодомору 1932–1933 років актуалізується через нову хвилю агресії проти України з боку Російської Федерації як держави- правонаступниці СРСР, в тому числі як спадкоємниці його тоталітарного режиму. Заперечення російською пропагандою сталінського геноциду, спроби викривлення історії та інформаційні атаки на правду про Голодомор є частиною сучасної гібридної війни. У таких умовах знання про справжні причини, механізми й наслідки Голодомору стають інструментом формування національної свідомості українців, захисту інформаційного суверенітету та зміцнення історичної справедливості в країні.

Мета роботи – аргументувати тезу, що Голодомор був спланованим радянською владою актом геноциду українського народу, а не стихійним лихом чи прикритим наслідком соціально-економічної кризи в СРСР. У межах розкриття теми Голодомору 1932-1933 років важливо проаналізувати довгострокові наслідки в демографічній, культурній, політичній та економічній площинах для України, а також показати значення міжнародного визнання трагедії як акту геноциду.

Виклад основного матеріалу. У 1932–1933 роках радянське керівництво реалізувало репресивну політику проти українського селянства як хребта української ідентичності, котра включала примусову колективізацію, «розкуркулення», грабіжницьку хлібозаготівлю і створення умов, які фактично унеможливлювали життя мільйонів українців. Запровадження режиму «чорних

дошок» блокувало доступ до продуктів харчування мешканцям цілих сіл, заборонялися виїзди селян за межі населених пунктів та районів, цілеспрямовано конфісковували навіть їжу, призначену для дітей. Злочинні дії радянського керівництва супроводжувалися інформаційною блокадою, відмовою від міжнародної допомоги, знищенням доказів страшної трагедії.

Демографічні наслідки Голодомору 1932–1933 років для України – це понад 4,5 млн втрат населення, в тому числі близько 3,9 млн загиблих осіб від голоду і приблизно 600 тисяч ненароджених [2]. Від голодомору найбільше постраждали сільські регіони Центральної, Східної та Північної України. Багато сіл були повністю знелюднені, а традиційний уклад життя – знищений.

Культурна ідентичність українського народу зазнала удару через ліквідацію основних носіїв нашої культури – українських селян, священників, вчителів та інтелігенції. Репресії проти культурних діячів, митців та науковців доповнювали фізичне винищення духовного ядра нації. Паралельно відбувалося викорінення української мови з публічного простору, культурний регрес та травматизація національної пам'яті.

Економічно Голодомор спричинив крах сільського господарства в Україні через вимирання працездатного населення, руйнування індивідуального господарювання, запровадження системи колгоспів, яка знецінювала працю селяни та ставила всю аграрну галузь під контроль держави. Надалі це зумовило хронічну неефективність радянської економіки на селі.

Політичним наслідком Голодомору 1932–1933 років стала остаточна ліквідація селянського опору колективізації. Сталінська влада використала голод як інструмент придушення українського селянства – єдиної верстви, здатної чинити масовий опір. Паралельно було посилено тоталітарний контроль над усіма сферами життя, страх став інструментом упокорення і підпорядкування. Упродовж наступних десятиліть будь-які згадки про Голодомор переслідувались, архіви знищувалися, а правда витіснялася радянською пропагандою.

Сучасна боротьба України за визнання Голодомору 1932–1933 років актом геноциду українського народу – це не лише питання історії, а й чинник боротьби за державну гідність. В Україні першим правовим актом, який кваліфікував Голодомор як акт геноциду, був Закон «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні», ухвалений Верховною Радою 28 листопада 2006 року. Стаття 1 цього документа встановила: «Голодомор 1932–1933 років в Україні є геноцидом українського народу». Закон став політико-правовим підґрунтям для проведення масштабного офіційного розслідування злочину геноциду в Україні в 1932–1933 роках [1].

Понад 20 країн визнали Голодомор актом геноциду, серед них Канада, Австралія, Литва, США, Польща. Європейський парламент у 2022 році також визнав Голодомор геноцидом. Російська федерація досі чинить політичний тиск, заперечуючи цілеспрямованість злочину та просуваючи радянську версію подій.

Висновки. Голодомор 1932–1933 років є актом масового винищення українців, що має всі ознаки геноциду за міжнародним правом. Це була спланована політика фізичного знищення селян, духовного ламання національного організму та знищення культурної самобутності українського народу. Його наслідки – не лише мільйони смертей, але й втрата національного потенціалу України, травматизація свідомості та деградація села як основи української ідентичності.

Міжнародне визнання Голодомору як геноциду має стратегічне значення для України: воно не лише повертає історичну справедливість, а й формує механізми запобігання майбутнім злочинам проти людяності. Пам'ять про Голодомор повинна бути елементом національного імунітету проти авторитаризму, фальсифікації історії та знецінення людського життя. Лише через правду й пам'ять ми здатні зберегти ідентичність і забезпечити майбутнє, у якому подібні злочини більше ніколи не повторяться.

Список використаних джерел

1. Визнання Голодомору геноцидом URL: <https://holodomormuseum.org.ua/vyznannia-holodomoru-henotsydom/>
2. Дослідження демографії Голодомору 1932-1933 рр. (Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи). URL: <https://idss.org.ua/holodomor>

ЛЕСЬ КУРБАС: ЖИТТЯ ЯК ПОДВИГ

Аліна Савенко,

студентка II курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Пятківський Роман Олександрович**, кандидат філософських наук, доцент, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Сьогодні, коли Україна відновлює свою історичну пам'ять і бореться за збереження національної ідентичності, вивчення постаті Курбаса є вкрай важливим. Його життя та творчість є не лише символом трагедії української інтелігенції, а й прикладом непохитного прагнення до мистецької свободи.

Мета роботи – дослідити творчий шлях Леся Курбаса та висвітлити його внесок у розвиток української культури в контексті історичної доби. У підсумку стаття має на меті сприяти популяризації постаті Курбаса, нагадати про злочини радянської влади проти української культури та підкреслити значення його ідей для сучасного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Леся Курбас – видатний український режисер, драматург, актор і реформатор театру, чия творчість залишила глибокий слід в українському мистецтві. Він став одним із засновників модерного театру в Україні, розвиваючи експериментальні форми та ідеї, які значно випереджали свій час. Леся Курбас говорив, що театр має бути таким, яким суспільство має бути завтра [2]. Українського митця за значний внесок у розвиток модерного театру зараховують до плеяди найвидатніших європейських режисерів. Завдяки йому українське сценічне мистецтво європеїзувалося й набуло нових модерних форм, адже митець вважав, що «театр має бути український за своєю суттю і європейський за своєю формою» [2].

Лесь Курбас заснував шість театрів, серед яких «Тернопільські театральні вечори» (1915), «Молодий театр» (1917), «Мистецьке об'єднання «Березіль» (1922). У період свого розквіту театр «Березіль» налічував шість акторських студій у Києві, Білій Церкві, Умані та Одесі, об'єднуючи близько 400 акторів і співробітників. Власне сам митець виховав цілу плеяду учнів, що стали новою мистецькою генерацією тодішньої України.

Лесь Курбас поставив понад півтора десятка п'єс у різних театрах. Серед його відомих постановок: «Гайдамаки» за творами Тараса Шевченка, «Народний Малахій» та «Мина Мазайло» Миколи Куліша, «Макбет» Вільяма Шекспіра тощо.

У 1925 році Лесь Курбас був удостоєний звання народного артиста Республіки (Української СРР), яке раніше отримували Марія Заньковецька та Всеволод Мейєрхольд. Того ж року на Міжнародній виставці декоративного мистецтва в Парижі макет Вадима Меллера до спектаклю «Секретар профспілки» театру «Березіль» був відзначений золотою медаллю.

Крім театральної діяльності, Курбас працював у кіно, знявши кілька стрічок на Одеській кіностудії: «Шведський сірник» (1922), «Вендета» (1924), «Пригоди Макдональда» (1924), «Арсенальці» (1925) та інші. На жаль, жоден із фільмів не зберігся до наших днів [2].

В умовах посиленням тоталітарного режиму в СРСР сталінська влада почала знищувати українську інтелігенцію. У 1933 році Леся Курбаса заарештували, звинувативши в «буржуазному націоналізмі» та «антирадянській діяльності». Митця заслали до Соловецького табору, а в 1937 році розстріляли в урочищі Сандармох разом із іншими представниками «Розстріляного відродження».

«Сповідувана Курбасом воля і свобода, пошук вищих духовних цінностей увійшли в конфлікт з вимогою «людини-гвинтика», позбавленого національності філістерського монстра, якого почала ліпити сталінська епоха», – так пояснював дисидент Лесь Танюк вилучення творчості Курбаса з радянського ужитку на довгі десятиліття [1, с. 7].

Висновки. Лесь Курбас був не лише геніальним режисером, а й справжнім новатором, який вивів український театр на європейський рівень. Його методи роботи та мистецьке бачення значно вплинули на подальший розвиток української культури. Однак сталінський терор знищив його життя, позбавивши Україну одного з найталановитіших митців ХХ століття. Попри це, його спадщина досі залишається актуальною, а ідеї – джерелом натхнення для нових поколінь театралів.

Список використаних джерел

1. Лесь Танюк. Талан і талант Лєся Курбаса. Київ, 2007. 44 с. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=2019>
2. Шість театрів, вісім мов і одна куля в грудях: Історія життя неперевершеного Лєся Курбаса URL: <https://inlviv.in.ua/lviv/shist-teatriv-visim-mov-i-odna-kulya-v-grudyah-istoriya-zhyttya-neperevershenogo-lesya-kurbasa#prettyPhoto>

УКРАЇНСЬКЕ ШІСТДЕСЯТНИЦТВО ЯК ПРОЦЕС ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ПСИХОАНАЛІЗУ КАРЛА ГУСТАВА ЮНГА

Евеліна-Саюрі Федорчук,

студентка II курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник — **Пятківський Роман
Олександрович**, кандидат філософських наук, доцент,
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Сучасні виклики соціополітичного простору України вимагають висвітлення процесу становлення ідентичності українців в контексті сучасних наукових та філософських теорій.

Мета роботи — розкрити механізми самоусвідомлення української нації через інтеграцію психоаналітичної теорії К.Г. Юнга.

Виклад основного матеріалу. Карл Густав Юнг (1875–1961) — швейцарський психіатр, засновник аналітичної психології. Він розглядав психіку як багаторівневу систему, що включає свідоме, індивідуальне та колективне несвідоме, останнє з яких містить архетипи — універсальні психічні конструкти, що формують символічне сприйняття реальності.

Центральним поняттям юнгівської теорії є індивідуація — процес психічного розвитку, що полягає в інтеграції різних аспектів особистості та досягненні цілісності через гармонізацію свідомих і несвідомих елементів психіки. Індивідуація є ключовою умовою формування зрілої, автономної особистості та виявляється через усвідомлення та інтеграцію архетипів, що детермінують когнітивні та поведінкові патерни.

Таблиця. Стадії індивідуації [2, с. 44-46]

Етап	Процес
I	Зародження індивідуальності, виділення Ego з колективного несвідомого
II	Диференціація особистості через активацію персони та інших архетипів
III	Інтеграція несвідомих вмістів у цілісну структуру особистості
IV	Гармонізація свідомого та несвідомого, становлення Самості(Self)
V	Повна індивідуація: формування цілісної зрілої особистості

Розглянемо процес індивідуалізації української нації крізь творчість покоління шістдесятників.

Зародження індивідуальності проявилось у збірці Ліни Костенко “Проміння землі”(1957), де поетеса демонструє український фольклор, епічне переживання історії та розкриває душу людини. Окреслений підхід відділяє український образ і світогляд з радянського культурного простору, у якому панували принципи соцреалізму у творчості та відсутність духовності.

Попередній процес сприяє формуванню архетипу Персони як частини особистості, яку суб’єкт демонструє світу, прагнучи відповідати уявленням інших людей. Це включає типові соціальні ролі та поведінку. У поколінні шістдесятників можна виокремити високу культурну і моральну атмосферу, чутливість до нових ідей і правди як архетип, що поширився у колах інтелігенції та літературі самвидаву.

У своїй багатогранній діяльності український рух має чимало постатей, які можна співвіднести з іншими образами, запропонованими теорією Юнга. До

прикладу, архетип Мудрець перегукується з особистісними якостями Івана Дзюби, Герой – Василя Симоненка, Творець – Сергія Параджанова Бунтар – Василя Стуса.

Індивідуальне несвідоме виявляє себе через специфічні страхи та комплекси. Шістдесятники у своїх працях демонструють усвідомлення низки проблем, зокрема комплексу меншовартості (Василь Стус «Сто років як сконала Січ»), травми голодомору (Василь Барка «Жовтий князь»), репресій (Іван Дзюба «Інтернаціоналізм чи русифікація?»).

Осягнувши глибинні структури формується гармонійне уявлення українців про себе як націю. Це і можна класифікувати становленням Самості (Self), що є ядром особистості і метою процесу індивідуації [2, с. 40].

Висновки. Шістдесятництво – культурний феномен, у якому простежується паралель між історичним процесом національної ідентифікації та психоаналітичним концептом індивідуації. Досягнутий етап розвитку української самосвідомості став рушійною силою подальшої боротьби, що перейшла з культурного виміру у політичний. Однак, індивідуалізація нації – динамічний процес. Такий висновок підтверджується кількома спостереженнями: мовно-культурні впливи та війна, що свідчать про необхідність закріплення національної ідентичності. Шістдесятники залишили важливий урок сучасному поколінню: національна свідомість не є разовим досягненням, а постійним процесом, що вимагає активної громадянської позиції та культурного поступу.

Список використаних джерел

1. Дисидентський рух / В. С. Лісовий // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. Т. 7. URL: <https://esu.com.ua/pdf/file/24366.pdf>
2. Скакун, Є. І. Вчення Карла Густава Юнга про душу: кваліфікаційна бакалаврська робота. – Національний університет «Києво-Могилянська Академія», Факультет гуманітарних наук, Кафедра філософії та релігієзнавства. Київ, 2024. 54 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5239756f-6db1-4165-a030-6132f26e5531/content>

ІСТОРІЯ ЦЕРКВИ РІЗДВА ХРИСТОВОГО В СЕЛІ СІЛЕЦЬ: ДУХОВНА СПАДЩИНА ТА АРХІТЕКТУРНА СПАДКОЄМІСТЬ

Костянтин Мандзюк,

студент I курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Максимець Богдан
Володимирович**, кандидат політичних наук, викладач
вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність дослідження. Історичні храми, особливо дерев'яні, є важливою частиною духовної та культурної спадщини України. Вони слугували не лише релігійними центрами, а й осередками громадського життя. Однак багато таких споруд занепадає через вплив часу, природні катаклізми, війни, пожежі та нестачу фінансування для реставрації. Відсутність системного дослідження ускладнює їх збереження.

Церква Різдва Христового в селі Сілець є цінною архітектурною пам'яткою, яка нині перебуває на реставрації. Дослідження її історії та значення сприятиме збереженню не лише цього храму, а й сакральної спадщини України загалом.

Метою цієї роботи є дослідження історії та культурного значення Сілецької церкви Різдва Христового, її архітектурних особливостей, а також внеску місцевої громади в збереження та відновлення цієї святині, як важливого релігійного та культурного осередку.

Виклад основного матеріалу. Сілецька церква Різдва Христового, збудована у 1888 році, є цінною історичною та сакральною пам'яткою Прикарпаття. Вона не лише відображає духовне життя громади, а й становить важливий зразок традиційного українського дерев'яного церковного будівництва з елементами

бароко. Її архітектура вражає гармонійним поєднанням автентичних форм та майстерного оформлення.

До зведення нинішнього храму в селі існувала дерев'яна греко-католицька церква, споруджена у 1726 році, що мала метрику з 1747 року. Саме на місці цієї святині громада Сільця побудувала сучасну церкву, яка стала не лише релігійним осередком, а й важливою частиною культурної спадщини. Від 1888 до 1908 року на парафії служив відомий церковно-громадський діяч о. Володимир Озаркевич, який активно сприяв розвитку духовного життя громади.

Протягом своєї історії храм пережив складні часи. У 1961 році радянська влада закрила церкву, але мешканці села зберігали її та намагалися відновити. Лише в 1988 році, напередодні 1000-ліття Хрещення Русі, святиню знову відкрили для богослужінь. З того часу вона залишається важливим духовним центром.

Особливе місце в історії церкви займає її мистецьке оформлення. Видатний український художник Юліан Панькевич, який проживав у Єзуполі, прикрасив храм своїми розписами, що є важливими артефактами українського мистецтва XIX століття. Його роботи гармонійно доповнюють архітектурний стиль церкви, створюючи унікальну атмосферу духовності та краси.

Останніми роками громада активно займається відновленням святині. У 2020 році розпочалися реставраційні роботи, в межах яких зміцнили конструкції, замінили пошкоджені дерев'яні елементи та обробили їх захисними розчинами. Також відбулося оновлення купола та мистецьких елементів інтер'єру.

Окрім історичної церкви, у 2013 році поряд було зведено новий храм Різдва Христового. Його освячення відбулося 17 листопада 2013 року за участі Митрополита та Архієпископа Івано-Франківського УГКЦ Кир Володимира Війтишина. Цей новий храм став продовженням духовних традицій громади, надаючи більше можливостей для проведення богослужінь.

Крім релігійних заходів, церква є осередком культурного життя громади. Щороку тут відбуваються святкові події, зокрема традиційна розколяда "Від Різдва до Йордану", яка збирає місцевих мешканців та гостей.

Висновки. Таким чином, Сілецька церква Різдва Христового є не лише релігійною спорудою, а й важливим символом духовного та культурного життя громади. Вона символізує незламність українського духу та віри, а її збереження та відновлення є важливим внеском у збереження національної історичної пам'яті.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія – Загальна інформація про церкву та її історію [https://uk.wikipedia.org/wiki/Сілець_\(Івано-Франківський_район\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Сілець_(Івано-Франківський_район))
2. Дерев'яні церкви України – Архітектурний опис, історія храму <https://decerkva.org.ua/fra/silets.html>
3. Суспільне Новини – Інформація про реставрацію храму <https://suspilne.media/ivano-frankivsk/139275-na-prikarpatti-vidnovluut-133-ricnu-cerkvu>
4. Ямницька територіальна громада – Святкові події в церкві
Про розколяду: <https://yamnytsia-rada.gov.ua/2020/02/rozkolyada-u-cerkvi-rizdvahrystovoho>
5. Про храмове свято: <https://yamnytsia-rada.gov.ua/2024/12/tserkva-rizdva-hrystovohosilets-vidznachyla-prestolne-svyato>
6. Бліц-Інфо – Освячення нового храму у 2013 році <https://blitz.if.ua/news/na-prykarpatti-vidkryto-i-osvyacheno-novyuy-hram.html>

СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА»
Проблема: ІННОВАЦІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ.
ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ У
ПРАКТИКУ

КЕРІВНИК – голова циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Дошкільна освіта»), викладач-методист, викладач вищої категорії **Селеній Оксана Дмитрівна.**

СЕКРЕТАР – доктор філософії, викладач вищої категорії, викладач циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Дошкільна освіта») **Бей Ірина Юріївна.**

Проблема, над якою працює секція спеціальності «Дошкільна освіта» – **«ІННОВАЦІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ»**. Основні напрями досліджень стосуються актуальних питань гармонійного розвитку дітей дошкільного віку в ключі сьогодення.

1. Інноваційні технології в умовах сучасного закладу дошкільної освіти.
2. Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку.
3. Технології реалізації середовищного підходу в освітньому процесі закладів дошкільної освіти. Цифровізація як ресурсне забезпечення якості дошкільної освіти.
4. Професійна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до запровадження інноваційних технологій.
5. Психолого-педагогічний супровід діяльності учасників освітнього процесу в умовах інноваційної діяльності.
6. Співпраця з громадами з метою запровадження інновацій в закладах освіти.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ірина Юріївна Бей,

доктор філософії, викладач вищої категорії, викладач
циклової комісії професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Дошкільна освіта»).

Актуальність дослідження. Вибір теми дослідження зумовлений необхідністю ефективної підготовки майбутніх фахівців до інноваційної діяльності в закладах фахової передвищої освіти в умовах інтегрування України в європейський освітній простір. Забезпечення формування і розвитку інтелектуальної, творчої та ініціативної особистості, здатної бути успішною і сприяти модернізації суспільства є пріоритетним завданням в сучасній освіті [1].

Мета роботи – теоретично обґрунтувати доцільність реалізації проєктних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Одними із найбільш ефективних та оригінальних методів педагогічної інноватики в освіті виступають проєктні технології. У педагогічній літературі термін «проєкт» (від лат. «projectus» – кинутий уперед) визначається, по-перше, як результат перетворювальної діяльності; по-друге, як мета і результат проєктування.

Проєктна діяльність є однією із найперспективніших педагогічних технологій, яка суттєво збагачує освітній процес та змінює традиційний підхід до навчання та виховання студентів. Вона може носити індивідуальний, груповий чи колективний характер. В її основу покладено ідею здійснення навчання на активній основі, через самостійну дослідницьку діяльність студентів з урахуванням їхніх особистих інтересів [2].

Вперше про метод проєктів, який називали також «методом проблем», заговорили в Сполучених Штатах Америки ще у 20-і роки минулого століття. Його засновниками були американський філософ і педагог Джон Дьюї та його учень Вільям Герд Кілпатрік.

У вітчизняній педагогіці проєктна діяльність набула свого поширення та застосування у XX-му столітті і залишається популярною освітньою технологією і на теперішній час. Її активно застосовують у ході викладання різних навчальних дисциплін з метою активізації пошуково-творчої діяльності учасників освітнього процесу.

Великою перевагою проєктної діяльності є те, що результатом її застосування є сформованість у здобувачів освіти наступних умінь:

- планувати свою роботу, попередньо прораховуючи можливі результати;
- використовувати багато джерел інформації;
- аналізувати, співставляти факти, аргументувати свою думку;
- створювати «кінцевий продукт» – проєкт (реферат, календар, журнал, рекламний проспект, сценарій тощо);
- оцінювати себе та інших учасників проєктної діяльності [3].

Висновки. Таким чином, можемо зробити висновки, що використання проєктних технологій у навчанні забезпечує динамічний, орієнтований на здобувача знань, педагогічний процес, що сприяє вирішенню багатьох освітніх проблем.

Список використаних джерел

1. Бей І.Ю. Формування проєктних умінь студентів засобами інноваційного навчання. *East European Science Journal*, № 7 (59), part 2, 2020. С. 4-7.
2. Козак Л.В. Проєктна діяльність у закладах дошкільної освіти: навчально-методичний посібник. Київ: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2022, 176 с.
3. Михалюк І.М., Михайлюк А.М. Проєктне навчання як засіб формування дослідницьких навичок здобувачів освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2024. Випуск 55. С.154-162.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Тетяна Білик,

студентка IV курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Сидорук Оксана Миколаївна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. У воєнний час патріотичне виховання дітей дошкільного віку набуває особливої значущості. Дитяча література відіграє важливу роль у формуванні моральних якостей, любові до Батьківщини, гордості за національну культуру.

Мета роботи – дослідити значення дитячої літератури як засобу патріотичного виховання дошкільників в умовах війни.

Виклад основного матеріалу. Дитяча література є потужним інструментом формування моральних цінностей і національної свідомості. Вона допомагає дітям зрозуміти реальність, зберегти надію та підтримує їх у складні часи. Наприклад, книга Мар'яни Савки «Залізницею додому» розповідає про евакуацію під час війни, що допомагає дітям, які опинилися в подібній ситуації, відчувати, що вони не самотні [2, с. 1].

Пояснення дошкільникам геополітичної ситуації є надзвичайно складним завданням. «Казки сонячного півострова» Наталки Кримської допомагають формувати уявлення про Крим як невід'ємну частину України. Через казкові образи авторка знайомить дошкільнят із складними історичними та політичними темами [4, с. 35].

Образи героїв мають сильний виховний потенціал. У повісті Олександра Гавроша «Неймовірні пригоди Івана Сили», де змальовано постать українського силача Івана Фірцака, діти бачать приклад мужності, наполегливості й чесності.

Важливу роль у патріотичному вихованні відіграє творчість Сашка Лірника. Його казки, сповнені любові до рідної землі, історії та культури, сприяють формуванню свідомої та патріотичної особистості дошкільників. Вони доступні в різних форматах – друкованих, електронних, аудіо. Це сприяє ширшому охопленню та кращому засвоєнню патріотичних ідей.

Зірка Мензатюк «Таємниця козацької шаблі» поєднує пригодницький сюжет із історичними темами, що виховує інтерес до національної спадщини. [3, с. 25].

До прикладів літератури, що висвітлює події новітньої історії України, належать «Казка про Майдан» Христини Лукашук та «Мій тато став зіркою» Галини Кирпи. Вони знайомлять дітей із темами Революції Гідності, втрати й пам'яті про загиблих героїв.

Висновки. Дитяча література є важливим інструментом патріотичного виховання дітей дошкільного віку. Вона допомагає формувати любов до Батьківщини, гордість за її історію, культуру та героїв. В умовах війни роль таких книг набуває особливого значення: вони не лише виховують, а й підтримують дітей, надаючи їм сили та віри в перемогу. Українські письменники створюють високоякісні твори, які сприяють формуванню нового покоління свідомих громадян, готових відстоювати свою країну.

Список використаних джерел

1. «Герої не вмирають!» або Патріотизм у житті та книжці для дітей : вебсайт. URL: <https://chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/513>
2. Гросу К.С., Ступак О.Ю. Дитяча художня література як засіб патріотичного виховання дітей дошкільного віку. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/45303?utm_source
3. Лісовець О.В. Національно-патріотичне виховання з основами народознавства. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019.
4. Національно-патріотичне виховання в Україні: бібліографічний покажчик. Київ, 2019.

СУЧАСНІ ПРИЙОМИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анастасія Бенюк,

студентка III курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Бей Ірина Юріївна**, доктор філософії,
викладач вищої категорії Відділення дошкільної освіти.

Актуальність дослідження. Мовлення – це не лише засіб комунікації, а й основа мислення, соціальної адаптації та навчання. У сучасному світі цифрових технологій зменшується кількість живого спілкування, що впливає на мовленнєвий розвиток дітей. Дослідження свідчать, що доцільно впроваджувати в освітній процес сучасні прийоми розвитку зв'язного мовлення.

Мета роботи – висвітлити теоретичні аспекти проблеми використання сучасних прийомів розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Розвиток зв'язного мовлення в дошкільному віці є складним та поступовим процесом, що включає формування різних мовленнєвих навичок.

Він здійснюється у кілька основних етапів:

1. Формування слухової уваги, розвиток фонематичного слуху. Цей етап здійснюється через ігри.

2. Розвиток дрібної моторики та активного словникового запасу. Відомо, що моторика рук пов'язана з мовленнєвим розвитком, тому у навчанні дошкільників використовуються ліплення, аплікація, пальчикові ігри.

3. Навчання будувати зв'язні висловлювання. Означений етап впроваджується з урахуванням того, що розвиток зв'язного мовлення відбувається поступово [1].

Сучасними прийомами розвитку мовлення є наступні:

1. Візуальні матеріали – серії сюжетних картинок, які допомагають встановлювати логічні зв'язки; «комікси без слів» – діти моделюють діалоги або описи.

2. Ігрові методи: квест-ігри – спрямовані на виконання мовленнєвих завдань у сюжетному контексті; гра «Додай слово» – педагог починає речення, а діти його продовжують; рухливі мовленнєві ігри («Чарівні сходинки») – передбачають поєднання фізичної активності та мовлення.

3. Сторітелінг – опорні слова, картинки або предмети для створення історій. До прикладу, «Живі історії» – дитина розповідає, а група відтворює розповідь у рольовій грі.

4. Цифрові технології: сучасні мультимедійні засоби, які підвищують мотивацію дітей: додатки: SpeakTX, LOGOBOX, LearningApps для розвитку мовлення. До них належать безтекстові мультфільми («Пінгвін Пінгу», «Вівця Шон», короткометражки Pixar), що сприяють тренуванню описових навичок.

Результати впровадження сучасних методів наступні: підвищується інтерес дітей до мовлення, покращується якість зв'язного мовлення, розвивається логічне мислення та креативність [2].

Висновки. Поєднання традиційних та сучасних прийомів сприяє ефективному розвитку мовлення дошкільників. Використання ігрових методів та цифрових технологій впливає на продуктивність освітнього ї процесу.

Список використаних джерел

1. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей: сутність та шляхи реалізації. *Дошкільне виховання*. 2020. № 6. С. 3-5.
2. Сучасні технології розвитку мовлення дітей дошкільного віку: інформаційно-методичний посібник / Уклад. О. М. Гриненко. Слов'янськ, 2021. 64 с.

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК КОМПОНЕНТ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО

Христина Панчук,

студентка III курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Бей Ірина Юріївна**, доктор філософії,
викладач вищої категорії Відділення дошкільної освіти.

Актуальність дослідження. Проблема пошуку нових методів і прийомів мовленнєвого розвитку дітей завжди була однією із нагальних у системі дошкільної освіти. Саме тому багато сучасних практиків та педагогів звертають увагу на нетрадиційні техніки роботи з вихованцями в освітньому процесі ЗДО.

Одним із цікавих та оригінальних видів діяльності виступає казкотерапія, яка допомагає зробити навчання живим, цікавим та емоційно насиченим. Використання казок в освітньому процесі ЗДО допомагає активізувати мовленнєву діяльність дітей, розвиває їхню уяву, комунікативні вміння та сприяє емоційному благополуччю [1].

Мета роботи – проаналізувати процес використання казкотерапії як компонента розвитку мовлення дошкільників у закладі дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. У педагогічній літературі казкотерапія розглядається як метод психолого-педагогічного впливу, що базується на використанні казкових сюжетів для розвитку особистості дитини, її мовлення, мислення та емоційної сфери. Казки сприяють формуванню образного мовлення, збагачують словниковий запас, розвивають зв'язне мовлення та навички діалогічного спілкування.

Казкотерапія має велике значення у мовленнєвому розвитку дошкільників. Вона сприяє активізації словника дитини, адже знайомить її з новими словами,

допомагає їй легше запам'ятовувати і використовувати їх у мовленні; сприяє формуванню уміння будувати логічно завершені висловлювання.

Виділяють такі методи й прийоми казкотерапії у розвитку мовлення дошкільників:

- слухання та обговорення казок, що допомагає розширити активний словниковий запас дітей, удосконалює навички аналізу тексту;
- інсценізація казкових сюжетів, яка активізує діалогічне мовлення, розвиває вміння правильно інтонувати фрази;
- створення власних казок: розвиває творче мислення, вчить формулювати свої думки;
- робота з казковими ілюстраціями – сприяє описовому мовленню, збагачує уявлення про навколишній світ [2].

Науковцями та практиками доведено, що казкотерапія має психолого-педагогічний вплив на дітей дошкільного віку, адже казки сприяють емоційному розвитку дошкільників, допомагають подолати страхи, невпевненість, розвивають емпатію та соціальні навички. Через казкові сюжети діти вчаться розуміти емоції інших людей, що є важливим для ефективного спілкування.

Висновки. Можемо зробити висновки про те, що казкотерапія є не лише ефективним інструментом розвитку мовлення дошкільників, а й засобом гармонійного особистісного зростання. Вона допомагає дитині опанувати мову, глибше пізнати світ, виразити свої думки, навчитися взаємодіяти з оточенням.

Використання казки як засобу мовленнєвого розвитку дозволяє зробити освітній процес захопливим і результативним, забезпечує всебічний розвиток дитини.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Слово», 2018. 337 с.
2. Литвиненко І. Казкотерапія як метод розвитку мовлення дітей. *Педагогічний альманах*, 2020. № 2. С. 45-49.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МОВЛЕННЄВОГО ЗАНЯТТЯ

Анна Чіпко,

студентка III курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Бей Ірина Юріївна**, доктор філософії,
викладач вищої категорії Відділення дошкільної освіти.

Актуальність дослідження зумовлена потребою підвищення ефективності освітнього процесу в закладах дошкільної освіти шляхом упровадження інтерактивних методів. Вони сприяють розвитку комунікативних здібностей дітей, активізації їхньої мовленнєвої діяльності та формуванню соціальних навичок.

Мета роботи – висвітлити проблему використання інтерактивних методів навчання як одного із важливих засобів підвищення ефективності мовленнєвого заняття.

Виклад основного матеріалу. Термін «інтерактивний» означає «взаємно діяти» у процесі спілкування, навчання, виховання. Це форма організації діяльності, коли всі учасники процесу активно взаємодіють між собою, обмінюються думками, ідеями та досвідом.

Інтерактивні методи навчання дошкільників – це способи організації активної освітньо-мовленнєвої і комунікативної взаємодії вихователів та дітей у процесі занять, які забезпечують досягнення конкретних результатів: розвитку мовлення, мислення, творчих здібностей [1].

Інтерактивні методи навчання включають роботу в малих групах (від 2 до 6 дітей) і груповий метод (поєднання роботи в малих групах з роботою всієї групи). При цьому всі результати залежать від індивідуального виконання кожною дитиною конкретного творчого завдання.

Доцільно для розвитку мовленнєвої взаємодії широко застосовувати мовленнєві вправи з використанням різних інтерактивних методів. Такі вправи слід проводити не лише на заняттях, а й під час різних режимних процесів. Ігрова форма спонукає дітей до активності та мовленнєвої творчості, дає змогу створити умови, за яких дошкільники набувають необхідного досвіду комунікативної діяльності.

До інтерактивних засобів навчання належить SMART-дошка, яка застосовується для активізації когнітивного навчання дітей. Інтерактивні дошки (наприклад, SMART-дошки) використовують слайди, мультфільми та картинки з історіями для розвитку мовлення, вивчення навколишнього середовища, природи, математики, грамотності та ін. Інтерактивна дошка є одним з найефективніших інструментів навчання для цілісного розвитку мовлення та грамотності.

Характерними особливостями використання означених методів на мовленнєвих заняттях є наступні:

1. Оптимальна активізація дітей.
2. Спільна діяльність педагога та вихованців у режимі рівноправного спілкування.
3. Створення умов для переживання успіху кожним учасником педагогічної взаємодії.
4. Обов'язкова рефлексія процесу навчання і виховання [2].

Висновки. Інтерактивні методи навчання є ефективним інструментом підвищення якості мовної освіти, оскільки вони спонукають до активної участі в освітньому процесі, розвитку комунікативних навичок та творчого мислення. Такі методи роблять мовленнєві заняття цікавими, змістовними та продуктивними, що, в свою чергу, позитивно впливає на загальну ефективність освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Паласевич І.Л., Семенюк В.І. Мовленнєво-творча діяльність дітей старшого дошкільного віку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Випуск 79. 2021. С. 30-34.
2. Ваколя З.М. Інтерактивні методи виховної роботи в ЗДО: вплив на розвиток соціальних навичок дітей. *Академічні візії*. 2024. 37. С. 1-10.

ФОРМУВАННЯ ПОЕТИЧНО-ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ РОБОТИ НАД ВІРШАМИ

Ольга Вуйцік,

студентка IV курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Бей Ірина Юріївна**, доктор філософії,
викладач вищої категорії Відділення дошкільної освіти.

Актуальність дослідження. Розвиток емоційної сфери дітей є важливим завданням дошкільної освіти, яке вимагає застосування системи оригінальних засобів у роботі вихователів ЗДО. Одним із них виступають поетичні твори, які посідають значне місце у діяльності педагогів. Це не тільки могутній, дієвий засіб розумового, морального та естетичного виховання дітей, а й засіб розвитку та становлення мовленнєвої особистості.

Мета роботи – визначити ефективні методи формування поетично-емоційної компетенції дошкільників у процесі роботи над віршами.

Виклад основного матеріалу. Поетично-емоційна компетенція розглядається в педагогічній науці як здатність дітей виразно читати вірші; здійснювати їх елементарний художній аналіз; знаходити повтори голосних і приголосних звуків, римовані рядки тощо [2]. Рівень сформованості поетично-емоційної компетенції дошкільників залежить від уміння вихователя планувати та організовувати літературно-мовленнєву діяльність дітей на заняттях та у повсякденному житті.

Для заучування віршів напам'ять доцільно використовувати індивідуальні форми навчання, які дозволяють враховувати особливості пам'яті, емоційної сфери. Заучування віршів має плануватися як індивідуальні заняття, які відбуваються на

прогулянці у ранкові години чи в другій половині дня. Залежно від особливостей дітей і їхнього сприймання віршованих творів використовуються різноманітні прийоми навчання: спільне читання, підказування слів, закінчення рядка вірша.

Діти обов'язково мають знати автора і назву твору. Вірші, які пропонуються дітям для читання чи вивчення напам'ять, мають бути високохудожніми, доступними розумінню дітей, викликати певні емоції.

Виділяють наступні напрями роботи щодо використання поезії у створенні емоційної сфери дітей: 1. Організація приємної атмосфери під час читання віршів з використанням міміки та жестів. 2. Підбір віршів відповідно до емоційного стану дітей. 3. Використання віршів у щоденній діяльності. 4. Залучення дітей до творення поезії [1].

Робота над віршами має бути цікавою, пізнавальною, емоційно забарвленою та інтервованою в різні види діяльності. Ефективні методи роботи з дошкільниками над поезією: виразне читання та інтонаційне моделювання; використання наочності та сенсорного сприйняття; рухова активність і драматизація; музичний супровід та арт-терапія.

Для розвитку поетичного слуху, поглиблення естетичних почуттів дітей на занятті поєднують музику, живопис, літературу.

Висновки. Поезія – це чудовий інструмент для розвитку емоційної сфери дітей. Вона допомагає дошкільникам виявляти та виражати свої почуття, сприяє естетичному вихованню та збагачує мовлення. Головне завдання педагога – зробити поетичні моменти живими, емоційно насиченими та інтерактивними, щоб кожна дитина відчула радість від знайомства з поезією.

Список використаних джерел

1. Маліновська Н.В. Формування поетично-емоційної компетенції у художньо - мовленнєвій діяльності дітей. *Інноватика у вихованні*. 2018. № 7. С. 165-171.
2. Сараєва І. Художньо-творчі види діяльності в роботі з дітьми дошкільного віку. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2021. № 1 (66). С. 56-63.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ

Вікторія Хомин,

студентка IV курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Пилипишак Софія Ігорівна**, спеціаліст.

Актуальність дослідження. Модернізована дошкільна освіта спрямована на формування активної, допитливої, творчої особистості. У сучасному суспільстві, традиційні методи навчання вже не повною мірою відповідають потребам дітей. Інтерактивні методи навчання стають ефективним засобом розвитку творчих здібностей, оскільки вони залучають дитину до активної взаємодії, створюють ситуації пошуку, експериментування та самовираження.

Мета роботи – дослідити значення інтерактивних методів навчання як засобу розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Навколишній світ дуже швидко і часто змінюється, але творчість залишається незмінною і непохитною протягом багатьох століть. Творчі здібності розглядаються як індивідуально-психологічні здібності дитини, що відповідають вимогам творчої діяльності і є умовою її успішного виконання. З метою розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку педагоги дедалі частіше застосовують інтерактивні методи навчання у своїй діяльності.

Інтерактивне навчання передбачає активну участь дітей у процесі пізнання через взаємодію з дорослими, однолітками та навколишнім середовищем. Основними інтерактивними методами, що сприяють розвитку творчих здібностей дошкільників, є: метод проблемних ситуацій; метод казкотерапії, ігрові технології, метод проєктів, музично-рухові та арт-технології.[1]

Метод проблемних ситуацій розвиває здатність аналізувати, робити висновки та знаходити альтернативні шляхи вирішення завдань. Казкотерапія активізує уяву та сприяє емоційному розвитку, допомагаючи дітям моделювати різні життєві ситуації та навчатися через казкові образи. Ігрові технології забезпечують природну мотивацію до навчання, оскільки гра є провідною діяльністю дошкільників, що стимулює фантазію, соціальні навички та самовираження. Метод проєктів навчає дітей планувати, працювати в команді та доводити почату справу до завершення, що розвиває самостійність й ініціативність. А музично-рухові та арт-технології розширюють можливості творчого самовираження через мистецтво, допомагаючи дітям розкривати власний потенціал [3].

Висновки. Інтерактивні методи навчання є потужним засобом розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Вони сприяють активному залученню дітей в навчальний процес. Розвивають ініціативність, фантазію, комунікативні навички та здатність до самовираження. Впровадження інтерактивних технологій в освітній процес допомагає виховати творчу особистість, здатну до нестандартного мислення та адаптації у сучасному світі [2]. Таким чином, педагогам рекомендовано активно використовувати ці методи у своїй практиці, забезпечуючи якісне та цікаве навчання для дошкільників.

Список використаних джерел

1. Богінська К.О. Інтерактивні методи навчання у процесі розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки*. 2019. № 85. С. 13-15.
2. Волощук І.В. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами інтерактивного навчання. *Вісник психології та педагогіки*. 2020. № 11. С. 16-21.
3. Дятленко Н.О. Сучасні підходи до використання інтерактивних методів навчання у дошкільній освіті. *Освітній процес у ДНЗ: наукові підходи та практичний досвід*. Київ: Освіта, 2021. С. 21-25.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ НАРОДНОЇ МАТЕМАТИКИ В РОБОТІ СУЧАСНИХ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Наталя-Марія Бойчук,

студентка IV курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Гурей Ольга Іванівна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Важливість дослідження полягає у необхідності впровадження елементів народної математики в дошкільну освіту як важливого засобу розвитку елементарних математичних уявлень, логічного мислення та національної свідомості дітей. Згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти, система виховання має забезпечувати залучення дітей до цінностей і культури українського народу. Народна математика, яка включає фольклор, народні одиниці лічби та вимірювання, дозволяє засвоювати математичні знання у доступній та цікавій формі, одночасно сприяючи збереженню культурної спадщини. Використання цих елементів у сучасній освіті сприяє гармонійному розвитку дитини, розширенню її світогляду та вдосконаленню методик дошкільного навчання.

Мета роботи – розкрити важливість впровадження елементів народної математики в дошкільну освіту для розвитку математичних уявлень та збереження культурних надбань українців.

Виклад основного матеріалу. Елементарні математичні уявлення формуються в дошкільному віці, і підвищенню інтересу до математики сприяє використання елементів народознавства. К. Ушинський вважав, що виховання, засноване на народних традиціях, має велику виховну силу. Народна математика

через ігри, казки, загадки і лічилки допомагає розвивати математичні здібності, креативність і логічне мислення у дітей.

Г. Ващенко зазначав, що знання історії математичних відкриттів допомагає краще запам'ятовувати матеріал. Народні математики полегшували життя нашого народу і стали частиною звичаїв, казок і пісень.

Народні математичні знання поділяються на чотири складові: способи лічби, старовинне математичне письмо, одиниці вимірювання та прилади вимірювання. Лічба на пальцях та з допомогою предметів є основними методами лічби, а народні одиниці вимірювання, такі як дюйм або п'ядь, зустрічаються в народних казках і піснях. Народні задачі розвивають інтелектуальну активність дітей і вчать їх шукати нестандартні рішення. Інтеграція народної математики в освітній процес проходить через заняття з народознавства, образотворчої діяльності, природи та мовлення.

Методика ознайомлення з народною математикою включає пояснення понять через бесіди, розповіді, дидактичні ігри, а також використання народних пісень і загадок. Це допомагає не тільки засвоїти основи математики, а й розвивати емоційне сприйняття та творчі здібності дітей.

Висновки. Впровадження елементів народної математики в освітній процес дошкільників є важливим засобом формування їхніх математичних уявлень, розвитку логічного мислення, кмітливості та творчих здібностей. Використання усної народної творчості (фольклору) допомагає дітям пов'язувати математичні знання з реальним життям, сприяє збагаченню словникового запасу та знайомству з культурною спадщиною. Інтеграція цих елементів у навчання робить його більш захопливим, доступним і природним для дитини, що сприяє її гармонійному розвитку.

Список використаних джерел

1. Пагута Т.І. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників: навч. метод. посіб. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. 298 с.

2. Савченко М. Використання фольклору як засобу логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2014. Ч. 2. С. 329-336.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ СІМЕЙНОГО І СУСПІЛЬНОГО ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Марія Семків,

студентка II курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Клубочкіна Тетяна Петрівна,**
спеціаліст.

Актуальність дослідження. Сучасний розвиток суспільства вимагає від дошкільної освіти формування всебічно розвиненої особистості, здатної до соціальної взаємодії та творчого мислення. У цьому процесі сім'я й заклади дошкільної освіти є рівноправними партнерами.

Стрімкі зміни в соціокультурному середовищі зумовлюють потребу в цілеспрямованій взаємодії між сімейним і суспільним вихованням.

Мета роботи – обґрунтування психолого-педагогічних основ і практичних засад ефективної взаємодії між сімейним та суспільним дошкільним вихованням, що сприятиме гармонійному розвитку дитини.

Виклад основного матеріалу. У процесі співпраці сім'ї та закладу дошкільної освіти першочерговою умовою є розуміння, що дитина потребує стабільної й доброзичливої атмосфери. Родина формує базове почуття безпеки. У закладі дошкільної освіти малюк стикається з ширшим соціальним середовищем, де йому доводиться враховувати різні точки зору та дотримуватися нових правил.

Для досягнення злагодженої співпраці бажано створити зрозумілі та чіткі механізми комунікації. Не менш вагома роль належить і індивідуальним консультаціям із вихователями чи психологом. Варто підкреслити, що саме в ході персональних бесід батьки можуть розповісти про найдрібніші нюанси поведінки дитини, її страхи, переваги, типову реакцію на стрес чи незнайоме середовище.

Фахівці слушно зауважують, що психологічні аспекти дошкільного віку відіграють визначальну роль [2; 3; 4]. Дошкільнята характеризуються емоційною вразливістю та сильною схильністю до наслідування. Тому як батьки, так і вихователі мають усвідомлювати величезний вплив власного прикладу на розвиток дитини.

На сьогоднішній день особливого значення набувають питання, пов'язані з інклюзивною освітою, коли дитина потребує додаткового психолого-педагогічного чи медичного супроводу. У цьому разі батьки є незамінними партнерами вихователя, адже вони найкраще знають специфіку стану здоров'я малюка, його сильні та слабкі сторони.

Висновки. Отже, ефективна взаємодія між сімейним і суспільним дошкільним вихованням виступає ключовим чинником у формуванні особистості дитини, її моральних, інтелектуальних і комунікативних якостей. Важливо усвідомлювати, що дитина розвивається найповніше тоді, коли відчуває стійку систему координат, де цінності й вимоги, засвоєні вдома, гармонійно поєднуються з нормами та правилами дошкільної установи.

Список використаних джерел

1. Алексєєнко Т.Ф. Сімейне виховання як філософська та соціальнопедагогічна проблема: методологія і теорія дослідження. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: Зб. наук. пр. : В 2 кн. Кн. 2. Київ : Ін-т проблем виховання АПН України, 2002. С. 6-11.
2. Бех І.Д. Виховання особистості : у 2 кн. Київ: Либідь, 2003. Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. 2003. 344 с.
3. Косарева О.І. Педагогічні умови формування гармонійних взаємин батьків з дітьми старшого дошкільного віку : автореф. канд. пед. наук : спец. 13.00.08. Київ, 2006. 20 с.
4. Печенко І.П. Окремі концептуальні засади соціалізації особистості в дошкільному дитинстві. *Педагогіка і психологія*. 2006. № 3 (52). С. 19-29.

ВИКОРИСТАННЯ КАЗКОТЕРАПІЇ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ЗАЇКАННЯМ

Павлина Рихтик,

студентка IV курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівний – **Трохимчук Марія Олегівна**, викладач вищої категорії, «старший вчитель».

Актуальність дослідження. Розвиток мовлення є одним із пріоритетних напрямів дошкільної освіти України, оскільки мова є основним засобом комунікації, мислення, соціалізації та навчання дитини. У сучасних умовах мовленнєве виховання у дошкільних закладах набуло особливої актуальності через зростання кількості дітей із різними порушеннями мовленнєвого розвитку [1].

Сучасна логопедія пропонує різні підходи до корекції мовленнєвих порушень, серед яких особливу увагу приділяє казкотерапії. Використання казкових історій допомагає дітям у знятті напруги, подоланні страхів, формуванні впевненості у власному мовленні [2].

Українські науковці та педагоги, такі як Сухомлинський В.О., Лисіна М.І., Чиркіна Г.В. приділяли велику увагу **казці як засобу розвитку мовлення, психоемоційного стану та навчання дітей**. Сучасні дослідження у сфері **казкотерапії, логопедії та педагогіки** підтверджують, що казкові історії є ефективним інструментом у роботі з дітьми, які мають мовленнєві порушення, включаючи заїкання.

Мета роботи – дослідження ефективних методів застосування казкотерапії для корекції заїкання та розвитку мовлення у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Заїкання є одним із найпоширеніших мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку, що проявляється в порушенні ритму, плавності та темпу мовлення. Це не лише логопедична проблема, а й

психологічна, оскільки заїкання може викликати емоційну напругу, страх мовлення, зниження самооцінки. Казкотерапія є психотерапевтичним методом, який допомагає дітям розвивати мовлення, знижувати тривожність та покращувати комунікативні навички.

Основні принципи казкотерапії:

Сюжетна терапія – створення історій, у яких герої стикаються з труднощами, схожими на ті, що переживає дитина. Це дозволяє дитині легко асоціювати себе з персонажем і проходити разом з ним шлях подолання проблем. *Ідентифікація* – дитина асоціює себе з героєм казки, що допомагає їй не тільки зрозуміти, як подолати труднощі, але й вірити в свої сили. *Корекційно-розвивальний ефект* – через казки можна навчати правильному мовленню, ритму та інтонації, що є важливим для дітей із заїканням. *Релаксація* – слухання казок і їх обговорення допомагає знизити рівень тривожності, що має позитивний вплив на мовленнєві навички дитини.

Казкотерапію можна застосовувати як в індивідуальній, так і в груповій роботі з дітьми, які мають заїкання. Основні етапи роботи з казкою включають: вибір казки, обговорення казки, інсценізація, творча діяльність.

Висновки. Казкотерапія є важливим методом допомоги дітям з заїканням, оскільки вона не тільки покращує мовленнєві навички, але й знижує рівень тривожності, допомагаючи дитині справлятися з емоційним напруженням. Завдяки казкотерапії дитина отримує можливість подолати свої страхи та мовленнєві бар'єри, що значно покращує її соціальну адаптацію і загальний емоційний стан. Цей метод може бути успішно використаний як у корекційній роботі, так і в загальному розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Лисіна М.І. Комунікативна діяльність дитини. Київ: Либідь, 2009. 198 с.
2. Правдіна О.В. Казки як засіб корекції мовленнєвих порушень у дітей. Харків: Ранок, 2018. 144 с.
3. Чиркіна Г.В. Ігрові методи корекції мовлення у дітей із заїканням. Львів: Світ, 2019. 176 с.

ЗАСТОСУВАННЯ ПІСОЧНОЇ ТЕРАПІЇ В ОСВІТНІЙ РОБОТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ГРУПИ

Світлана Підберезька,

студентка IV курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Скавінська Людмила Михайлівна,**
викладач вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність проблеми. Сучасна педагогічна наука та практика зосереджені на пошуку новітніх підходів до організації освітнього процесу, що відповідають вимогам суспільного розвитку. Головним завданням сучасного педагога є вдосконалення методів та прийомів навчання, оскільки сучасне суспільство потребує активних, ініціативних і творчих особистостей.

Діти з мовленнєвими порушеннями часто мають труднощі в емоційно-вольовій сфері, проблеми з координацією рухів, недорозвинену дрібну моторику, слабе чуття ритму, пам'ять, увагу та словесно-логічне мислення. Це зумовлює необхідність пошуку інноваційних методів логопедичної корекції, які б сприяли розвитку мовлення дошкільнят.

Мета роботи – виявити ефективність напрямів у корекційній логопедичній роботі з застосування пісочної терапії.

Виклад основного матеріалу. Концепція «пісочної терапії» значною мірою була сформована представниками юнгіанської школи. Дослідженнями цього напрямку займалися такі науковці, як Т. Грабенко, Н. Дикань, Н. Маковецька, А. Коваленко, які розробили систему пісочних ігор, назвавши їх корекційно-розвивальними. Науково доведено, що ігри з піском покращують процес корекції мовленнєвих порушень у дітей [1, с. 86].

К.Д. Ушинський зазначав: «Найкраща для малюка іграшка – це та, яку він може змінювати на власний розсуд; для маленьких дітей найкраща іграшка – купа піску». Взаємодія з піском стабілізує емоційний стан дитини. Під час таких занять розвивається тактильно-кінестетична чутливість і дрібна моторика, дитина вчиться усвідомлювати свої відчуття та виражати їх словами.

Як психокорекційний метод, пісочна терапія дає можливість вирішувати широкий спектр завдань у сфері особистісного розвитку. Цю методику можуть застосовувати як фахівці, так і батьки для стимулювання когнітивного розвитку дитини. Дрібні частинки піску активізують нервові закінчення на пальцях, що, у свою чергу, стимулює мовленнєві зони кори головного мозку [2, с. 106-107].

Перенесення частини логопедичних занять у пісочницю дає значно більший освітньо-виховний ефект порівняно з традиційними методами навчання. Ігри з піском сприяють розвитку тактильно-кінестетичної чутливості, дрібної моторики, допомагають зняти м'язову напругу, створюють комфортну атмосферу для дитини. Крім того, вони стабілізують емоційний стан, сприяють розвитку візуально-просторового орієнтування, допомагають розширити словниковий запас, формують навички звуко-складового аналізу.

Висновки. Отже, застосування пісочної терапії в логопедичній роботі є ефективним і сучасним методом корекції мовленнєвих порушень. Використання пісочниці дозволяє зробити традиційні логопедичні методики більш цікавими, захопливими та продуктивними, що позитивно впливає на мовленнєвий розвиток дітей.

Список використаних джерел

1. Григоренко Г.І., Денисенко Н.Ф., Коваленко Ю.О., Маковецька Н.В. Нетрадиційні методи оздоровлення дітей дошкільного віку. Запоріжжя, 2006. 116 с.
2. Дикань Н.І. Пісочна терапія в роботі з дошкільниками / упоряд. Л.А. Шик, О.М. Гладченко, Ю.М. Черкасова. Харків: Основа, 2010. 127 с.
3. Хом'як О.А., Літвінчук І.В. Метод Sandplay як елемент арт-технології у роботі з дітьми дошкільного віку. *Дослідження різних напрямків розвитку психології та педагогіки: збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (14-15 червня 2019 р., м. Одеса)*. Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2019. С. 47-50.

СЕНСОРНІ КОРОБКИ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Уляна Трух, Марія Борис,
студентки І курсу спеціальності
«Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Салига Ірина
Миколаївна,** викладач вищої категорії
циклової комісії дисциплін професійної та

практичної підготовки (спеціальність «Дошкільна освіта»).

Актуальність дослідження. Порушення сприйняття навколишнього світу є однією з головних особливостей розвитку дітей із особливими освітніми потребами (ООП). Тому актуальним є питання пошуку індивідуальних технологій сенсорної інтеграції, адекватних можливостям конкретної дитини, для корекції її психофізичного стану. Одним із ефективних методів розвитку дітей дошкільного віку із ООП є використання сенсорних коробок. В умовах інклюзивної освіти такі коробки можуть слугувати універсальним засобом адаптації дитини до навчального середовища.

Мета роботи – висвітлити значення сенсорних коробок у корекційно-розвитковій роботі з дітьми дошкільного віку із ООП та визначити їхній вплив на формування основних навичок.

Виклад основного матеріалу. Своєрідність сенсорної інтеграції дітей з ООП полягає в недорозвитку у них здатності до прийому, переробки та зберігання інформації, недостатності словесного опосередкування, а також у виникненні різноманітних функціональних перебудов [1; с.12]. Тактильна чутливість і рухова пам'ять стає у дітей з ООП особливим способом пізнання навколишнього світу. Найчастіше у цієї категорії дітей спостерігається також порушення функціонування

зорових та слухових аналізаторів. Для того, щоб збагачувати сенсорний досвід дітей, в корекційній роботі пропонується цілий ряд цікавих сенсорних ігор з використанням сенсорної коробки.

Сенсорні коробки – це спеціально підібрані ємності з наповнювачем (крупі, пісок, воду, гель, гудзики, тканини, природні матеріали тощо), з допомогою яких дитина має можливість розширити свій тактильний досвід – торкатися, пересипати, переливати, закопувати, відкопувати та просто гратися.

Використання сенсорних коробок у роботі з дітьми дошкільного віку із ООП має такі переваги:

1. Покращення сенсорної інтеграції та адаптації до зовнішніх подразників.
2. Розвиток дрібної моторики та координації рухів.
3. Стимуляція мовленнєвої активності через тактильний досвід.
4. Покращення концентрації уваги та розширення пізнавальних здібностей.
5. Зниження рівня тривожності та емоційного напруження [2; с. 48].

Ефективність використання сенсорних коробок залежить від індивідуального підходу до кожної дитини, відповідності матеріалів її потребам та регулярності занять. Дослідження показують, що діти із ООП, які працюють із сенсорними коробками, демонструють значне покращення у розвитку моторних і когнітивних навичок.

Висновки. Сенсорні коробки є важливим інструментом у роботі з дітьми дошкільного віку із ООП. Вони сприяють гармонійному розвитку дитини, допомагають покращити адаптацію до освітнього середовища та підвищують ефективність корекційно-розвиткових занять.

Список використаних джерел

1. Айрес Е. Джин, Джефф Роббінс. Дитина і сенсорна інтеграція. Розуміння прихованих проблем розвитку з практичними рекомендаціями для батьків і спеціалістів. 3-тє видання. Київ: Вид. «Центр учбової літератури», 2022. 327 с.
2. Сенсорна інтеграція в умовах закладу дошкільної освіти: методичний посібник для практичних психологів / Н.І. Войтків, Л.І. Дубецька [та ін.]; упор. І.О. Рошак, О.С. Яцків. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2024. 208 с.

ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОІГОР У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Надія Дожук, Лілія Польова,
студентки I курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Салига Ірина Миколаївна**, викладач вищої категорії циклової комісії дисциплін професійної та

практичної підготовки (спеціальність «Дошкільна освіта»).

Актуальність дослідження. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку значною мірою залежить від злагодженої роботи лівої та правої півкуль головного мозку. Дослідження показують, що у дітей з мовленнєвими порушеннями часто спостерігається недостатня міжпівкульна взаємодія, яка може призводити до низки когнітивних, мовленнєвих та фізичних труднощів.

Одним із сучасних та ефективних методів корекції мовленнєвих порушень є використання нейроігор. Вони сприяють розвитку когнітивних процесів, покращують міжпівкульну взаємодію та активізують мовленнєві центри мозку.

Мета роботи – проаналізувати можливості використання нейроігор для розвитку міжпівкульної взаємодії у дітей дошкільного віку з метою корекції мовленнєвих порушень, визначити ефективність таких ігор.

Виклад основного матеріалу. Робота мозку є цілісним процесом, у якому кожна півкуля виконує свою функцію: ліва півкуля відповідає за аналітичні процеси, фонематичний слух, синтаксис, логіку мовлення; права півкуля контролює інтонацію, темп, емоційне забарвлення мовлення, образне мислення [2, с. 386].

Недостатня взаємодія між півкулями може проявлятися у труднощах з концентрацією уваги, швидкій втомлюваності, порушенні загальної координації та

дрібної моторики; уповільненні темпу мовленнєвого розвитку. Саме тому спеціалісти рекомендують використовувати нейроігри, які спрямовані на активізацію мозкової діяльності через координацію рухів, розвиток моторики та стимуляцію мовленнєвих зон мозку. Адже, нейроігри – це комплекс багатфункціональних вправ, які спрямовані на різносторонній розвиток мозку [1, с. 21].

Прикладами ефективних нейроігор можуть бути:

1. «Дзеркальні малюнки» – малювання двома руками одночасно симетричних фігур, що покращує координацію рухів та синхронізацію роботи півкуль.
2. «Перекладання предмета» – передача м'ячика або кубика з руки в руку – активізує моторні зони обох півкуль тощо.

Для ефективного використання нейроігор варто дотримуватися вимог:

1. Діагностика рівня міжпівкульної взаємодії.
2. Індивідуальний підбір залежно від характеру мовленнєвого порушення.
3. Використання нейроігор разом із артикуляційною гімнастикою, логоритмікою та сенсорними вправами.
4. Вправи виконуються щодня по 5-10 хвилин, поступово ускладнюючи.

Висновки. Нейроігри є ефективним інструментом у корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку, оскільки вони сприяють розвитку міжпівкульної взаємодії та стимулюють мовленнєві центри мозку. Поєднання таких ігор із традиційними логопедичними методами дозволяє значно підвищити ефективність корекційної роботи та сприяє формуванню мовленнєвих навичок у дітей.

Список використаних джерел

1. Вознюк Л.М. Інтеграція логопедичних і нейропсихологічних технологій у діагностиці дошкільників з органічним ураженням ЦНС. *Науково-методичний журнал «Логопедія»*. 2016. № 8. С.20-24.
2. Шеремет М.К., Коломієць Ю.В. Нейропсихологічні засади формування мовлення у дітей із ТПМ. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2012. Вип. 3. С. 384-393.

ВИКОРИСТАННЯ ЗМАГАНЬ ЯК МЕТОДУ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Діана Бойчук,

студентка III курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Мельник Олена Йосипівна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. У сучасному суспільстві, де малорухливий спосіб життя стають все більш поширеними, особливо важливо забезпечити дітям дошкільного віку належний рівень фізичної активності. Одним із ефективних засобів досягнення цієї мети є змагальний метод у фізичному вихованні. Він не лише розвиває ключові фізичні якості, а й сприяє формуванню соціальних навичок, вольових рис характеру та емоційної стійкості.

Мета роботи – визначити головні аспекти впливу змагального методу на фізичний розвиток дітей старшого дошкільного віку та проаналізувати ключові форми його реалізації у фізичному вихованні.

Виклад основного матеріалу. Змагальний метод передбачає залучення дітей до контрольованого суперництва, яке стимулює їхню активність та прагнення до самовдосконалення. Важливим є те, що в дошкільному віці цей метод використовується не для визначення переможців і переможених, а для заохочення дітей до рухової активності та саморозвитку. Основні принципи змагального методу: відповідність рівню фізичного розвитку дітей; виховання морально-вольових якостей (цілеспрямованості, наполегливості, відповідальності); правильна оцінка власних досягнень та досягнень інших дітей [1]. Попри значні переваги, змагальний метод має певні обмеження: можливість виникнення конфліктів між дітьми через бажання перемогти, ризик емоційного вигорання або

невпевненості у власних силах, необхідність індивідуального підходу до кожної дитини з урахуванням її фізичних можливостей та психологічних особливостей. Тому ефективність методу залежить від досвіду вихователя та його вміння створювати позитивну атмосферу змагань без надмірного акценту на результат.

За навчальним посібником Є.С. Вільчковського та О.І. Курок можна виділити головні аспекти змагального методу: розвиток фізичних якостей, формування вольових якостей, мотивація та стимулювання до активності, соціалізація та розвиток командних навичок, емоційна стійкість та самооцінка, педагогічний вплив.

Ключові форми реалізації змагального методу у фізичному вихованні дошкільників: рухливі ігри зі змагальним елементом, спортивні змагання, тематичні фізкультурні свята, тренування з елементами змагання, командні естафети, міні-олімпіади, використання ігрових та спортивних тренажерів, тематичні фізичні завдання. Ці форми дозволяють не лише змагатися, а й розвивати у дітей позитивні моральні якості, соціальні навички, а також допомагають виховувати у них здорову мотивацію до фізичної активності [2].

Висновки. Змагальний метод є потужним інструментом фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку. Він сприяє не лише вдосконаленню фізичних якостей, а й формуванню соціальних навичок, морально-вольових якостей, самодисципліни та ініціативності. Однак для його ефективного застосування необхідно враховувати особливості вікової психології дітей та забезпечувати правильне педагогічне керівництво.

Список використаних джерел

1. Вільчковський Є.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навчальний посібник. Видавництво «Університетська книга», 2023. 426 с.
2. Плющакова І.Г. Фізичний розвиток дошкільників через гру: інноваційні методи, рухові квести, елементи спортивних ігор та інтеграція сучасних технологій у фізичне виховання в ЗДО. *Педагогічні науки*: електронна версія наукової статті. URL: <https://vseosvita.ua/2-jzkt> (дата звернення: 27.03.2025)

УПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Ірина Пастух,

студентка II курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Клубочкіна Тетяна Петрівна,**
спеціаліст.

Актуальність дослідження. У сучасному світі, де темп життя постійно зростає, а технології швидко змінюються, здоров'я дітей дошкільного віку опиняється під загрозою. Упровадження здоров'язбережувальних освітніх технологій у дошкільних навчальних закладах є необхідним кроком для забезпечення гармонійного розвитку майбутнього покоління.

Мета роботи – визначити та проаналізувати основні види здоров'язберігаючих технологій, які можуть бути ефективно використані в дошкільних навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Здоров'я дітей – наш найцінніший скарб.

Вагомими чинниками погіршення здоров'я дітей є екологічні проблеми, відсутність системної профілактичної діяльності держави, й зниження рівня життя сімей [3].

Здоров'язбережувальні технології в дошкільній освіті – це спеціальні методи та прийоми, які вихователі використовують протягом дня, щоб дбати про здоров'я юної особистості [2]. Вони включають в себе:

- Дихальну гімнастику:

Дихальна гімнастика – це комплекс спеціальних вправ, спрямованих на розвиток і зміцнення дихальної системи.

-Пальчикову гімнастику:

Пальчикова гімнастика – це корисні вправи для пальчиків, які допомагають розвинути дрібну моторику, розвинути увагу та пам'ять.

-Арттехніку:

В основі арттехніки лежить творча діяльність, у першу чергу малювання. Головна мета – це самопізнання людини через творчість.

- Психогімнастику:

Психогімнастика – це система вправ та ігор, спрямованих на розвиток емоційної сфери дитини. Це не просто фізичні вправи, а скоріше гра, де діти вчаться виражати свої почуття через рухи, міміку та жести [2].

- Кольоротерапію:

Кольоротерапія – це метод використання кольорів для впливу на настрій, емоції та навіть фізичне здоров'я людини. Діти використовують в основному 5-6 кольорів.

- Казкотерапію:

Казкотерапія – це метод психологічної допомоги, який використовує казки для розвитку особистості, вирішення емоційних проблем та покращення здоров'я дітей [1].

Висновки. Отже, здоров'язбережувальні технології в освітньому процесі – це не просто набір методик, а комплексна система, спрямована на формування гармонійно розвиненої особистості. Їхнє ефективне впровадження вимагає від педагогів не лише знань, а й готовності до постійного самовдосконалення та здатності до емпатії.

Список використаних джерел

1. Казкотерапія. URL: <https://monjardin.kiev.ua/education/10/skazkoterapiya.html>
2. Здоров'язбережувальні технології закладу освіти в умовах сучасних освітніх змін: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Тернопіль, 06-07 червня, 2019) [ред.кол.: В.Черняк (відп.ред.) та ін.]; Тернопільський ОКІППО. Тернопіль: Вид. центр ТОКІППО, 2019. 240 с.
3. Мартін А. М. Упровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес закладів дошкільної освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. Вип. 205. С. 129-133.

КУТОЧОК КНИГИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ ДОШКІЛЬНИКА У ЗДО

Анастасія Давидяк,

студентка IV курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Бей Ірина Юріївна**, доктор філософії,
викладач вищої категорії Відділення дошкільної освіти.

Актуальність дослідження. Сьогодні, в епоху цифрових технологій, коли діти все більше часу проводять перед екранами, проблема розвитку мовлення набуває особливої гостроти. Недостатнє спілкування, бідний словниковий запас, труднощі у формулюванні думок – це лише деякі з викликів, з якими стикаються сучасні дошкільнята. Саме тому важливо створити сприятливі умови для розвитку мовлення дитини, і куточок книги – один з ефективних інструментів цієї роботи.

Мета роботи – розкрити значення куточка книги як важливого засобу формування читацької культури дошкільника у ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Виховання у дошкільнят читацької культури, любові до художнього слова, інтересу до книжки – важливі завдання педагога. А їх реалізації сприятиме створення в групі куточка книги. Куточок книги – це особливе, спеціально виділене місце в груповій кімнаті, де дитина може самостійно, за власним смаком, вибрати книгу і спокійно розглянути, «перечитати» її.

Своєрідність педагогічної роботи, здійснюваної в куточку книги, визначається тим, що дитина бачить книгу не в руках вихователя, а залишається з нею один на один. Вона уважно і зосереджено розглядає ілюстрації, пригадує зміст, багаторазово повертається до хвилюючих її епізодів [1].

Основними умовами успішної роботи з дитячою книжкою є створення розвивального середовища; організація цікавого та пізнавального куточка книги; раннє ознайомлення дітей з кращими зразками художньої літератури, адресованої

дошкільникам; добір ефективних методів і прийомів опрацювання творів для читання в дошкільному навчальному закладі.

Функціональна роль «Куточка книги» – виховання пізнавального та естетичного ставлення до книги як до найбільшого досягнення культури, створення елементарного бібліотечного середовища, яке буде зрозуміле маленьким читачам. Як же зробити осередок книги не тільки зручним для малюків, а й таким, що розвиває пізнавальну активність, емоційність, творчість?

Книжковий куточок за можливості має розташовуватися далеко від місця для ігор, ближче до вікна. Це повинно бути затишне, тихе і спокійне місце, у якому дошкільник зможе «поспілкуватися» з літературою, бо тут відбувається особисте знайомство дитини з витвором мистецтва – книгою та ілюстраціями [2].

Основним критерієм при виборі книг служить врахування педагогом літературних інтересів малюків, їхніх вікових особливостей. Спочатку слід дібрати книжки для бібліотечки. У цій справі можуть допомогти батьки вихованців ЗДО.

Висновки. Куточок книги в дошкільному закладі – це не просто місце для зберігання книг, а важливий осередок розвитку читацької культури. Правильно організований куточок книги сприяє формуванню любові до читання, що є фундаментом для подальшого успішного навчання та саморозвитку дитини.

Список використаних джерел

1. Ватаманюк Г. Особливості використання дитячої книги в процесі розвитку творчості старших дошкільників. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Том 1, № 27, С. 224-229.
2. Зімакова Л.В. Сучасна дитяча книга у комунікативно-мовленнєвому розвитку дитини. *Педагогіка та психологія*. Харків, 2016. Вип. 54. С. 84-96.

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ У ФОРМУВАННІ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анастасія Годорак,

студентка III курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Бей Ірина Юріївна**, доктор філософії,
викладач вищої категорії Відділення дошкільної освіти.

Актуальність дослідження. Український фольклор є важливою складовою частиною народної культури, має велике значення для мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Фольклорні твори, такі як: колискові пісні, прислів'я, загадки, народні пісеньки тощо – є невід'ємними елементами процесу формування якісного мовлення дітей.

Мета роботи – дослідження ролі українського фольклору у формуванні зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Фольклор – це усна творчість, яка є найбільшим духовним багатством народу. Вона відображає культуру, традиції і досвід поколінь. Особливо цінними є малі форми фольклорних жанрів, оскільки вони є простими для сприйняття дітьми і мають велике значення для розвитку їхнього мовлення [1].

Важливими елементами фольклору є приказки та прислів'я, які допомагають дітям засвоювати виразні мовні форми, а також виховують правильне ставлення до навколишнього світу. Ці твори часто містять повчальні моменти, що сприяють формуванню моральних цінностей у дошкільників, закріплюють знання про навколишнє середовище. Через свою образність вони допомагають дітям правильно висловлювати думки, вчать уважності та спостережливості.

Значним інструментом у розвитку мовлення дітей виступають колискові пісні, адже вони сприяють формуванню фонематичного сприймання, допомагають правильно вимовляти звуки, а також розвивають слухове сприйняття мови. Колискові пісні часто містять прості, доступні для дітей образи, що допомагають їм краще зрозуміти навколишній світ [2].

Ще одним важливим фольклорним жанром є загадки, які розвивають у дітей здатність до логічного мислення, аналізу та виокремлення характерних ознак предметів або явищ. Розгадування загадок розвиває у дітей «поетичний погляд на дійсність», навчає чітко формулювати свої думки та спостерігати за деталями навколишнього світу.

Такі фольклорні жанри, як: народні пісеньки, утішки та пестушки –активно використовуються для розвитку дикції та інтонаційної виразності у дітей. Лаконічність і ритмічність цих творів допомагають дітям вправлятися у вимові слів, розвивають їхній мовний апарат, покращують рухливість та гнучкість мовлення. Ці твори також сприяють розвитку емоційної виразності, що має важливе значення для розвитку мовної культури [3].

Висновки. Фольклорні твори є невід’ємною частиною культурної спадщини України та важливим інструментом у розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Використання дитячого фольклору в педагогічній практиці допомагає не тільки збагачувати словниковий запас дітей, але й формувати їхнє ставлення до мови, навколишнього світу та культурних цінностей. Активне застосування різноманітних фольклорних жанрів, таких як: колискові пісні, прислів’я, загадки, народні пісеньки, утішки та пестушки – сприяє розвитку мовлення, покращенню дикції, інтонаційної та емоційної виразності дітей, що є важливим аспектом їхнього гармонійного розвитку.

Список використаних джерел

1. Богуш А., Лисенко Н. Українське народознавство в дошкільному закладі: навчальний посібник. Київ. Вища школа, 2002. 407 с.
2. Гавриш Н. Художнє слово і дитяче мовлення. Київ, 2005. 128 с.
3. Ватаманюк Г.П. Український дитячий фольклор як засіб мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. *Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Кам'янець-Подільський, 2016. Вип. 7. С. 99-100.

РОЗВИТОК ЛЮБОВІ ДО ЧИТАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ТВОРІВ ІВАНА АНДРУСЯКА

Ірина Хомин,

студентка II курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Клубочкіна Тетяна Петрівна,**
спеціаліст.

Актуальність дослідження. Дошкільний вік є основним у формуванні особистості дитини. Упроваджуючи інноваційні технології у свою діяльність, вихователі за бажанням дітей та батьків можуть навчати дітей раннього читання, що буде корисним для їх гармонійного розвитку[3].

Для дошкільників для навчання читання та для першого ознайомлення з художнім твором якнайкраще підходить літературний здобуток відомого сучасного письменника Івана Андрусяка [3].

Мета роботи – розкрити потенціал творів Івана Андрусяка в процесі формування любові до читання в дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Іван Андрусяк – один із найпопулярніших сучасних письменників, який пише для дітей і про дітей. У його творах гра слів, чуття мови чудово поєднуються з яскравими образами та пригодницькими сюжетами.

Можна виокремити низку аргументів, чому важливо використовувати твори Івана Андрусяка для розвитку любові до читання.

1. Живий і дотепний стиль викладу.
2. Гумор і грайливість. Письменник часто використовує гумористичні елементи, які допомагають дітям отримати задоволення від процесу читання.

3. Казкові та пригодницькі сюжети. Діти люблять історії, які розповідають про казкових персонажів, незвичайні пригоди та чарівні події.

4. Виховання моральних цінностей. Його книги не просто розважають, а й навчають.

5. Доступність текстів для раннього читання. Книги Івана Андрусяка написані простою і зрозумілою мовою, що робить їх чудовими для першого самостійного читання.

Методи використання творів Івана Андрусяка в роботі з дошкільниками різноманітні. Зокрема:

1. Читання вголос та обговорення. Педагоги та батьки можуть читати твори Івана Андрусяка дітям вголос, виразно озвучуючи емоції персонажів. Після читання доречно ставити запитання: «Що найбільше сподобалося?», «Чому герой вчинив так чи інакше?», «Що б ти зробив на його місці?».

2. Інсценізації та театралізація. Діти можуть розігравати сценки з улюблених творів.

3. Малювання та творчі завдання. Діти можуть малювати улюблених персонажів або вигадувати нові пригоди для них.

Висновки. Твори Івана Андрусяка є чудовим засобом для розвитку любові до читання в дошкільному віці. Вони поєднують у собі легкість, гумор, цікавий сюжет і глибокий зміст, що сприяє залученню дітей до літератури.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.

2. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підруч. Київ: Видавничий дім «Слово», 2011. 704 с.

3. Літературне асорті. URL: <https://biblio.lib.kherson.ua/literatura-.htm>

4. Розвивальне читання для дошкільнят: планування роботи, рекомендації (за методикою Людмили Шелестової) / за заг. ред. Л.В. Шелестової. Київ: Фенікс, 2016. 222 с.

ТВОРЧИСТЬ МАРІЙКИ ПІДГІРЯНКИ: МАГІЯ ПЕДАГОГІКИ ТА ЛЮБОВІ ДО ДІТЕЙ

Вікторія Галів, Ольга Чеверда,
студентки II курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Селепій Оксана Дмитрівна,** викладач вищої категорії, педагогічне звання «викладач-методист».

Актуальність дослідження. Художня література, зокрема твори Марійки Підгірянки, відіграють ключову роль у мовно-літературному розвитку для дітей дошкільного віку. Її твори є засобом освітнього впливу загалом та залучення дітей до духовних цінностей української культури, зокрема. Проблематику літературного та мовного розвитку дошкільників досліджували такі науковці, як А. Богуш, К. Крутій, Н. Гавриш, Н. Маліновська, А. Гончаренко та інші.

Мета роботи – висвітлити особливості використання поезії Марійки Підгірянки у роботі з дітьми дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Марійка Підгірянка – знана письменниця, поетеса, народна вчителька та культурна діячка ХХ століття. Її літературна спадщина стала невід’ємною частиною «золотого фонду» української словесності.

Наше дослідження підтвердило, що педагогічна діяльність Підгірянки відзначається новаторським підходом до навчання, виховання і соціалізації дітей. Її ідеї збіглися в часі з виникненням реформаторської течії «Нового виховання» у світовій педагогіці, що й досі зберігає свою актуальність.

Звернення до дитячої поезії Підгірянки у сучасному освітньому процесі є ефективною школою професійного вдосконалення для вихователів і вчителів початкових класів. Інтеграція творчості педагогині в освітні програми ЗДО та

методики дошкільної освіти є важливим аспектом розвитку як інтелектуальних, так і емоційних та моральних якостей дітей. Завдяки своїй простоті, доступності та глибокому моральному змісту поезія авторки є важливим засобом реалізації сучасних підходів у організації освітнього процесу у ЗДО на засадах гуманізму, національних та загальнолюдських цінностей.

Під час реалізації освітніх програм організовуються заняття на основі віршів і казок письменниці, де діти інтерпретують образи, створюють театральні сцени й активно включаються в емоційне переживання змісту. Такий підхід сприяє глибшому засвоєнню моральних уроків і покращує емоційно-соціальне сприйняття навколишнього середовища.

Найефективнішими методами вивчення творів Марічки Підгірянки є: вивчення віршів напам'ять, виразне читання, театралізація казок і поезій, драматизація, створення малюнків за мотивами віршів про природу.

Висновки. Таким чином, використання педагогічних ідей Марічки Підгірянки у сучасному освітньому процесі є важливим етапом у формуванні цілісної, морально зрілої особистості. Завдяки ефективному застосуванню її творчості в рамках методик дошкільної освіти діти розвивають не тільки мовлення та творчі здібності, а й здатність до моральних міркувань та емоційного самовираження. Твори Підгірянки допомагають вихователям здійснювати цілісний підхід до розвитку дитини, де поезія стає важливим інструментом навчання, а також емоційного та морального виховання дітей.

Список використаних джерел

1. Організація художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Київ: «Слово». 304 с.
2. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» Тернопіль : Мандрівець, 2023. 216 с.
3. Мельник, В. О. Психологія виховання через поезію: досвід Марічки Підгірянки. Київ: Вид-во «Психолого-педагогічна думка», 2017. 210 с.
4. Шевченко, Т. В. Марійка Підгірянка в контексті дошкільної освіти. Київ: Вид-во «Педагогічна думка», 2015. 192 с.

ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Юлія Пристай,

студентка II курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Клубочкіна Тетяна Петрівна,**
спеціаліст.

Актуальність дослідження. Діти – це наше майбутнє, а книга – це ключ до їхнього розвитку. З раннього віку важливо прищеплювати любов до читання. В умовах розвитку інформаційних технологій телевізор, комп'ютер, електронні ігри спричинили згасання інтересу дітей до художнього слова [1]. Потрібно пам'ятати, що з гаджетами дитина не може встановити зворотний зв'язок, відповідно сучасна техніка не може прищепити дітям доброту, емпатію, взаємовиручку, турботу [2].

Мета роботи – дослідити роль літератури рідного краю у формуванні читацької культури дітей дошкільного віку та обґрунтувати її значення в розвитку мовлення, пізнавальних інтересів і національної самосвідомості дитини [3].

Виклад основного матеріалу. Формування читацької культури дітей дошкільного віку є важливим завданням виховання. У сучасному світі, де цифрові технології відволікають увагу дітей від книги, особливої значущості набуває знайомство з літературою рідного краю, яка допомагає маленькому читачеві сформувати емоційний зв'язок із традиціями та культурою своєї Батьківщини.

Література рідного краю має потужний вплив на розвиток особистості дитини, оскільки:

- формує почуття любові до рідної землі, її культури та традицій;
- розвиває мовлення, образне мислення та уяву;
- сприяє вихованню моральних цінностей.

Діти дошкільного віку краще сприймають тексти, які мають близькі їм теми та знайомі образи. Література рідного краю часто містить:

- опис природи та явищ, які оточують дитину;
- використання рідної говірки, що сприяє розвитку мовлення.

Ефективними методами популяризації такої літератури серед дітей є:

- читання та обговорення творів місцевих письменників;
- інсценізації казок і віршів, що допомагає глибше зрозуміти зміст твору;
- зустрічі з місцевими письменниками;
- екскурсії та прогулянки, під час яких діти можуть побачити місця, описані в книжках [4].

Основна мета сучасної літературної освіти – сформувати уважного читача з добре розвиненими творчими, розумовими здібностями, який у процесі роботи над твором, готовий до критичної, вираженої оцінки

Головним і необхідним аспектом під час вивчення літератури рідного краю є форми, методи і прийоми навчання, які застосовує вихователь на заняттях [4].

Висновки. Література рідного краю відіграє значну роль у формуванні читацької культури дошкільників. Використання творів місцевих авторів у виховному процесі сприяє не лише формуванню любові до читання, а й вихованню національної свідомості та духовних цінностей.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт Дошкільної освіти. Освіта України. 2004. 20 січня. С.2.
2. Дегтярьова Г. Оновлене звучання традиційного уроку. *Українська мова й література в дошкільних закладах, середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2007. № 2. С. 34-38.
3. Ісаєва О. Теорія і технологія розвитку читацької діяльності у процесі вивчення літератури: Автореф. дис. д-ра пед.наук: 13.00.02. К., 2004. 40 с.
4. Куцевол О. Позакласне читання як творча діяльність учнів. *Українська мова й література в Дошкільних закладах, середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2008. № 3. С.70-82.

ЛІТЕРАТУРНЕ КРАЄЗНАВСТВО В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анна Кость,

студентка II курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Клубочкіна Тетяна Петрівна,**
спеціаліст.

Актуальність дослідження. Страшні події, що відбуваються в країні вже понад три роки, пробудили національно-патріотичні почуття мільйонів громадян. Проблема національно-патріотичного виховання в умовах суспільної нестабільності залишається однією з найактуальніших для України [3].

Мета роботи – вивчення ролі літературного краєзнавства у розвитку національної свідомості дітей дошкільного віку та визначення ефективних методів ознайомлення дошкільників з літературною спадщиною рідного краю.

Виклад основного матеріалу. Літературне краєзнавство – це важливий напрямок у вихованні дітей дошкільного віку, який дозволяє ознайомити дітей з рідним краєм через художнє слово.

Значний вклад у розвиток краєзнавства Західної України зробив І. Франко. Наукову діяльність у цій галузі він поєднував із організаторською і практичною. Зокрема, він очолював Етнографічну комісію створеного у 1873 році у Львові «Товариства ім. Т. Шевченка». Але особлива заслуга І. Франка полягає у розробці теорії краєзнавства. Краєзнавчі об'єкти – головне джерело знань про рідний край. За основними напрямками вивчення їх умовно можна поділити на такі групи[4]:

- адміністративно-територіальні;
- культурно-мистецькі;
- корисні копалини, рослини і тварини;

- економічні (заводи, господарства, шахти).

Завданнями педагога є:

1. Щоденне використання форм усної народної творчості. Через дитячі віршовані казки таких письменників як Ігоря Січовика «Хитра киця», «Сірничок», автор понад тисячі скоромовок ігри з буквами і словами «Словограй» і «Мовограй». Творчість Ганни Чубач – збірки дитячих віршів патріотичного змісту «Батьківщина Україна».

2. Обрання географічних об'єктів для старших дошкільнят – райони, міста, їхні краєвиди, історичні відомості та символіка.

3. Прищеплення почуття патріотизму.

Висновки. Краєзнавство – це навчально-освітня, пошуково-дослідницька та суспільно корисна діяльність. Вивчаючи історію рідного краю, дошкільники розвивають в собі почуття гідності за власний народ; патріотичне виховання стає частиною їх світогляду.

Список використаних джерел

1. Ідеї В.О. Сухомлинського і становлення нової української школи : посібник для студентів ВНЗ : у 2 ХХ століття / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ : Либідь, 380 с

2. Каплуновська О. «Україна – моя Батьківщина». Парціальна програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку / О.М. Каплуновська, І.І.Кичита, Ю.М.Палець. URL: <https://10.zdo.zhitomir.ua/osvitnya-programa/>

3. Про затвердження Базового компоненту дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) (нова редакція) від 22.05.2021 № 615. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0615736-12>

4. Човрій М.Я., Сухацька Л.М. Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами українського музичного фольклору. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : "Педагогіка. Соціальна робота"*. 2016. Вип. 1(38). С. 323-326.

СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»
Проблема: ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА В
УМОВАХ
РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

КЕРІВНИК – голова циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Початкова освіта»), кандидат педагогічних наук, викладач-методист, викладач вищої категорії **Гоцуляк Катерина Іванівна.**

СЕКРЕТАР – викладач **Глушко Марія Василівна.**

ГУЦУЛЬСЬКА ОБРЯДОВІСТЬ ТА ТРАДИЦІЇ У
ХУДОЖНІХ ТВОРАХ
(НА ПРИКЛАДІ УРОКІВ МОВНО-
ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ЗНАНЬ)

Галина Мицканюк,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Ликтей Людмила Миколаївна,**
викладач вищої категорії, викладач-методист, доктор
філософії.

Актуальність дослідження. Гуцульська обрядовість, є невід’ємною складовою багатьох літературних творів. Такі письменники, як Михайло Коцюбинський і Гнат Хоткевич описують гуцульщину у своїх шедеврах. Художні твори з елементами гуцульської культури є важливими в українській літературі, адже вони сприяють розвитку національної свідомості учнів.

Мета роботи – дослідити особливості гуцульської обрядовості та традицій у художніх творах і визначити їхню роль у формуванні культурної свідомості учнів під час вивчення мовно-літературних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Гуцульська культура є унікальним феноменом української етнографічної спадщини, що поєднує в собі яскраву обрядовість, звичаї та фольклорні традиції. Вона знайшла широке відображення в художній літературі. У творі М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» зображене життя гуцулів. Життя мешканців Карпат проходило у горах поруч із худобою, і всі їх легенди були пов'язані з нею. Парубки влітку йшли на полонину де пасли корів і овець, доїли їх, виготовляли бринзу, котру потім розподіляли поміж селянами – хазяями худоби. Перед початком свого літування чабани на чолі з ватагом молилися, щоб «Господь милосердний заступив християнську худібку на росах, на водах, на всіх переходах од усякого лиха, звіра й припадку». Найбільшими ворогами для людей були ведмеді та вовки, які могли напасти на овець і роздерти їх. Один із найбільш виразних моментів, де відображено гуцульські традиції, – це весільний обряд. Гуцули мають свої особливі звичаї, обряди й пісні, пов'язані з весіллям. Найперше – це одяг. Мешканці Карпат мають особливе вбрання, яке є символом їхньої культурної ідентичності. Наречена одягнена у довгу вишиту сорочку, запаски та кожух, а на голові – вінок. Він є символом чистоти, невинності та дівочої краси. У день весілля нареченого і наречену супроводжують бояри, дружби, дружки, світилки, свати, старости. Весілля повне веселих і жалібних пісень, танців, ігор, забав, жартів, дотепів. Жодне весілля не обходиться без короваю чи калачів, вишиваних чи тканих рушників, букетів, які чіпляють на одяг гостей, і деревця. Найпершою ознакою на Гуцульщині, коли приходили свати, було “давати рушники”, що традиційно означало готуватися до весілля. За давнім звичаєм, найкращі калачі дарують молодим на вишиванім рушнику, з побажанням, щоб їхнє життя було заможним і красивим. До церкви молодята їдуть на конях. Цікаво зображений у творі обряд похорону, у якому відбилися елементи християнські і язичницькі. Сумні позіхання

і голосіння Палагни, що сприймалися не стільки як вираження реального горя, а як справжній твір мистецтва, змінюються на танці, пісні, сміх і залицання.

Не менш цікаво зображує гуцульські традиції у своєму творі “Камінна душа” Гнат Хоткевич. Одним із основних гуцульських обрядів, що зустрічаються у творі, є святкування Різдва. Приготування до Різдва на Гуцульщині починається заздалегідь. За давньою традицією із обжинкових снопів виплітають деревце – «Дідуха», в якому, за повір’ям, оселялися душі дідів-прадівів, опікунів дому. Господині вранці 6 січня запалюють “живий вогонь” в печі з дванадцяти полін і готують дванадцять пісних страв. Серед страв Святої Вечері на першому місці стоїть кутя – варена пшениця з медом, маком та горіхами. Вечеряють тоді, коли з’явиться перша зірка на небі. Перед вечерею господарі обов’язково мають погодувати худобу. На Різдво, 7 січня, розпочинаються справжні різдвяні коляди. Селяни одягаються в гуцульський одяг, чоловіки обов’язково мають топірець. Ходять від хати й до хати, прославляти народження Ісуса Христа. Також, у повісті гуцули вдаються до магічних ритуалів у разі важких ситуацій – коли потрібно знайти лікування від хвороби, отримати гарний урожай або захистити себе від злих сил. Ці ритуали часто проводяться на святих місцях, таких як ліс або річка, що додає магічного колориту їхнім діям.

Висновки. Дослідження гуцульської обрядовості та традицій у художніх творах є важливим для формування національної свідомості учнів, виховання їхньої духовності та естетичного смаку. Використання таких творів на уроках української літератури сприяє збагаченню знань про культурне різноманіття України, збереженню народних традицій та розвитку інтересу до національної спадщини.

Список використаних джерел

1. Коцюбинський М. “Тіні забутих предків”
2. Хоткевич Г. “Камінна душа”
3. Катерина Павлова. Унікальні традиції українських гуцулів. URL: <https://destinations.ua/uk/archive-18-21/authentic-ukraine/510-unique-traditions-of-hutsuls-in-ukraine>

ГУЦУЛЬСЬКА ДІАЛЕКТОЛОГІЯ ТА МОВНА КУЛЬТУРА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Ярина ЗУБ'ЮК,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Ликтей Людмила Миколаївна**, викладач вищої категорії, викладач-методист, доктор філософії.

Актуальність дослідження гуцульської діалектології та мовної культури вчителя початкової школи Карпатського регіону полягає у необхідності збереження унікальної культурної спадщини регіону, де діалект є ключовим елементом ідентичності. Гуцульський говір залишається й надалі важливим чинником художнього текстотворення письменників із різних теренів як з досвідом, так і зовсім молодих, які пишуть про гуцулів і їх край. В умовах глобалізації та поширення стандартної мови, вчитель відіграє важливу роль у передачі та збереження діалекту, формуючи мовну культуру дітей та сприяючи їхньому зв'язку з місцевими традиціями.

Мета роботи – розкрити роль гуцульського діалекту в українській літературній мові, виділити його особливості. Сприяти формуванню у вчителів усвідомлення важливості збереження та використання діалекту. Впровадити діалект у освітній простір.

Виклад основного матеріалу. Карпатський край України, зокрема Гуцульщина, є неповторним центром збереження самобутньої культури та мови.

Гуцульський говір, з його унікальним словником, граматиною та вимовою, є невід'ємною складовою культурного надбання регіону. Однак, в умовах глобалізації та поширення літературної мови, говір поступово втрачає свої позиції, особливо серед юного покоління. У цьому контексті роль педагога початкової школи є надзвичайно важливою. Саме він формує у дітей початкові уявлення про мову, культуру та ідентичність. Знання гуцульської діалектології та висока мовна культура дозволяють педагогу не лише ефективно навчати дітей, але й сприяти збереженню та популяризації говору [2].

У сільській місцевості діалектні слова мають більш виражене усне мовлення. У початковій школі педагогу доводиться багато працювати над тим, щоб пояснити дітям значення кожного діалектизму, який трапляється. На кожному уроці проводиться словникова робота з діалектами. Під час таких прийомів роботи педагог має пояснити походження слова, розтлумачити його значення та пояснити місце цього слова в сучасному мовленні [1].

Одним із важливих аспектів є використання гуцульського фольклору в навчально-виховному процесі. Пісні, казки, перекази, приказки та прислів'я, написані гуцульським говором, є цінним матеріалом для розвитку мовлення, збагачення словникового запасу та формування національної свідомості учнів. Крім того, педагог повинен вміти розрізняти діалектні та літературні форми мови, щоб допомогти учням усвідомити їхні відмінності та навчити їх використовувати літературну мову в офіційних ситуаціях [3].

Висновки. Гуцульський говір залишається й надалі важливим чинником художнього текстотворення письменників із різних теренів як з досвідом, так і зовсім молодих, які пишуть про гуцулів і їх край. Отже, розвиток української літературної мови супроводжується її безпосереднім контактом із місцевими та іншомовними діалектами. Діалекти зробили значний внесок у становлення художньої, наукової літератури. Діалектизми вживають із метою надати твору стилістичного забарвлення, індивідуальності мові персонажів. Влучне

застосування діалектизмів у літературі надає твору колориту й експресії, відтворює територіальні особливості. Вчителі шкіл гірської місцевості повинні особливу увагу приділяти роботі з діалектами на уроках української мови та літератури. Для того щоб учні краще зрозуміли яку роль відіграють діалекти в нашому мовленні на уроках повинна проводитись словникова робота . З цією метою можна виготовити з учнями саморобні словники починаючи від першого класу і закінчуючи четвертим.

Список використаних джерел

1. Біда О. А. доктор педагогічних наук, професор; Шовш К. С. кандидат педагогічних наук; Радик І. Л. спеціаліст першої категорії; Шімон Д.І. викладач вищої категорії, викладач-методист; Кучай Т.П. доктор педагогічних наук, професор кафедри психології і педагогіки <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5506/4956>
2. Василь Грещук <http://lib.pnu.edu.ua/files/Visniki/visnyk-filolog-2012-32-33-2.pdf>
3. Мовчан Д. М., здобувач ступеня вищої освіти бакалавра; Ялова О.В., доцент кафедри правничої лінгвістики <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4ee07140-3ee8-4ad8-9d8e-134c9b8dd00f/content>

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Уляна ЛУЦЬКА,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Ликтей Людмила Миколаївна**, викладач вищої категорії, викладач-методист, доктор філософії.

Актуальність дослідження. Сучасні реформи в освіті диктують нові вимоги до професійної підготовки вчителів початкової школи. Від педагога сьогодні очікується не лише передача знань, а й вміння організовувати навчальний процес відповідно до принципів педагогіки партнерства та компетентнісного підходу. Впровадження концепції Нової української школи (НУШ), зміни у державних стандартах освіти та інтеграція України у європейський освітній простір вимагають кардинальної модернізації змісту й методів професійної підготовки вчителів початкової школи.

Мета роботи — визначити основні аспекти вдосконалення професійної підготовки вчителів початкової школи в умовах реформування освіти та окреслити сучасні методи підготовки педагогів до викликів сучасного навчального середовища

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка вчителя початкової школи відіграє ключову роль у реалізації реформування освіти. Важливою складовою цього процесу є впровадження компетентнісного підходу, педагогіки партнерства та інтерактивних технологій. Як зазначається у дослідженнях,

«Результатом професійно-педагогічної підготовки виступає становлення майбутнього вчителя початкової школи як педагога, з можливістю інноваційно діяти, педагога з сформованими особистісними та професійними характеристиками, що спрямовані на успішне впровадження реформи загальної середньої освіти» [1].

У цьому контексті особливого значення набуває компетентнісний підхід, адже саме він забезпечує формування у майбутніх педагогів необхідних знань, навичок і ставлень для ефективної професійної діяльності. Згідно з Концепцією «Нова українська школа», вчитель початкової школи має бути не лише передавачем знань, а наставником, модератором навчального процесу. Зважаючи на це, підготовка педагогів повинна базуватися на розвитку ключових компетентностей, зокрема педагогічної, цифрової грамотності, комунікативних навичок, здатності до інклюзивного навчання та готовності до професійного розвитку. Реалізація компетентнісного підходу в освіті здійснюється через інтеграцію теоретичної і практичної підготовки, застосування інноваційних та інтерактивних методів навчання. Це готує фахівців, здатних ефективно організовувати навчальний процес і впроваджувати сучасні педагогічні технології [3].

Успішна реалізація компетентнісного підходу неможлива без ефективної взаємодії між учасниками освітнього процесу. В умовах реформування освіти важливим аспектом підготовки майбутніх учителів є педагогіка партнерства, що передбачає співпрацю між учителем, учнем і батьками, об'єднаними спільними цілями. Цей підхід забезпечує рівноправну участь усіх сторін в освітньому процесі, створюючи демократичне середовище. Для реалізації педагогіки партнерства необхідна підготовка вчителів, яка включає формування професійної ідентичності, розвиток комунікативних навичок і здатності до співпраці. Важливу роль відіграють інтерактивні методи, моделювання ситуацій та практична підготовка, яка сприяє підвищенню якості освіти та розвитку демократичної культури.

Не менш важливим аспектом професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи є формування їхньої інноваційної методичної компетентності, що включає опанування сучасних підходів до навчання. Одним із ключових компонентів цього процесу є розвиток медіакомпетентності та ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій. Вчитель має не лише володіти технічними засобами, а й уміти інтегрувати їх у навчальний процес, створюючи мультимедійні матеріали, що сприяють осмисленню та засвоєнню знань. Застосування інноваційних методичних прийомів, розвиток креативного мислення, використання інтерактивних методів та медіадидактики допомагають зробити освітній процес більш продуктивним і мотивуючим для учнів [1].

Висновки. Модернізація професійної підготовки вчителів початкової школи є необхідною в умовах ефективного реформування освіти. Компетентнісний підхід, інтерактивні технології, педагогіка партнерства та використання цифрових технологій формують основу підготовки сучасного педагога, здатного не лише передавати знання, а й організовувати навчальний процес відповідно до нових освітніх стандартів. Це дозволяє створювати ефективне навчальне середовище, сприяє активному залученню учнів і розвитку їхнього критичного та креативного мислення.

Таким чином, успішна підготовка майбутніх учителів початкових класів має базуватися на гармонійному поєднанні традиційних і сучасних освітніх технологій, що сприятиме їхній професійній самореалізації та ефективному впровадженню реформ у сфері освіти.

Список використаних джерел

1. Ликтей Л.М. Формування інноваційної методичної компетентності майбутнього вчителя Нової української школи <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/12306/1/41.pdf>
2. Біда О. А., Шовш К. С., Радик І. Л. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи під час реформування педагогічної освіти <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5506/4956>
3. Вакулова І. В. Інновації в освіті: Компетентнісний підхід <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/article/view/88/80>

ВИКОРИСТАННЯ МАЛИХ ФОЛЬКЛОРНИХ ЖАНРІВ НА УРОКАХ МОВНО- ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ЗНАНЬ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Анастасія РИБИЦЬКА,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Ликтей Людмила Миколаївна**, викладач вищої категорії, викладач-методист, доктор філософії.

Актуальність дослідження. Актуальність і доцільність нашого дослідження зумовлена потребами поліпшення викладання фольклору здобувачам початкової освіти для збагачення фольклорного знання. Український фольклор є надзвичайно багатим та різноманітним. Він має давню історію, що сягає глибоко в минуле, і водночас продовжує жити та розвиватися в сучасному світі. Ця комбінація давніх традицій та нових впливів робить український фольклор неповторним і важливим компонентом культурної спадщини.

Мета роботи – заохотити педагогів до використання фольклору в освітньому процесі на уроках української мови та читання з метою формування національної свідомості здобувачів початкової освіти та збереження традицій українського народу.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка вчителя початкової школи полягає у формуванні глибокого розуміння фольклору, його цінності для розвитку мовлення, мислення та національної ідентичності учнів. Педагог володіє наймогутнішим засобом впливу на душу вихованця - словом. Користуючись ним зважено і розумно, він може творити дива щодо формування і становлення дитини

як особистості, як представника нації – свідомого, всебічно й гармонійно розвиненого. Найкраще допомогти йому в цьому може народнопоетична творчість, адже, як справедливо відзначав В. Сухомлинський, «мелодія і слово рідної пісні це могутня виховна сила, яка розкриває перед дитиною народні ідеали і сподівання». Цінність фольклору в процесі навчання та виховання видатний український педагог убачав ще й у тому, що саме народна пісня, маючи багатовіковий досвід, загострює здатність до співпереживання, «утверджує поетичне бачення світу», розвиває емоції дитини, розкриває слово рідної мови як безцінне духовне багатство народу.

Звернення до народнопоетичних джерел, особливе заглиблення у фольклорні твори, необхідне, важливе й актуальне у сьогоденному навчально-виховному процесі з усіма його суперечностями, адже «слово пісні своїм конкретно-чуттєвим змістом допомагає проникнути в природу народної моралі, етики, пізнати українську душу».

Фольклор – своєрідна енциклопедія життя народу, його духовної сили і краси, найважливіше джерело формування справжньої людини, її високих ідейно-моральних якостей. Вивчення народнопоетичної творчості допоможе учням усвідомити, що вони спадкоємці великого й могутнього духом народу, його історії та культури. Фольклорні твори – одні з найважливіших складових національної культури, які віками підносили й нині підносять дух нашого народу як його національну сутність, допомагали й допомагають не втратити історичні обереги й родовідне коріння, зберегти історичну пам'ять нації. Систематичне використання фольклору як основи для тренувальних вправ у навчально-пізнавальній, практичній, пошуково-дослідницькій діяльності школярів значно підвищує їх загальний культурно-мовний рівень, збагачує мовлення.

Вивчення усної народної творчості у школі має освітнє, ідейно-виховне і естетичне значення. Саме з творів народної поезії починається прилучення дітей до словесного мистецтва, здійснюються перші кроки по шляху літературної освіти

підлітків. Фольклорний твір може стати засобом формування моральних та громадянських ідеалів.

Сила педагогічного впливу казки на дитину величезна вона допомагає формувати свідомість людини, її характер, моральні якості. Звеличуючи в казках позитивні людські якості, малюючи стосунки людей між собою та з природою, народ-педагог ніби вказує нам найкоротший шлях до гармонійного розвитку людської особистості...

Однією з найпоширеніших форм навчання дитини пізнавати навколишній світ є загадки, через них передається і життєвий досвід, і знання, їм відводять важливе місце у справі розумового та естетичного виховання дітей. Крім пізнавальних та виховних функцій, загадки завжди сприяли розвитку кмітливості, винахідливості, спостережливості та мислення, оскільки потребували знань та розумінь своєрідності тих чи інших життєвих явищ, властивостей і якостей предметів.

Народні погляди на роль виховання та навчання глибоко втілені в народних приказках та прислів'ях. Ці перлини народної мудрості акумулюють багатовіковий досвід народу, у них можна відчуті цілу епоху. Приказки вчать любити народ, його працю, подвиги.

Висновки. Завдяки своїй сутності українська народна творчість несе в собі невичерпний пізнавальний, моральний та естетичний потенціал, дає можливість більше дізнатися про історію життя свого народу, зрозуміти його світогляд, пройтися ідеалами і почуттями, пізнати народну мораль.

Список використаних джерел

1. <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5506/4956>
2. Кириленко Н. Формування особистості учнів середніх класів засобами українського фольклору. Українська література в загальноосвітній школі. 2009. № 7-8. С. 31-33.
3. Степанишин Б. Космос українського фольклору. Укр. мова та літ. в школі. 2001. №6. с. 21-25.
4. Уліщенко В. У задзеркаллі казкового епосу, приказок і прислів'їв. Як розвинути художньо-читацьку компетенцію: методи та прийоми. Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2010. № 6. С. 46-54.

РОЗВИТОК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ШКОЛЯРА

Тетяна Николачук,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гоцуляк Катерина Іванівна,**
викладач вищої категорії, викладач-методист,
кандидат педагогічних наук (доктор філософії).

Актуальність дослідження. Соціокультурне самовизначення школяра в умовах сучасного світу є надзвичайно важливим, оскільки цей процес є важливою складовою загального розвитку особистості та її інтеграції в соціум. На етапі шкільного навчання закладаються основи самосвідомості, соціальної адаптації та здатності до самостійного прийняття рішень у складних життєвих ситуаціях.

Мета роботи – дослідити поняття соціокультурного самовизначення школяра в умовах сучасного світу.

Виклад основного матеріалу. Соціокультурне самовизначення особистості – форми та засоби особистісного прикріплення індивіда до соціальних груп, історії, культури, окремі компоненти визначаються через такі поняття як “класова самосвідомість”, “класове самовизначення”, “національна самосвідомість” тощо. Це поняття виражається в прийнятті систем норм та ставлень на різних культурних, субкультурних та соціально-групових рівнях.

Самовизначення особистості можна умовно поділити на три рівні:

1. Розуміння особистістю своєї приналежності до тієї чи іншої соціальної групи.

2. Уміння індивіда будувати свою поведінку у відповідності з нормами тієї чи іншої групи.

3. Здатність рефлексивного виділення соціокультурних цінностей та прийняття їх як регуляторного принципу по відношенню до власної життєдіяльності.

У дітей молодшого шкільного віку складається тільки перший рівень особистісного самовизначення й частково отримують підґрунтя для розвитку другого рівня.

Одними з перших форм самовизначення дитини є розуміння своєї статі (“Я – дівчинка” або ж “Я – хлопчик”) та своєї ролі в сім’ї. Також у дошкільному та молодшому шкільному віці дітям притаманне примірювання на себе різних соціальних ролей чи професій у формі гри.

Самовизначення дитини будується на базі самостійної думки, саме тому завдання педагогів – плекати та пробуджувати самостійну думку дитини, спонукати її до саморозвитку та самостійного пізнання навколишнього світу.

У початковій школі діти навчаються диференціювати себе у різних сферах, як от наприклад:

“Я – школяр” – до цієї сфери належать власне шкільні характеристики, тобто ті прояви, які важливі для людини як учня:

- визначення себе як учня – належність до певного класу або школи (“учениця 2-Б класу”, “учень спеціалізованої гімназії”, “навчаюся в школі”);
- виокремлення рис особистості як суб’єкта навчання, важливих для здійснення учбової діяльності (“розумний”, “допитливий”, “працьовитий”).

Висновки. У сучасному світі кожна дитина перебуває в постійному інформаційному потоці, який впливає на її соціокультурне самовизначення. Надважливим також є національний компонент соціокультурного самовизначення. Усвідомлення дитиною своєї національності є одним із основних завдань батьків та педагогів. Це виражається за допомогою мови, національного одягу, знання історії, національної кухні, громадської позиції тощо.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Марта Шенішевська,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – Гоцуляк Катерина Іванівна,

викладач вищої категорії, викладач-методист,

кандидат педагогічних наук (доктор філософії).

Актуальність дослідження. Комунікативна компетентність є ключовою складовою "Нової української школи", адже сучасне суспільство вимагає вміння ефективно спілкуватися, працювати в команді та вирішувати конфлікти. Важливим етапом для розвитку цих навичок є молодший шкільний вік, коли закладаються основи комунікативної поведінки. Проте недостатній розвиток комунікативних умінь у деяких учнів, зокрема через цифрову ізоляцію та брак живого спілкування, стає серйозною проблемою, яка потребує уваги в освітньому процесі.

Мета роботи – вивчення методів і підходів до формування комунікативної компетентності у молодших школярів, а також демонстрація їх ефективності через практичні приклади та ігри, що сприяють розвитку мовленнєвих і соціальних навичок..

Виклад основного матеріалу. Комунікативна компетентність включає здатність виражати думки, слухати інших та ефективно взаємодіяти з оточенням. Вона є основою для успішної адаптації в колективі та подальшого навчання. Інтерактивні методи навчання стимулюють активну участь учнів у обговореннях, розвитку аргументації та висловлення думок. Це важливо для коригування власних переконань, пошуку компромісів. Обговорення і дискусії допомагають дітям чітко формулювати свої думки і оцінювати позиції інших. Групова та парна робота

розвиває навички співпраці, допомагає працювати в команді та підтримувати один одного. Рольові ігри та ситуаційне моделювання дають можливість дітям відчувати різні соціальні ролі, розвивають емпатію та навички вирішення конфліктів. Використання сучасних технологій (мультимедіа, онлайн-платформи) активізує учнів у навчанні та покращує мовленнєві навички, а також підвищує здатність працювати в цифровому середовищі. Проектна діяльність сприяє розвитку креативності, співпраці, здатності до критичного мислення та досягнення спільного результату.

Вчитель має бути модератором навчального процесу, підтримуючи ефективну комунікацію та заохочуючи учнів до активної участі у різних видах діяльності.

Висновки. Формування комунікативної компетентності є ключовим фактором успішного навчання та соціальної адаптації молодших школярів. Інтерактивні методи, рольові ігри та проектна діяльність розвивають мовленнєві й соціальні навички учнів. Вчитель відіграє вирішальну роль у створенні сприятливого середовища для ефективної комунікації. Орієнтація освітнього процесу на розвиток цих навичок сприяє особистісному й професійному становленню дітей.

Список використаних джерел

1. Гавриляк Л. С. Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного фахівця. Науковий журнал «АГОС. Мистецтво наукової думки». 2019. № 3. С. 73.
2. Швидун Л. Т., Шахова К. К. Формування комунікативної компетентності в умовах сучасної освіти. Педагогічний журнал Криворізького педагогічного університету, 2022.
3. Тур О. М. Методи формування комунікативної компетентності в молодших школярів. – Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка, 2021.

РЕЛІГІЙНІ МОТИВИ ТВОРЧОСТІ ЯРОСЛАВА МАГАЛЯ

Людмила Магаль,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гавадзин Оксана Ярославівна**,
кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Релігійна тематика завжди була важливою складовою української літератури, оскільки вона відображає духовні цінності, моральні орієнтири та культурну самобутність народу. Поезія Ярослава Магалья є яскравим прикладом такого осмислення релігії, оскільки його твори пройняті вірою в Бога, любов'ю до ближнього та пошуком духовної істини. Дослідження релігійних мотивів у його творчості допомагає краще зрозуміти вплив християнських ідей на літературний процес та духовний розвиток суспільства.

Мета роботи – аналіз релігійних мотивів у поезії Ярослава Магалья. Дослідження зосереджується на виявленні тем духовності, молитви, Божого провидіння та моральних цінностей у його творах.

Виклад основного матеріалу. Ярослав Магаль народився на Львівщині. У мальовничому селі Которино, що недалеко від Дністра, пройшли його дитячі і юнацькі роки. Саме чудова природа і надихнула його ще у шкільні роки до написання ліричних віршів.

Перший був надрукований у районній газеті. Після школи навчання у Львівському культосвітньому училищі, робота у Калуському райвідділі культури. Пізніше працював у Калуському хіміко-металургійному комбінаті. Закінчив Львівський університет і отримав спеціальність журналіста. Трудився кореспондентом, заввідділом газети «Калуський хімік», «Дзвони Підгір'я». Був

членом літературної студії «Підгір'я». Є членом Спілки журналістів України. Вірші Ярослава Магала друкувалися у місцевих та обласних газетах. Його твори пройняті добром і любов'ю до людей, до природи, до своєї Батьківщини.

Ніжне кохання, веселість навпіл із сумом юності і чеканням дива і те, що в людини є вперше, – все це багатовимірна стихія людства, проста і велика любов до близької людини, яка у його поетичному вимірі підносить душу до величності. Є в його поезіях щось від юного Сосюри і виваженого Рильського. Ярослав Магаль – поет почуттів, його стихія глибоке проникнення в душу людську, в її дивовижний світ. Він несе до своїх шанувальників-читачів найніжніші почуття, що підносять і возвеличують людину до найвищих вершин людського духу.

Творчість Магала пронизана темами добра, любові до ближнього та віри у вищу справедливість. Його поезія відображає християнські цінності, а образи ніжного кохання, радості, печалі й очікування дива можна розглядати через призму релігійного світогляду. Поетична спадщина Ярослава Магала містить численні релігійні мотиви, що виражають його духовні пошуки та віру у Божу справедливість [3].

1. Вірш «Синові» – розкриває мотив батьківського благословення та моральних настанов, що базуються на вірі в Бога. Поет наголошує на важливості духовної спадщини та життя за Божими заповідями [2].

2. «Ранок в молитві став на коліна» – символізує єднання людини з природою та її духовне прозріння. Образ ранку, що «стає на коліна», є метафорою молитви та покаяння [1].

3. «Господи, як було усе ніжно» – передає вдячність Богу за дари життя, красу світу та людські почуття. Поетична мова сповнена ніжності й гармонії, що відображає божественне начало в людині [5].

4. «Забуті Богом і людьми» – висловлює занепокоєння через соціальну несправедливість, де народ відчувається покинутим. Автор піднімає питання віри у важкі часи та наголошує на необхідності духовного пробудження [4].

Висновки. Аналіз релігійних мотивів творчості Ярослава Магалья демонструє його прагнення до гармонії між людиною та Богом. Поет осмислює моральні та етичні проблеми, звертається до вищих сил у пошуках справедливості та підтримки. Його творчість є важливою частиною української духовної культури, яка спонукає читачів до роздумів про сенс життя та віру.

Список використаних джерел

1. Магаль Я. Моя любов. Калуш: Самвидав, 2007. 59 с.
2. Магаль Я. Осінній засів. Калуш: Самвидав, 2008. 51 с.
3. Магаль Я. Осінній засів. Калуш: Самвидав, 2008. 84 с.
4. Магаль Я. Ти моя надія. Калуш: Самвидав, 2006. 9 с.
5. Магаль Я. Ти моя надія. Калуш: Самвидав, 2006. 13 с..

ГОВІРКОВЕ РОЗМАЇТТЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО РІДНИЙ КРАЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Соломія ОСТАП'ЮК,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гавадзин Оксана Ярославівна,**

кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Мова – рухлива система, яка реагує на зміни в суспільстві та у свідомості її носіїв. Вивчення мовних елементів з погляду динаміки дає змогу виявити цікаві моменти з історії рідного краю.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю детальної фіксації лексики в говірках, відомостей про структурування та семантико-функціональні особливості зазначених назв. Побутова лексика дуже інформативна в цьому ракурсі. Вона в останні десятиріччя зазнала відчутних змін, поступово відходячи у фонд застарілої або й узагалі зникаючої, натомість з'явилися нові назви переважно іншомовного походження, що підсилює актуальність дослідження.

Метою роботи є комплексний аналіз назв у говірці міста Тисмениця, який сприятиме поглибленню знань про регіон.

Виклад основного матеріалу. У процесі нашого дослідження цього фрагмента лексики для з'ясування динаміки на кількох хронологічних зрізах ми записували матеріал від мовців різного віку, що вможливило умовний розподіл зафіксованого діалектного матеріалу за трьома групами діалектоносіїв: а) покоління I, тисменичани, народжені в період від 1940 до 1970 р.; б) покоління II, тисменичани, народжені в період від 1971 до 1990 р.; в) покоління III, тисменичани, народжені після 1991 р. Інформація, записана від старшого покоління мовців, значно відрізняється від відомостей, отриманих від говірконосіїв молодшого віку,

адже в мовленні першої групи збережено архаїчні діалектні риси, тоді як представники третьої вікової категорії проявляють тісний зв'язок з літературною мовою.

Опитування діалектоносіїв, представників третьої групи респондентів, провадили за методикою анкетування, що дало можливість з'ясувати семантику окремих лексем у їхній мовосвідомості, зокрема простежити її звуження чи розширення, асоціації з іншими реаліями, виникнення нових назв, процеси архаїзації в лексиці на позначення предметів побуту. Старшим людям властивий старовинний спосіб життя, нижчий рівень освіти і більш консервативне мислення, тому вони найкраще зберігають архаїчні діалектні риси. Молодше покоління віддзеркалює сучасний стан говірки. Ці люди народилися на початку ХХІ століття, їхнє мовлення більше зазнало впливу літературної мови. Середнє покоління становить своєрідний прошарок між цими двома віковими групами. Великий пласт зафіксованих слів є або запозичені з інших мов, або іншомовного походження, але створені за словотвірними моделями української мови.

Серед назв страв та напоїв у тисменицькому лексиконі виявлено типові способи номінації, утворені за допомогою суфіксальної деривації:

- «спосіб приготування» – «назва страви» (*за'те"рка, ве"нзе'н'е, за'кри"шка, за'прашка, на'чи"нка, те'рче"нки суше"ни'ц'і* та інші),
- «інгредієнт» → «назва страви» (*амо'н'ачки, манди"бу'рка, йабч'е'нка*),
- метонімії (*ву'шка, за'йац, ки'шка* та інші),
- аналітичної номінації (*ква'шений бо'рич, квасне' молоко', вода' со'дова* та інші).

Характерні для всієї досліджуваної тематичної групи синонімічні відношення *бу'л'ба, манди"бу'рка* та інші.

Протиставлення номінацій у різних вікових категоріях зафіксовано і серед назв посуду і кухонного начиння (*бо'ч'і'вка* – невелика бочечка, *брайтру'ра* – духовка, *бри"тва'нка* – невелике деко, прямокутної форми, яке використовувалося

для випікання пляцків, *ве"де"ле"ц"'* – виделка, *ву'г'іл'* – вугілля *гал'ба* – пивний кухоль, *гладу'нчик* – глечик для молока, *кара'фка* – графин, *коно'вка* – відро тощо.

Назви одягу, взуття, головних уборів, прикрас говірки Тисмениці репрезентують типові моделі мотивації, зокрема тканина → одяг, дія → одяг, частина тіла → одяг, погодні умови → одяг, зовнішній вигляд → одяг, особливості крою → одяг, національна ознака → одяг та інші.

Висновки. Отже, зміни у суспільстві викликають зміни у лексичному фонді говірки міста Тисмениця. У словниковому складі тематичної групи побутової лексики досліджуваних говірок виділяємо архаїчні та інноваційні назви. До архаїзмів належать такі назви *л'і'ца*, *сухо'ти*, *розв'іл'н'е'н'е*, *репара'ц'і'я*, *пропу'клина*, *бри'тва'нка*, *полотн'інки*, *ват'ін'і штани*, *сподн'і*, *кал'ісони*, *босові чоботи*, *обцаси*, *корки* та інші, які переважають у мовленні старшого покоління. З часом все більше в побуті тисменичан спостерігаємо перехід традиційного типу на загальноєвропейський, що яскраво віддзеркалилося в номінаціях (*манто*, *френч*, *топ*, *суші*, *лоджія*).

Вагоме значення досліджуваної праці полягає у фіксації в говірці та вживанні нового лексичного матеріалу в його часовому та просторовому вияві, що можна використати для подальших діалектологічних досліджень, укладанні регіональних словників та регіональних атласів.

Отже, вивчення динамічних процесів у діалектній лексиці становить окремий аспект її всебічного аналізу.

Список використаних джерел

1. Абрамян Ю. В. Динаміка номінацій традиційного сільського виробництва в українських східнослов'янських говірках. (Автореферат дис. канд. філол. наук). ДЗ «Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ, 2011. 20 с.
2. Бігусяк М. В. Динаміка семантичної структури назв будівельних процесів, дій та їх виконавців у говірках передкарпатського ареалу. *Слово*, 2015. 2(30), С. 76-85.
3. Бігусяк М. В. Кушнірська лексика в говірках Тисменищини: структурносемантичний, номінативний та динамічний аспекти. *Мовознавчий вісник*. 2018. Вип. 24-25. С. 125-133.
4. Гавадзин О. Я. Назви одягу, взуття, головних уборів, прикрас Покуття: структура, семантика, ареалогія. (Дис. канд. філол. наук). ДВНЗ «Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника», Івано-Франківськ. 2014. Івано-Франківськ, 2014. 369с.

ОСНОВИ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ У ПРАЦЯХ АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО

Андріана Міщук,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гавадзин Оксана Ярославівна,**
викладач вищої категорії, кандидат філологічних наук.

Актуальність дослідження. У сучасному освітньому середовищі відзначається зростаючий інтерес до духовно-морального виховання молоді, що знаходить своє відображення в потребі адаптації педагогічних засад до сучасних реалій. Однією з важливих тем у цьому контексті є дослідження християнської педагогіки, яка спирається на моральні та етичні принципи християнства. Значну увагу питанням морального та духовного розвитку особистості, зокрема через освіту та виховання, у своїх працях приділяв Митрополит Андрей Шептицький. Його педагогічні ідеї мають глибокий теоретичний і практичний зміст, а їхнє застосування залишається актуальним і в сучасній практиці.

У зв'язку з цим, дослідження основ християнської педагогіки у працях Владики Андрея є надзвичайно важливим для формування цілісної освітньої системи, яка б сприяла гармонійному розвитку особистості.

Метою роботи є вивчення основ християнської педагогіки у працях Андрея Шептицького, а також їх адаптація до сучасних умов освітньої діяльності, зокрема щодо морального та духовного виховання молоді.

Виклад основного матеріалу. Християнська педагогіка – це система педагогічних поглядів і методів, яка ґрунтується на християнських цінностях, моральних принципах та релігійних переконаннях. Вона спрямована на всебічний розвиток особистості в контексті віри в Бога та морального вдосконалення через любов та служіння ближнім. Основним завданням християнської педагогіки є

виховання людини, яка не лише досягає матеріальних та інтелектуальних успіхів, але й розвиває духовні якості, підтримує внутрішню моральну рівновагу та сприяє суспільному добробуту, згідно з християнськими засадами.

В основі християнської педагогіки лежить принцип гідності кожної особистості, повага до її вільної волі та вибору, а також сприяння розвитку моральних, етичних і духовних якостей, таких як любов, терпимість, відданість, співчуття та благодійність. Християнська педагогіка заохочує виховання в учнів почуття відповідальності перед Богом, суспільством і самим собою.

Митрополит Андрей Шептицький, будучи духовним лідером, не просто продовжував традиції християнської педагогіки, але й адаптував їх до специфічних умов і потреб українського народу на межі XIX і XX століть.

Владика Андрей вважав, що християнське виховання повинно бути засноване на поєднанні духовних, моральних та інтелектуальних цінностей. Його власне виховання в родині та монастирі стало основою для його поглядів на християнську педагогіку. Майбутній Глава УГКЦ (44 роки він очолював церкву) у хрещенні Роман-Олександр-Марія народився 29 липня 1865 р. в родині графа Яна Кантія Шептицького та Софії з Фредрів Шептицької (подружжя Шептицьких мало семеро синів, три з яких померли у молодому віці). Батьки виховували своїх дітей в

атмосфері віри і патріотизму, зокрема з акцентом на українську культуру і християнські цінності, матір була благочестивою жінкою, яка мала великий вплив на духовне виховання своїх дітей. Саме тому в пастирському листі “Християнська родина” (1900 р.) Митрополит Андрей вказує на потребу доброго родинного виховання: “А тим сонцем дитини є любов батьків, дбайливість батьків, які піклуються нею... А тією росою для дитини – то ті перші науки й перші враження, яких вона дізнає, коли вперше розглянеться по світу. То – перше слово неньки, наука батька, перший приклад батьків, який дитина зрозуміє!...Коротко кажучи: наукою, яка лишається, мої дорогі браття, на ціле життя людини – то наука родичів!”.

У сім'ї існувала традиція, коли кожен день тижня було присвячено іншій мові: один день – англійська, наступний – італійська, потім французька, німецька і так далі. Софія Шептицька писала своїм синам листи польською та французькою мовами. Сімейні зв'язки також зміцнювались через традицію збиратись разом на великі свята, як-от Великдень та Різдво, у батьківському домі.

Майбутній митрополит Андрей Шептицький (сидить в центрі) перед вступом у монастир, 1887 рік

Та найбільшим прикладом для Владики Андрея була Свята Родина. Він заохочував батьків до того, щоб вони показували дітям приклад доброчесного життя, піклувалися про їхнє матеріальне благополуччя, але одночасно дбали і про їхнє духовне зростання, так як це робили батьки Ісуса. “Святий Йосиф був головою дому і наказував..то завжди на добре і згідно з любов’ю. А як дуже любив Їх цілим своїм серцем! Як щиро для них працював! Як заподливно боронив Їх від усякого лиха!. Ось Вам приклад батька родини... А знов Ісус Христос , хоч був правдивим Богом...то однак слухав Пречисту Діву і шанував Її як Свою Матір, а Свого опікуна шанував і любив, як рідного батька. Ось приклад для Вас , християнські діти. Памятайте ж на 4-ту заповідь Божу, як наказує: “Шануй батька твого й матір твою...”. А далі Митрополит Шептицький наголошував “Отже, якщо будете, мої милі браття і сестри, жити за прикладом Божої Родини, то Вам буде добре проживати на цьому світі...А біля Вас виростатимуть діти у щасті та здоров’ї. І на старості Ваших літ із вдячністю та любов’ю віддячаться Вам за труди, які Ви для них понесли ”.

Митрополит Андрей акцентував увагу на важливості розвитку внутрішньої гідності людини, на турботі про добробут та розвиток суспільства, а також її морального та духовного зростання: “А пам’ятайте християнські родичі, що Ви перед Господом Богом і строго обов’язані дбати та працювати над вихованням своїх дітей! ...Пам’ятайте й те, що Ваша хата є першою і найважливішою школою, в якій діти Ваші мають навчитися любити Бога й людей. А якою буде ця школа, такою буде, очевидно, й наука! І якою буде Ваша родина, таким буде й те виховання, яке подаватимете своїм дітям!”.

Ще одним важливим аспектом, на який звертав увагу Андрей Шептицький, є молитовне життя родини. У Святій Родині завжди було місце для молитви, і це Владика рекомендував як основний компонент виховання в християнських родин. Молитва є тією основою, на якій будується духовна сила сім’ї. Він заохочував, щоб молитва була постійною практикою в житті кожної родини, бо вона укріплює віру і зміцнює взаємоповагу між її членами.

У поглядах митрополита Андрея Шептицького освіта та наука мали вирішальне значення для розвитку нації та її духовного відновлення. Він підкреслював, що освіта повинна бути доступною кожному, без огляду на соціальний статус чи фінансові можливості, адже саме через знання можна досягнути істинної гідності і прогресу.

У пастирському посланні “Християнська робота” (1899 р.) він зазначав: “... Бо наука для висших верств суспільності є силою в неоднім взгяді більшою, чим богатства. Нарід котрий має учених, здобуває собі в інших признанє і честь і люди з ним рахуватися мусять. Для людей по селах є просвіта першою майже потребою... Здобуйте собі просвіту, братя мої рідні, працюйте над нею усильно ... лиш пам’ятайте, що наука правдива не може противитися науці Христа”.

Митрополит Андрей Шептицький мав велике серце для дітей і молоді. Він щиро вірив, що молоде покоління є основою майбутнього нації, тому приділяв значну увагу вихованню та освіті молоді.

Андрей Шептицький в оточенні вірян.

В гостях у Митрополита Греко-католицької церкви Андрея Шептицького він активно підтримував заснування навчальних закладів і розвиток наукових досліджень в Україні, наголошуючи на важливості високої моральної та інтелектуальної освіти для молодого покоління: “ Закладайте , брatia мої, по селах

читальні, захоронки (*дитячі садки*) для дітей, дбайте о се, щоб діти ходили до школи”.

В уже згадуваному пастирському посланні “Християнська робота” Владика Андрей звертався й до вчителів: “Ви, що працюєте безпосередно над вихованням молодіжи, старайтеся о просвіченє їх розуму, но не менше щ ублагородненє їх сердець. Давайте молодіжи таку просвіту, котра би їх научила не лиш теорії, але також і практики житя. Учїть їх жити...Нехай вже молоді діти учаться любити свою землю. Виробляйте в молодіжи самостійність, індивідуальність, учїть їх на себе більше числити, ніж на других... В молодіж, поручену вашій опіці, вщїпляйте сильні пересвідчення християнські, учїть їх бути добрими Християнами... Пам'ятайте, що як моральність в житю, так в науці кождїй, віра має бути провідним світлом чоловіка. ... А передовсім давайте добрий примір молодіжи своїм власним поступованєм.”

Він вірив, що освіта і культура повинні служити не тільки для індивідуального розвитку, а й зміцнювати націю та державу загалом: “Після любові до Бога й родини повинна бути любов до свого українського народу й Батьківщини. Зі своїм народом та Батьківщиною ти зв'язаний не тільки спільною вірою, що її вважаємо найбільшим добром, і святим обрядом, яким дорожимо, – але ще і спільною мовою та звичаями. І тією землицею святою, на якій разом проживаємо... І цілою віковою минувшиною, і спільною українською кров'ю, і спільним добром, і спільною майбутністю...”

Висновки. Отже, основи християнської педагогіки в працях Митрополита Андрея Шептицького зосереджуються на глибокому розумінні християнських духовних і моральних принципів, які він поєднував із почуттям національної свідомості та прагненням до розвитку української нації. Шептицький вважав, що християнська педагогіка повинна не лише сприяти моральному та духовному вдосконаленню особистості, але й бути важливим фактором формування сильної, здорової нації, яка ґрунтується на таких цінностях, як віра, чеснота і служіння

ближньому. У своїх педагогічних поглядах митрополит підкреслював важливість балансу між духовним зростанням, моральною відповідальністю та соціальним служінням. Основні принципи, на яких він наголошував, включають повагу до людської гідності, любов до ближнього, смиренність, турботу про тих, хто потребує допомоги, а також роль сім'ї як основи виховання особистості, спрямованої на формування свідомих і відповідальних громадян, готових жити за християнськими і моральними нормами.

Список використаних джерел

1. Бурда В. Цитати Андрея Шептицького про любов, працю, мудрість, патріотизм та Україну. URL.<https://chas.news/current/tsitati-andreya-sheptitskogopro-lyubov-pratsyu-mudrist-patriotizm-ta-ukrainu>
2. Гулюк Є День народження Митрополита Андрея. Цікаві факти про сім'ю Шептицьких. URL.<https://ugcc.lviv.ua/2020/07/29/den-narodzhennya-mytropolityandreya-tsikavi-fakty-pro-sim-yu-sheptytskyh/>
3. Митрополит Андрей Шептицький. Підбірка фото з родинних альбомів українців. URL.<https://localhistory.org.ua/stari-foto/mitropolit-andrei-sheptitskii/> Мудрі думки і цитати Андрея Шептицького. URL.<https://spadok.org.ua/vydatni-ukrayintsi/mudri-dumky-i-tsytaty-andreyasheptytskogo>
4. Світ гине від браку любові: вислови митрополита Андрея Шептицького, що стали крилатими фразами. URL.<https://firtka.if.ua/blog/view/svit-gine-vidbraku-liubovi-vislovi-mitropolita-andreia-sheptitskogo-shcho-stali-krilatimi-frazami>
5. Християнська робота. Пастирське послання Станиславівського єп. Андрея Шептицького до вірних. *Церква і суспільне питання*. Том 2. Львів. 1998. С.1-16.
6. Християнська родина. Пастирський лист єп. Андрея Шептицького до духовенства і вірних Станиславівської єпархії (1900 р. Б.). *Катехитичне служіння у світлі вчення Слуги Божого Митрополита Андрея Шептицького*/ упорядник Ростислав Дучак. Львів: Свічадо, 2015 .С.6-31

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Наталія Бруц,

студентка I курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гавадзин Оксана Ярославівна,**
викладач вищої категорії, кандидат філологічних наук.

Актуальність дослідження. Сучасне освітнє середовище вимагає від педагогів постійного пошуку нових, ефективних методів навчання, які б не лише передавали знання, але й розвивали критичне мислення, творчість та комунікативні навички учнів. Особливо це актуально для початкової школи, де закладаються основи подальшого навчання. Українська мова, як важливий елемент національної культури, потребує особливої уваги, а інтерактивні технології навчання можуть стати потужним інструментом для її ефективного вивчення.

Застосування інтерактивних методів у початковій школі сприяє розвитку критичного мислення, вміння працювати в команді, підвищенню мотивації до навчання та кращому засвоєнню навчального матеріалу. Вони допомагають зробити уроки більш цікавими та зрозумілими для дітей, оскільки використовують гру, дискусії, спільні проекти та сучасні технології

Метою цієї роботи є аналіз сутності інтерактивних технологій, визначення їхніх основних переваг, розгляд конкретних методів та оцінка їхнього впливу на навчальний процес у початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Інтерактивне навчання – це форма організації навчального процесу, яка передбачає активну взаємодію між учнями та вчителем, а також між самими учнями. На відміну від традиційного навчання, де вчитель є

центральною фігурою, інтерактивне навчання ставить учня в центр навчального процесу, роблячи його активним учасником.

Основні принципи інтерактивного навчання:

- **Діалогічність:** обмін думками, ідеями, запитаннями та відповідями.
- **Співпраця:** робота в групах, парах, колективне вирішення завдань.
- **Активність:** учні не лише слухають, але й активно діють, досліджують, творять.
- **Рефлексія:** аналіз власної діяльності, самооцінка, взаємооцінка.

Переваги інтерактивного навчання:

1. Активізація пізнавальної діяльності – діти краще засвоюють матеріал через власний досвід та практичну діяльність.
2. Формування комунікативних навичок – інтерактивні методи сприяють розвитку мовлення, навичок аргументації та співпраці.
3. Розвиток критичного мислення – учні навчаються аналізувати інформацію, робити висновки та застосовувати знання на практиці.
4. Підвищення мотивації до навчання – завдяки різноманітності методів уроки стають цікавими та захопливими.
5. Створення комфортної атмосфери в класі – учні працюють у доброзичливому середовищі, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.
6. Розвиток творчості – інтерактивні методи заохочують дітей до самовираження, стимулюють фантазію та уяву.

Основні інтерактивні методи на уроках української мови у початковій школі:

1) Групові форми роботи

Групова робота допомагає дітям навчитися співпрацювати, висловлювати власну думку та аналізувати думки інших. Наприклад, при вивченні нового тексту учні можуть працювати в парах чи малих групах, аналізуючи його зміст, визначаючи головну думку та розігруючи діалоги.

2) Метод проєктів

Проектна діяльність сприяє розвитку самостійності та відповідальності. Наприклад, учні можуть створювати казки, скласти збірник віршів про природу або підготувати презентацію про народні традиції.

3) Ігрові технології

Навчальні ігри дозволяють зробити уроки цікавими та емоційно насиченими.

Популярними є такі ігри:

- **«Мовний лабіринт»** – учні шукають правильні слова та склади, щоб пройти маршрут.
- **«Словесний ланцюжок»** – кожен учень додає слово, утворюючи логічно пов'язаний ряд.
- **«Хто швидше?»** – на швидкість складають слова або речення з набору літер.

4) Метод «Мікрофон». Цей метод дозволяє кожному висловити свою думку. Наприклад, після прочитання казки учитель задає запитання: «Що вас найбільше вразило?» Учні передають уявний мікрофон і відповідають.

5) Створення асоціативного куща. При вивченні нового слова або теми учні записують слова, які асоціюються з нею, що допомагає розширити словниковий запас і розвинути логічне мислення.

6) Метод «Карусель». Учні працюють у парах або малих групах, виконуючи завдання, а потім передають результати іншій групі для аналізу та доповнення.

7) Робота з мультимедійними ресурсами. Використання інтерактивних дощок, відеоуроків та онлайн-завдань робить уроки більш наочними та цікавими. Наприклад, під час вивчення прислів'їв можна використовувати анімовані відео або інтерактивні вправи.

8) «Мозковий штурм». Цей метод сприяє активізації мислення та генерації ідей. Учні висловлюють будь-які думки, навіть найфантастичніші, щодо

теми. Наприклад, при вивченні теми «Складання казки» можна запропонувати учням висловити ідеї щодо персонажів, сюжету, місця подій.

9) «Акваріум». Учні об'єднуються в групи, одна з яких «працює в акваріумі», тобто обговорює певну проблему перед усім класом. Решта учнів спостерігають та аналізують. Наприклад, при вивченні теми «Діалог» можна запропонувати одній групі розіграти діалог між персонажами, а решті – оцінити їхню мовну поведінку.

10) Проєктна діяльність. Учні працюють над створенням проєктів, які передбачають дослідження, аналіз, творчість. Наприклад, можна запропонувати учням створити проєкт «Мій словничок», де вони будуть збирати цікаві слова, їхнє значення, походження.

Висновки. Інтерактивні технології навчання є потужним інструментом для підвищення ефективності навчання української мови в початковій школі. Вони сприяють розвитку пізнавальної активності, самостійності, комунікативних навичок, соціальної компетентності учнів, а також підвищенню рівня їхніх навчальних досягнень та мотивації до навчання. Використання ігор, групових методів, мультимедійних ресурсів та проєктної діяльності допомагає зробити уроки української мови цікавими та ефективними.

Сучасний підхід до навчання передбачає не лише передачу знань, а й формування в учнів вміння мислити, працювати в команді та творчо підходити до вирішення завдань. Отже, впровадження інтерактивних технологій у початковій школі є необхідним для підготовки дітей до життя у динамічному світі.

Список використаних джерел

1. Інтерактивні технології навчання у початкових класах./Авт. – упор. І. Дівакова. Тернопіль: Мандрівець, 2008. 180 с.
2. Стребна О.В., Соценко А.О. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи. Х.: Видавнича група «Основа», 2005. 176 с.
3. Шарко В.Д. Сучасний урок: технологічний аспект/Посібник для вчителів і студентів. К.: СПД Богданова А.М., 2007. 220 с.

ФУНКЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІАЛЕКТИЗМІВ У ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Софія Яремко,

студентка I курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гавадзин Оксана Ярославівна**, викладач вищої категорії, кандидат філологічних наук.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю глибшого розуміння ролі діалектної лексики в художньому тексті, її впливу на стилістичну структуру твору та формування етнокультурної ідентичності. У час глобалізації, коли регіональні мовні форми поступово зникають, аналіз діалектизмів у творчості Стефаніка набуває ще більшого значення – як засобу збереження мовної спадщини.

Метою цієї роботи є дослідити діалектизми у творах Василя Стефаніка, виявити їхні функції, особливості вживання та стилістичне навантаження.

Виклад основного матеріалу. У художній літературі діалектизми мають не лише мовне, а й смислове навантаження. Вони відіграють такі ключові функції:

1. Індивідуалізація персонажа: діалектизми допомагають створити мовну характеристику героя, відображаючи його походження, соціальний статус, рівень освіти. Наприклад, у новелі «Камінний хрест» головний герой Іван говорить автентичною покутською говіркою, що робить його мову щирою, живою.

2. Реалізм і достовірність зображення: за допомогою діалектизмів письменник досягає враження «живої мови», що посилює довіру читача до описаних подій.

3. Етнокультурне кодування: через діалектизми передається специфіка місцевого побуту, традицій, обрядів. Такі слова, як плай, хрестини, вечірниця, не потребують розлогих пояснень – вони самі по собі «відкривають» цілий світ.

4. Емоційна експресія: Василь Стефаник часто використовує діалектизми у кульмінаційних моментах, щоб передати біль, розпач, страх – ці слова звучать глибше, ніж літературні відповідники.

5. Авторська ідентичність: через діалектизми автор не лише говорить «мовою народу», а й виступає як виразник духу Галичини, селянського світу на межі змін.

Творчість Василя Стефаника вирізняється надзвичайною мовною насиченістю, в якій діалектизми не просто існують як стилістичні вкраплення, а формують основу його мовної картини світу. Саме через діалектизми, їхню емоційну силу, фольклорне коріння, лексичну специфіку та органічну зв'язок із селянською дійсністю письменник досягає тієї художньої глибини, що вирізняє його новелістичний доробок серед інших українських прозаїків. Діалектизми у Стефаника не є випадковим елементом – вони слугують живим інструментом для передачі не лише побутових реалій, а й психологічного стану героїв, їхнього внутрішнього драматизму, соціального болю, відчаю та духовної катастрофи.

Окремої уваги заслуговує те, що діалектизми у творах Стефаника не обмежуються лише іменниками або емоційно забарвленими прикметниками. Часто вони проникають у синтаксис, у звукову організацію мови, в її темп і ритм. Саме тому мова його новел звучить, а не просто читається. Читач ніби потрапляє в акустичний простір села – чує голоси, інтонації, уривки діалогів, зітхання, бурмотіння. І тут діалектизм не можна замінити літературним аналогом – бо заміна зруйнує правду. Слово плай не можна просто назвати стежкою, бо плай – це частина життя, роботи, природи, тіла. Слово фіра – це не просто віз, це реалія побуту, щось більше, ніж засіб пересування – це простір дитячих снів, поїздок на базар, перевезення снопів, хрестин і похоронів.

Мовна система творів Стефаника, хоч і здається з першого погляду простою, насправді є глибоко вивіреною, продуманою і надзвичайно органічною. Автор не залишає в тексті жодного діалектизму випадково. Він не робить стилізацію – він говорить тією ж мовою, що й його герої, бо сам вийшов з того середовища. Саме тому ця мова не виглядає штучною, надуманою, вторинною. Навпаки – вона вражає правдивістю, щирістю. Через діалектизми Стефаник не просто відтворює середовище – він втілює світогляд, систему цінностей, моральні орієнтири селянського життя.

У ході дослідження було виявлено, що діалектизми у творах Стефаника не виконують другорядної функції. Вони – основа мовної структури його новел. Їхня наявність визначає ритм, інтонацію, глибину й тональність розповіді. Через них письменник передає не лише зовнішній світ селянського життя, а й увесь внутрішній спектр людських переживань: від стислого відчаю до німого болю, від туги за рідною землею до зневіри у завтрашньому дні. У Стефаника слово має вагу не літературної фрази, а крику, молитви, тиші.

Аналіз новел «Камінний хрест», «Новина», «Синя книжечка», «У корчмі» засвідчив, що діалектизми функціонують не ізольовано, а як система – зі своїм емоційним, естетичним, етнографічним і навіть символічним навантаженням. Вони визначають звучання не лише реплік персонажів, а й оповідного голосу автора, зливаючись із загальним емоційним полем твору. Саме тому мова Стефаника настільки справжня, беззахисна і вражаюча: вона не вдає – вона є.

Стефаник створив унікальну модель художнього світу, в якому діалектна мова – це не межа літературного, а його вершина. У часи, коли багато авторів намагалися наблизити українську мову до академічної норми, він свідомо занурився у живу, нерівну, «грубу» говірку, розуміючи, що саме в ній – пульс народу, трагізм історії, правда буття. І сьогодні, коли діалектизми поступово зникають з активного мовлення, досвід Стефаника є не просто актуальним – він є

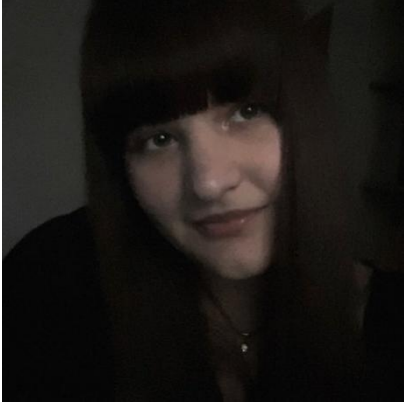
стратегічно важливим для збереження мовної автентичності, етнокультурної пам'яті та літературної гідності.

Висновки. Отже, діалектизми у творчості Василя Стефаника – це мовний код нації, введений на поверхню літературного слова. Це голос покутян, який, пройшовши через автора, зазвучав на всю українську культуру. Це історія, яка не потребує коментарів – вона звучить у самих словах. І саме тому дослідження діалектизмів у творах Стефаника не є вузькоспеціалізованим аналізом – це вивчення того, як у слові може жити і страждати цілий народ.

Список використаних джерел

1. Библик С. Діалектне слово у словнику і в тексті. Семантика мови і тексту : зб. ст. VIII Міжнар. конф. Ів.-Франківськ : Плай, 2003. С. 46–50.
2. Зеленько А. С. Про деякі функції діалектизмів у мові художньої літератури. URL: <http://kulturamovuy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine22-10.pdf>
3. Матвіяс І. Роль покутського говору в мові творів Василя Стефаника. Культура слова. 2010. Вип. 72. С. 71–80.
4. Медвідь О. Проблема використання діалектизмів і просторіччя в українському художньому перекладі. Другий Міжнародний конгрес україністів. Доповіді і повідомлення (Львів, 22-28 серпня 1993 р.). Львів, 1993. С. 272–277.
5. Погребенник Я. «Ключі» до прози Василя Стефаника (Vassil Stefanyk. La Croix de pierre et autres nouvelles. Traduit de l'ukrainien par Ginette Maxymovytch. Kiev, Editions «Dnipro», 1975). «Жовтень», 1976. № 11. С. 143–144.
6. Стефаник В. Моє слово. Новели, оповідання, автобіографічні та критичні матеріали. Київ : Веселка, 2001. 319 с

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Софія Йосипів,

студентка I курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гавадзин Оксана Ярославівна,**
викладач вищої категорії, кандидат філологічних наук.

Актуальність дослідження полягає в тому, щоб розібратися чому сучасна українська школа все частіше зіштовхується з проблемою, яка є поширеною у всьому світі. Ця проблема полягає в не сприйнятті учнями застарілих методів навчання. Учні часто жаліються, що їм нудно і не засвоюють поданий матеріал у повному обсязі.

Метою роботи є дослідження доцільності використання інформаційно-комунаційних технологій на уроках української мови в початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Використання інформаційно-комунаційних технологій у навчанні відкриває безліч можливостей для формування креативного мислення учнів і дозволить їм стати активними учасниками власного навчального шляху. Це допоможе зламати стереотипи, зробивши українську мову не лише предметом для вивчення, а й невід'ємною частиною креативної діяльності, де кожен учень може самостійно досліджувати, творити та показувати свій потенціал.

Сьогодні інформаційно-комунаційні технології – це не просто набір інструментів для навчання, а потужний механізм, що дозволяє змінювати та розширювати саму структуру навчального процесу. Вони дозволяють вчителям і учням працювати та вдосконалювати свої навички за допомогою навчальних

матеріалів у новому форматі, відходячи від традиційного підходу, який вичерпав себе ще у минулому столітті. Завдяки інтерактивним технологіям, таким як віртуальні дошки або навчальні платформи, учні можуть взаємодіяти з матеріалом та один з одним, отримуючи миттєвий зворотний зв'язок і активно долучаючись до вирішення тих чи інших завдань.

Інтерактивні технології дають змогу оживити мовні конструкції, перевести їх із традиційних правил на динамічну частину навчального процесу. Сучасні мультимедійні додатки дозволяють створювати та демонструвати інтерактивні проєкти, в яких учні можуть самостійно працювати з граматикою, лексикою та синтаксисом. Наприклад, замість традиційних вправ з правопису можна використовувати інтерактивні ігри або віртуальні середовища, де помилки стають частиною навчального процесу, а кожен правильний вибір допомагає рухатись до нових рівнів розуміння. Такий процес дає можливість інтегрувати знання і з інших дисциплін, створюючи комплексні проєкти, де українська мова є основою для креативного вираження учнів.

Використання мультимедійних ресурсів значно розширюють можливості навчання. Для пояснення складних мовних тем можна застосовувати презентації, відеоуроки та анімації. Це дозволяє учням краще зрозуміти мовні поняття, адже вони бачать не лише текст, але й візуалізацію навчального матеріалу.

Інтерактивні карти, мобільні додатки та цифрові флеш-карти, а також можливість для учнів створити допис у соцмережах про мову – це значно полегшує процес вивчення української мови. Онлайн-платформи для створення вікторин, таких як «Kahoot!», де учні можуть перевірити свої знання через захоплюючі ігри, роблять навчання більш веселим та ефективним.

Віртуальні класи, такі як Google Classroom, дозволяють надавати інформацію та створювати тести, де учні можуть самостійно опрацьовувати інформацію, отримуючи миттєвий зворотній зв'язок.

Попри всі можливості, що відкривають інформаційно-комунікаційні технології, роль вчителя має залишатися незамінною. Він повинен стати не лише інструктором, а й наставником, який допомагає учням орієнтуватися в цифровому середовищі та скеровувати отриманні знання в потрібне русло.

Висновки. Мовний процес навчання в сучасній школі неможливий без застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Вони є сучасним втіленням новацій, які відкривають перед учнями нові горизонти для розвитку та вдосконалення не тільки знань з української мови, але й творчих здібностей та креативних бачень. Допомагають розширити світогляд учня. Цифрові технології перетворюють традиційні уроки на захоплюючі подорожі в світ мови, де учні стають активними творцями власного навчального досвіду. Інформаційно-комунікаційні технології не лише допомагають зробити навчання цікавим та ефективним, але й відкривають безліч можливостей для розвитку самовираження, креативності та критичного мислення, що є необхідними навичками для майбутнього.

Список використаних джерел

1. Андрієвська В. М., Олефіренко Н. В. Використання дидактичних електронних ресурсів у навчанні молодших школярів. Джерело педагогічних інновацій. Інформатика та інформаційні технології в закладах освіти: наук.-метод. журнал. Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2014. Вип. № 3 (7).
2. Будій Н. Д. Розвиток творчих можливостей молодших школярів у контексті інноваційних освітніх технологій. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка: [зб. наук. праць]. Київ: Київський міський педагогічний університет імені Бориса Грінченка, 2005. № 4. С. 114 с.
3. Дубасенюк О. А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін: зб. наук.-метод. праць. Житомир: ЖДУ, 2004. С. 3–14.
4. Загарницька І. Інформатизоване дитинство: між прогресом та бездуховністю. URL: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/85/15025-informatizovane-ditinstvo-mizhprogresom-ta-bezduhovnistyu.html> (дата звернення: 24.09.2024).
5. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Інтерактивні технології навчання у вищому педагогічному навчальному закладі : навчальний посібник. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. 309 с.

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Лілія Ладаняк,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гавадзин Оксана
Ярославівна**, викладач вищої категорії, кандидат
філологічних наук.

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки великого значення набуває проблема емоційного інтелекту. Емоційний інтелект – це неодмінна складова психічного комфорту людини, здатність керувати власними емоціями та розуміти почуття інших. У молодшому шкільному віці емоційний інтелект починає набувати особливої важливості, бо в цей час відбуваються активні емоційні та психологічні зміни по відношенню до себе та інших.

Мета роботи – дослідження особливостей емоційного інтелекту молодших школярів у процесі естетичного виховання.

Виклад основного матеріалу. Естетичне виховання молодших школярів формується під впливом різноманітних чинників. В основі естетичного виховання лежить розвиток емоційної чутливості до прекрасного. Розглядаючи картини або слухаючи художній чи музичний твір, у школяра виникають певні емоції, що дозволяють все більше розуміти себе і свій внутрішній світ. Важливо, щоб зміст відображав реальні події, описував практичний досвід, який можна застосувати вже зараз, сьогодні.

Учні аналізують художні твори, характери героїв, проникають у їхні думки, дають оцінку, проводять паралель із сучасністю, з особистим життям, переймають морально-естетичний досвід всього людства. З упевненістю можна сказати, що

література – лідер із впливу на емоційний стан дитини, у цієї дисципліни достатньо широкий спектр засобів для морального виховання.

Для розвитку емоційного мислення учнів на уроці застосовують багато прийомів, оскільки урок літератури повинен бути креативним, емоційно навантаженим, яскравим.

У кожному художньому творі закладено емоційне послання автора, яке потрібно усвідомити. Читання із розумінням душевного настрою героїв, співпереживання, емпатія допомагають сприйняти й пропустити твір «крізь себе», поставити себе на місце героя, провести паралель зі справжнім життям. У власній уяві учень вчиться зв'язувати своє «Я» з персонажем художнього твору, «оживлюючи» характери, події, це своєрідний тренажер для підготовки до реального життя, симулятор реальності, де можна робити помилки, спостерігати, до чого призводять ті чи інші моделі поведінки. Читання допомагає зрозуміти, що у творі все взаємопов'язане, не буває нічого випадкового. Важливе значення має вміння аналізувати прочитане та створювати асоціативні ряди, тобто визначати, з якими поняттями, явищами, кольорами, музикою в уяві пов'язується персонаж. У такі моменти на основі власних висновків учні аналізують внутрішній стан, накопичують життєвий досвід. Твір переосмислюється й набуває ціннісного значення.

Своєрідним містком між твором та читачем є роботи усні, письмові, де можна продовжити та логічно завершити спілкування з героєм твору, висловити свої думки від прочитаного, продовжити свій варіант розвитку подій. Можна додатково продивитися екранізацію прочитаного твору, проаналізувавши, наскільки уява автора фільму змогла передати даний твір, атмосферу, яка панує в ньому, зовнішність, особливість персонажів, зрозуміти, наскільки вони відрізняються від образів, створених у власній уяві.

Усі ці етапи занурення в художній твір розвивають читацькі компетенції, формують стійкий інтерес до читання, допомагають формувати світогляд та виховувати людяність.

На уроці літератури вчитель намагається розвивати творчу уяву, збагачувати духовний, емоційний світ учня, для досягнення цієї мети використовуються різноманітні прийоми та методи. На уроках літератури ефективним буде опрацювання твору за допомогою малюнка, запропонувати можна такі вправи: «Намалюй за хвилинку» (зобразити відповідними кольорами, як змінюється настрій вірша, можна поставити питання класу, пояснити, які уривки з твору відповідають зображеному кольору), «Ланцюжок асоціацій» (учень малює символом, що виникає в уяві після прочитання твору, передає наступному учневі, який додає щось своє. Потім можна аналізувати класом і відгадувати, що зобразили, або запропонувати виступити групі й пояснити значення малюнків). Можна запропонувати створити скрапбук, використовуючи природні матеріали, відтворити фрагменти, які сподобались. Під час вивчення творчості Е. Андіївської потрібно ознайомити учнів з ще одним її таланом - художніми здібностями. Доцільно демонструвати роботи авторки, формувати питання з пропозицією поміркувати та дати власну назву картинам Е. Андіївської.

На уроках літератури доцільно прослуховувати музичні твори класиків, сучасних виконавців. Так, вивчаючи поезії І. Калинця, можна запропонувати учням відшукати мелодії, які б найбільш вдало розкривали емоційний настрій віршів.

Важливу роль на уроках української літератури відіграє театралізація, тобто використання засобів театрального мистецтва в освітньому процесі. Привертається увага дітей до цього виду мистецтва, створюються умови для розкриття творчого потенціалу кожної дитини, діагностуються природні здібності та нахили, у дітей формується образне та асоціативне мислення, збагачується спектр емоційних станів, уява, фантазія, пам'ять. Якщо вводити в урок елементи театральних виступів, учні отримують можливість самопізнання та самовираження,

відточується мова, прищеплюється любов до літератури, підвищується рівень емоційного розвитку, зростає загальна культура. Діти привчаються осмислювати твори, «оживлювати» в уяві персонажів, події, намагаються емоційно передати характер героїв твору, події. Хотілося б відзначити позитивний та корекційний вплив театральної діяльності: учні з проблемною поведінкою «розкриваються», намагаються відповідально ставитися до завдань.

Висновки. Отже, емоційний інтелект є неодмінною складовою розвитку особистості. А саме за допомогою естетичного виховання школярі навчаються розуміти емоції та контролювати їх. Естетичне виховання передбачає розвиток здатності сприймати і відчувати прекрасне у природі, у творах мистецтва та у суспільних відносинах.

Список використаних джерел

1. Мельник О. Підготовка вчителів початкових класів до формування емоційного інтелекту учнів. Початкова школа. 2019. № 11. С. 51–55.
2. Гнатенко К. І. Загальні питання процесу сприйняття художніх творів молодшими школярами. Методологія сучасних наукових досліджень: збірник наукових праць за результатами XIII Міжнародної науково-практичної конференції (10 - 11 листопада 2016 р.). Харків, 2016. С. 28 – 30.
3. Гнатенко К. І. Методичні питання роботи над характеристикою персонажа на уроках літературного читання. Дошкільна і початкова освіта: реалії та перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції для студентів, магістрантів та молодих науковців (27 - 28 квітня 2017 р.). Суми, 2017. С. 121 – 123.
4. Гнатенко К. І. Організація роботи над характеристикою персонажа на уроках літературного читання в початкових школах України. Forming of modern educational environment: benefits, risks, implementation mechanisms: International scientific-practical conference (September 29, 2017). Tbilisi, Georgia, 2017. P. 147 – 150.
5. Градовський А. В. Сприймання художнього твору учнями як методична проблема. Зарубіжна література в школах України. 2005. № 5. С. 58 – 61.

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ ПОЕЗІЇ ВАСИЛЯ СТУСА

Христина Понайда,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гавадзин Оксана Ярославівна,**
викладач вищої категорії, кандидат філологічних наук.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах роль вчителя полягає не тільки в передачі знань, а й у вихованні свідомих громадян, які люблять свою країну, шанують її історію та цінності. Творчість Василя Стуса може бути потужним інструментом у цьому процесі, адже його життя і творчість є прикладом справжнього патріотизму. Майбутній педагог має: бути прикладом для учнів у любові до України, використовувати культурно-історичний спадок у вихованні, формувати у дітей почуття відповідальності за свою країну, інтегрувати творчість Василя Стуса у навчальний процес для розвитку патріотичного духу.

Одним із головних завдань літературної освіти є розвиток національно-патріотичної компетентності через вивчення життєвого і творчого шляху письменника, аналіз художніх текстів, що формують ціннісні орієнтації та національну свідомість особистості.

Мета роботи – простежити специфіку формування національно-патріотичної компетентності під час вивчення лірики Василя Стуса.

Виклад основного матеріалу. Василь Стус є втіленням незламного духу боротьби за незалежність і гідність України. Його життя та творчість – це приклад відданості своїм переконанням і народу. Поезія Стуса – це потужний заклик до боротьби за Україну, її мову, культуру та свободу. Його вірші пронизані глибокими

емоціями та філософським осмисленням долі України, що робить їх важливим інструментом патріотичного виховання.

Поезія Василя Стуса має величезний потенціал у формуванні патріотичної свідомості майбутніх педагогів. Його вірші допомагають не лише передавати важливі історичні та культурні уроки, а й пробуджувати емоції та почуття справжнього патріотизму. Поезія Стуса є важливим інструментом патріотичного виховання з кількох причин:

1. **Емоційний вплив** – його вірші викликають глибокі почуття, які формують любов до Батьківщини.
2. **Символіка** – образи у його поезії символізують боротьбу України за свободу.
3. **Приклад незламності** – його життя демонструє, як залишатися вірним своїм переконанням, незважаючи на труднощі.

Для ефективного вивчення творчості Стуса можна використовувати такі методи:

- **Літературний аналіз** – обговорення основних мотивів, образів та символів поезії.
- **Поетичні читання** – декламування віршів для кращого емоційного сприйняття.
- **Дискусії** – обговорення актуальності ідей Стуса в контексті сучасної України.
- **Інтерактивні уроки** – використання мультимедійних матеріалів для кращого сприйняття.
- **Творчі роботи** – написання власних віршів чи есе на основі творів Стуса.

Ці методи допомагають майбутнім педагогам не тільки передавати знання, але й формувати патріотичні почуття у своїх учнів.

Для залучення учнів до процесу виховання патріотизму можна використовувати сучасні підходи:

- **Цифрові технології** – створення відеороликів, презентацій, віртуальних екскурсій.
- **Співпраця з громадськими ініціативами** – залучення молоді до волонтерства та національних ініціатив.
- **Творчі конкурси** – змагання з декламування віршів чи написання есе.

Розглядаючи творчість Василя Стуса, слід активно формувати усвідомлення активних і пасивних орієнтацій на національне відродження для української ментальності; забезпечення та збагачення інтелектуальної, емоційної, творчої спрямованості; застосування інноваційних методів і прийомів вивчення літератури, активізація навчально-пошукової діяльності учнів; використання художніх текстів, у яких національний характер зображено багатогранно та у зв'язку з процесами українського націотворення та культурного розвитку. Найпомітнішою з усіх видів лірики є громадянська лірика поета. Більшість творів цього виду лірики належить до збірки «Палімпсести». Її уклали друзі В. Стуса з творів, які були написані в ув'язненні. Сама назва символічна, бо палімпсести – це пергаменти, з яких зняли, стерли старий текст і написали новий, через який видно старий. Як стверджував І. Дзюба, «у патріотизмі Стуса не лише традиційні тони – бадьорі, закличні, грізні, войовничі, а й сумні, розпачливі, стражденні та стоїчні». І сам автор, і ліричний герой – незламні борці, здатні до кінця життя відстоювати свої переконання. Україна була для поета сенсом життя. До цієї теми належать такі твори, як «За літописом Самовидця», «На Колимі запахло чебрецем», «О земле втрачена, явився...». І хоча не всі його твори входять до шкільної програми, їх все ж можна використовувати на уроках позакласного читання або пропонувати школярам як додатковий матеріал. Це допоможе їм краще зрозуміти велич українського поета

Висновки. Отже, ми визначили що громадянська тематика в ліриці В. Стуса є особливо виразною у багатьох творах, де центральним образом постає Україна, і

це також надає їм патріотичного змісту. Мотиви любові до Батьківщини, вірності їй, стійкості в умовах життєвих випробувань, а також обов'язку перед суспільством зображені через образи страждальця-патріота, який живе в умовах неволі. Крім цього, у деяких творах В. Стуса розвиваються історіософські мотиви, що відображають глибоке осмислення історії та її впливу на людську долю. На основі зазначеного вважаємо, що для формування національно-патріотичної компетентності учнів твори дисидентів, і зокрема Василя Стуса, відіграють важливу роль, бо в них на високому художньому рівні розкриті проблеми національно-культурного, національно-визвольного та етнопсихологічного характеру. Формування національно-патріотичної свідомості – це процес, який потребує комплексного підходу. Поезія Василя Стуса є важливим інструментом у цьому вихованні. Вона передає історичну правду та допомагає сформувати почуття національної гордості. Педагоги повинні використовувати творчість Стуса для виховання молоді, яка любитиме свою країну, цінуватиме її історію та буде готова її захищати.

Список використаних джерел

1. Гоголь Н. Культурологічний підхід до навчання літератури у науково-методичних працях зарубіжних учених періоду освітньої реформи 1984–1990 років. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 31. Т. 3. С. 105–109.
2. Жила С. Культурологічний аспект вивчення української літератури у дослідженнях Ніли Волошиної. П'яті *Волошинські читання*. Творча майстерня Ніли Волошиної у перспекції філологічного простору Нової української школи : тези доповідей Усеукраїнської науково-практичної конференції. Миколаїв : ОППО, 2017. С. 50–54
4. Стус В. Вибрані твори. Київ : Смолоскип, 2012. 872 с.

ВИКОРИСТАННЯ КАЗКОТЕРАПІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анастасія Стасів,

студентка I курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гавадзин Оксана Ярославівна,**
кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Казкотерапія в освітньому процесі початкової школи – це, безсумнівно, один із найефективніших методів роботи з дітьми, який яскраво поєднує психологічну допомогу та навчальний процес. Казка, як жанр, має величезний потенціал, щоб допомогти дітям розвиватися не тільки інтелектуально, а й емоційно, соціально. Коли ми говоримо про початкову школу, ми маємо на увазі дуже важливий період у житті кожної дитини, коли формується її внутрішній світ, уявлення про добро і зло, а також моральні принципи, які вона потім застосовуватиме протягом усього життя. І саме в цей час казкотерапія може стати тим ключем, який допоможе розв'язати психологічні проблеми та сприяти всебічному розвитку дитини.

Метою роботи є дослідження використання казкотерапії в освітньому процесі початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Казки – це не просто розвага, це можливість дитини пережити різні емоції, зрозуміти, чому герої діють саме так чи інакше, і чому певні вчинки можуть призвести до певних наслідків. Через казкові образи діти вчаться розпізнавати свої почуття, переживання, а також знаходити шляхи до їх подолання. Казкотерапія дає можливість розв'язати страхи, тривоги або інші емоційні труднощі, з якими часто стикаються молодші школярі. Казка допомагає формувати у дітей правильне ставлення до себе та до навколишнього світу.

Основні аспекти використання казкотерапії в початковій школі:

1. **Розвиток емоційної сфери.** Казки допомагають дітям виразити свої емоції, переживати різні ситуації через образи персонажів, що сприяє формуванню емоційної зрілості.

2. **Рішення психологічних проблем.** Казкотерапія дозволяє дітям знаходити рішення для складних життєвих ситуацій. Наприклад, казка може допомогти дитині справитися зі страхами, невпевненістю або труднощами в спілкуванні.

3. **Розвиток моральних якостей.** Казки часто містять моральні уроки, які допомагають дітям розрізняти добро і зло, чесність і підступність, справедливість і несправедливість. Такі уроки важливі для формування етичних принципів школярів.

4. **Розвиток уяви та творчих здібностей.** Казки сприяють розвитку фантазії та уяви. Вони стимулюють дітей до створення власних казок або участі в колективному творчому процесі. Це сприяє розвитку творчого мислення та мовленнєвих навичок.

5. **Індивідуальний підхід до кожного учня.** Використання казок у процесі навчання дозволяє педагогам застосовувати індивідуальний підхід до кожної дитини. Оскільки різні казки можуть викликати різні емоції і асоціації, учитель може вибирати матеріал, який найбільше відповідає потребам та емоційному стану учнів.

Методи застосування казкотерапії в освітньому процесі:

- Перш за все, один із найпростіших і найефективніших методів – це **читання казок**. Але важливо не просто прочитати текст, а й обговорити його. Потрібно завжди запропонувати дітям поміркувати, чому герої казки вчинили саме так і чи можна було вчинити по-іншому. Це допомагає розвивати критичне мислення і вчить дітей аналізувати не лише казкові ситуації, а й реальні.

- Ще один дуже цікавий метод – це **читання у ролях**. Тут діти можуть взяти на себе роль героїв і пережити події казки на власному досвіді. Наприклад, вони можуть бути добрим принцом або хитрою лисицею. Це допомагає не тільки зрозуміти мотиви і вчинки героїв, але й вчить співпраці, емпатії, розвиває соціальні навички.

- Також чудовим методом є **створення власних казок**. Це розвиває творче мислення, допомагає дітям висловити свої почуття і переживання. Коли діти самі складають казки, вони не тільки вчаться шукати рішення для вигаданих персонажів, а й знаходять відповіді на свої власні питання.

- Не менш цікавий метод – це **малювання або ліплення казкових персонажів**. Коли діти створюють своїх героїв, вони краще розуміють їхні риси та характер. Це допомагає розвивати моторні навички, уяву і креативність. Крім того, вони можуть виразити через малюнок свої емоції та почуття, що є важливим етапом у розвитку емоційної зрілості.

- І, звичайно **театралізація казок**. Коли діти ставлять невеликі вистави за казковими сюжетами, вони не лише відтворюють сюжет, а й вчаться переживати емоції персонажів, вчаться співпрацювати в команді. Театралізація допомагає дітям долати сором'язливість, розвивати впевненість у собі і, звісно, вдосконалювати свої комунікативні навички.

- **Переваги казкотерапії:**

1. **Казкотерапія розвиває емоційний інтелект**. Коли ми читаємо чи слухаємо казку, ми несвідомо починаємо асоціювати себе з героями, проживаємо їхні радощі, випробування та перемоги. Це допомагає краще розуміти свої власні емоції та вчитися співпереживати іншим.

2. **Вона допомагає коригувати поведінку**. Казки вчать нас, що таке добро і зло, які наслідки можуть мати ті чи інші вчинки. Діти на підсвідомому рівні переймають моделі поведінки позитивних персонажів і вчаться уникати помилок, які роблять негативні герої.

3. Ще один важливий аспект – **подолання страхів і тривожності**. У казках часто зустрічаються випробування, небезпеки та страхітливі персонажі. Але саме через казковий сюжет дитина чи навіть доросла людина може прожити свій страх у безпечному форматі й навчитися долати його.

4. Також казкотерапія **стимулює уяву і творчість**. Адже казковий світ – це місце, де можливо все. Фантазія починає працювати, з'являються нові ідеї, і людина починає мислити нестандартно, креативно, що дуже важливо не лише для дітей, а й для дорослих.

5. Окрім цього, казки **допомагають підвищити самооцінку**. Уявіть: головний герой стикається з труднощами, долає перешкоди, знаходить вихід навіть у найскладніших ситуаціях і, зрештою, перемагає. І коли ми асоціюємо себе з цим героєм, ми починаємо вірити у власні сили, що і в нас усе вийде.

Висновки. Отже, важливим аспектом є те, що казкотерапія дає простір для творчості. Це не тільки читання казок, а й створення власних, переробка сюжетів, драматизація казкових історій. Усі ці методи допомагають дітям розвивати уяву, мову, мислення, а також сприяють розвитку.

Таким чином, казкотерапія в освітньому процесі початкової школи – це потужний інструмент, який дозволяє дітям не тільки отримувати важливі моральні уроки, але й знайти відповіді на свої питання, подолати власні страхи і стати більш зрілими, творчими та гармонійними особистостями.

Список використаних джерел

- 1.. Стрілецька К. А. Казкотерапія як метод формування моральних якостей молодших школярів. *Інноватика у вихованні*. 2016. № 3. С. 295-302.
2. Федій О. А. Теоретико-практичні аспекти використання казкотерапії у початковій школі. Інноваційні педагогічні рішення у початковій освіті: зб. наук. праць [за заг. ред. / О. А. Федій, відп. ред. Ю. Г. Павленко] / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Вип. 3. Полтава: Сімон, 2020. С. 5-14.
3. Хараджи М. Казкотерапія як один з методів корекційно-розвивальної роботи. Інноваційні арт-терапевтичні технології, 12 березня 2019 р.: Матеріали І всеукраїнської наукової інтернет-конференції. Переяслав-Хмельницький, 2019. С. 139-144.

ПРОФЕСІЙНЕ ЗРОСТАННЯ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ: МЕТОДИ, ІНСТРУМЕНТИ ТА МОТИВАЦІЙНІ ЧИННИКИ

Анастасія Лугова,

студентка I курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Багрій Марія Антонівна,**

викладач вищої категорії, викладач-методист, доктор педагогічних наук.

Актуальність дослідження. У сучасному світі одним із пріоритетних напрямів у житті кожного педагога є його професійне зростання. На даному етапі розвитку освіти не всі здатні пристосуватися до змін та нововведень в навчальній програмі. Опираючись на те, що тенденція розвитку Нової Української Школи оновлюється кожного року. Актуальним до цієї теми є вислів В. Сухомлинського: «Учитель, який перестає вчитися, перестає бути вчителем».

Мета роботи – визначити основні методи, інструменти та мотиваційні чинники професійного зростання вчителів в умовах реформування освіти.

Виклад основного матеріалу. З 2018-2019 років в Україні всі першокласники розпочали навчання за новим стандартом. Він передбачав те, що вчителі мають працювати за іншими підходами, тому з того часу починається масштабне перенавчання всіх викладачів початкової школи. Це означає, що «учитель отримав свободу не лише навчати, а й свободу навчатися. І ця свобода теж передбачена реформою», наголосив Сергій Шкарлет.

Основні завдання професійної діяльності педагога полягають у створенні умов для гармонійного розвитку учнів, реалізації їхніх здібностей, можливостей і талантів [1].

Серед основних методів професійного зростання можна виділити такі як: самоосвіта та безперервне навчання, що включає в себе читання фахової літератури, відвідування вебінарів та онлайн-курсів, участь у методичній роботі, тобто участь у педагогічних радах, конференціях тощо, а також застосування на практиці сучасних технологій. Важливим є використання інтерактивних дошок, онлайн-завдань та цифрових ресурсів. Необхідним також є аналіз власної педагогічної діяльності, виявлення своїх сильних та слабких сторін.

Для покращеної комунікації з учнями та для вмілого викладу матеріалу вчитель повинен мати певні інструменти, компетентності. Найголовніше - це хороші взаємовідносини. Можна використовувати різні підходи, але їх потрібно підбирати зважаючи на характер дитини та не те, що вона потребує. Педагог повинен вживатися в різні ролі: ментора (той, хто ділиться з дитиною досвідом з власного життя), коуча (той, хто допомагає в досягненні цілей), тьютора (той, хто допомагає сформувати особистість, власну думку), фасилітатора (той, хто допомагає комунікувати у колективах). Не менш важливими інструментами є використання технологій. Це включає в себе виклад матеріалу через презентації, відеоуроки, електронні підручники тощо та перевірка знань за допомогою інтерактивних вправ та тестів.

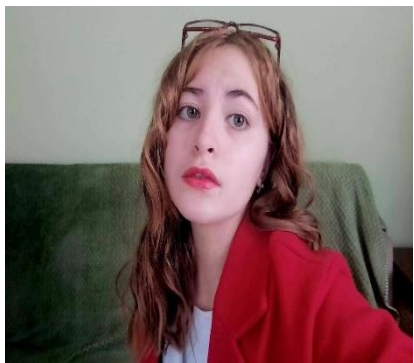
Ключову роль у підвищенні рівня професійного розвитку у педагогів відіграє мотивація. Лише вмотивований педагог може навчати, мотивувати, надихати та вирішувати основні проблеми своїх учнів. Не менш важливим також є задоволення від процесу викладання. Прагнення до самовдосконалення, професійне зростання, особисті цінності та відкритість до інновацій є ключовими факторами, що мотивують педагогів в умовах реформування Нової Української Школи.

Висновки. Отже, професійний розвиток – це не тільки навчання і прагнення до чогось нового, але й готовність до змін та руйнування старих принципів. Серед основних рис, якими повинен володіти компетентний викладач є саморозвиток,

впевненість, рішучість, гнучкість, розуміння дитячої психології, відданість професії і готовність завжди оновлювати свої знання.

Список використаних джерел

1. Вчитель НУШ – людина, яка надихає вчитися. (2021). URL: <http://osvita.ua/school/71971/>
2. Нова українська школа: порадник для вчителя : навчально-методичні матеріали / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : ВД «Плеяди», 2017. 206 с.
3. Шкарлет С. (2021). Учитель нової української школи – це людина, на якій тримається реформа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/sergij-shkarlet-uchitel-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-ce-lyudina-na-yakij-trimayetsya-reforma>
4. <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola?&tag=nova-ukrainska-shkola>

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Анастасія Коваль,

студентка I курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Багрій Марія Антонівна**, доктор педагогічних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист.

Мистецтво навчання – це мистецтво викликати цікавість,
а компетентність – це здатність підтримувати її вогонь.

Фредерік Дуглас

Актуальність дослідження є те, що педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов'язані виконувати освітню програму для досягнення здобувачами освіти передбачених нею результатів навчання; сприяти розвитку здібностей здобувачів освіти, формуванню навичок здорового способу життя, дбати про їхнє фізичне і психічне здоров'я.

Мета роботи полягає у визначенні та обґрунтуванні перспектив розвитку професійної компетентності педагога в умовах НУШ.

Виклад основного матеріалу. Складовою реформи “Нова українська школа” є підготовка нового вчителя. Учитель Нової української школи – це візитівка реформи, головний рушій змін. тому умотивований, готовий до змін власного мислення педагог, що володіє новітніми компетенціями та інструментами – головна мета НУШ. Її ж пріоритет – забезпечити професійне й особисте зростання вчителя, підвищити соціальний статус аби вони надихались самі й надихали інших.

Сучасний вчитель – це професіонал, який знаходиться у постійному творчому пошуку, а також у пошуку відповіді на актуальне проблемне питання “чому навчать здобувачів освіти?”. Сучасному педагогу необхідні гнучкість і нестандартність мислення, вміння адаптуватися до швидких змін умов життя. А це можливо лише за умови високого рівня професійної компетентності, наявності розвинених професійних здібностей.

Можна виділити 10 “ключових” топ-навичок професіонала:

1. Комплексне розв’язання проблем
2. Критичне мислення
3. Креативність
4. Уміння керувати людьми
5. Взаємодія з людьми
6. Емоційний інтелект
7. Уміння формувати власну думку та приймати рішення
8. Орієнтація на клієнтів
9. Уміння вести переговори (домовлятися)
10. Гнучкість мислення (вміння швидко переключатися з однієї думки на іншу).

Професійна компетентність вчителя - “це результат творчої професійної діяльності та інтегрований показник особистісно-діяльнісної сутності педагога. Поняття професійної компетентності виражає єдність теоретичної та практичної готовності вчителя здійснювати педагогічну діяльність і характеризує його професіоналізм” [1]. Основними показниками високого рівня професійної компетентності вчителя, це передусім результативність освітнього процесу, творчий підхід до діяльності, безперервне підвищення загальної та професійної культури.

Зараз часто говорять про те, що вчитель має приміряти нові ролі, бути фасилітатором, коучем, тьютором, але найголовніше – не ролі, а відносини, які

панують між учителем і учнем. Без системних горизонтальних взаємин і діалогу нічого не спрацює. Вчитель розуміє, що дитина чогось не знає чи не вміє, але це не робить її гіршою, він дивиться очі в очі, говорить із повагою. Це завжди має бути індивідуальний підхід. Не учень має підлаштовуватися під школу, а школа під учня. У НУШ це реалізується через поняття індивідуальної освітньої траєкторії.

Висновки. Отже, вчитель НУ має володіти найвищим рівнем педагогічної майстерності, культурою спілкування бути глибоко обізнаним з дидактичними можливостями комп'ютерної техніки й ефективно їх використовувати в освітньому процесі. Для ефективного здійснення професійної діяльності і розвитку педагогічної творчості необхідно постійно вдосконалювати психолого-педагогічну і методичну підготовку вчителя НУШ. Недарма А. Дістервег стверджував: “Учитель для школи – це те ж саме, що сонце для всесвіту. Він джерело тієї школи, яка надає руху всій машині. Остання заіржавіє у мертвому заціпенінні, якщо він не зуміє вдихнути в неї життя і рух...” [2].

Список використаних джерел

1. Дмитренко О. Вчитель НУШ – людина, яка надихає вчитися. URL: <https://osvita.ua/school/71971/>
2. Хомич Л.О. Вчитель нової української школи: вектори професійного розвитку. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2021. Вип. 2 (20). С. 168-177. URL: <http://www.adult-education-journal.com.ua/index.php/aej/article/view/193/154>

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ЯК КЛЮЧОВОЇ СКЛАДОВОЇ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

Соломія Гнатюк,

студентка I курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Багрій Марія Антонівна**, доктор педагогічних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність дослідження. На сучасному етапі освіти цифрові технології займають важливу роль в навчанні, тому, що вони допомагають цікавіше подавати матеріал, використовувати актуальні порівняння для кращого засвоєння матеріалу. Адже сучасні діти вимагають сучасних методів викладання.

Мета роботи – висвітлити питання цифрової компетентності для педагогів.

Виклад основного матеріалу. Кожен педагог в своїй роботі має використовувати цифрові технології, адже це полегшує роботу викладача. На даний момент ця компетенція є надзвичайно важливою, адже викладачам це є необхідно під час дистанційного навчання. Ця компетенція забезпечує доступ до різних матеріалів, та допомагатимуть у вивченні нових тем. За допомогою різного контенту можна легко і доступно подавати учням інформацію. Цифрова компетентність для педагога є можливістю не лише споживати готовий контент, а й створювати його самостійно. Тобто можна створювати свої курси чи навчальні відео. Навички використання цифрових технологій для створення контенту, управління та розповсюдження освітнього контенту, а також сприяння спілкуванню та співпраці між студентами та викладачами [1]. Викладачеві необхідно постійно оновлювати та вдосконалювати свої цифрові компетентності, щоб утримувати інтерес учнів. Це означає не лише передавати навчальний матеріал у традиційній

формі, а й урізноманітнювати його за допомогою відео, інтерактивних тренажерів та інших цифрових інструментів. Важливо також бути обізнаним із сучасними та новітніми тенденціями в освітніх технологіях і вміти оцінювати їхній потенціал для ефективного навчання та викладання.

А ще як що викладач в цьому розбирається, це дає можливість створювати комбіноване навчання, що значно полегшить роботу в найближчому майбутньому вчителів. Обізнаність з етичними та правовими питаннями, пов'язаними з використанням цифрових технологій в освіті, а також здатність забезпечити безпеку та конфіденційність даних учнів [1]. Цифрова компетентність є важливою не лише для вчителя, а й для учня. Вона сприяє не тільки зацікавленості в навчальному процесі, а й підвищує його ефективність. На мою думку, володіння цифровими навичками допомагає досягати кращих результатів у навчанні. Важливо мати прагнення до постійного навчання, вміння адаптуватися до новітніх технологій і відкритість до сучасних методів викладання та засвоєння знань.

Висновки. Опанування та розвиток цифрової компетентності педагогом сприяє підвищенню якості та ефективності освітнього процесу. Учні та студенти отримують змогу легко користуватися навчальними матеріалами для самостійного навчання та особистісного розвитку. Крім того, завдяки глибокому розумінню цифрових технологій і їхньому щоденному застосуванню, педагоги можуть впроваджувати інноваційні методики викладання, що значно полегшує їхню професійну діяльність.

Список використаних джерел

1. <https://arbook.info/informaczijno-czyfrova-kompetentnist-suchasnogo-pedagoga>

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Руслана Кінаш,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Глушко Марія Василівна**, викладач II категорії.

Актуальність теми. Процес навчання іноземних мов слід спрямовувати на ознайомлення учнів із новим способом спілкування міжкультурним спілкуванням, а також із культурою та звичаями народу, мова якого вивчається. В процесі формування міжкультурної компетентності учнів вони дізнаються про іншу культуру, вивчають її історію, знайомляться з різноманітними сферами сучасного життя представників іншої культури та моделями поведінки носіїв мови, що вивчається.

Метою цієї методики є формування в учнів здатності до ефективної міжкультурної комунікації шляхом розвитку мовних, соціокультурних та комунікативних навичок, що сприятимуть успішній взаємодії з представниками інших культур. Це передбачає не лише засвоєння лексико-граматичного матеріалу англійської мови, а й усвідомлення культурних особливостей англомовних країн, формування толерантного ставлення до інших народів і відкритості до культурного розмаїття.

Виклад основного матеріалу. Міжкультурна компетентність— це, як здатність особистості пізнавати власну культуру, а також навчитись новій культурі, новій мові, іншим позитивним навичкам поведінки, вміти їх застосовувати у власному культурному просторі та ефективно взаємодіяти з представниками інших культур. Важливим і невід’ємним від поняття міжкультурної компетенції є, на мою

думку, розуміння толерантності, емпатії, національної ідентичності, але в той же час яскраве прагнення пізнання іншої культури, іншого народу.

На основі аналізу та узагальнення підходів науковців до визначення змісту професійної та міжкультурної компетентності, а також на основі аналізу вимог до професійної та міжкультурної діяльності майбутнього вчителя іноземної мови у структурі міжкультурної компетентності виокремлено когнітивний, культурологічний, мотиваційний компоненти.

Оволодіння мовою нерозривно пов'язане з розумінням традицій, звичаїв, соціальних норм і правил спілкування носіїв цієї мови. Тому під час занять діти вивчають традиції та свята англомовних країн, знайомляться з особливостями спілкування та етикетом.

Використання онлайн-ресурсів, інтерактивних програм, відео та аудіоматеріалів, заснованих на сучасних дослідженнях у галузі методики викладання іноземних мов, робить процес засвоєння англійської мови більш цікавим і ефективним. Ігрові методи навчання також відіграють важливу роль, адже через ігри діти легко й невимушено запам'ятовують нові слова та вирази. Корисно включати у навчальний процес відео, де говорять носії мови – британці або американці, залежно від рівня знань дітей. Це допомагає звикнути до природної вимови, ритму й інтонації мови.

Висновки. Методика розвитку міжкультурної компетентності у процесі навчання англійської мови спрямована на формування в учнів здатності до ефективної комунікації з представниками інших культур. Використання цифрових технологій, онлайн-ресурсів, інтерактивних платформ і відеоматеріалів розширює можливості навчання, дозволяючи учням глибше знайомитися з традиціями, етикетом та особливостями спілкування в англомовних країнах. Методи, такі як Case Study та Learning Apps, сприяють активному залученню дітей до аналізу реальних ситуацій та розвитку практичних навичок міжкультурної взаємодії. Завдяки цьому учні не лише вдосконалюють знання англійської мови, а й набувають

важливих соціокультурних компетенцій для успішної комунікації у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. <https://www.adult-education-journal.com.ua/index.php/aej/article/view/221>
2. <https://open.lib.umn.edu/communication/chapter/8-4-intercultural-communication>
3. https://theses.hal.science/tel-04372554v1/file/GRAY_JOSHUA_N_W_2023.pdf

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ CLIL (CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING) У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Віталіна Марчук,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Глушко Марія Василівна**, викладач
II категорії.

Актуальність дослідження. У сучасному глобалізованому світі володіння іноземними мовами стає необхідною компетенцією для успішної соціалізації та професійної реалізації особистості. Особливо важливо розпочинати вивчення іноземних мов у початковій школі, коли діти найбільш сприйнятливі до опанування нових знань. Одним із ефективних підходів до інтеграції мовного та предметного навчання є методика CLIL (Content and Language Integrated Learning), яка передбачає, що вивчення мови вже не є головною метою, тому що, саме мова є засобом для вивчення іншого предмета.

Метою даної роботи є аналіз методики використання CLIL у початковій школі, визначення її переваг, викликів та рекомендацій щодо впровадження в освітній процес.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні CLIL (предметно-мовне інтегроване навчання) вважається найефективнішим способом навчання дітей іноземної мови. Його суть полягає в тому, що учні вивчають програму стандартних шкільних дисциплін декількома мовами. Цей підхід дозволяє створити інтерактивне середовище, у якому учні використовують мову не лише для спілкування, а й для пізнання нового матеріалу. Для порівняння: діти, які

навчаються у класах за цією методикою, вільно говорять англійською мовою а також без проблем складають міжнародні іспити на високі бали [2].

Програма CLIL ставить перед собою дві глобальні цілі, а саме: достатній рівень вивчення шкільного предмета за допомогою іноземної мови, а також глибоке вивчення іноземної мови. Завдяки такому підходу навчання учнів рідною та іноземною мовою становить один безперервний процес [1].

У доповіді «Про значення предметно-мовного інтегрованого навчання CLIL» Ернст Ендт зазначив, що CLIL є закріплене у новому Законі України «Про Освіту» і може викладатись, починаючи з початкової школи.

Використання предметно-мовного інтегрованого навчання в початковій школі особливо важливим, адже молодші школярі найбільш сприйнятливі до опанування нових знань. Найдоцільніше застосовувати методику CLIL у початковій школі на уроках математики, я досліджую світ, адже у цьому курсі інтегровані: природничі науки, географія, етика та моральне виховання, суспільствознавство. У контексті саме цих даних предметів навчання за методикою предметно-мовного інтегрованого навчання, найкраще буде засвоюватися молодшими школярами [4].

Перевагами використання CLIL у початковій школі є: повне занурення в мову без відриву від реального життя - мова вивчається через реальні ситуації, що полегшує запам'ятовування термінів; підвищується мотивація до навчання - завдання на практиці роблять навчання цікавішим і кориснішим; розвиток аналітичного та критичного мислення - учні аналізують інформацію, розвиваючи критичне мислення; підготовка до реального життя та розвиток інтересу до глобальних проблем - учні обговорюють важливі глобальні проблеми, готуючись до реального життя [3].

Серед викликів, які виникають під час впровадження CLIL у початковій школі є: необхідність високого рівня володіння іноземною мовою у вчителів [1], обмежена

кількість навчальних матеріалів, адаптованих для CLIL [4], складність оцінювання: необхідно враховувати як предметні знання, так і мовні навички [3].

Для якісного впровадження CLIL у початковій школі потрібне проведення тренінгів для вчителів з даної методики [2], розробка якісних навчальних матеріалів, що поєднують предметний та мовний компоненти [4], а також, залучення інтерактивних методів навчання для підтримки зацікавленості учнів [1].

Висновки. Методика CLIL є ефективним підходом до навчання іноземної мови у початковій школі, оскільки дозволяє одночасно розвивати мовні навички та предметні знання. Незважаючи на виклики, такі як потреба у підготовці вчителів та розробці адаптованих матеріалів, CLIL має значний потенціал для підвищення якості освіти. Для успішного впровадження необхідно розробляти навчальні ресурси, проводити підготовку педагогів та застосовувати інтерактивні методи навчання.

Список використаних джерел

1. Методика CLIL: вивчаємо англійську невимушено - [Електронний ресурс] - URL: <https://naurok.com.ua/post/metodika-clil-vivchaemo-angliysku-nevimusheno>
2. Методика CLIL, як засіб реалізації інтегрованого підходу Нової української школи - [Електронний ресурс] - URL: <https://naurok.com.ua/post/metodika-clil-yak-zasib-realizaci-integrovanogo-pidhodu-novo-ukra-nsko-shkoli>
3. Методика CLIL, що підкорила Європу: як її використовувати в Україні? - [Електронний ресурс] - URL: <https://osvitoria.media/experience/metodyka-clil-dlya-vchyteliv-inozemnoyi-movy-ta-vchyteliv-predmetnykiv-chomu-varto-sprobuvaty/>

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анна Камінська,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Глушко Марія Василівна**, викладач II категорії.

Актуальність дослідження. З появою комп'ютерних технологій змінилися підходи до викладання англійської мови. Вимоги часу ставлять завдання щодо застосування на уроках технологій, які б сприяли інтелектуальному розвитку кожного учня [1]. У цій роботі розглянуто питання про вплив сучасних технологій на засвоєння знань, здобутих на уроках англійської мови.

Мета роботи – дослідження впливу інформаційних технологій на результати вивчення іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. За останні роки методика викладання іноземних мов зазнала змін у організації процесу та методів навчання. На сьогодні найпоширенішим та дієвим методом викладання та навчання іноземних мов є комунікативно-орієнтований, що покликаний максимально наблизити учнів до реальних умов іншомовного середовища, а активне застосування комп'ютерних технологій є одним із засобів реалізації цього методу [4].

Головним завданням вчителя є пробудження та розвиток інтересу до навчання, адже він є рушійною силою пізнавальної діяльності учнів. Проте, тільки особистісних якостей вчителя для цього недостатньо, необхідно створити і нові технічні умови [3]. Водночас потрібно, щоб кожен педагог зрозумів: комп'ютер у навчальному процесі - не аналог чи заміна вчителя, а засіб для навчання дітей, що підсилює і розширює можливості його навчальної діяльності [4]. В загальноосвітніх

школах України вивчення англійської мови починається з 1 класу, а у деяких випадках ще у дитячому садку. Це зумовлено сенситивним періодом у віці дитини, адже цей період є найефективнішим для засвоєння мови. У дітей 6-8 років переважає зоровий тип пам'яті, тому використання комп'ютерних технологій на уроці допомагає в розвитку пам'яті, уваги, зростанні зацікавленості та позитивного ставлення до вивчення предмета [3].

Однією із важливих технологій інноваційного навчання є використання мультимедійного комплексу (інтерактивна дошка, персональний комп'ютер, мультимедійний проектор та ін.). Завдяки наочності й інтерактивності МК дозволяє залучити весь клас до активної роботи.

Зрозуміло, що заняття з використанням мультимедійних технологій потребують великої підготовки. Тим не менш, це приносить свої плоди. Систематичне використання комп'ютера на уроці, зокрема систем презентацій, призводить до:

- ✓ підвищення якісного рівня використання наочності;
- ✓ підвищення продуктивності заняття;
- ✓ установлення міжпредметних зв'язків;
- ✓ наявності можливості організації проектної діяльності учнів;
- ✓ логічного подання навчального матеріалу в презентаціях, що позитивно позначається на рівні знань учнів;
- ✓ Хороші взаємини з учнями, «далекими» від англійської мови, особливо тих, хто захоплюється комп'ютерною технікою;
- ✓ Сприйняття комп'ютера як універсального інструмента для роботи в будь - якій галузі людської діяльності.

На уроках англійської мови за допомогою комп'ютера можна вирішувати цілий ряд дидактичних задач:

- формувати навички й уміння читання, використовуючи матеріали глобальної мережі;

- удосконалювати уміння письма;
- формувати в школярів стійку мотивацію до вивчення мови.
- розвивати навички аудіювання;
- вивчати лексику;
- відпрацьовувати вимову;
- навчати діалогічної і монологічної мови;
- засвоїти граматичні структури [2].

Висновки. Використання комп'ютерних технологій у поєднанні з традиційними засобами навчання не тільки сприяє розвитку самостійності, творчих здібностей учнів, а й дозволяє змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити заняття більш наочним і цікавим [3]. Це є одним з найефективніших засобів, що допомагає значно урізноманітнити процес навчання. Але потрібно пам'ятати, що навіть сама передова технологія приводить до успіху тільки при активній ролі людини як суб'єкта пізнання [4].

Список використаних джерел

1. Будь в тренді: сучасні технології навчання на уроках іноземної мови. *Освітній проект «На Урок» для вчителів*. URL: <https://naurok.com.ua/bud-v-trendi-suchasni-tehnologi-navchannya-na-urokah-inozemno-movi-281277.html>
2. Любченко О. В. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ НА УРОЦІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ. *Vseosvita.ua*. URL: <https://vseosvita.ua/library/sucasni-tehnologii-navcanna-ta-ih-vikoristanna-na-uroci-inozemnoi-movi-3775.html>
3. Використання новітніх інформаційних технологій навчання у вивченні іноземної мови на середньому етапі навчання. *Освітній проект «На Урок» для вчителів*. URL: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-novitnih-informaciynih-tehnologiy-navchannya-u-vivchenni-inozemno-movi-na-serednomu-etapi-navchannya-423677.html>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕТНІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ВИШИВКИ

Галина Мицканюк,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна,**
викладач вищої категорії, викладач-методист, кандидат економічних наук, доцент

Актуальність дослідження. Українська народна вишивка є не лише елементом декоративно-ужиткового мистецтва, а й потужним засобом формування етнічної свідомості. Вона передає культурні традиції, символіку, історичну пам'ять народу та сприяє усвідомленню власної національної приналежності.

Мета роботи – визначити особливості формування етнічної свідомості засобами української народної вишивки, аналіз її символічного значення та впливу на національну ідентичність.

Виклад основного матеріалу. Українська народна вишивка є не лише елементом декоративно-прикладного мистецтва, а й потужним засобом формування етнічної свідомості, особливо у дітей молодшого шкільного віку. Завдяки вивченню традиційних орнаментів, символів та технік вишивки учні початкової школи знайомляться з культурною спадщиною свого народу, розвивають патріотизм та любов до Батьківщини. Вишивка допомагає дітям усвідомити власну національну ідентичність, відчувати зв'язок з поколіннями предків та глибше зрозуміти традиції українського народу. Через вивчення української вишивки дитина поступово починає усвідомлювати себе частиною нації, оскільки вишивка є невід'ємною складовою національного образу та духовного життя

українців. Виховання етнічної свідомості починається з раннього віку, коли діти засвоюють основні уявлення про національну культуру. Українська вишивка відіграє важливу роль у цьому процесі, адже через її візерунки, кольори та традиції можна передати дітям цінності свого народу [1]. На уроках трудового навчання, образотворчого мистецтва та виховних заходах учні можуть знайомитися з вишивкою як видом мистецтва. Створення власних простих орнаментів допомагає розвивати творче мислення, дрібну моторику та естетичний смак. Ознайомлення з вишивкою може проходити не лише в навчальних закладах, а й у сімейному колі, де батьки та бабусі передають дітям знання про традиційні техніки вишивання та їхнє значення. Дітям важливо пояснювати значення основних символів вишивки у доступній формі. Наприклад, квіти передають красу, молодість та радість, а виноградна лоза означає достаток і працьовитість. Важливу роль у вишивці відіграють кольори, які також мають глибоке символічне значення [2]. Червоний символізує любов, радість і силу, чорний несе в собі не журбу, а мудрість і зв'язок з традиціями, білий означає чистоту, невинність і щирість, зелений асоціюється з природою, молодістю і надією, а жовтий символізує сонце, радість та енергію. Пояснення цих символів сприяє формуванню у дітей глибшого розуміння української культури та її духовних цінностей. Завдяки збереженню та популяризації вишивки, ми передаємо майбутнім поколінням безцінні знання про історію та духовні традиції нашої країни. Формування етнічної свідомості через вишивку сприяє вихованню відповідальності перед своїм народом, поваги до його культурної спадщини та бажання зберігати і розвивати традиції українського мистецтва у сучасному світі.

Висновки. Українська народна вишивка є чудовим інструментом для формування етнічної свідомості учнів початкової школи. Вона допомагає дітям зрозуміти красу рідної культури, розвиває їхню гордість за національні традиції та мотивує до подальшого вивчення українського мистецтва. Саме через пізнання

таких елементів національної культури формується глибока повага до власного народу та його спадщини.

Список використаних джерел

1. Яременко Г. Мистецтво вишивання – різновид народної творчості. Трудова підготовка в закладах освіти. 2006. № 3. С. 22–25.

2. Ботанова Яна. Етнічні особливості української народної вишивки. URL: <https://vseosvita.ua/library/statta-na-temu-etnicni-osoblivosti-ukrainskoi-narodnoi-visivki-292408.html> (дата звернення 27.03.2025).

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ СОФІЇ РУСОВОЇ

Тетяна Обач,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна**, викладач вищої категорії, викладач-методист, кандидат економічних наук, доцент.

Актуальність дослідження. У сучасному освітньому просторі особливу увагу приділяють формуванню всебічно розвиненої, творчої та самостійної особистості. Концепція Софії Русової, заснована на ідеях національного виховання, гуманізму, природовідповідності та індивідуального підходу, залишається надзвичайно актуальною в умовах реформування освіти. Зокрема, впровадження Нової української школи потребує оновлення педагогічних підходів, зосереджених на дитині як активному суб'єкті навчання. Враховуючи виклики сьогодення, такі як глобалізація, цифровізація та необхідність збереження національної ідентичності, ідеї Русової набувають нового значення та можуть стати фундаментом для подальшого розвитку сучасної педагогіки.

Мета роботи – аналіз основних принципів педагогічної концепції Софії Русової, визначення їх актуальності у сучасному освітньому процесі та окреслення можливостей їх практичного застосування в умовах реформування освіти.

Виклад основного матеріалу. Софія Русова – видатна українська педагогиня, громадська діячка, культуролог і письменниця, яка зробила значний внесок у розвиток національної освіти. Вона була переконана, що виховання та навчання є основою для формування гармонійної, моральної та свідомої особистості, яка не лише має знання, а й усвідомлює свою національну ідентичність та здатна активно діяти в суспільстві. Її педагогічні погляди базувалися на

гуманістичних ідеях, принципах природовідповідності, національного виховання та індивідуального підходу [1].

Одним із головних принципів педагогічної концепції Софії Русової є національне виховання. Вона наголошувала, що освіта повинна бути тісно пов'язана з рідною мовою, культурою, історією та традиціями народу. Дитина з раннього віку повинна розуміти свою приналежність до нації, усвідомлювати її цінності та традиції. Виховання на національних засадах сприяє формуванню патріотизму, любові до рідної землі та відповідальності перед майбутніми поколіннями.

Русова стверджувала, що навчальний процес повинен спиратися на народну педагогіку, яка містить багатовіковий досвід виховання дітей. Вона вважала важливим використання українського фольклору, народних казок, пісень, легенд та звичаїв у навчанні, оскільки вони є джерелом моральних та духовних цінностей. Також вона підкреслювала значення виховання на прикладах видатних постатей української історії, які можуть слугувати моральними орієнтирами для молодого покоління [2].

Іншим важливим принципом педагогіки Русової є гуманістичний підхід. Вона вважала, що освіта повинна бути спрямована на розвиток особистості дитини, враховуючи її здібності, інтереси та індивідуальні особливості. Навчання має будуватися на засадах любові, поваги, довіри та співпраці між учнем і вчителем. Русова виступала проти авторитарних методів виховання, які пригнічують творче мислення дитини, нав'язують їй певні шаблони поведінки та не дають можливості самовираження.

Вона пропонувала створювати таке освітнє середовище, у якому дитина почуватиметься комфортно і буде зацікавлена у навчанні. Велике значення Русова надавала формуванню у дітей почуття власної гідності, самоповаги та відповідальності за власні вчинки. Вона вважала, що навчальний процес має бути

не лише інформативним, а й розвивальним, тобто спрямованим на формування самостійного мислення, творчих здібностей та соціальних навичок [3].

Важливе місце в концепції Русової займає принцип природовідповідності, який полягає в тому, що навчання та виховання повинні відповідати природним особливостям розвитку дитини. Вона наголошувала, що кожен віковий період має свої психофізіологічні особливості, які необхідно враховувати під час організації освітнього процесу. Русова підкреслювала, що ранній розвиток дитини має відбуватися у формі гри, оскільки гра є природним способом пізнання світу.

Крім того, вона звертала увагу на важливість фізичного розвитку та перебування дітей на свіжому повітрі. Русова виступала за активне використання природничих спостережень у навчанні, адже це допомагає дитині глибше зрозуміти взаємозв'язок між людиною та природою. Вона вважала, що навчання має бути цікавим, наближеним до реального життя і будуватися на основі практичного досвіду.

Ще одним важливим принципом педагогічної концепції Русової є індивідуальний підхід. Вона підкреслювала, що кожна дитина є унікальною особистістю, яка має свої здібності, темп розвитку та інтереси. Тому завдання вчителя – не просто передавати знання, а допомагати дитині розвивати її природні нахили та здібності.

Русова наголошувала, що навчання має бути особистісно орієнтованим: педагог повинен виявляти сильні та слабкі сторони кожного учня і допомагати йому знайти власний шлях у житті. Вона також відстоювала ідею активного навчання, в якому дитина бере участь у пізнавальному процесі, самостійно шукає відповіді на запитання, аналізує інформацію та робить висновки [4].

Педагогічні ідеї Софії Русової не втратили своєї актуальності й сьогодні. В умовах реформування української освіти її концепція може бути використана для створення ефективної системи навчання, яка спрямована на розвиток всебічно розвиненої особистості. Особливо цінним є її підхід до національного виховання,

адже сучасна школа повинна формувати в учнів почуття гордості за свою культуру, історію та мову.

Гуманістичні засади її педагогіки також знаходять відображення у сучасній концепції Нової української школи, яка акцентує увагу на особистісному розвитку дитини, її творчих здібностях та компетентнісному навчанні. Принцип природовідповідності залишається важливим при розробці навчальних програм, а індивідуальний підхід є основою сучасної диференційованої освіти.

Висновки. Педагогічна концепція Софії Русової є не лише історичною спадщиною, а й важливим джерелом натхнення для сучасних педагогів. Її ідеї можуть бути ефективно застосовані в умовах сучасного освітнього процесу, допомагаючи виховувати компетентних, свідомих і гармонійно розвинених громадян.

Список використаних джерел

1. Русова С. Ф. Вибрані педагогічні твори. К.: Освіта, 1996. 240 с.
2. Основні принципи педагогічної концепції Софії Русової. [Електронний ресурс]. https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14138/#google_vignette (дата звернення: 10.03.2025).
3. Педагогічна спадщина Софії Русової: сучасний контекст / [уклад. Н. М. Дем'яненко]. Чернівці: Видавництво ЧНПУ, 2012. 180 с.
4. Сучасні підходи до виховання в контексті ідей Софії Русової / уклад. О. В. Савченко. К.: Педагогічна думка, 2018. 152 с.

ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА МИРОСЛАВА СТЕЛЬМАХОВИЧА

Наталія Тарас,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна,**

викладач вищої категорії, викладач-

методист, кандидат економічних наук, доцент.

Актуальність дослідження. У сучасному суспільстві, коли відбуваються швидкі зміни у сфері освіти та виховання, особливо важливим є збереження національних традицій та культурних цінностей. Педагогічна спадщина Мирослава Гнатовича Стельмаховича залишається актуальною, оскільки вона пропонує ефективні моделі виховання, засновані на народній педагогіці, родинному вихованні та козацьких традиціях. Його ідеї допомагають знайти баланс між сучасними освітніми методиками та традиційними виховними цінностями, що є необхідним для гармонійного розвитку особистості.

Мета роботи – визначення ключових аспектів педагогічної спадщини Мирослава Гнатовича Стельмаховича та обґрунтування можливостей її застосування в сучасній освітній системі. Аналіз його наукових ідей щодо народної педагогіки, родинного виховання а також на оцінку їхнього впливу на формування особистості в умовах сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Поширеною і майже загальновизнаною є думка про педагогічну обдарованість українського народу. Вона підтверджується на яскравому прикладі педагогічної спадщини Мирослава Гнатовича Стельмаховича.

Аналіз педагогічної спадщини М. Г. Стельмаховича переконливо свідчить про те, що він комплексно, системно досліджував українську народну педагогіку і

домігся в такому науковому пошуку видатних результатів, зробив ряд нових, невідомих раніше педагогічних відкриттів, вагомих узагальнень [1].

У працях М. Г. Стельмаховича глибоко з'ясовано співвідношення народної і наукової педагогіки. В умовах демократизації і гуманізації суспільного життя, розвитку української державності народна і наукова педагогіка взаємозбагачують одна одну, еволюціонують у найтіснішій єдності теорії та практики виховання [2]. За сприятливих умов вони зливаються в єдину цілісну теоретичну і практичну систему виховання підростаючих поколінь. Творчо продовжуючи традиції Костянтина Ушинського, Софії Русової та Григорія Ващенка, таку теоретичну і практичну систему освітньо-виховних ідей, підходів, засобів, цінностей М. Г. Стельмахович називає українською педагогікою, а не педагогікою взагалі [3].

В останні десятиліття ХХ ст. в умовах становлення незалежної України М. Г. Стельмахович перший глибоко і всебічно дослідив українську народну педагогіку, зробив великий внесок у науку про виховну мудрість народу – етнопедагогіку. Він визначив і обґрунтував цілі, завдання, принципи, форми і методи народної педагогіки, її виховні цінності, ідеали й можливості. Педагогічна спадщина М. Г. Стельмаховича стала «кореневою системою», джерельною базою, скарбницею тих педагогічних ідей, підходів, цінностей, які найбільшою мірою були необхідні в роки здобуття і зміцнення незалежної України, в період відродження і становлення сучасної української педагогіки [4].

Мирослав Стельмахович пройшов шлях від учителя української мови і літератури до вченого, який вдумливо й прискіпливо досліджував педагогіку, створену мудрим українським народом. Серед великого наукового доробку цієї багатогранної творчої постаті заслуговує на першочергову увагу праця «Українська родинна педагогіка», в якій всебічно досліджено етнопедагогічні традиції українців і на основі глибоких та різнопланових наукових розвідок розроблено систему родинного виховання в Україні. У книзі автор подає відомості з галузі фамілістики, родинознавства, етнографії, та народної педагогіки.

У педагогічній спадщині вченого вагоме місце посідають проблеми народної дидактики. М. Стельмахович відзначив, що народна дидактика – це та частина народної педагогіки, яка відображає здобутки народу в галузі освіти і навчання, його погляди на принципи, зміст і методи озброєння майбутніх поколінь знаннями, вміннями і навичками [1].

Вчений завжди закликав до активного відродження української мови, до збереження національної культури. Він писав, що у поле зору народної дидактики потрапляє насамперед засвоєння рідної мови, адже через мову дитина входить у сферу живого людського спілкування, через мову пізнається навколишній світ і здійснюється духовний розвиток особистості. Великого значення педагог надавав усній словесній творчості народу, адже як відзначив учений «фольклор у народній дидактиці – це не тільки засіб розвитку мовлення, а й активний поширювач знань з історії народу» [3].

Творча та педагогічна спадщина М. Г. Стельмаховича набуває особливого значення у дослідженні громадянськості. Вчений не тільки розробив посібник «Народна педагогіка», а й розглядав проблему національного виховання як складової громадянського виховання у працях «Виховний ідеал української народної педагогіки», «Шляхи демократизації педагогічної науки в Україні», «Теорія і практика українського національного виховання», а також створив власну педагогічну школу етнопедагогіки [4].

М. Г. Стельмаховичу належить вагомий внесок у справу вивчення, осмислення й актуалізації гуцульської етнопедагогіки. Так сталося, що педагогічну діяльність майбутній учений розпочав на теренах гуцульського краю, а саме на Коломийщині, куди Мирослав Гнатович переїхав після закінчення Львівського державного університету і працював учителем, а згодом директором школи. Саме тут, в осередку гуцульської етнокультури Стельмахович розгорнув науково-дослідницьку роботу з відродження етнопедагогічних надбань українського народу свої наукові дослідження він продовжив у в Івано франківському педінституті (

згодом Прикарпатському університеті ім. В. Стефаника), якому віддав тридцять років талановитої праці.

На початку 90-х років минулого сторіччя М. Г. Стельмахович брав активну участь у розробці теоретико-методичних чинників реформування змісту освітньої системи на Гуцульщині. Науковий доробок з означеної проблематики публікувався на сторінках освітянського й літературно-краєзнавчого часопису «Гуцульська школа», членом редколегії та постійним дописувачем якої академік М.Г.Стельмахович був до самої смерті(1998р.).

М. Стельмахович залишився в пам'яті шанувальників його педагогічного таланту як надзвичайно працююча людина . Про це свідчать його численні публікації, зокрема фундаментальні книги з народної педагогіки, яких близько двадцяти п'яти. Своїм творчим натхненням, цілеспрямованістю та наполегливістю він спонукав до праці всіх, з ким спілкувався.

Висновки. Творча особистість Стельмаховича – це яскраве свідчення талановитості українського народу. Він залишив нам у спадок величезну скарбницю педагогічних ідей, заснувавши потужний напрям сучасної вітчизняної педагогіки. Вагомість його наукових праць у житті української школи дедалі буде лише зростати, оскільки вони слугують запорукою відродження та розбудови національної системи виховання, відкривають новий світ педагогічних знань, в основі яких народне сприймання дійсності, традиції та звичаї України.

Список використаних джерел

1. Стельмахович М.Г. Використання народної педагогіки в професійній підготовці майбутнього вчителя. Початкова школа. 1990. №10. С.49-52.
2. Стельмахович М. Джерела вічні й невичерпні. Рідна школа. 1995. №12. С.10-14.
3. Стельмахович М.Г. Застосування ідей української етнопедагогіки в роботі вчителя початкових класів. Початкова школа. 1994. №12. С.4-7.
4. Роль Мирослава Стельмаховича в становленні й розвитку історії педагогіки в незалежній Україні. URL: <https://pedagogy.bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/10/6.pdf>

ЕТНОПЕДАГОГІКА: ЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Софія Гошовська,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна**, викладач вищої категорії, викладач-методист, кандидат економічних наук, доцент.

Актуальність дослідження. У сучасному освітньому процесі стає необхідною інтеграція етнопедагогічних принципів для збереження національної ідентичності та культурної спадщини. Однак видно труднощі у впровадженні традиційних народних практик, таких як використання казок, пісень, обрядів та ремесел, у навчальному процесі через швидку урбанізацію, глобалізацію та зміну соціокультурних умов. Це відбувається до ослаблення зв'язку молодого покоління з власними коренями та традиціями .

Мета роботи – вивчити вплив народних традицій, звичаїв, обрядів і фольклору на виховання та навчання дітей у сучасному освітньому процесі, дослідити їх у формуванні ролі національної самосвідомості, моральних цінностей та збереженні культурної спадщини.

Виклад основного матеріалу. Етнопедагогіка вивчає народний досвід виховання через традиції, звичаї, обряди та фольклор. Вона базується на національних традиціях, культурі та менталітеті народу, враховує вікові та індивідуальні особливості дитини і сприяє її розвитку, поважаючи її особистість. Педагоги, такі як Я.А. Коменський і Василь Сухомлинський, наголошували на важливості врахування народних традицій у вихованні та навчанні дітей, підкреслюючи їх значення для формування цілісної особистості [1].

Етнопедагогіка має важливу роль у збереженні національної ідентичності та культурної спадщини. Вона формує у дітей моральні цінності, духовність і патріотизм через використання народних казок, пісень, обрядів і традицій. Народні казки не тільки передають важливі життєві уроки, а й допомагають дітям сформувати правильне ставлення до життя та інших людей. Пісні та обрядові практики зберігають не лише мову, а й культурні традиції, передаючи через них історію, соціальні норми та цінності. Завдяки етнопедагогіці діти можуть розвивати творчі здібності, займаючись ремеслами та народними традиціями, що також сприяє формуванню розуміння праці, бережливого ставлення до природи та збереження екологічної рівноваги. Важливим є те, що через ці традиції молодь навчається цінувати своє коріння та культуру, що допомагає зміцнити національну ідентичність [2].

Сучасний розвиток етнопедагогіки вимагає адаптації традиційних методів до нових технологій і сучасних викликів. Інтеграція елементів народної культури в освітні програми на всіх рівнях навчання дозволяє зберігати традиції, одночасно готуючи дітей до життя в глобалізованому світі. Важливо також використовувати сучасні технології для створення інтерактивних курсів і ресурсів, які дозволяють молоді вивчати народну культуру в нових форматах. Окрім цього, значення етнопедагогіки полягає у підготовці педагогічних кадрів, які мають володіти знаннями та навичками для ефективного застосування етнопедагогічних методів. Навчання педагогів через курси, семінари та тренінги допоможе вдосконалювати методи виховання та навчання, орієнтуючи їх на збереження культурної спадщини та розвиток емоційної і соціальної інтелектуальності учнів.

Перспективи розвитку етнопедагогіки включають її глобалізацію, оскільки інтеграція етнопедагогічних підходів в міжнародну освіту може допомогти зберегти культурне різноманіття в умовах глобалізації. Це також сприятиме зміцненню культурної ідентичності молоді, що важливо для подальшого розвитку свідомих громадян, здатних підтримувати міжкультурний діалог і взаєморозуміння.

Висновки. Етнопедагогіка є важливим елементом освітнього процесу, оскільки вона зберігає народні традиції та сприяє формуванню моральних цінностей, духовності і патріотизму у дітей. Врахування культурних особливостей народу допомагає розвитку творчих здібностей і поваги до інших культур. Адаптація етнопедагогіки до нових технологій і підготовка педагогів дозволяють зберігати традиції в сучасному форматі. Перспективи її розвитку включають інтеграцію в міжнародні освітні системи, що допоможе зберегти культурну ідентичність та підтримати глобальне культурне різноманіття.

Список використаних джерел

1. Лаппо В. Етнопедагогіка. Навчально-методичний посібник Івано-Франківськ. НАІР. 2023. 325 с.
2. Мафтин Л.В., Білоус О.В. Етнопедагогіка України: метод. реком. до вивчення курсу. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2022. 82 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Любов Чорнописька,

студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гой Наталія Василівна**, викладач вищої категорії, викладач-методист, кандидат економічних наук, доцент.

Актуальність дослідження. Цифровізація освіти є одним із ключових процесів модернізації сучасної системи навчання. Вона визначає конкурентоспроможність освітнього середовища, сприяє розвитку інноваційних підходів до викладання та забезпечує доступ до знань незалежно від місця проживання чи соціального статусу. З огляду на це, впровадження цифрових технологій у навчальний процес має відбуватися комплексно, із забезпеченням необхідної технічної інфраструктури, підготовкою викладачів і формуванням цифрової грамотності серед учнів.

Метою проведення дослідницької роботи є аналіз процесу цифровізації освіти, її вплив на сучасний навчальний процес, а також визначення переваг та викликів, що супроводжують його. Ми розглянемо ключові аспекти впровадження цифрових технологій у сферу освіти, їхню роль у підвищенні доступності та ефективності навчання, а також необхідність адаптації педагогічних методик до сучасних цифрових реалій. У результаті дослідження формуються висновки щодо значення цифрової трансформації для розвитку освіти в Україні та світі.

Виклад основного матеріалу. Сучасна освіта перебуває в процесі цифрової трансформації, що має на меті підвищення якості, ефективності та доступності навчального процесу. Початок цифровізації бере свій старт із комп'ютеризації в середині XX століття, яка стала революцією у сфері отримання й передачі знань. Із

цього моменту розпочалося активне впровадження комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій у різні сфери життя, зокрема й в освіту [1].

Цифровізація в освіті сьогодні тлумачиться як комплексний процес переходу на цифрові способи навчання, комунікації, збереження та передачі знань за допомогою цифрових пристроїв. Це включає використання інтерактивних і мультимедійних ресурсів, які дають змогу організувати онлайн-діалог між учасниками освітнього процесу. Цифрові технології дозволяють адаптувати навчання до індивідуальних потреб здобувачів освіти. Їхнє правильне впровадження сприяє підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних відповідати сучасним вимогам глобального ринку. Особливо актуальною цифровізація стала в умовах пандемії COVID-19 та повномасштабної війни в Україні [2].

Одним із найважливіших викликів цифрової трансформації освіти є необхідність підготовки викладачів до роботи з сучасними технологіями. Для цього проводяться курси підвищення кваліфікації, навчальні вебінари та тренінги. Інтерактивні дошки, мультимедійні матеріали, онлайн-курси, відеоуроки та електронні освітні платформи стали невід'ємними елементами сучасного навчального процесу.

Значним досягненням цифровізації стало впровадження змішаного та дистанційного навчання. Змішана модель поєднує традиційні та цифрові методи навчання, що забезпечує гнучкість і зручність для студентів. Дистанційне навчання дозволяє отримувати знання незалежно від місця перебування, але має і певні недоліки: зменшення рівня соціалізації, труднощі в організації самостійної роботи та технічні обмеження.

Освітні онлайн-платформи активно використовуються як викладачами, так і студентами. Google Classroom для організації курсів і зворотного зв'язку, Prometheus як українська платформа безкоштовних онлайн-курсів, Duolingo для вивчення іноземних мов, Zoom для відео зв'язку під час лекцій і уроків. Зростає

також використання сервісів штучного інтелекту: ChatGPT, Grammarly, Google Bard, Quizlet AI тощо [3].

Держава активно підтримує цифровізацію освіти. Зокрема, в «Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року». В ньому говориться про створення єдиного цифрового освітнього середовища, що підвищує ефективність управління освітнім процесом і доступ до освітніх ресурсів. Подальший розвиток цифровізації передбачає вдосконалення цифрових платформ, розширення доступу до відкритих освітніх ресурсів і підготовку фахівців з високим рівнем цифрової компетентності.

Інноваційна діяльність у педагогіці є ключовою умовою модернізації освіти. Сучасні виклики потребують нових підходів до організації навчального процесу. Майкл Фуллан наголошує: ефективне впровадження цифрових технологій можливе лише за умови належної цифрової підготовки викладачів.

У межах Нової української школи цифровізація сприяє формуванню інноваційного освітнього середовища, розвитку компетентностей учнів, уміння застосовувати знання в різних життєвих ситуаціях, створенню партнерства між школою, учнями та батьками.

Цифрова освіта розширює доступ до знань незалежно від соціального статусу чи фізичних можливостей. Однак вона також породжує нові проблеми: зменшення живого спілкування, розвиток кібербулінгу, потребу в цифровій грамотності та батьківському супроводі.

Висновки. Цифровізація освіти має переважно позитивний вплив. Вона відкриває широкі можливості для застосування нових форм навчання. Інтерактивні освітні курси, використання технологій віртуальної та доповненої реальності, хмарні сервіси, мобільні додатки та телекомунікаційні платформи стали невід'ємною частиною сучасного освітнього простору. Вони також сприяють персоналізації навчання, дозволяючи студентам обирати власний темп і методи

навчання. Вони змінюють традиційні підходи до викладання, роблячи їх більш ефективними та гнучкими.

Застосування цифрових технологій дозволяє вдосконалити методику викладання, забезпечити гнучкість процесу навчання та підготувати студентів до реалій сучасного інформаційного суспільства. Освітні установи мають забезпечити навчання цифровим навичкам, критичному мисленню та інформаційній безпеці. Таким чином, цифровізація є ключовим фактором модернізації освіти, що відповідає сучасним викликам та потребам суспільства.

Список використаної літератури

1. Концепція цифрової трансформації освіти та науки на період до 2026 року (проект). URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osvitii-nauki-mon-zaproshuyedo-gromadskogo-obgovorennya>.
2. Толочко С.В. Цифрова компетентність педагогів в умовах цифровізації закладів освіти та дистанційного навчання. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. 2021. № 13 (169), 28–35. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5077823>.
3. Мар'єнко М., Сухіх А. Організація навчального процесу у ЗЗСО засобами цифрових технологій під час воєнного стану. Український педагогічний журнал. 2022. № 2. С. 31–37. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-2-31-37>.

ВПЛИВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Оксана Мошовська,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Гоцуляк Катерина Іванівна,**
викладач вищої категорії, викладач-методист,
кандидат педагогічних наук (доктор філософії).

Актуальність дослідження. Інклюзивне навчання є системою освітніх послуг, що базується на принципах недискримінації, врахуванні багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників. Соціалізація – це процес адаптації дитини до соціуму, який включає в себе формування навичок взаємодії з іншими людьми, розвиток емоційного інтелекту, формування соціальних ролей та норм. У початковій школі соціалізація є надважливим етапом у формуванні цих вмінь, де діти вчаться співпрацювати з однолітками, дотримуватися правил і норм поведінки, виявляти емпатію та розвивати соціальні навички.

Мета роботи – визначити вплив інклюзивного навчання на процес соціалізації учнів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивне навчання сприяє розвитку комунікативних навичок, оскільки взаємодія між дітьми з різними потребами спонукає їх висловлювати свої думки, слухати і розуміти інших, виявляти терпимість. Взаємодія з дітьми з особливими потребами допомагає розвивати емоційну чутливість та уважність до різних потреб. У класах з інклюзивним навчанням відбувається природний процес навчання терпимості та емпатії, учні

вчатися приймати відмінності, допомагати однокласникам, підтримувати їх у навчанні та поза класом. Інклюзивне навчання також допомагає дітям з особливими потребами відчувати свою важливість і рівність серед однолітків, підвищуючи їх самоповагу та впевненість в собі.

Проте, в інклюзивному класі можуть виникати негативні ефекти соціалізації, такі як можливі труднощі в комунікації та соціальна ізоляція. Вчителю інклюзивного класу необхідно володіти знаннями основ інклюзивної освіти, психологічними та спеціальними педагогічними навичками, знаннями про специфіку різних порушень та особливостей розвитку для забезпечення якісної соціалізації усіх дітей.

Висновки. Інклюзивне навчання має значний потенціал для позитивного впливу на соціалізацію учнів початкової школи, сприяючи розвитку комунікативних навичок, толерантності, емпатії, взаємопідтримки та підвищенню самоповаги. Для досягнення цих позитивних ефектів необхідні належні умови для інтеграції, спеціальна підготовка вчителів, підтримка з боку батьків та забезпечення відповідних методик і ресурсів.

Список використаних джерел

1. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи. Київ: Видавництво «Інклюзія», 2016.
2. Іванова І. П. Соціалізація дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. *Вісник педагогічних наук*. 2020. № 3. С. 30-38.
3. Закон України «Про освіту». Верховна Рада України, 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

СЕКЦІЯ ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ (СПЕЦІАЛЬНІСТЬ «ЖУРНАЛІСТИКА»). НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ В МЕДІА

КЕРІВНИК – голова циклової комісії професійної та практичної підготовки (спеціальність «Журналістика»), кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії **Гавадзин Оксана Ярославівна**.

СЕКРЕТАР – викладач I категорії **Бажалюк Наталія Богданівна**.

МОВНА ГРА В РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ

Оксана Гавадзин,

кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Створення успішного рекламного тексту, який запам'ятовується вимагає від його авторів максимальної креативності, оригінальності і постійного пошуку якоїсь новизни. Найчастіше потреба в створенні оригінального тексту сприяє появі нових мовних прийомів. Спроби створення можуть бути як успішними, так і не дуже, що не заважає авторам рекламного тексту активно експериментувати з прийомами мовної гри.

Мета роботи – розглянути особливості реалізації прийомів мовної гри в рекламних текстах та проаналізувати функції, що сприяють її широкому використанню в сучасній рекламі.

Виклад основного матеріалу. Лінгвістичний підхід до нашого дослідження вимагає звернення до функцій мовної гри, серед яких виділяємо наступні:

а) естетична функція. Мовна гра обов'язково містить естетичний момент. Реципієнт має отримувати задоволення від вишуканого висловлювання;

б) функція створення комічного ефекту. Мовна гра покликана розвеселити співрозмовника за допомогою каламбуру, жарту, анекдоту і т. п.;

в) функція реалізації внутрішніх властивостей мови. Мовна гра – це постійне порушення певних правил, які не є випадкові, а підкоряються деяким закономірностям;

г) мовотворча функція. Мовна гра пропонує новий більш яскравий і економний спосіб вираження думки;

д) маніпулятивна функція. Вона проявляється у керуванні свідомістю отримувача інформації;

є) маскувальна функція. Мовна гра має прагматичну основу, стосується не змісту описуваного, а відносин між мовцем і адресатом, дозволяє «замаскувати» заборонене повідомлення.

Для створення мовної гри застосовуються одиниці всіх мовних рівнів: фонетики, графіки, орфографії, морфології (іноді мовні форми обіграють (і тим самим підкреслюють) недоторканність слова (словоформи), словотвору (мовна гра може містити нетипові словотвірні засоби та ін.), синтаксису (деякі синтаксичні конструкції допускають двояке розуміння і це дозволяє використовувати їх у мовній грі), стилістики (наприклад, комічне враження справляє використання спеціальної термінології – спортивної, військовоїї т.п., при описі звичайних побутових ситуацій), прагматики (існують загальні закономірності комунікації, якими повинні керуватися всі, якою б мовою вони не говорили).

Найчастіше використовуються такі рівні мови:

Фонетичний рівень. Під фонетичною мовною грою слід розуміти гру на співзвучність. Вона може використовуватися в різних видах реклами: в телерекламі, радіорекламі та в зовнішній рекламі, в усній і писемній формі.

Мовна гра покликана впливати на емоції реципієнта, створити певний настрій, задати тон звучання тексту, чого можна досягти, застосовуючи різні повторення звуків, голосних і приголосних.

Графічний рівень. Один із прийомів реалізації мовної гри, який має велику популярність в наш час при створенні реклам, є графічний. Графічне оформлення тексту не просто привертає увагу і пробуджує інтерес, а й об'єднує рекламне повідомлення в єдине смислове ціле. До мовної гри на графічному рівні досить часто вдаються при створенні реклами завдяки яскравості графіки у візуальному сприйманні. Тут застосовують такі прийоми, як шрифтовиділення, кольоровиділення, порушення мовних норм і правил правопису, наприклад, *«Централ-Б. НеВрозв'язних проблем не буває»*. За рахунок своєї компактності, тобто поєднання графічних і мовних засобів разом, цей рівень сприяє кращому запам'ятовуванню рекламованої продукції. При допомозі графічних засобів можна по-різному будувати рекламне повідомлення: у вертикальному напрямі, горизонтальному чи по діагоналі.

Лексичний рівень. Важливим фактором, що впливає на результативність словесної гри, є стилістична приналежність слів, з яких вона будується. У рекламних текстах часто вдаються до використання стилістичних засобів мови, таких як: метафора, метонімія, антитеза, іронія, полісемія, каламбур, епітет, оксюморон, порівняння, гіпербола, евфемізм, перифраз, алюзія. Проте найпоширенішими є метафора, лексичний повтор, гіпербола, рима і алюзія. Прикладом метафори є рекламний текст *«Осінній бум відсотків»*.

Морфологічний рівень. На цьому рівні важко застосовувати гру слів у рекламному повідомленні. Для розуміння такого явища адресат має бути дуже досвідченим знавцем особливостей мови. У більшості споживачів подібний прийом навряд чи викличе відчуття неправильності.

Прикладом морфологічної мовної гри можуть слугувати явища словотвору з ефектом гіперболізації, творення ступенів порівняння відносних прикметників, що використовуються в мові сучасної реклами дедалі частіше.

Словотвірний рівень. Досить поширений в наш час прийом мовної гри, представлений створенням okazіоналізмів і контамінацій. Контамінація в мовознавстві – виникнення нового виразу або форми (іноді - під впливом народної етимології) шляхом об'єднання елементів двох виразів або форм, чимось між собою схожих. Такий прийом найчастіше створений з порушенням орфографічних норм, відповідно, для нього характерна велика свобода появи нових слів.

Про продуктивність вищезгаданого мовного прийому свідчить наявність okazіоналізмів, наприклад, *«Не гальмуй! Снікерсуй!»*. Кількість рекламних текстів із використанням словотвірної гри збільшується в геометричній прогресії, що, безсумнівно, свідчить про пошуки нових засобів вираження експресивності та оцінки.

Часто в рекламних повідомленнях використовують не один засіб мовної гри, а кілька. Засоби фонетичного рівня можуть поєднуватися з морфологічними, засоби лексичного рівня – з словотвірними тощо. Таке комбінування призводить до створення більш ефектного рекламного тексту, який сильніше впливає на реципієнта.

Висновки. Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що велика кількість засобів творення мовної гри в рекламних повідомленнях свідчить про формування особливих технологій зі створення рекламного тексту. Використовувані прийоми дуже різноманітні: від семантичних тропів і стилістичних фігур до графічних. Така ситуація свідчить не тільки про популярність гри слів, а й про формування ігрового стилю в мові реклами. Поєднання одиниць різних рівнів мови стало звичайним явищем для реалізації мовної гри, яка сприяє максимальному досягненню рекламних цілей.

Отже, мовна гра – це той унікальний, чи не єдиний випадок, коли гра переходить у царину науки, інтелектуальна розвага перетворюється на надзвичайно вдалий і уподобаний митцями слова стилістичний прийом, а лінгвістичну інтерпретацію отримує в дослідженнях науковців.

Список використаних джерел

1. Зірка В.В. Мовна парадигма маніпулятивної гри в рекламі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. Наук. К., 2005. 32 с.
2. Крутько Т.В. Англomовна реклама у віртуальному просторі: дис. ... канд. філол. наук: Рівне: РІСКСУ, 2006. 216 с.
3. Крутько Т.В. Прецедентні феномени у рекламному дискурсі (на матеріалі банерної реклами). *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки: Філологічні науки* / [відп. ред. Є.І. Гороть]. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки. 2012. № 6. С. 104–107.
4. Мартос С.А. Олексенко В.П. Мовна гра як засіб сленгового словотворення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*: [зб. наук. праць/ ред. проф. В.Олексенко та ін.]. Херсон: Вид-во ХДУ, 2008. Вип. VIII. С.98–102. (Серія «Лінгвістика»).

СПЕЦИФІКА РОБОТИ ОНЛАЙН-ВИДАННЯ «GALKA.IF.UA» ЯК МУЛЬТИМЕДІЙНОГО РЕСУРСУ

Назарій Духній,

студент I курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – **Бажалюк Наталія Богданівна,**
викладач першої категорії.

Актуальність теми дослідження визначається тим, що сучасна журналістика активно інтегрує мультимедійні технології, які змінюють підхід до створення контенту та залучення аудиторії, стають важливим інструментом для підвищення якості подачі інформації.

Мета дослідження – проаналізувати специфіку роботи онлайн-видання «Galka.if.ua» як мультимедійного ресурсу та визначити його вплив на залучення аудиторії.

Інтернет-видання відіграють важливу роль у сучасному інформаційному просторі, оскільки забезпечують не лише швидке поширення новин, а й можливість миттєвого оновлення інформації, що дозволяє охоплювати широку аудиторію та оперативно реагувати на актуальні події. Завдяки своїй гнучкості та технологічним можливостям, такі медіа адаптуються до потреб сучасних користувачів, пропонуючи зручний доступ до контенту через різноманітні цифрові платформи. Вони надають широкий спектр інформаційних форматів, зокрема текстові матеріали, відеоролики, аудіоподкасти, інфографіку та інші мультимедійні елементи, що сприяє кращому сприйняттю та взаємодії з аудиторією.

Мультимедійний контент у сучасній журналістиці та соціальних мережах забезпечує інтеграцію різних форматів інформації, підвищує емоційний вплив і

залученість аудиторії, а також адаптується до мобільного споживання. Він створює нові стандарти якості та формує ефективну взаємодію з користувачами. Водночас використання мультимедійного підходу стає необхідною умовою для конкурентоспроможності онлайн-видань, хоча й потребує врахування можливих ризиків, пов'язаних із викривленням інформації та маніпуляціями.

Водночас виявлено кілька напрямків для вдосконалення роботи медіаресурсу. Серед пропозицій – оновлення дизайну сайту, впровадження новітніх підходів до створення мультимедійного контенту, зокрема озвучення відеоматеріалів та покращення графічного оформлення. Іншим важливим кроком є розширення аналітичних матеріалів, підвищення довіри шляхом фактчекінгу, посилення інтерактивності у взаємодії з користувачами, створення мобільного додатку. Це дозволить зміцнити позиції видання як лідера регіональної журналістики та забезпечити його стабільне майбутнє.

Висновки. Таким чином, дослідження показало, що мультимедійний контент є ключовим інструментом у роботі інтернет-видань, який дозволяє збільшити їхню аудиторію та підвищити рівень взаємодії з користувачами. Важливим є впровадження нових форматів, що відповідають сучасним вимогам, зокрема у сфері соціальних мереж.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом розвитку мультимедійного контенту в різних видах інтернет-медіа, а також вивченням його впливу на поведінку користувачів та ефективність медіастратегії.

Список використаних джерел

1. Мітчук О., Горбенко Г. Конструювання новинної реальності в масмедіа. *Держава та регіони*. 2022. Т. 3, № 51. С. 46–49.
2. Кіца М. Особливості створення популярного інтернет-ЗМІ. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Журналістські науки. 2020. Вип. 4. С. 102–107.
3. Крейг Р. Інтернет-журналістика: робота журналіста і редактора у нових ЗМІ / Перекл. з англ. А. Іщенка. Кив: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 324 с.
4. Тарасюк В. Структура редакції сучасного вітчизняного інтернет-видання: основні тенденції розвитку. *Communications and Communicative Technologies*. 2023. Вип. 23. С. 58–63.
5. Чабаненко М. Напрями трансформації репортажу в онлайнівій журналістиці. *Вісник Львівського університету*. Серія Журналістика. 2019. Вип. 46. С. 310–317.

ЖУРНАЛІСТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЕММИ АНТОНЮК (НА ПРИКЛАДІ КАНАЛУ «ЦЕ НІХТО НЕ БУДЕ ДИВИТИСЯ»)

Поліна Перегінчук,

студентка I курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – спеціаліст I категорії **Бажалюк**

Наталія Богданівна.

Актуальність дослідження. Успішний журналіст - це той, хто володіє необхідними навичками та якостями для ефективної роботи у сфері журналістики. Він повинен бути допитливим, мати аналітичний склад розуму, добре володіти мовою, вміти збирати та перевіряти інформацію, а також бути комунікабельним та креативним. Непересічною є журналістська діяльність Емми Антонюк – талановитої української журналістки, блогерки, яка здобула популярність завдяки своїм YouTube-проектам «Це ніхто не буде дивитись» та «Під шкірою».

Мета роботи – дослідити журналістську діяльність Емми Антонюк (на прикладі каналу «Це ніхто не буде дивитись»).

Виклад основного матеріалу. Реалізація, як журналістки, Емми Антонюк розпочалася 2012 року, коли працювала на чернівецькому телеканалі ТВА, потім – журналісткою програми «Вікна-Новини» на телеканалі СТБ, де заснувала рубрику «Книжка від зірки», присвячену відомим українцям та українкам, які діляться своїми враженнями про книжки. Упродовж 2016–2017 років працювала журналісткою «Центру прав людини "Зміна"», 2017 року – «Української правди».

З 2020 року – колумністка порталу «Гендер в деталях», де підіймає теми фемінізму та гендерних стереотипів в Україні. На основі своїх матеріалів із

колонок разом із режисеркою Жанною Озірною випустила книжку-комікс «Фемінізм і місто».

З 2020 до 2022 року писала статті у рубриці «Література» для часопису «НВ». 2021 року Емма Антонюк номінована на премію «Високі стандарти журналістики-2021» у номінації «За швидкий та якісний розвиток у професії».

Наприкінці 2021 року разом із журналісткою Яною Брензей створила YouTube-проект «Палає», на якому співведучі обговорюють культуру, мову, війну та політику. Одна з рубрик каналу – книжковий клуб «Вовчиці» –, у межах якого щомісяця авторки каналу обирають одну книжку і разом з аудиторією проводять її онлайн-обговорення. Назва «Вовчиці» – від захоплення Марком Вовчком і картиною Олександра Корешкова до книжки «Це зробила вона» (видавництво «Видавництво»). За 2022 рік відео каналу передивилися приблизно 7 млн разів. 2022 року видання «ЛІГА.net» визнало ведучих каналу «Блогерами року».

YouTube-проект «Це ніхто не буде дивитись» Антонюк розпочала на основі «Палає», але згодом перенесла його в окремий канал. Проект має формат інтерв'ю з відомими українськими особистостями, авторка відносить свої інтерв'ю до жанру складної розмови (*hard talk*) й переконана, що інтерв'ю не мають бути дошкою пошани.

Справжній прорив стався із запуском YouTube-каналю «Це ніхто не буде дивитись», де Емма проводить глибокі інтерв'ю з відомими українськими особистостями. Її розмови з письменниками, військовими, культурними діячами та іншими гостями збирають сотні тисяч переглядів. Наприклад, інтерв'ю з письменником Ілларіоном Павлюком отримало понад 300 тисяч переглядів, що стало значним досягненням для складних розмов про літературу, війну та етичні дилеми.

Ще один її проект, «Під шкірою», фокусується на особистих історіях та соціальних питаннях, які резонують із сучасною аудиторією. Емма також відома

своєю благодійною ініціативою «Різниця Є», спрямованою на збір книжок для бібліотек на деокупованих та прифронтових територіях України.

Емма Антонюк здобула популярність не лише завдяки своїм проєктам, але й через активну присутність у соціальних мережах. Її Instagram та YouTube-канали мають десятки тисяч підписників, а відео часто стають вірусними. У 2024 році вона потрапила до рейтингу «Топ 50 блогерів України» за версією журналу «Фокус».

Попри критику за вибір гостей для інтерв'ю, Емма відреагувала на зауваження аудиторії, зосередившись на розмовах із письменниками, активістами та культурними діячами, що сприяють розвитку української культури.

Емма відома своїм прямолінійним стилем спілкування, інтелектуальним підходом до інтерв'ю та вмінням створювати невимушену атмосферу.

Вона активно виступає за використання фемінітивів і популяризацію читання, що зробило її «страшним сном противників фемінітивів». Її вміння поєднувати серйозні теми з легкою подачею привертає увагу молодшої аудиторії.

Емма Антонюк продовжує працювати над новими випусками своїх YouTube-проєктів, планує розширювати благодійну ініціативу «Різниця Є» та популяризувати українську літературу. Вона вірить у силу інформації та культури для змін у суспільстві, особливо в умовах війни. Її мета – зробити складні теми доступними та цікавими для широкої аудиторії.

Висновки. Емма Антонюк – блогерка, громадська активістка. Її власна історія доводить – ніколи не варто покидати віру в себе та свою справу.

Список використаних джерел

1. Антонюк Емма; Озірна Жанна. Фемінізм і місто. Видавництво, 2021. 68 с.
2. <https://neznamni.city/articles/430952/ce-nihto-ne-bude-divitis-yak-emma-antonyuk-stala-kulturnim-fenomenom-biografiya-bloggerki>

ВИВЧЕННЯ КУЛЬТУРИ І ТРАДИЦІЙ ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ ІЗ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Роксолана Ярусевич,

студентка I курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – спеціаліст I категорії **Бажалюк**

Наталія Богданівна.

Актуальність дослідження полягає в тому, що в наш час спостерігається підвищений інтерес до традицій та звичаїв Івано-Франківщини. Усе це має віддзеркалення у медіа. «Галичина», «Західний кур'єр», «Галицький кореспондент», «Репортер» та інші видання виявляють увагу до історії міста, розвитку культури, зберігання традицій і активно висвітлюють їх на своїх сторінках.

Метою роботи є аналіз особливостей публікацій на сторінках медіа традицій та звичаїв Івано-Франківщини.

Виклад основного матеріалу. Повсякденне життя українців супроводжується звичаями, які пройшли через століття. Святкування Різдва, Великодня, інших свят; цікаві обряди весілля; смачні традиційні страви, кутя, паска, писанкарство тощо.

Цінним культурним і духовним осередком краю є місто Коломия. Населення міста й околиць створило багато перлин духовної та матеріальної культури. Скарбницею народних промислів є Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини і Покуття імені Й.Кобринського, що діє від 1935 року, музей «Писанка» оригінальної архітектури (у формі писанки), де зібрано понад 12 тисяч екземплярів писанок з України та інших країн.

Етнографічно населення Івано-Франківщини поділяється на Опілля, Покуття, Бойківщину та Гуцульщину. Їх мешканці зберегли деякі відмінності в мові, одязі, культурі та побуті й уже цим привертають увагу.

В області розвинені різні види художніх народних промислів. Під руками різьбярів, гончарів, мосяжників, ткачів народжуються мистецькі вироби, що розходяться по світу. Визнаним центром гуцульського мистецтва є Косів, де працює мистецький ярмарок.

Івано-Франківщина має велику культурно-історичну спадщину. Такі давні і цінні пам'ятки як церква Пантелеймона під Галичем (XII ст.), Манявський скит (XVII ст.), дерев'яні гуцульські і бойківські храми відомі за межами країни, у т.ч. дві церкви-пам'ятки ЮНЕСКО у Рогатині та Нижньому Вербіжі.

Проаналізувавши регіональні видання, стверджуємо, що вони активно висвітлюють традиції, звичаї, культурні надбання Івано-Франківщини.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що висвітлення інформації про культуру, звичаї, обряди є важливим аспектом збереження культурної спадщини, зміцнення національної ідентичності та соціальної згуртованості, а також сприяє розвитку освіти та туризму.

Список використаних джерел

1. Роль інтернет-журналістики в сучасному медіа-просторі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mij-kraj.com.ua/publitsistika-i-zhurnalistika/rol-internet-zhurnalistyky-v-suchasnomu-media-prostori>
2. Грачев Г. Манипулирование личностью: организация, способы и технологии информационно-психологического воздействия. М. : Алгоритм, 2002. 228 с.
3. «Інтернет-ЗМІ – складова частина сучасного медіаринку» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://referat-ok.com.ua/reklama/internet-zmi-skladova-chastina-suchasnogo-mediarynku>
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В.Ф.Іванов, О. В. Волошенюк; за науковою редакцією В. В. Різуна. –Київ: Центр Вільної Преси, 2013. 352 с.

ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ В СУЧАСНОМУ МЕДІЙНОМУ ТЕКСТІ

Марія Гуляй,

студентка I курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – викладач I категорії **Бажалюк
Наталія Богданівна.**

Актуальність дослідження. В умовах сьогодення військова термінологіка стрімко розвивається, суттєво збагачується й постійно оновлюється. Воєнні події широко висвітлюють у ЗМІ, активність російсько-української війни гостра не лише на полі бою, але й в інформаційному полі. Щодня створюють безліч новин. Термінологією військової сфери послуговуються не лише фахівці, але й журналісти, політики, дипломати, громадські діячі та ін.

Військові терміни трапляються у публікаціях різних медіа: «Дзеркало тижня», «День», «Газета по-українськи», «Високий Замок», «Рівне вечірнє», «Українська правда», «Урядовий кур'єр» та інших.

Мета роботи – на матеріалі української преси початку ХХІ ст. з'ясувати особливості функціонування військової лексики.

Виклад основного матеріалу. Військова терміносистема є великою за обсягом і багатоаспектною за змістом. Термінолексеми бліцкриг, напад, капітуляція, мобілізація, вербування, демобілізація, повітряна тривога, відбій повітряної тривоги, перемога та ін., ужиті в мові масмедіа в переносному значенні, характеризують боротьбу дипломатичну, між політичними супротивниками, провладною верхівкою та опозицією тощо: мовний бліцкриг, ракетний бліцкриг, передвиборчий напад, гібридна перемога, кулуарна демобілізація, ідейна мобілізація, мобілізація на вибір чинного президента, владна командна капітуляція, таємне фракційне вербування, дипломатична повітряна тривога та ін. Розмаїття

термінної лексики, вжитої в переносному значенні, пов'язане з виразною експресією: назви зброї, боєприпасів, військової техніки, місце їхнього зберігання та наслідки їхніх дій. Мова напрочуд чутлива до суспільно-політичних змін.

З початком повномасштабної фази російсько-української війни до широкого мовного вжитку українців увійшли нові поняття, актуалізувалися терміноодиниці: байрактар (сучасний ударний оперативнотактичний безпілотною, створений у Туреччині), бомба (авіаційна, вакуумна, касетна, фосфорна), бомбардувальник, бронетранспортер (БТР), винищувач, гаубиця, джавелін (переносний протитанковий ракетний комплекс (ПТРК) та багато-багато ін. Військова термінолексика як яскравий риторичний засіб оновлення, осучаснення мови масмедіа з високим рівнем інформативності передає нетрадиційне бачення подій та явищ, збагачує публіцистичний текст новими емоційними та смисловими відтінками. Термінолексеми арсенал, артилерія, багнет, бомба, бомбосховище, броньовик, граната, зброя, кастет, куля, меч, міна, порохівниця, ракетний комплекс, снаряд, стріла, томагавк, штик, щит та ін. дають імпульс до появи значної кількості переносних уживань з емоційно-експресивною конотацією, зокрема: бомба (агітаційна, інформаційна, передвиборча, пропагандистська, компроматна), міна. Часто вживаними в газетному тексті суспільно-політичного спрямування є термінні одиниці амуніція, бронежилет, броня, камуфляж, маскувальна сітка, панцир, шинель, шолом та ін. У газетному тексті такі мовні одиниці набувають переносної семантики: депутатська броня, журналістська амуніція, офшорний панцир, владні маскувальні сітки, старі партійні шинелі, мова – бронежилет і шолом нації, камуфляж реваншистських зазіхань Угорщини, напр.: Мова – бронежилет нації. Нашому поколінню випало складне і відповідальне завдання – відродження української мови, державності, нації. Семантичних видозмін зазнає термінолексика на позначення військових спеціальностей, звань: боєць, ветеран, головнокомандувач, диверсант, доброволець, зв'язковий, комісар, миротворець,

новобранець, партизан, піхота, полководець, розвідник, снайпер, солдат, шпигун та ін.

Висновки. Військова термінолексика зумовлює оновлення, осучаснення публіцистичного тексту. Переважно семантичні процеси в термінолексичі в сучасному газетному тексті зумовлені здебільшого завдяки її переносним вживанням.

Список використаних джерел

1. Клименко, Н.Ф., Карпіловська, Є.А. & Кислюк Л.П. (2008). Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
2. Литовченко, І. (2016). Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд). Кривий Ріг: Вид. Р.А. Козлов.
3. Навальна, М. (2011). Динаміка лексикону української періодици ХХІ ст. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
4. Русанівський, В.М. (Ред.) (1983). Історія української мови. Лексика і фразеологія. Київ: Наукова думка.
5. Сербенська, О. (2001). Інновації у мові сучасних українських мас-медіа. 125 років Наукового товариства імені Шевченка, 158–177.

БЛОГИ ЯК СУЧАСНИЙ РІЗНОВИД ПУБЛІЦИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Христина Івасів,

студентка I курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – кандидат філологічних наук,
викладач вищої категорії **Гавадзин Оксана
Ярославівна.**

Актуальність дослідження. У сучасному цифровому світі блоги стали одним із найвпливовіших засобів комунікації. Вони охоплюють різні сфери – від політики та економіки до особистого життя та розваг. Блогерська діяльність є важливим різновидом публіцистики, оскільки блогери не лише інформують аудиторію, а й формують суспільну думку.

Мета роботи – дослідити феномен блогерства як різновиду публіцистики, визначити його роль у сучасному інформаційному просторі, а також проаналізувати вплив українських блогерів на суспільство.

Виклад основного матеріалу. Поняття блогу та його види:

Блог – це вебресурс або сторінка в соціальних мережах, де автор (блогер) публікує контент у вигляді текстів, відео, фото чи подкастів. Блоги бувають різних типів:

- Особисті блоги – ведуться для самовираження автора.
- Новинні блоги – спрямовані на висвітлення актуальних подій.
- Аналітичні блоги – містять глибокий аналіз суспільних, економічних чи політичних явищ.
- Відеоблоги – контент подається у відеоформаті (найпопулярніший формат в YouTube та TikTok).

Перші блоги – електронні щоденники спеціалістів із вебсайтів, ніхто навіть не передбачав, що вони виростуть до нових медіа. Поява 1999 р. вебсервісів для ведення блогів створила умови ведення особистого блогу звичайним користувачем Інтернету. Цей інформаційний феномен у грудні 2001 р. отримав назву «блогосфера».

Сьогодні ми можемо спостерігати, як блогери виконують роль журналістів, піднімаючи важливі теми та формуючи інформаційний порядок. Серед таких авторів особливо виділяються Тетяна Даниленко, Раміна Есхакзай і Маша Єфросиніна, блоги яких стали не просто розважальним контентом, а повноцінними публіцистичними майданчиками.

- Тетяна Даниленко – українська журналістка та телеведуча, яка активно висвітлює суспільно-політичні події. Вона відома гострими інтерв'ю, аналітичними матеріалами та критичним підходом до влади. Її діяльність спрямована на донесення правди, розкриття важливих суспільних проблем і формування свідомого громадянського суспільства.

- Раміна Есхакзай – відома журналістка та блогерка, яка створює інтерв'ю з відомими особистостями на актуальні теми. Її блог є яскравим прикладом нової публіцистики, що поєднує глибокий аналіз, ексклюзивний контент та неупереджене висвітлення подій.

- Маша Єфросиніна – ведуча, блогерка та громадська діячка, яка використовує свій блог як платформу для обговорення соціально значущих тем: насильство, психологічне здоров'я, благодійність. Її діяльність демонструє, як блог може виконувати просвітницьку та соціально орієнтовану функцію.

Висновки. Сучасна блогосфера стала потужним інструментом публіцистичної діяльності, що дозволяє доносити суспільно важливі теми до широкої аудиторії. Блогери не лише висвітлюють актуальні події, а й формують суспільну думку, порушують складні питання та впливають на інформаційний простір. Завдяки доступності та інтерактивності блогів, аудиторія отримує

можливість оперативно реагувати на подану інформацію, що робить цей вид публіцистики одним із найдинамічніших у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Андрійчук О. Блогосфера як феномен сучасної масової комунікації. *Науковий вісник*. 2021. №3. С. 45-52.
2. Бондаренко І. Вплив блогерів на формування громадської думки в Україні. *Соціальні комунікації* 2022. №5. С. 28-34.
3. Офіційний сайт Раміни Есхакзай. URL: <https://www.instagram.com/raminalalala>
4. Офіційний YouTube-канал Маші Єфросиніної. URL: <https://www.youtube.com/c/MashaEfrosinina>
5. Дослідження Інституту масової інформації про роль блогерів у сучасному медіапросторі. URL: <https://imi.org.ua/>

СПОСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ БРЕНД-КОМУНІКАЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ МОВНОЇ ГРИ

Юрій Скрипник,

студент I курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник – кандидат філологічних наук,
викладач вищої категорії **Гавадзин Оксана**

Ярославівна.

Актуальність дослідження. Сучасні бренд-комунікації передбачають встановлення стійкого контакту зі споживачами з метою обміну ідеями, цінностями і маркетинговою інформацією, яка формує платформу і позиціонування бренду, за допомогою вербальних і невербальних символів. Ефективна бренд-комунікація допомагає створити позитивний імідж, підвищити впізнаваність, залучити та утримати клієнтів, а також досягти конкурентних переваг.

Метою роботи є дослідження мовної гри як елементу формування бренд-комунікацій.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом зростає значення і роль бренд-комунікацій як одного з найбільш популярних напрямків комунікації комерційних компаній. У свою чергу перспективним напрямком для створення бренду і формування лояльних споживачів є соціальні мережі. Бренд-комунікації – це процес створення та керування спілкуванням між брендом і його аудиторією. Він включає в себе різні форми і канали комунікації, такі як реклама, PR, соціальні медіа, заходи, контент-маркетинг і прямий маркетинг, щоб побудувати й підтримувати позитивне сприйняття бренду, зміцнити його репутацію і сприяти розвитку відносин з цільовою аудиторією. Головна мета бренд-комунікацій – створити єдине, узгоджене повідомлення, яке відображає цінності, ідентичність і

обіцянки бренду, роблячи його впізнаваним і кращим для споживачів. Ефективні бренд-комунікації допомагають бренду виділитися на ринку, залучити й утримати клієнтів, підвищити лояльність і збільшити бізнес-показники. Ефективні бренд-комунікації відіграють ключову роль у розвитку та зміцненні бренду, забезпечуючи його впізнаваність, лояльність аудиторії, стимуляцію продажів, створення спільноти, конкурентні переваги, позитивний імідж, інвестиційну привабливість, мотивацію працівників, поліпшення взаємодії з клієнтами та довгостроковий розвиток. Послідовне використання фірмового стилю, слоганів і ключових повідомлень через різні канали, як-от: реклама, PR і SMM, збільшує охоплення аудиторії. Це, своєю чергою, формує емоційний зв'язок, довіру та лояльність до бренду, завдяки розумінню його цінностей і потреб аудиторії

Отже, у створенні унікального тексту бренду, послуговуючись засобами мовної гри, проявляють себе такі мовні елементи.

Аналіз мовної гри в сучасних рекламних текстах дозволяє констатувати, що найчастіше використовуються метафори («*Fairy*» – *чарівна перемога над жирним посудом*»), порівняння («*L'or. Кава – бездоганна як золото*»), гіперболи («*Rexona. Ніколи не зрадить!*»), персоніфікації («*Бесіда*» *створений дарувати тепло*»), лексичні повтори («*Von aqua. Чиста вода. Чисте завтра*») тощо.

Найчастіше у рекламних текстах вживається метафора: «*світ паркету*» (метафора «світ» вказує на велику кількість рекламованого товару); «*Осіннє падіння цін!*» (словосполучення «падіння цін» вживається в переносному значенні для того, щоб образно наголосити на стрімкому зниженні цін восени); «*Greenfield. Не міняє світ. Міняє настрій*». (Вираз «не міняє світ» вжито в метафоричному значенні, а в другому реченні – в прямому значенні). «*Sprite. Не дай собі засохнути!*» (У рекламі напою дієслово *засохнути* вжите в переносному значенні, адже пряме значення його стосується рослини. Такий прийом надає фразі ігрового сенсу).

Часто у текстах спостерігаємо персоніфікацію: «*Pampers знає, чого малюк*

бажає»(спостерігаємо надання підгузнику людських властивостей). У фразі *«Чай «Бесіда» створений дарувати тепло»* пряме значення дієслова *дарувати* стосується людини, яка може дарувати подарунок. В дію вступили і метафоричне перенесення, і персоніфікація. *«WOG. Заправляє знижками»*. Такий рекламний текст, хоч і є лаконічним, але містить весь потрібний об'єм інформації. У цьому випадку в пам'яті споживачів закарбовується іншомовне персоніфіковане слово WOG.

Характерне вживання іншомовних вставок: *«Bon aqua. Чиста вода. Чисте завтра»*. (Реклама мінеральної води). *«Audi» – відображення досконалості*. (Реклама машини). *«Garnier» – турбуйся про себе!* (Реклама шампуню). *«Tuus Dior – заворожуючий об'єм»*. (Реклама косметики).

Прагнучи підкреслити особливості рекламованого товару чи послуги, їхню винятковість, застосовують гіперболу: *«Bounty. Райська насолода»*; *«Venus. Відчууй себе богинею!»*; *«Колдрекс. Сильніший від вашої застуди»* тощо.

Часто вживаються okazіоналізми, наприклад, в рекламі *«Не гальмуй! Снікерсуй!»* okazіоналізмом виступає дієслово *снікерсуй*, у рекламі *«Jacobsmilitano – найкав'ярніша кава вдома»* новотвором є прикметник *найкав'ярніша*.

Нерідко ефект мовної гри досягається завдяки використанню прийомів порівняння. *«L'or. Кава – бездоганна, як золото»*; *«Фірма «Тур». Лаки. Фарби. Ціни нижчі, ніж у виробника!»* порівнюються кава з золотом, ціни відповідної фірми з цінами виробника рекламованої продукції, а прикметник *нижчий* – це слово, котре підкреслює особливу привабливість пропозиції.

Часто для створення ефективного рекламного тексту використовують лексичний повтор. В його основі лежить повторення слів, словосполучень, і навіть цілих речень. В рекламі лексичний повтор використовується з метою вплинути на адресата, звернути увагу на його потреби, зблизити клієнта з товаром. Повторення сприяє запам'ятовуванню не лише усієї реклами, її об'єктів,

а й повторювальних компонентів: *«Не просто чисто – бездоганно чисто»*. (Реклама прального порошка Ariel). *«Майський чай» – улюблений чай!»*. (Реклама чаю). *«Чиста вода. Чисте завтра»*. (Реклама мінеральної води «Воп aqua»). *«Крем «Віши» – здоров'я вашої шкіри, здоров'я для життя»*. (Реклама крему). Такий мовний прийом свідчить про унікальність рекламних текстів, які є доволі виграшними, адже їхнє лексичне наповнення динамічне, ритмічне та довго зберігається в пам'яті.

Ефект мовної гри створюється і за допомогою римування, наприклад: *«Центр взуття: плати менше, купи більше»*. (Реклама магазину взуття); *«Мезим» – шлунку добре з ним!»*. (Реклама ліків), *«Риб'ячий жир «Тева». Природний скарб з морських глибин для здоров'я серця і судин»*. (Реклама ліків) тощо.

Дослідження показало, що всі прийоми мовної гри пов'язані з економією слів, лаконізмом, допомагають досягти словесної гостроти.

У рекламних текстах, які містять мовну гру, спостерігаємо фігурування певних ключових слів. Найчастіше зустрічаються номінації «світ», «посмішка», «любов», «насолада» та похідні від них. Звернімо увагу на прояви цієї особливості мовної гри на прикладах: «світ» (*«Світ паркету»*, *«Greenfield. Не міняє світ. Міняє настрій»*, *«Ноутбук HP Pavilion dv 2740 – відкрий для себе дивовижний світ технологій»*).

Вище перелічені приклади мовної гри підтверджують оригінальність рекламних текстів.

Висновки. Таким чином, в результаті дослідження нам вдалося вирішити поставлені завдання. Мовна гра, що реалізується в бренд-комінікаціях, є важливим явищем, так як завдяки її прийомам і функціям здійснюється максимальний вплив на споживача.

Список використаних джерел

1. Іртлач М. О. Проблеми формування стратегії розвитку портфелів брендів підприємства. *Маркетинг і реклама*. 2015. № 11-12. С. 46-52.

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ІНШОМОВНИХ СЛІВ У СУЧАСНОМУ РЕГІОНАЛЬНОМУ МЕДІАТЕКСТІ

Тетяна Лось,

студентка I курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник - кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії **Гавадзин Оксана Ярославівна.**

Актуальність дослідження. Зумовлена кількома важливими факторами, які визначають сучасний етап розвитку мовного середовища. Перш за все, в умовах глобалізації та інформаційних технологій постерігається інтенсивне проникнення іншомовної лексики в повсякденне спілкування та медіапростір, що не оминає й регіональні медіа. Зростання впливу західної культури, розвиток інтернет-ресурсів та соціальних мереж створюють нові мовні тренди, на яких активно використовуються запозичення з англійської, французької, німецької та інших мов. Особливо важливим є дослідження специфіки іншомовних слів у медіапросторі, оскільки медіатексти не лише відображають мовні процеси, але й активно формують мовну культуру та світогляд суспільства.

Вивчення того, як саме адаптуються та функціонують ці лексичні одиниці в контексті регіональних медіа, допомагає зрозуміти їхню роль у збагаченні української мови, а також виявити можливі ризики, пов'язані з неприродним домінуванням іншомовної лексики в певних сферах. Таким чином, ця проблема є надзвичайно актуальною для сучасної лінгвістики, адже вона дозволяє визначити не лише функції іншомовних запозичень у медіа, а й шляхи їх адаптації та інтеграції в українську мовну систему.

Мета роботи – аналіз і вивчення ролі іншомовних запозичень у регіональних медіа, визначення причин їхнього активного використання, функцій, які вони виконують, а також рівня адаптації до системи української мови.

Виклад основного матеріалу. У сучасному медіапросторі іншомовні слова відіграють важливу роль, зокрема в регіональних медіатекстах, де їхнє використання стало повсякденним явищем.

Глобалізація, розвиток технологій та активне поширення соціальних мереж стали основними факторами, які сприяють проникненню іншомовних лексичних одиниць у мовне середовище. Таке явище можна спостерігати не лише в мегаполісах, але й в регіональних засобах масової інформації, де вони активно використовуються як для передачі нових понять і термінів, так і для створення певного стилістичного ефекту. Іншомовні слова у регіональних медіа виконують кілька основних функцій:

1. Інформаційна функція: іншомовні лексичні одиниці використовуються для позначення нових понять, термінів, які не мають точних відповідників в українській мові. Це стосується таких термінів, як фрілансер, стартап, лайвстрім, інфлюенсер, що стали частиною лексики навіть в регіональних медіа. Їхнє використання допомагає зберегти точність і актуальність інформації.

2. Стилiстична функція: іншомовні слова використовуються для надання медіатексту сучасного вигляду, для створення образу “сучасності”, особливо в текстах, орієнтованих на молодіжну аудиторію. Слова типу “селфі”, “хайп”, “бренд” стають своєрідним маркером трендів і культурних змін, що залучають читачів, орієнтуючись на глобальні культурні процеси.

3. Культурна функція: запозичення іншомовної лексики можуть бути результатом впливу західної культури, що відображається в медіа, де з’являються нові культурні коди, що відображають глобальні тенденції. Це сприяє формуванню глобального інформаційного простору, в якому регіональні медіа стають частиною загальносвітових комунікаційних процесів.

4. Адаптація і інтеграція: важливим аспектом є те, як іншомовні слова адаптуються до української мовної системи. Вони часто зазнають фонетичних, морфологічних та синтаксичних змін, що дозволяє їм бути більш інтегрованими в мовне середовище. Проте не всі слова однаково добре адаптовані, і деякі з них можуть викликати труднощі в сприйнятті або навіть сприяти занепаду мовної автентичності.

5. Проблеми та виклики: однією з основних проблем є те, що зростає кількість іншомовних запозичень може призводити до втрати лексичних і граматичних особливостей рідної мови.

Особливо це стосується слів, які не мають необхідної адаптації та використовуються в медіа без перекладу або з надмірною частотою.

Висновки.

1. Активне використання іншомовних слів у регіональних медіатекстах є відображенням глобальних процесів, таких як глобалізація, розвиток технологій та культурний обмін. Вони стали важливим інструментом для передавання нових понять, ідеї та трендів у мовному просторі, особливо в умовах інформаційного потоку та широкого використання соціальних мереж.

2. Іншомовні слова виконують численні функції у медіатекстах, серед яких інформаційна, стилістична та культурна. Вони не лише збагачують мовний ландшафт, але й сприяють створенню актуального образу тексту, орієнтуючись на потреби сучасної аудиторії.

3. Адаптація іншомовних слів до української мовної системи є важливим етапом інтеграції запозичень. Однак цей процес не завжди є безпроблемним, оскільки деякі слова можуть не повністю відповідати граматичним і фонетичним нормам української мови. Неадекватна адаптація може призвести до порушення мовної автентичності та порушення традиційних мовних норм.

Список використаних джерел

1. Гавриш, І. М. (2015). Запозичення в українській мові: проблеми і тенденції. Київ: Наукова думка.
2. Іванченко, О. В. (2017). Іншомовні лексичні одиниці в сучасному українському медіапросторі. Київ: Видавництво Літера.
3. Соловйова, Н. А. (2018). Мовні тенденції в медіа та їх вплив на сучасну українську мову. Харків: ХНУ
4. Шевченко, М. М. (2016). Регіональні медіатексти як відображення мовної динаміки: на прикладі країнських медіа. Львів: Видавництво університету.
5. Лемешко, Л. І. (2019). Мова сучасних масмедіа: вплив іншомовних запозичень на українську мову. Харків: Фоліо.
6. Коцур, В. М. (2020). Глобалізація та її вплив на мову: іноземні запозичення в українських медіа. Одеса:

МОВНІ ПОМИЛКИ У МЕДІА

Софія Паранюк,

студентка I курсу спеціальності «Журналістика».

Науковий керівник - кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії **Гавадзин Оксана Ярославівна.**

Актуальність дослідження. Помилки в інформаційному просторі – непоодинокі явище. Вони трапляються різні: від незначних (пропущена літера, розділовий знак, неякісне технічне оформлення повідомлення – те, що часто не спотворює зміст, залишається поза увагою споживача інформації) до суттєвих (навіть пропущена літера в слові може стати підґрунтям для виникнення маніпуляцій і поширення дезінформації).

Мета роботи – охарактеризувати типи мовних помилок, які трапляються у медіа.

Виклад основного матеріалу. Великою проблемою у практиці сучасних інтернет-ЗМІ та інтернет-видань є наявність у їхніх статтях **лексичних помилок**, серед яких найчастіше трапляються плеоназми, росіянізми, сплутування значеннєвих відмінностей слів і т. ін.

У результаті лінгвістичного обстеження інтернет-видань виявлено випадки вживання зайвих, надлишкових слів, які є семантично порожніми, – так званих плеоназмів. Часто серед досліджуваного матеріалу трапляються конструкції, у яких поєднуються власне українські слова та лексеми іншомовного походження. Наприклад, у фразі *У Генштабі назвали головний пріоритет ЗСУ* [<https://ua.korrespondent.net/ukraine/4175200-u-henshtabi-nazvaly-holovnyi-priorytet-zsu>] структурно-семантична модель містить власне український прикметник, який є надлишковим, та іменник іншомовного походження

(головний пріоритет). В іншому прикладі 30 жовтня працівниками служби у справах дітей, районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, управління соціального захисту населення, з метою запобігання випадкам загрози життю та здоров'ю дітей у осінньо-зимовий період, проведено **рейд-перевірку** умов проживання дітей у 4-х сім'ях, які потрапили у складні життєві обставини **та** проживають на території Литовезької **та** Бужанківської сільських рад [<http://ivaadm.gov.ua/novyny/item/1525-reyd-perevirka-umov-prozhyvannya-ditey>] лексема іншомовного походження *рейд* поєднана з власне українським іменником *перевірка* (*рейд-перевірка*), що є недоречним. У даному прикладі фіксуємо і тавтологію сполучника **та**, який потрібно замінити.

У досліджуваних матеріалах трапляються кальки з російської мови. Спостерігаємо порушенням лексичної норми у публікації *У повідомленні підкреслюється, що перша задача - забезпечити наявність спеціалістів для підготовки обладнання та мереж до запуску* [<https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2819923-opalenna-u-novomu-rozdoli-na-lvivsini-dosi-nemae-situacia-kriticna.html>] є неправильне вживання слова *задача* замість *завдання*.

Як бачимо, лексичні помилки найчастіше трапляються через незнання семантики окремих слів; нерозрізнення значеннєвих відтінків лексем, порушення закономірностей лексичної сполучуваності і т. ін.

У ході дослідження виявлено і орфографічні помилки, що являють собою неправильні варіанти написання/набору слів. Серед порушень орфографічних правил чи норм виділяємо буквені та небуквені (апостроф, дефіс, контакт, пропуск, рисочка). У досліджуваних нами інтернет-текстах трапляється порушення правил милозвучності української мови. Наприклад, у фразі **В** ході перевірки батькам роз'яснено їхні права та обов'язки щодо виховання дітей, забезпечення належних умов для їхнього проживання, навчання, фізичного **та** морального розвитку та попереджено про адміністративну, кримінальну відповідальність за неналежне виконання батьківських обов'язків, складено

відповідні *акти* [<http://ivaadm.gov.ua/novyny/item/1525-reyd-perevirka-umov-prozhyvannya-ditey>] порушено чергування **у з в**. У цьому реченні також повторюється двічі сполучник **та**, що негативно позначається на граматичному оформленні. Його можна замінити на сполучник **і**, що вагомо покращить ситуацію. В іншому випадку **В школі провели евакуацію учнів та персоналу школи, після чого провітрили приміщення** [https://24tv.ua/education/v_shkoli_na_dnipropetrovshhini_otruyilis_uchni_ta_vchitel_detali_n1243744] теж замість прийменника **у** фіксуємо помилкове вживання на початку речення перед приголосним прийменника **в**.

Серед досліджуваного матеріалу виявляємо і **морфологічні помилки**. Вони не відповідають формальному вираженню хоча б однієї з граматичних категорій роду, числа, відмінка, ступеня порівняння, особи, часу, способу, стану, виду. Залежно від частиномовної приналежності можна виділити морфологічні помилки у межах іменників, прикметників, займенників, числівників, прислівників, дієслів. Наприклад, у заголовку *У Барселоні відбулися похорони Монсеррат Кабальє* [<https://ua.interfax.com.ua/news/general/536626.html>] іменник *похорони* вжито в множині, а нормативним є використання однини. У публікації *Гра в Оржеві, на відміну від матчу у Малинську, склалася для господарів більш вдаліше* [<http://ogo.ua/articles/view/2016-06-14/76930.html>] помилково утворено ступінь порівняння прислівника, використовуючи форму *більш вдаліше* замість *більш вдало*.

У результаті аналізу нами виявлені **синтаксичні помилки**, які засвідчують ненормативне вживання прийменників у сфері синтаксичних одиниць-конструкцій. Наприклад, у реченні *США відправляють додатковий військовий контингент на Близький Схід* [[https://www.dw.com/uk/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE/](https://www.dw.com/uk/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%/)] фіксуємо порушення синтаксичної норми, оскільки семантика іменникової конструкції *Близький Схід* вимагає прийменника **до**, який вказує на спрямованість руху до пункту з відтінком досягнення цього пункту, але без проникнення в його

межі. Тому конструкція «*на + знахідний відмінок*», що виражає семантику спрямування дії на поверхню предмету роботи, є контекстно ненормативною.

Варто зазначити, що у ході аналізу ми зауважили комбінацію помилок різного типу. Вони виявляли порушення не однієї, а різних мовних норм. Такі **синкретичні помилки** можуть бути лексико-морфологічними, лексико-синтаксичними, лексико-орфографічними, лексико-словотвірними, морфолого-синтаксичними.

Висновки. Таким чином, досліджуючи мову інтернет-видань, ми виявили різні типи помилок, а саме: лексичні, морфологічні, орфографічні, синтаксичні, синкретичні. У проаналізованому матеріалі найчисельнішими виявилися лексичні помилки. Наведені приклади помилок у інтернет-виданнях свідчать передусім про недотримання мовних норм, неухважність журналістів, редакторів, коректорів. Проте цю ситуацію можна і треба виправляти. Щоб уникнути помилок, надалі працівникам ЗМІ потрібно здійснювати ґрунтовну внутрішньотекстову перевірку журналістських матеріалів, адже ЗМІ як потужний засіб впливу на свідомість людей та формування громадської думки мають бути одними з мовних авторитетів і слугувати взірцем для своїх реципієнтів у культурі мовлення.

Список використаних джерел

1. Вольська А. В., Дзира І. Я. Типологія мовних помилок в українському сегменті соціальних мереж (на прикладі Телеграма). Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості : матеріали ІІ Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (18 листопада 2021 року, м. Київ). Т. 1. Київ : КНУТД, 2021. С. 38–42.
2. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / Т. Г. Бондаренко / Київ. над. ун-т ім. Т. Шевченка. - К., 2003. - 18 с.
3. Капелюшний А. О. Стилїстика й редагування : практ. слов.-довід. журналіста / А. О. Капелюшний. - Львів : ПАІС, 2002. - 576 с.
4. . Мірошніченко І. Порушення мовних норм як засіб стиснення структури та змісту медіатексту. Південний архів. Зб. наук. праць. С. 212–215.
5. Грищенко О.В., Плеханова Т.М., Глеб О.В. Мовний аналіз сучасних медіатекстів та їх роль у формуванні громадської думки. *Закарпатські філологічні студії*. Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 31. С. 157–162.

**СЕКЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ США У РОБОТІ З
ФОРМУВАННЯ
ХАРАКТЕРУ ДИТИНИ, ВИХОВАННІ ЛІДЕРІВ ТА РОЗВ'ЯЗАННІ
КОНФЛІКТІВ У ШКІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

**Проблема: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД У
ФОРМУВАННІ ХАРАКТЕРУ ДІТЕЙ У ПЕРІОД ВІЙНИ**

КЕРІВНИК – кандидат педагогічних наук, викладач-методист, викладач вищої категорії, координаторка програми «Character International, Inc», завідувачка Творчої лабораторії з вивчення і формування характеру дитини **Стамбульська Тетяна Ігорівна**

СЕКРЕТАР – викладач, учасниця навчання за програмою «Character International» **Баранецька Зоряна Михайлівна.**

**ЛІДЕРСТВО В ОСВІТІ В ПЕРІОД ВІЙНИ: ЯК
УЧИТЕЛЬ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗЗСО ФОРМУЄ
ГРОМАДЯНСЬКІ ЦІННОСТІ У ДІТЕЙ**

Діана Сасюк,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта»,
учасниця навчання за програмою «Character International».

Науковий керівник – **Стамбульська Тетяна Ігорівна**,
кандидат педагогічних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист,
координаторка програми «Character International, Inc», завідувачка Творчої
лабораторії з вивчення і формування характеру дитини.

Актуальність дослідження. Нині, в період повномасштабної війни,
розгорнутої росією проти України, виникає нагальна необхідність вжити заходів,
спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання молодого

покоління, зокрема учнів початкової школи, адже саме в цьому віці формуються основи світогляду та національної ідентичності. Вчитель, який виступає лідером, наставником та фасилітатором для учнів, повинен надихати та спонукати їх використовувати власну рушійну силу для досягнення спільних цілей, сприяючи розвитку їхнього лідерського потенціалу та громадянської компетентності.

Мета роботи – проаналізувати досвід американських експертів з виховання характеру дитини щодо формування громадянських цінностей в дітей в період війни, визначити критерії цього процесу з урахуванням вчителя, як лідера в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу. Лідерство вчителя – це здатність «запалити», схилити учнів на певну активність і діяльність. Педагога нової формації, наділеного лідерськими якостями, особливо потребує початкова школа. Як зазначає John D. Cooke, доктор психологічних наук, викладач тренінгів і семінарів «Character International, Inc» (м. Даллас, штат Техас, США): «Бути лідером – це означає бути прикладом. Ви, вчителі, – це основний орієнтир, головні герої для своїх дітей у вашому класі. Ви дуже важливі для вихованців. Діти пам'ятатимуть вас і ваші настанови, які допоможуть стати їм на правильний шлях» [2]. Тому, щоб виховати громадянина-патріота, ми повинні їх надихати власним прикладом. Саме від нас залежить, яке ставлення закладеться у дитини до школи, чи правильно сформується розуміння добра, миру та справедливості, чи згенерується успішна й амбіційна українська нація [1, с. 149].

Завдання вчителя Нової української школи полягає в організації ефективної роботи з патріотичного виховання, що допомагає учням поглиблювати знання та здобувати соціальний досвід. В умовах війни формування громадянських цінностей набуває особливого значення. Цей процес є багатограним і включає як уроки, так і позаурочну діяльність, спрямовану на розвиток у дітей почуття гідності за свій народ та Батьківщину.

Зараз освітяни застосовують різні методи: залучення учнів до благодійних акцій, використання інтерактивних підходів, таких як квести та тематичні клуби, присвячених історії та культурі України, організація зустрічей із військовими, ветеранами та діячами культури [3]. Завдяки такій діяльності, вихованці усвідомлюють важливість єдності та взаємодопомоги. Водночас посилюється суспільна відповідальність – діти долучаються до волонтерських ініціатив, вчать ся співпереживати та підтримувати тих, хто потребує допомоги.

Критерії процесу формування громадянських цінностей з урахуванням вчителя як лідера в освітньому процесі:

- 1) особистий приклад вчителя;
- 2) інтеграція громадянської освіти в навчальний процес;
- 3) розвиток критичного мислення;
- 4) створення демократичного середовища;
- 5) співпраця з батьками та громадськістю.

Висновки. Отож, вчитель, що поєднує педагогічну майстерність з лідерськими якостями, відіграє ключову роль у вихованні нового покоління громадян, готових захищати свої цінності та працювати на благо країни. Впроваджуючи викладачами інтерактивні методи у становленні моральних цінностей, діти формують уявлення про добро і зло, а також про роль кожної особистості у підтримці суспільства та нації в цілому. Таким чином, ефективне патріотичне виховання в початковій школі є запорукою стабільності, єдності та процвітання нації.

Досвід американських експертів із виховання характеру дитини наголошує на необхідності розвитку критичного мислення, емпатії та активної громадянської позиції. У період війни ці підходи особливо актуальні, оскільки допомагають дітям зрозуміти цінність свободи, єдності та взаємодопомоги. Учитель-лідер, використовуючи цей досвід, не лише навчає, а й надихає, формуючи покоління

свідомих громадян, здатних адаптуватися до викликів часу і змінювати суспільство на краще.

Список використаних джерел

1. Лідерство і обдарованість: сучасний науковий дискурс і освітня практика : матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн конференції (Київ, 14–19 лютого 2024 року). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2024. 1014 с.
2. Онлайн-семінар «Character International, Inc» на тему «Лідерство». Спікери Джон Д. Кук та Девід Ф. Глісон. 13-14 березня 2025.
3. Освіта Тернополя. «Освіта в умовах війни» : освітянський альманах / Упор. Г. І. Литвинюк, Л. О. Гапон, Г. П. Федун. Тернопіль: «Підручники і посібники», 2023. 97 с.

ЧЕСНІСТЬ ЯК МОРАЛЬНИЙ КОМПАС У ЧАСИ ВІЙНИ: ІНТЕГРАЦІЯ АМЕРИКАНСЬКОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Литвин Соломія,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта»,
учасниця навчання за програмою «Character

International».

Науковий керівник – **Стамбульська Тетяна Ігорівна**, кандидат педагогічних наук, викладач вищої категорії, викладач-методист, координаторка програми «Character International, Inc», завідувачка Творчої лабораторії з вивчення і формування характеру дитини.

Актуальність дослідження. Чесність – це одна з головних чеснот. Вона надає цілісності життю, тому що наше внутрішнє і зовнішнє «я», як у дзеркалі, відображають одне одного. Це цілковита ясність, прозорість, як у бездоганного діаманта, який не сховати. Вона дозволяє встановити гарні стосунки, тому що викликає любов, повагу і глибоку довіру інших.

Мета роботи – розкрити особливості виховання чесності у дітей як цінності, що впливає на формування характеру.

Виклад основного матеріалу. Бути чесним означає не мати корисливих мотивів. Чесність означає говорити те, що ви думаєте, і робити те, що ви говорите. Чесність – визнати свою помилку і намагатись не повторювати її. Чесність – означає бути хорошим, а не здаватись таким [1].

Чесність – це важлива якість, особливо в умовах війни, коли ситуація може бути дуже складною і невизначеною. У такі часи чесність допомагає людям

залишатися вірними собі та своїм цінностям. Для дітей бути чесними означає не тільки говорити правду, але й діяти відповідно до своїх слів. Чесність допомагає створити безпечне середовище, де діти можуть відчувати підтримку та розуміння; дозволяє їм зрозуміти свої почуття і висловлювати їх, що є важливим для психічного здоров'я в складні часи.

Чесність особистості. Чесність – це риса особистості, що передбачає дотримання моральних принципів та правдиве висловлювання своїх думок та переживань без забарвлення їх вигідними або прийнятними для інших способами. Чесність сприяє зміцненню взаємодовіри та довіри, що є основою якісних міжособистісних відносин. Крім того, чесність відображається відчуттям внутрішньої гідності, що сприяє підвищенню самооцінки та впевненості у собі [2].

У роботі з дітьми над формуванням зазначеної риси характеру ефективними є моменти роботи над відеоматеріалами на дану тематику, створення ігрових ситуацій, аналіз різних творів Проаналізуємо кілька творів на тематику «Чесність».

Камінь чесності. "Чарівний Камінь Чесності" – казка про дружбу, відданість та важливість чесності в житті. Вона навчає нас цінувати чесність і правдивість у власних діях, а також приймати свої помилки і виправляти їх. Казка показує, що навіть якщо спочатку ми обираємо неправильний шлях, то завжди є шанс виправити свої помилки, бути кращими і допомагати іншим [3].

Казка про “Чарівний Камінь Чесності” є важливим уроком для кожного, особливо в умовах війни, де теми дружби, відданості, чесності та відповідальності набувають особливого значення. Вона показує, що навіть у складних ситуаціях, коли з’являються спокуси або можливості діяти нечесно, важливо залишатися вірними своїм принципам. Війна – це час великих випробувань, як для окремих людей, так і для нації. Актуальність цієї казки в час війни полягає в тому, що вона наголошує на важливості моральних орієнтирів у ситуаціях, коли треба приймати рішення, базуючись на честі, правді та відданості, а не на тимчасових вигодах.

Також вважаємо за потрібне проаналізувати наступний твір – **Казочку про Чесняка** [4]. Вважаємо за актуальне опрацьовувати її з дітьми у воєнний час з кількох важливих причин:

1. Чесність як основа довіри: В умовах війни важливо будувати довіру між людьми, адже це допомагає підтримувати єдність і злагоду. Чесність, як у випадку з Зайчиком-Чесняком, стає важливою політикою для побудови взаєморозуміння навіть у складні часи. В умовах конфлікту часто виникають спокуси до маніпуляцій, але тільки правда здатна зближувати людей і допомагати їм долати труднощі.

2. Сила єдності: Зайчик показує, що навіть коли здається, що ситуація вимагає обману для досягнення бажаного, правильний шлях – це відкритість і чесність. Це нагадує про те, як важливо в часи війни не втрачати людяності та моральних принципів, навіть коли доводиться стикатися з труднощами та вибором між власними інтересами та загальним благом.

3. Моральна стійкість і справедливість: Війна часто ставить людей перед моральними дилемами, і важливо пам'ятати, що правда та справедливість можуть зробити нас сильнішими навіть у найтемніші часи. Зайчик-Чесняк, що відмовляється від обману, демонструє, як важливо залишатися вірним своїм принципам, навіть якщо це важко чи небезпечно.

4. Ідея підтримки і взаємодопомоги: Чесність Зайчика привела до того, що його друзі отримали пиріжок і запрошення на чай, що символізує підтримку, яка часто є необхідною в часи війни. Взаємна підтримка і відкритість допомагають людям знаходити нові шляхи вирішення проблем і зміцнюють моральний дух.

Висновки. Чесність є однією з найважливіших моральних цінностей, яка має безпосередній вплив на стосунки між людьми та їхній внутрішній стан. В умовах війни, коли навколо панує невизначеність і страх, чесність стає основою для збереження довіри, взаєморозуміння і підтримки. Вона допомагає людям бути вірними собі, визнавати свої помилки та навчатися на них, що сприяє їхньому моральному зростанню. Для дітей, зокрема, чесність є важливою в умовах складних

ситуацій, оскільки вона формує характер, забезпечує впевненість і здатність підтримувати здорові стосунки з оточенням. Чесність не лише зміцнює особисті взаємини, але й є запорукою міцної єдності в суспільстві. Отже, чесність є не тільки етичною основою людських відносин, але й важливим моральним орієнтиром, що сприяє збереженню гідності та надії на краще майбутнє.

Список використаних джерел

1. Електронна платформа “Брахма Кумаріс” URL : <https://brahmakumaris.ua/skarbnitsya-chesnot/27-chesnist> (дата звернення: 26.03.2025)
2. Електронна платформа “Простір психологів”. URL: <https://psychology.space/psypedia-post/chesnist-osobystosti/> (дата звернення: 26.03.2025).
3. Електронна платформа “Казкова мудрість”. URL: <https://youtu.be/tUQ6V7KPINo?feature=shared> (дата звернення: 31.03.2025).
4. Книга групи ПОк-22 та Стамбульської Т.І. Чарівний ключик до сильного характеру : посібник, Івано-Франківськ, 2025 (дата звернення: 31.03.2025)

ПСИХОЛОГІНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Павлюк Златослава,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Баранецька Зоряна Михайлівна,**
викладач II категорії.

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження психологічної компетентності зумовлена сучасними вимогами до професійної діяльності педагога. Він не тільки передає знання, а й створює сприятливе психологічне середовище для розвитку кожної дитини, формує її емоційний інтелект, сприяє самовираженню та адаптації у колективі. Володіння психологічною компетентністю дозволяє вчителю ефективно комунікувати, запобігати конфліктам та уникати стресових ситуацій, що є важливими чинниками успішного навчального процесу.

Мета роботи – проаналізувати особливості психологічної компетентності як необхідної складової професійної компетентності педагога.

Виклад основного матеріалу. Психологічна компетентність розглядається в якості складової професійної компетентності педагога. Це комплекс психологічних знань і умінь, необхідних для вирішення професійних завдань у педагогічній діяльності.

Відмітимо, що єдиного підходу щодо визначення сутності поняття «психологічна компетентність» на сьогодні немає і у наукових джерелах даний термін трактується неоднозначно.

Теоретичні аспекти психологічної компетентності розкриваються у працях таких науковців як: А. Маркова, В. Бойко, Л. Орбан-Лембрик, Н. Мачинська, О. Бакаленко, О. Бондарчук, О. Дубчак, О. Кочерга та інші.

Психологічна компетентність – це здатність особистості до самопізнання, самоконтролю, ефективного спілкування та взаємодії з іншими людьми, саморозвитку та самореалізації [2].

Професійна компетентність педагога – це сукупність його особистісних якостей, загальної культури та кваліфікаційних знань, умінь, методичної майстерності, гармонійна інтеграція яких в педагогічній діяльності дає оптимальний результат [3].

Структура психологічної компетентності педагога включає кілька основних компонентів, кожен з яких відіграє важливу роль у його діяльності.

Когнітивний компонент передбачає наявність у педагога знань із загальної, вікової та педагогічної психології. Учитель має розуміти психологічні особливості дітей, закономірності їхнього розвитку, вплив соціального середовища на особистість дитини, механізми мотивації та навчальної діяльності.

Емоційно-регулятивний компонент визначає здатність учителя контролювати власні емоції, формувати позитивний психологічний клімат у класі, створювати позитивну атмосферу та підтримувати емоційний добробут учнів [3].

Комунікативний компонент відіграє важливу роль, оскільки ефективна взаємодія між учителем та учнями є ключовою умовою успішного навчання. Педагог повинен бути комунікабельним, володіти навичками активного слухання, тактовного, толерантного спілкування, а також умінням знаходити підхід до кожного учня [4].

Діагностичний компонент передбачає вміння аналізувати поведінку та емоційний стан учнів, виявляти їхні труднощі у навчанні, спілкуванні, взаємовідносинах в учнівському колективі. Володіння такими навичками дозволяє педагогу ефективно організовувати навчальну діяльність.

Рефлексивний компонент полягає у здатності педагога оцінювати власну професійну діяльність, аналізувати її сильні та слабкі сторони, виявляти проблеми та шукати шляхи вирішення. Учитель має розвивати критичне мислення, прагнути до самовдосконалення, брати участь у професійному розвитку та навчанні протягом усього життя. Цей компонент забезпечує особистісне та професійне зростання педагога [3].

Висновки. Психологічна компетентність є необхідною складовою професійної компетентності педагога, оскільки в процесі її формування педагог оволодіває навичками самопізнання, самоконтролю, ефективного спілкування, спільної діяльності та співробітництва, саморозвитку та самореалізації. Формування цієї компетентності має стати невід’ємною частиною професійної підготовки педагогів.

Список використаних джерел

1. Бакаленко О.А. Психологічна компетентність як ключова компетентність сучасного фахівця. URL: <https://surl.li/hwgxpg> (02.03.2025).
2. Банашко Л.В., Севастьянова О.М., Крищук Б.С., Тафінцева С.І., Концепція педагогічної компетентності майбутніх учителів у системі ступеневої підготовки спеціалістів початкової ланки освіти. URL: <https://surl.li/yoqhkl> (дата звернення 02.03.2025).
3. Барчі Б.В., Магерович К.В. Психологічні компетенції та компетентності сучасного вчителя. URL: <https://surl.li/vrqsgf> (дата звернення 27.03.2025).
4. Комунікативний компонент педагогічної діяльності, виховна функція : веб-сайт. URL: <https://surl.li/neduba> (дата звернення 02.03.2025).

ОСОБЛИВОСТІ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ПЕДАГОГА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Тетяна Цвік,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Баранецька Зоряна Михайлівна**, викладач II категорії.

*Програв не той хто падає,
а той хто не хоче вставати.*

Народне прислів'я

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження резильєнтності педагога в умовах сьогодення очевидна, адже теперішній вчитель стикається з великою кількістю труднощів: дистанційне навчання, емоційне вигорання, соціально-економічні кризи та, особливо, війна в країні. Ми живемо в постійній тривозі, і саме резильєнтність є необхідною властивістю кожної людини будь-якої професії, а вчителя зокрема. Лише зберігаючи внутрішню рівновагу, педагог може ефективно та продуктивно здійснювати навчально-виховний процес.

Мета роботи – проаналізувати особливості резильєнтності педагога в умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Сучасні освітні реалії вимагають від педагога не лише професійних знань, а й високого рівня психологічної стійкості. Війна та її наслідки, суспільно-політична нестабільність – це ті найсуттєвіші причини, які призводять до фізичної і психологічної травматизації та морального виснаження [3]. Саме тому резильєнтність стає ключовою навичкою, яка допомагає педагогу

зберігати психологічну стійкість, впоратися із складними життєвими подіями, відновлюватися після труднощів чи стресу та підтримувати учнів у складних умовах.

Загалом, феном резильєнтності вивчали такі науковці як: В. Ворожбіт-Горбатюк, В. Корольчук, М. Мельник, О. Циркуненко, С. Козиренко та ін.

Термін «резилієнс» (resilience) перекладається як «життєстійкість», життєздатність, «стресостійкість», «психологічна пружність», «психологічна стійкість».

Резильєнтність педагога – це здатність адаптуватися до мінливих умов роботи, справлятися з емоційними та професійними викликами, а також зберігати мотивацію, продовжувати працювати та надавати якісну освіту своїм учням.

Підвищення резильєнтності педагогів має важливе значення для забезпечення стійкості освітньої системи саме в часи війни. Сильні та мотивовані педагоги можуть краще справлятися з викликами, надавати учням необхідну підтримку та знання, необхідні для успішного життя [4].

Важливим аспектом є розвиток емоційного інтелекту, що допомагає педагогу ефективно взаємодіяти з учнями, колегами та батьками [1]. Розуміти власні емоції та емоції людей, які оточують.

Резильєнтність – це також здатність переосмислення речей, головним чином переходячи від почуття розчарування до бачення можливостей.

Оптимізм є однією з найважливіших характеристик стійких людей [3]. Якщо педагог зможе бачити світло навіть у найтемніші часи то рівень його резильєнтності помітно зросте.

Адаптивність – здатність швидко пристосовуватися до змін (особливо у військовий час).

Стійкість – здатність іти до поставлених цілей, не опускаючи рук.

Важливо пам'ятати, що розвиток резильєнтності – це постійний процес, який потребує зусиль та самодисципліни. Важливо знайти те, що дійсно допомагає

справлятися з труднощами та знаходити внутрішню гармонію [4]. Це можуть бути підтримка колег, сім'ї, друзів, розвиток професійних навичок (тренінги, вебінари, семінари, курси тощо). Головне – не боятися змін і шукати ресурси, які допоможуть залишатися сильними та стійкими.

Висновки. Резильєнтність педагога в сучасних умовах є важливим фактором, що забезпечує його здатність зберігати ментальне здоров'я. Підтримка та розвиток резильєнтності педагогів має стати одним із пріоритетних завдань освітньої сфери, особливо в умовах сьогодення.

Список використаних джерел

1. Балахтар К. С. Резильєнтність викладача ЗВО в умовах військового стану. Вісник національного авіаційного університету. Серія «Педагогіка. Психологія». 2022. №20. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/> (дата звернення: 13.03.2025).
2. Федотова Т. Резильєнтність як одна із Мета роботи компетенцій розвитку майбутнього фахівця початкових класів. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2018. Т.1, №8. С. 159-164.
3. Медянова О. Психологічна резильєнтність особистості в умовах війни / Журнал «Перспективи та інновації науки». 2023. №10 (28). С. 601-609.
4. Полілуєва І. Резильєнтність як складова забезпечення психологічного здоров'я педагогів в умовах війни. *EUROPEAN HUMANITIES STUDIES: State and Society*. 2024. №1. С. 140-151. URL: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2024.1.10> (дата звернення: 14.03.2025).

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Іванна Рибарук,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Баранецька Зоряна Михайлівна,**
викладач II категорії.

Актуальність дослідження. Професійне вигорання вчителя початкових класів є досить актуальною проблемою у сучасних умовах праці, інформаційного перенавантаження та емоційного напруження, постійним підвищенням вимог до професійної діяльності педагогів, необхідністю працювати у період нестабільності (пандемії COVID-19, воєнного стану). Тому не кожному вдається без стресу справлятися з викликами педагогічної діяльності.

Мета роботи – проаналізувати психологічні особливості професійного вигорання вчителя початкових класів.

Виклад основного матеріалу. У реаліях сьогодення, коли стрес і навантаження все частіше з'являються у нашому житті, проблема професійного вигорання стає все більш розповсюдженою, особливо для працівників у галузі освіти. Вчителі, які є ключовими фігурами у формуванні майбутнього суспільства, зазнають значного емоційного, психологічного та професійного виснаження, що може спричинити вигорання.

Поняття «вигорання» уперше вжито у 1974 році американським психіатром Х. Дж. Фрейденбергом для характеристики психічного стану здорових людей, які інтенсивно спілкуються з клієнтами, постійно знаходяться в емоційно напруженому просторі, при виконанні професійних обов'язків [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Феномен «професійного вигорання» розкривається у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме: Б. Фрабер, Г. Дженет, Й. Голд, І. Фрідман, В. Бойко, І. Ващенко, Н. Водоп'янова та ін.

Професійне вигорання – стан, що характеризується хронічною втомою і емоційною байдужістю, які спричинені роботою. Об'єднує в собі емоційну порожнечу, втрату особистості і редукцію професійних досягнень [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Основні психологічні проблеми вчителя початкових класів можна пов'язати з перенасиченням комунікативної сфери (учні, батьки, колеги, адміністрація), відповідальністю за учнів, утримання під контролем кілька компонентів навчально-виховного процесу, таких, як дисципліна в класі, процес засвоєння знань учнями, динаміку працездатності, тощо. А також, робота з дітьми в укритті під час повітряних тривог, переривання діяльності через відсутність електроенергії [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Психологічними чинниками професійного вигорання можуть бути як індивідуальні особливості вчителя (невпевненість у собі, висока тривожність, низька стресостійкість), так і організаційні чинники (високі вимоги праці, недостатня підтримка з боку колективу, керівництва, невідповідна організація робочого часу)[3].

Серед найпоширеніших симптомів професійного вигорання є емоційне виснаження, що призводить до підвищеної втоми, зниження енергії та хронічного стресу. Це часто супроводжується розвитком депресії, тривожності, що впливає на загальне самопочуття. Також вигорання призводить до когнітивних порушень, таких як зниження здатності концентруватися, проблеми із запам'ятовуванням. Фізичні наслідки вигорання супроводжуються порушеннями сну, головними болями, соматичними симптомами, що підсилюють відчуття загального погіршення стану здоров'я. Також можливий розвиток серцево-судинних захворювань, проблеми із травленням.

Вигорання має прямий вплив на продуктивність праці, що проявляється у зниженні ефективності, відсутності ініціативи, мотивації, якості виконання робочих завдань, апатії. Це може проявлятися у незадоволеності роботою або частими помилками в роботі [3].

Профілактика професійного вигорання є складним і багатокomпонентним процесом, що ґрунтується на збереженні психоемоційного благополуччя педагога. Вчителям важливо брати участь у семінарах, конференціях, курсах, онлайн-форумах, проходити психологічні консультації та тренінги щодо розвитку стресостійкості, емоційного інтелекту, вчитися встановлювати баланс між роботою та особистим життям. Забезпечення здорового сну, відпочинку, заняття улюбленою справою, збалансованого здорового харчування, фізичні вправи є запорукою синдрому професійного вигорання.

Висновки. Проблема професійного вигорання вчителів початкових класів в умовах сьогодення набуває дедалі більшого значення. Тому важливо вживати заходів своєчасної профілактики, щоб зберегти психічне здоров'я вчителя.

Список використаних джерел

1. Вільнікова О.В. Психологічні особливості професійного вигорання педагогів закладів загальної середньої освіти: дипломна робота на здобуття ступеня магістра / О.В. Вільнікова; наук. керівник В.І. Афанасенко; Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький, 2020. С. 16.
2. Колодич М.П. Психологічні умови подолання професійного вигорання вчителів початкової школи: кваліфікац. робота на здобуття освітнього ступеня магістра / М.П. Колодич; наук. керівник Г.Б. Гандзілевська; Нац. ун-т «Острозька академія». Острог, 2020. С. 8.
3. Руденок А.І., Данчук Ю.П., Ромасюкова А.В. Профілактика професійного вигорання як чинник збереження психічного здоров'я фахівців. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія. Психологія*. Том 35 (74) №5 2024. С. 58-62. URL: <https://surl.li/gahauj> (дата звернення 30.03.2025).

АСЕРТИВНА ПОВЕДІНКА ЯК МЕТОД ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТІВ СЕРЕД ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вікторія Ярецька,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Баранецька Зоряна Михайлівна**, викладач II категорії.

«Ніщо так не покаже характеру, як гарна поведінка в конфлікті, якого не можна уникнути»

Генрі Тейлор

Актуальність дослідження. У сучасному світі діти все частіше стикаються з конфліктами у спілкуванні. Молодший шкільний вік – це час, коли формується характер і навички взаємодії з однолітками. Саме тому важливо навчити дітей асертивної поведінки – уміння конструктивно відстоювати свої права, висловлювати свою думку, виявляючи повагу до інших. Це не тільки допомагає запобігти конфліктам, а й формує здорову самооцінку. Тому розвиток асертивності серед школярів є важливим кроком до гармонійних стосунків у колективі.

Мета роботи – розкриття ефективності асертивної поведінки як методу запобігання конфліктам серед дітей молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Асертивність – термін, запозичений з англійської мови, де він виступає похідним від дієслова *assert* – стверджувати, наполягати на своєму [3]. Асертивність дозволяє зробити свою поведінку гнучкою та дивергентною. Одним із головних завдань педагога в початковій школі є запобігання конфліктам, адже уникнути їх значно простіше, ніж розв’язувати.

Асертивна поведінка – спосіб дії, при якому людина активно та послідовно відстоює свої інтереси, відкрито заявляє про свої цілі й наміри, поважаючи при цьому інтереси інших сторін [1]. Це здатність особистості відстоювати свою точку зору, не порушуючи при цьому прав іншої людини. Її називають золотою серединою.

Така поведінка відображає позицію, при якій дві сторони рівні між собою. Важливу роль при цьому відіграє ефективна комунікація, зокрема вміння встановлювати контакт, активно слухати, прояснювати інформацію, налаштовуватися на співрозмовника, розуміти невербальні сигнали [1].

На відміну від агресивної поведінки в якій людина ставить свої інтереси вище потреб інших, провокуючи конфлікт, і пасивної поведінки, коли людина дозволяє іншим порушувати власні права – асертивна передбачає партнерство, збереження поваги у найскладніших ситуаціях [2].

Дослідження в галузі педагогіки та психології доводять, що діти, які навчаються асертивним навичкам, рідше потрапляють у конфліктні ситуації, а у разі їх виникнення – конструктивно їх вирішують.

Важливо формувати асертивну поведінку у дітей молодшого шкільного віку для доброзичливої, ввічливої, тактовної, не шкідливої комунікації. Дітей необхідно вчити висловлювати свої думки спокійно, впевнено, коректно стараючись пояснити свою точку зору. Це сприяє зменшенню агресії у спілкуванні та формуванню гармонійних взаємовідносин.

Ефективним методом є рольові ігри, під час яких моделюються різні ситуації взаємодії. Це дозволяє дітям засвоїти норми поведінки, знаходити компроміс та уникати ескалації конфлікту. Перегляд мультфільмів, читання казок, оповідань, притч та їх обговорення: «Як би ви поступили у даній ситуації?»; «Чи правильною була позиція героя у мультфільмі, казці, оповіданні?»; «Чи можна було б вчинити по іншому?» тощо.

Розвитку саморегуляції сприяють спеціальні тренінги, під час яких діти навчаються контролювати свої емоції та поведінку в непередбачуваних ситуаціях. Також важливо навчати дітей розмовляти один з одним, вмінно вислухати інших, ввічливо спілкуватися, говорити чесно і відверто, формувати адекватну самооцінку, що сприяє розвитку взаємоповаги та емпатії.

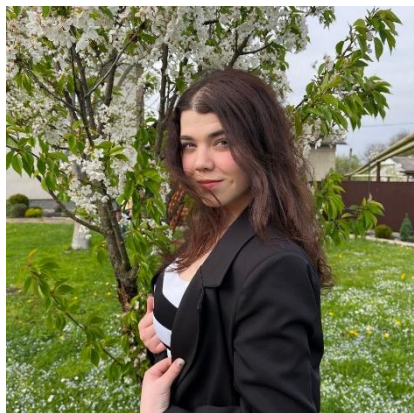
Для прикладу уявімо ситуацію: двоє дітей сперечаються через іграшку. Замість агресії чи образливих слів, вони вчаться спокійно і впевнено висловлювати свою думку та знаходити конструктивний вихід із ситуації – наприклад: «Я хочу погратися цією іграшкою, давай домовимося». Водночас діти аналізують свої емоції, вчаться слухати одне одного та знаходити компроміс.

Ключову роль у розвитку асертивної поведінки відіграють батьки, вчителі (їхній особистий приклад) та шкільне середовище загалом. Важливо створити комфортну атмосферу, що сприятиме гармонійному розвитку особистості.

Висновки. Навички асертивної поведінки є одним із основних методів запобігання конфліктів серед дітей молодшого шкільного віку, а також основою для побудови гармонійного суспільства, в якому кожен може бути почутим, вільно висловлювати свою думку, поважаючи при цьому інтереси інших.

Список використаних джерел

1. Андрєєнкова В., Войцях Т., Дацко О. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект: навч. посіб. Київ: «Ла Страда – Україна», 2016. 192 с.
2. Асертивна поведінка або як відстоювати себе та поважати інших. Блог психолога – Карітас України. *Карітас України*. URL: <https://surl.li/cnhrvy> (дата звернення: 20.03.2025).
3. Сколота Е.В. Асертивність як складник професійного профілю майбутнього психолога. URL: <https://surl.li/uqrpjom> (дата звернення 27.03.2025).

ВПЛИВ СТИЛІВ БАТЬКІВСЬКОГО ВИХОВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ХАРАКТЕРУ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Вікторія Сидорів,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Баранецька Зоряна Михайлівна,**
викладач II категорії.

Дитина вчиться всьому, що бачить у себе вдома.

Народне прислів'я

Актуальність дослідження впливу стилів батьківського виховання на формування характеру молодшого школяра є беззаперечною у розвитку особистості дитини. Стилi виховання безпосередньо впливають на формування самооцінки дитини, її ставлення до себе та інших людей, соціалізації та адаптації до суспільних умов.

Мета роботи – проаналізувати вплив стилів батьківського виховання на формування характеру молодшого школяра.

Виклад основного матеріалу. Дитину виховує все те, що її оточує. Сім'я є першим соціальним інститутом, яка закладає підґрунтя формування характеру особистості дитини. Саме в родині дитина засвоює зразки поведінки, моральні цінності, соціальний досвід. Варто відзначити, що результативність виховного впливу є неможливою без поваги, любові, розуміння, підтримки, врахування індивідуальних та вікових особливостей розвитку дитини, її інтересів та потреб тощо.

Виховання – цілеспрямований та організований процес формування особистості [3]. Стилi сімейного виховання можуть формуватися під впливом

різних чинників. Перш за все це індивідуально-психологічні особливості батьків: зокрема їхній характер і темперамент, що зумовлюють поведінку, діяльність [2].

У процесі близьких взаємин із матір'ю, батьком, братами, сестрами, дідусями, бабусями та іншими родичами у дитини з перших днів життя формується структура її особистості [1].

Розрізняють три види стилів виховання: демократичний, авторитарний та ліберальний. *Демократичний стиль батьківського виховання* – це підхід, при якому батьки поєднують вимогливість із підтримкою, встановлюють чіткі правила, враховують думку дитини, дають можливість робити власний вибір але пояснюючи при цьому можливі наслідки. Методами виховання є: поради, рекомендації, прохання, заохочення, пояснення тощо. Для дітей, вихованих у подібних родин, характерні: ініціативність, комунікабельність, цілеспрямованість, упевненість в собі, уміння самотійно приймати рішення і відповідати за свої вчинки [1].

Авторитарний стиль батьківського виховання – це підхід, при якому батьки виявляють високий рівень вимогливості, надміру контролюють дитину, вирішують все за дитину, не враховують її інтереси та бажання. Методами виховання як правило є: накази, вимоги, прохання, контроль. Результатом виховання дитини в такій сім'ї можлива низька самооцінка, невпевненість у собі, безініціативність, замкнутість.

При *ліберальному стилі виховання* батьки здебільшого обирають тактику невтручання, відсутністю активної участі у процесі виховання дитини. При такому стилі виховання як правило домінують дистанційні відносини, відчуженість, недовіра тощо.

Варто зазначити, що вибір стилю батьківського виховання у значній мірі залежить від виховання, педагогічної культури самих батьків, їх моральних цінностей та норм поведінки, усвідомлення відповідальності за своїх дітей.

Значний вплив на формування характеру дитини молодшого шкільного віку має гіпоопіка та гіперопіка. *Гіпоопіка* – стиль, який характеризується недостатньою

увагою, емоційною підтримкою та піклуванням про дитину. Діти, при такому стилі виховання часто відчують себе покинутими або непотрібними, їх взаємодія з однолітками та дорослими може викликати труднощі. *Гіперопіка* (надмірна опіка). Даний стиль виховання характеризується підвищеним піклуванням та бажанням все зробити за дитину. Надмірний контроль призводить до втрати самостійності та підвищеної тривожності дитини, страх приймати власні рішення, таким чином вона може бути не готова до щоденних життєвих викликів, що може ускладнити адаптацію в суспільстві та подальших сходинках життя.

Зазначимо, що баланс між увагою, контролем, підтримкою та розумінням є ключовим для гармонійного розвитку особистості.

Висновки. На формування характеру молодшого школяра впливає низка чинників, які необхідно брати до уваги. Вплив стилів батьківського виховання є незаперечними. Гармонійні взаємовідносини, гуманне та толерантне ставлення до дитини, врахування інтересів, потреб, особистий приклад батьків, чуйність і доброта є для дитини незамінним прикладом для наслідування і позитивним впливом на формування характеру.

Список використаних джерел

1. Берегова, Н., Федорчук, П. Вплив сімейного виховання на формування особистості дитини. *Вісник Львівського університету*. Серія психологічні науки 2020. Випуск 6. URL. <https://surl.li/rklftl> (дата звернення 27.03.2025).
2. Наука майбутнього: збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених / гол. ред. колегії В.В. Гоблик; заст. гол. ред. Т.І. Молнар. Мукачево: РВВ МДУ, 2022. Вип. 1(9). 219с.
3. Словник термінів і понять з дисциплін «Загальні основи педагогіки» та «Дидактики» для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності «Початкова освіта» / уклад. К.І.Гоцуляк. Івано-Франківськ: ЛПК, 2018. 34 с.

ВПЛИВ КОМПЛІМЕНТАРНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ НА СТАНОВЛЕННЯ ХАРАКТЕРУ ДИТИНИ

Каріна Шатрук,

студентка I курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії **Гавадзин Оксана Ярославівна.**

Актуальність дослідження. Психоемоційний розвиток дитини є складним багатограним процесом, що залежить від багатьох факторів, серед яких важливу роль відіграє позитивне спілкування. Воно найчастіше виражається компліментами, які формують у дитини позитивне ставлення до себе, сприяють зміцненню впевненості в собі, допомагають соціальній адаптації та розвитку комунікативних навичок. Водночас некоректне використання компліментарних висловлювань може призвести до завищеної самооцінки або емоційної залежності від зовнішнього схвалення.

Мета роботи – проаналізувати вплив компліментарних висловлювань на становлення характеру дитини та визначити ефективні методи їх використання в освітньому процесі та вихованні.

Виклад основного матеріалу. Наукові дослідження підтверджують, що позитивне підкріплення є важливим елементом виховання. Згідно з теорією соціального навчання Альберта Бандури, дитина переймає поведінкові моделі, отримуючи підкріплення у вигляді схвалення чи похвали. Позитивне підкріплення

допомагає закріплювати бажану поведінку та сприяє формуванню позитивного образу «Я».

Інший підхід представлений в біхевіористичній теорії, зокрема роботами Б. Ф. Скіннера, де наголошується на важливості підкріплення у формуванні поведінки. Згідно з цією концепцією, позитивне підкріплення у вигляді компліментів може підвищити ймовірність повторення бажаної поведінки.

Когнітивно-гуманістичний підхід, представлений К. Роджерсом, підкреслює значення безумовного позитивного ставлення до дитини. Визнання її досягнень через компліменти та підтримку сприяє формуванню здорової самооцінки та впевненості в собі.

Компліменти формують у дитини відчуття власної значущості. Дослідження показують, що регулярне отримання конструктивної похвали позитивно впливає на самооцінку дитини, роблячи її більш упевненою в своїх силах. Важливо, щоб компліменти були щирими та відповідали реальним досягненням дитини, щоб уникнути створення завищених очікувань або залежності від зовнішнього схвалення.

Діти, яких регулярно підтримують позитивними висловлюваннями, зазвичай більш відкриті до комунікації, легко встановлюють контакт із ровесниками та дорослими. Компліменти сприяють розвитку емпатії, оскільки дитина вчиться не лише приймати, а й висловлювати доброзичливі слова іншим.

Надмірна або неправдива похвала може мати зворотний ефект. Завищені компліменти можуть призвести до формування у дитини нереалістичних очікувань або навіть нарцисичних рис характеру. З іншого боку, якщо дитина звикає до постійного схвалення, вона може стати залежною від думки оточення і втратити внутрішню мотивацію до досягнень.

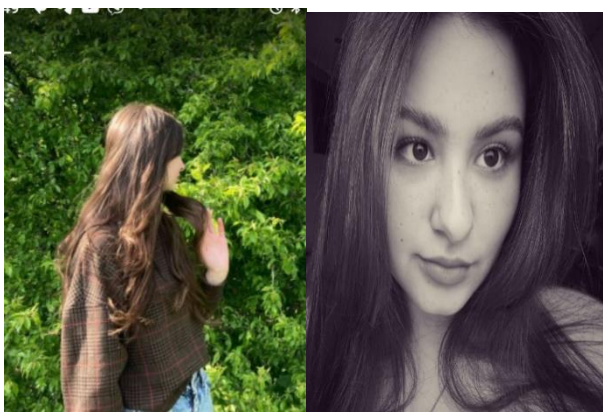
- Компліменти мають бути щирими та обґрунтованими.
- Похвала має акцентувати увагу на зусиллях дитини, а не лише на кінцевому результаті (наприклад, «Ти дуже старався!» замість «Ти найкращий!»).

- Важливо враховувати індивідуальні особливості дитини та її сприйнятливості до похвали.
- Уникати шаблонних та нещирих похвал, які можуть знецінити значення компліментів.

Висновки. Компліменти є потужним інструментом у вихованні дитини, який може позитивно впливати на її психоемоційний розвиток, самооцінку та соціальні навички. Проте їх необхідно використовувати усвідомлено, уникаючи надмірної або неправдивої похвали. Оптимальне поєднання позитивного підкріплення та конструктивної критики допоможе виховати впевнену, відповідальну та гармонійно розвинену особистість.

Список використаних джерел

1. Краснопірська Н.О. Мовні засоби вираження реакції на похвалу в українській мові. Мова і культура. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2009. Вип.11. Т. VIII (120). С. 36–43. 23.
- 2.Паланська Г. Компліментарні висловлювання як засіб мотивації п'ятикласників в умовах НУШ/ Збірник наукових праць студентства й наукової молоді. ФІЛОЛОГІЯ XXI СТОЛІТТЯ, 2022-2023, С. 60-64
3. Шкіцька І.Ю. Маніпулятивні тактики позитиву: лінгвістичний аспект: монографія / за наук. ред. проф. В.М. Бріцина. К.: Вид. дім Дмитра Бураго, 2012. 440с.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ ЛЕКСИКИ У МОВЛЕННІ ДІТЕЙ.

Богдана Пулька, Любов Чернописька,
студентки II курсу спеціальності
«Початкова освіта».

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії
Гавадзин Оксана Ярославівна.

Актуальність дослідження. Емоційна лексика є важливою складовою мовлення, оскільки вона не лише передає зміст висловлювання, а й виражає почуття, оцінки та ставлення мовця, відіграє ключову роль у спілкуванні. Недостатній рівень емоційного інтелекту може призводити до труднощів у спілкуванні, конфліктних ситуацій і психологічного дискомфорту. Саме тому питання розвитку емоційного самоконтролю, вміння розпізнавати та адекватно виражати емоції набуває особливої актуальності.

Метою роботи є аналіз функціонування емоційної лексики у процесі міжособистісної взаємодії та визначення їхньої ролі у формуванні комунікативної компетентності дитини.

Виклад основного матеріалу. Емоційна лексика – це слова, що передають почуття та настрої мовця.

У межах емоційної лексики особливе значення мають дієслова та прикметники, які здатні передати високий ступінь емоційної напруги. Наприклад, замість нейтрального «сказати» можуть використовуватися дієслова «вигукнути», «проговорити», «заволати», що підкреслюють силу почуття. Аналогічно, замість прикметника «гарний» можуть використовуватися

«чудовий», «дивовижний», «захопливий», які надають висловлюванню більшої експресивності.

Часте використання повторів можуть підкреслити силу почуття та зробити текст більш емоційним. Повторення слів або конструкцій є засобом акцентуації, що посилює виразність мовлення. Вони допомагають підкреслити значущість певних емоційних переживань. Наприклад: «Я не можу повірити! Не можу! Це неможливо!»

Залежно від емоції, яку автор намагається передати, може використовуватися різна інтонація та ритм у мовленні. Інтонація та ритм мовлення відіграють важливу роль у формуванні емоційного забарвлення висловлювання. Різкі, уривчасті речення можуть передавати хвилювання або страх, тоді як плавні, ритмічні конструкції створюють атмосферу спокою або захоплення.

Емоційна лексика поділяється на декілька основних різновидів, що залежать від семантичних властивостей та способу застосування слів. Емоційно-оцінювальна лексика – слова, що містять суб'єктивну оцінку та емоційне навантаження (наприклад, «чудовий», «жахливий»). Емоційно-модальна лексика – вирази, які відображають ставлення мовця до висловленої думки або ситуації («бажано», «слід», «неприйнятно»).

Емоції є невід'ємною частиною міжособистісної взаємодії, вони впливають на соціальну адаптацію, пізнавальні процеси та психологічне благополуччя. Усвідомлення їхньої ролі та вміння керувати емоційним станом сприяє ефективному спілкуванню та розвитку комунікативної компетентності. Позитивне спілкування сприяє гармонійному розвитку дитини, впливаючи на її фізичний, емоційний та інтелектуальний стан. Основними методами, що підсилюють цей ефект, є використання позитивних історій, рольових ігор, захоочення та гумору. Це допомагає дитині розвивати мовлення, творчі здібності, комунікативні навички та впевненість у собі.

Емоції безпосередньо визначають стиль спілкування дитини. Позитивні емоції, такі як радість, впевненість і захоплення, сприяють до взаємодії з іншими, допомагають налагоджувати довірливі відносини та підвищують мотивацію до спілкування. Дитина, яка перебуває у гарному настрої, легше йде на контакт, проявляє ініціативу та відкритість. Натомість негативні емоції – гнів, страх, розчарування – можуть ускладнювати спілкування. Вони провокують агресивну поведінку, замкненість або уникання соціальних контактів. Наприклад, якщо дитина засмучена чи роздратована, вона може реагувати на зауваження батьків або вчителів надто емоційно, а в конфліктних ситуаціях – виявляти впертість або навіть агресію.

Висновки. Емоційна лексика є потужним інструментом комунікації, який при хорошому використанні, допомагає краще взаємодіяти з людьми та впливати на їхні почуття. Емоції та комунікація відіграють ключову роль у формуванні особистості дитини та її соціальній адаптації. Важливими є як навички самоконтролю, так і здатність розпізнавати емоційні стани інших людей.

Позитивне спілкування, що ґрунтується на заохоченні, співпереживанні та відкритості, сприяє гармонійному розвитку дитини та формуванню її соціальних навичок. Завдання дорослих – навчити дітей ефективно керувати своїми почуттями та використовувати їх для конструктивного спілкування, що стане запорукою їхнього гармонійного розвитку в майбутньому. Таким чином, формування емоційного інтелекту та комунікативної компетентності є важливим завданням у вихованні особистості, здатної до ефективної взаємодії в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Освітній портал «Освіта.ua». URL: <https://osvita.ua>.
2. https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2023/1/122.pdf
3. <https://psychologist.com.ua/vazhlivist-pozitivnogo-spilkuvannya-z-ditinoyu-yak-vplivae-na-rozvitok-ta-samopochuttya/>
4. Освітня платформа «Всеосвіта». URL: <https://vseosvita.ua>.
5. Електронна бібліотека Уманського державного педагогічного університету «library.udpu.edu.ua». URL: <https://library.udpu.edu.ua>.
6. Освітньо-науковий портал «Phylogist». URL: <https://phylogist.com.ua>.

КАЗКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ХАРАКТЕРУ ДИТИНИ, ЯКА ЗРОСТАЄ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Людмила Недоходюк,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Кравченко Ірина Михайлівна,**

викладач вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність дослідження. У період війни виховання дітей набуває особливого значення, адже вони зростають у середовищі нестабільності та загроз. Важливо формувати у них психологічну стійкість, цінності добра, справедливості, відповідальності та сміливості. Одним із найефективніших засобів для цього є казка, яка допомагає дитині осмислити складні життєві ситуації через символіку, образи та сюжет.

Мета роботи – розкрити роль казки як інструменту формування характеру дитини у складних умовах воєнного часу, показати її значення у вихованні моральних та соціальних якостей молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Казка як засіб формування характеру дитини, яка зростає у період війни, є важливим елементом у виховному процесі, оскільки вона може стати потужним інструментом розвитку моральних якостей і психологічної стійкості дитини в складні часи. Казка як літературний жанр, який використовує вигадані образи та події, є не тільки способом розваги, а й методом виховання. Моральні уроки, які можна винести з казок, допомагають дітям зрозуміти важливість таких рис характеру, як відповідальність, сміливість, відвага, співчуття, турбота про інших.

Під час війни, коли діти стикаються з великими стресами і емоційними потрясіннями, казка стає джерелом сили, яка допомагає дитині не тільки пережити складні моменти, а й побудувати внутрішню стійкість. Виховання відповідальності та сміливості через казки є важливими аспектами в освітньому процесі, адже ці риси є необхідними для адаптації до кризових ситуацій.

Зокрема, відповідальність визначається як здатність приймати наслідки своїх вчинків, бути підзвітним за свої дії та вибір [1, с. 177]. Виховання відповідальності через казки, де герої усвідомлюють наслідки своїх рішень і готові брати на себе відповідальність за них, дозволяє дітям розвивати здатність до самоконтролю, прийняття важливих рішень і готовність діяти в складних ситуаціях. Наприклад, коли герой казки зіштовхується з труднощами, він має усвідомити відповідальність за свої вчинки, що може бути показовим для дітей у реальному житті.

Сміливість, в свою чергу, набуває особливого значення в умовах війни, коли діти часто стикаються зі страхом і невизначеністю. Казки, в яких герої проявляють відвагу, можуть стати для дітей прикладом того, як не боятися труднощів і сміливо долати перешкоди. Сміливість у казці – це здатність діяти в умовах ризику, долати свої страхи та проявляти відвагу навіть у найскладніших ситуаціях [3, с. 50].

У рамках програми " Character International, Inc" було проведено серію онлайн-курсів, організованих в Івано-Франківському фаховому коледжі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, за участі американських педагогів Джона Кука та Девіда Глісона. Курси дозволили нам глибше вивчити методи виховання характеру, зокрема, як розвивати у дітей відповідальність і сміливість через різні педагогічні інструменти.

Під час онлайн-курсу учасники мали можливість ознайомитися з практичними методами виховання, які можна використовувати для розвитку моральних якостей у дітей, зокрема в умовах війни. Важливу роль у цих методиках займають різноманітні техніки, що допомагають дітям краще розуміти свої емоції

та реакції на стресові ситуації, а також навчити їх приймати відповідальні рішення, навіть у складних умовах.

Висновки. Казка є потужним інструментом для формування моральних рис характеру дитини, зокрема відповідальності і сміливості, що особливо важливо в умовах війни. Методи виховання характеру, розроблені Джоном Куком і Девідом Глеасоном, надають можливість ефективно розвивати ці якості у дітей. Онлайн-курси, проведені в Івано-Франківському фаховому коледжі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, допомогли педагогам ознайомитися з практичними методами, які можна застосувати для виховання морально зрілих і відповідальних особистостей. Ці курси стали важливим кроком у вдосконаленні педагогічної практики та інтеграції сучасних методів виховання характеру в освітній процес.

Список використаних джерел

1. Бреусенко-Кузнецов О. Виховний вплив чарівної казки. Психолог. 2006. № 4. С. 14-18.
2. Васильченко А. І. Казка як засіб виховання і розвитку дитини [Електроний ресурс]. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/13409/1/Tarnavska.pdf>.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь., 1997. 376 с.

СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДИЗАЙН»

Проблема: НЕОБХІДНІСТЬ НАВЧАННЯ ВИСОКО ПРОФЕСІЙНИХ ДИЗАЙНЕРІВ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СУСПІЛЬСТВА

КЕРІВНИК – голова циклової комісії професійної та практичної підготовки (спеціальності «Дизайн»), викладач вищої категорії, кандидат мистецтвознавства, член Спілки дизайнерів України, член Національної Спілки Художників України **Стребкова Ірина Веніамінівна**.

СЕКРЕТАР – викладач I категорії, член Спілки дизайнерів України **Сорока Оксана Василівна**.

ФАНТАСТИЧНИЙ СВІТ МАРІЇ ПРИМАЧЕНКО В УКРАЇНСЬКІЙ МУЛЬТИПЛІКАЦІЇ: ВІД ПРЯМОГО ЦИТУВАННЯ ДО ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ

Анна Савчин,

студентка I курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Никорак Наталія Юріївна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Українська мультиплікація має свій унікальний стиль, що відзначається багатством художніх образів, колоритністю персонажів та глибоким зв'язком із народною культурою. Використання фольклорних мотивів в українській мультиплікації не лише підкреслює національну ідентичність кінопродукту, а й сприяє збереженню та популяризації національної культури. Традиції, втілені в анімації, отримують нове життя, стають доступними для юної аудиторії. У контексті зростаючого інтересу до української культурної спадщини та

її інтеграції в сучасний мистецький простір, творчість Марії Примаченко постає як унікальне джерело, яке живить ці процеси.

Мета роботи – на основі аналізу анімаційних проєктів проаналізувати втілення творчості Марії Примаченко у сучасному мультиплікаційному просторі та охарактеризувати провідні тенденції цього мистецького явища – від прямого цитування її стилю до новаторських інтерпретацій.

Виклад основного матеріалу. Українська анімація завжди була тісно пов'язана з фольклором, що робить її унікальною та впізнаваною у світі. Завдяки цьому українські мультфільми не лише розважають, а й зберігають національну спадщину для майбутніх поколінь та популяризують українську культуру. Застосування фольклорних мотивів в українських мультфільмах можна систематизувати за такими векторами: використання сюжетів народних казок і пісень; застосування фольклорних елементів в стилізації образів міфологічних та народних героїв; вплив народного візуального мистецтва на стилістику анімаційного фільму.

Особливе місце в сучасній українській анімації займає стилізація персонажів, натхнених народним живописом, зокрема творчістю Марії Примаченко.

Марія Примаченко (1909-1997) – яскрава представниця «наївного» мистецтва, яка виробила унікальний упізнаваний стиль, створила цілий всесвіт чудернацьких істот, звірів, птахів, квітів (понад 800 картин), цикл робіт «Людя на радість», ілюстрації до дитячих книжок – «Журавель» та «Чорногуз приймає душ» тощо.

Звернення в українському сучасному культурному просторі до творчості Марії Примаченко є різновекторним. Це – сувенірна продукція (сумки, монети, марки, ялинкові прикраси, м'які іграшки, канцтовари, значки, посуд), молодіжний одяг, мурали, дитячі майданчики, організація майстер-класів та конкурсів на кращого фантастичного звіра тощо. Вагомий внесок у популяризацію наївного мистецтва мисткині становлять українські мультиплікаційні фільми.

Перше епізодичне звернення до творчості М. Примаченко в українській анімації відбулося в дев'яностих роках ХХ ст.: усі малюки країни засинали під колискову «На добраніч, діти...», яку щовечора показували на національному телебаченні. У заставці якої були анімовані диво-тварини художниці: диво-бик, риба, кішка, два котики-муркотки. Нині наявний у відеопросторі сучасний анімаційний продукт за біографією та творчістю художниці можна систематизувати за такими блоками:

1. Короткометражні відеосюжети інформаційно-навчального змісту з метою популяризації діяльності Марії Примаченко. Вони – кліпового формату і в лаконічній доступній формі знайомлять глядача з творчістю майстрині [1; 2].

2. Анімації створені дітьми на основі реплік робіт мисткині [3; 4]

3. Мультиплікаційні фільми, які знайомлять глядачів із біографією Марії Примаченко: перший український мультсеріал, заснований на основі книжкового бестселера «Книга-мандрівка. Україна» (одна з серій присвячена мисткині) [5], та український анімаційний фільм режисера Володимира Гончарова за мотивами її живопису – «Літа мої...» [6].

4. Анімовані фільми, сюжет яких ілюстровано персонажами, створеними за мотивами творчості Марії Примаченко: мультсеріал «Дивосвіт», стилізація головних героїв якого заснована на її оригінальних художніх образах [7].

5. Мультимедійні шоу як елементи музейної експозиції, віртуальні мультимедійні відео-виставки творів художниці та відеореклама музейних проєктів: мультимедійне шоу «Примаченко. Рік дракона» у Національному музеї декоративного мистецтва України (м.Київ) [8], слайд-шоу «Люди і фантастичні звірі» в якому представлено 120 робіт художниці [9], реклама виставкового проєкту «Марія Примаченко. «Дарую Україні!»» в Національному музеї імені Андрея Шептицького (м.Львів) [10].

7. Відеоколажі оптичних ілюзій у виконанні майстра цього жанру Олега Шупляка, який використав роботи Марії Примаченко для ефектної й сучасної відеоілюзії [11].

Висновки. Отже, творчість Марії Примаченко, видатної української художниці, знайшла відображення в українській анімації, надихаючи митців на створення унікальних мультфільмів та анімаційних проєктів у стилі «наївного мистецтва». Її фантастичні звірі, яскраві кольори та глибокі народні мотиви втілені в мультфільмах сприяють збереженню національної культури та поширенню унікального українського мистецтва не тільки в Україні, а й у світі.

Список використаних джерел

1. Звірі Марії Примаченко. Історія про вічне українське мистецтво. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RIL0lD1stTQ>
2. Марія Примаченко/Animated video about Maria Prymachenko. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=-N2uh84RFdk>
3. Мультфільм «Казковий світ Марії Приймаченко». URL: https://www.youtube.com/watch?v=JnT64xq_Nps
4. Анімації за мотивами картини Марії Примаченко створювали у Кропивницькому. Телеканал Вітер. URL: https://www.youtube.com/watch?v=D3ycR5Q_Ts4
5. Остапчук про чудернацький всесвіт Марії Примаченко. 6 серія «Книга-мандрівка. Україна». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qsxN6PDeRMo>
6. Літа мої... URL: <https://www.youtube.com/watch?v=nbmolMn9nAw>
7. Мультсеріал «Дивосвіт». 1 епізод. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=UCOYy7Ff4G8>
8. Марія Примаченко: перше мультимедійне шоу. Живі картини під супровід музики ДахаБраха. Для дітей. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7gd8AJh4aDI>
9. Марія Примаченко: Віртуальна відео-виставка. Люди й Фантастичні звірі – картини: 120+Слайд-шоу. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=H5ZrClN-L-o>
10. Фантастичні звірі Марії Примаченко ожили. Відкриття Марія Примаченко. «Дарую Україні!» уже 27 липня! URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=792972628535270>
11. Чарівний світ Марії Примаченко відтворив український художник Олег Шупляк. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wq99a9fitcw>

СВІТ ДИЗАЙНУ ЖАНІ ТЕМІМЕ У МАГІЧНОМУ КІНОСВІТІ «ГАРРІ ПОТТЕРА»: ІДЕЇ, ЦИТУВАННЯ, СТИЛІЗАЦІЯ

Уляна Цепенда,

студентка I курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Никорак Наталія Юрївна,**

викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Кіносвіт «Гаррі Поттера» став не просто екранізацією популярної серії романів Джоан Ролінг, а самостійним культурним феноменом. Значну роль у його візуальній привабливості відіграли костюми, створені Жані Теміме, яка працювала над шістьма фільмами франшизи, починаючи з «Гаррі Поттер і в'язень Азкабану». Костюми, розроблені дизайнеркою, її адаптація книжкових описів до екранної реальності, унікальний підхід до стилізації, а також неймовірно ретельна увага до деталей відіграли ключову роль у створенні магічної атмосфери фільмів.

Мета роботи – на основі всебічного аналізу творчого підходу Жані Теміме до створення костюмів у серії фільмів про Гаррі Поттера розкрити основні ідеї, стилістичні рішення та джерела натхнення, які визначили візуальну естетику не тільки основних персонажів циклу, а й всієї кіносаги загалом.

Виклад основного матеріалу. Жані Теміме – французька дизайнерка костюмів, яка понад два десятиліття працює в індустрії кіно. Вона – дочка власників французької компанії *prêt-à-porter*, що, очевидно, і вплинуло на вибір нею майбутньої професії. Після роботи в журналі *Elle*, Теміме почала кар'єру в дизайні костюмів і приєдналася до фільму «Гаррі Поттер і в'язень Азкабану», де її стиль став важливою частиною нової візії персонажів [3].

Усі кінообрази поттеріани можна розділити на три групи:

1. Комбіновані образи – герої масових сцен фільму, у стилізації яких поєднано англійський фольклор, мотиви алхіміків із живопису XVII-XIX ст., а також магічні атрибути: чаклунські капелюхи, мітли, казанки для варіння зілля та еліксирів, чарівні палички, книги заклять, фамільяри (тварини-помічники), амулети та талісмани, флакони із зіллям тощо.

2. Образи трьох головних героїв, які упродовж саги із малих дітей виростають до випускників школи та стають героями-переможцями. Теміме розробила бунтарський підлітковий стиль у шкільній формі, повсякденний одяг англійських підлітків, гламурні вбрання для балу, нову форму для квідичу, костюми для чаклунських шкіл – учасників Турніру чарівників [1].

3. Характерні образи чарівників, в яких вона проявила себе як глибокий знавець історії костюма, де історична достовірність (цитування) поєднується із власним творчим баченням (стилізація) [3]. Тут розглянемо детальніше:

Родина Дурслів має консервативний, охайний стиль одягу, що відображає їхній прагматичний бюргерський спосіб життя. **Вернон** носить традиційний одяг британського бізнесмена середнього класу (твідовий костюм, сорочка з мас-маркету і широка краватка). Образ **Петунії** витриманий у класичному стилі британської домогосподарки.

Родина Візлі одягнена в стилі хіпі 60-70-х років – вільний, яскравий одяг з етнічними мотивами, кольоровими принтами, вишивкою та елементами різних культур, що втілює дух свободи. Доповненням до образів є в'язані речі, які могли бути перев'язаними із старих, розпущених светрів, бабусин строкатий квадрат, печворк тощо.

Професорка Трелоні носить стиль бохо – багатошаровий, вільного крою одяг з етнічними мотивами та великі круглі окуляри, що підкреслюють її «віщу» натуру. Загалом її стиль можна порівняти з образом класичних провидиць: невимушений, трохи безладний, але водночас таємничий і театральний.

Образ *Професора Албуса Дамблдора* переосмислюється дизайнеркою від казково-різдвяного до образу алхіміка-науковця. Теміме спрощує його одяг, забирає бутафорність, змінює форму шапки, зав'язує бороду ланцюжком, що надає образу лаконічності, інтелігентності, елегантності та відносить більше до світу науки, аніж чарів.

Професорка Мінерва Макгонгел одягнена в одяг із жіночої моди XIX ст. Довга чорна сукня, гладко причесане волосся, скромно і елегантно – так одягалися гувернантки. До світу чаклунів її відносять мантия та капелюх – чаклунський класичний загострений чорного кольору, часто прикрашений пером або стрічкою.

Професор Северус Снейп носить чорний костюм у романтичному стилі XIX ст. з приталеним жакетом, високим коміром та рядом гудзиків спереду. Його костюм має високу горловину, що додає образу більшої елегантності, офіційності та контрастує із яскравими костюмами інших персонажів кіносаги.

Аластор Грюм зодягнений у костюм у стилі стімпанк, що поєднує вікторіанську естетику з технологіями, які працюють на парових механізмах (шестерні, ланцюжки, заклепки, окуляри-пілоти («гоггли»), шкіряні рукавиці, потерті жилети та плащі, ремені, нашивки, кишенькові годинники, механічні протези, компаси тощо).

Стиль одягу *Долорес Амбридж* ідеально відтворює ретро-силует 50-х років – строгі сукні, закриті комірки, акуратні кардигани (розроблені Коко Шанель), а колір асоціюється із кольором трагічного костюму Жаклін Кенеді.

Родина Малфойів: Люциус – вишуканий аристократ-денді рубежу XVIII-XIX ст., а в образі *Нарциси* впізнається Круелла з відомого кінематографічного твору «101 далматинець» (1961 і 1996 рр.).

Образ *Белатрисси Лестрендж* поєднує в собі готичну естетику та вікторіанську елегантність. Теміме, як першокласний знавець історії костюма, використовує шнурівки, за зразком середньовічного жіночого плаття, рукава якого пришнуровувалися до корсета. Цей прийом Теміме застосувала, щоб зробити образ

Белатриса більш мобільним, динамічним та гнучким, надати її рухам експресії та динамізму. Крім того, цитування в одязі елементів Готичної субкультури, відносить глядача до культових романів про вампірів, які були популярні у Британії в середині 70-х років XX ст.

Жані Теміме створила чудові зооморфні образи, присутні у фільмі – *Пітера Петігрю* (анімага, який більшу частину свого життя прожив у образі щура) та *Волдеморта* (костюм без єдиного гудзика, що відсилає до образу змії, яка є його фамільяром).

Висновки. Отже, дослідження світу дизайну Жані Теміме є актуальним як у контексті кінознавства, так і у сфері моди, мистецтва та культури. Її підхід до стилізації, використання цитат із класичних епох, символіка костюмів роблять цю тему актуальною для аналізу візуального мистецтва та його ролі у формуванні магічного кінематографічного світу. Робота Жані Теміме демонструє, як костюми можуть не просто одягати персонажів, а ставати важливими елементами наративу, підсилювати характер і розвиток героїв, відображати соціальний та магічний контексти.

Список використаних джерел

1. Anna Menta. «Harry Potter» designer explains costume details you might've missed – exclusive. *Elitedaily*. URL: <https://www.elitedaily.com/entertainment/film/harry-potter-jany-temime-interview/1992751>
2. Maura Brannigan. How «Harry Potter» costume designer Jany Temime created a world of magic through clothing. *Fashionista*. URL: <https://fashionista.com/2017/06/jany-temime-harry-potter-costume-designer-interview>
3. Michelle Tompkins. Exclusive interview with Jany Temime. The costume designer behind Harry Potter, James Bond. *Inquisitr*. URL: <https://www.inquisitr.com/exclusive-interview-with-jany-temime-the-costume-designer-behind-harry-potter-james-bond#deny>
4. Головенко Т. М., Козарь О. П., Бондарчук Ю. С. Шовкомуд О. В. Історія костюму: культурна спадщина народів світу. Луцьк : ЛНТУ; Мукачєво : МДУ, 2023. 252 с.

КОЛІР, СВІТЛО, ФОРМА: ПСИХОЛОГІЯ ДИЗАЙНУ СЕРЕДОВИЩА

Аліна Гавадзин,

студентка II курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Пазинюк Марія**

Василівна, Член спілки дизайнерів України,

Член Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім.

Тараса Шевченка, Народний майстер, викладач
вищої категорії.

Актуальність теми. На настрій, рівень енергії та психологічний стан людини впливають не тільки події з її особистого життя, а й оформлення житла. Продуманий інтер'єр допомагає знизити тривожність, формує певну атмосферу, в якій відчуваєш себе комфортно.

Мета роботи – розглянути взаємозв'язок кольору, світла та форми у створенні сприятливого середовища.

Виклад основного матеріалу.

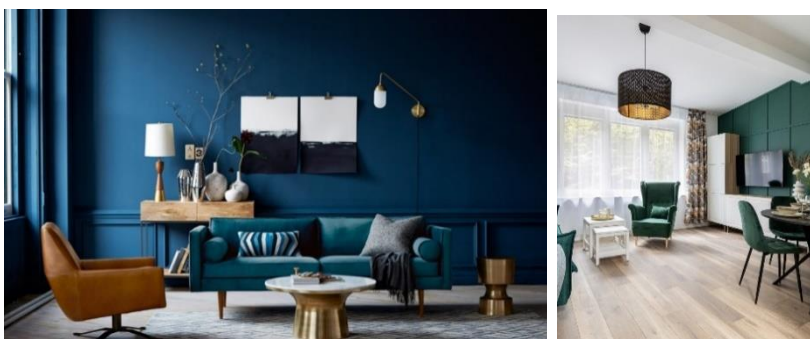
1. Психологічний вплив кольору: теплі та холодні відтінки, асоціації, сприйняття кольорів.

Кольори зазвичай поділяють на **три основні категорії**:

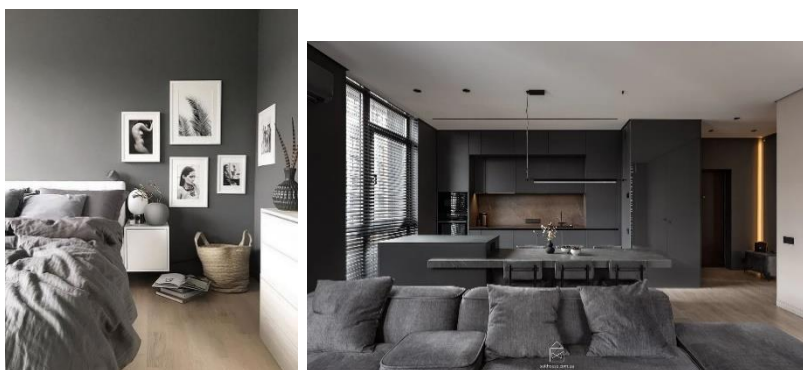
- **Теплі:** червоний, жовтий та помаранчевий. Викликають асоціації з енергією, радістю та оптимізмом. Можуть привертати увагу та активізувати емоції. Тому їх часто використовують у рекламі та дизайні, щоб створити відчуття бадьорості та приязності.

- **Холодні:** зелений, синій та фіолетовий. Заспокоюють та розслаблюють. Створюють атмосферу довіри та спокою. Це робить їх ідеальними для використання в таких сферах, як фінанси чи охорона здоров'я, де важлива стабільність та надійність.

- **Нейтральні:** білий, чорний та сірий. Часто використовуються для балансування яскравих відтінків. Універсальні. Привносять відчуття елегантності та професіоналізму, створюють гармонійне сприйняття в будь-яких проєктах.

Колір у різних просторах:

- **Робоче середовище:** Блакитний і зелений підвищують концентрацію, сірий і білий створюють професійну атмосферу, а жовтий стимулює креативність.

- **Житлові інтер'єри:** Теплі відтінки (бежевий, теракотовий) додають затишку у вітальні, синій і зелений у спальнях сприяють розслабленню, а яскраві акценти на кухні підвищують апетит і активність.

- **Громадські місця:** У торгових центрах використовують яскраві кольори для стимулювання покупок, у лікарнях – спокійні відтінки для зниження стресу, а в ресторанах – теплі кольори, що створюють комфорт і підсилюють апетит.

2. Природне та штучне освітлення: їх вплив на самопочуття.

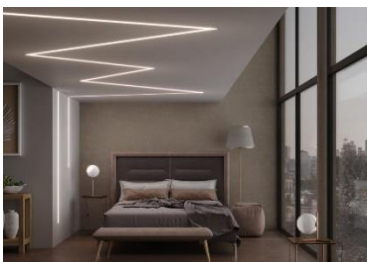
- **Природне освітлення** позитивно впливає на фізичний і психологічний стан. Сонячне світло регулює біоритми, покращує настрій, знижує рівень стресу та сприяє продуктивності. Приміщення з великими вікнами здаються просторішими та комфортнішими.

- **Штучне освітлення** може як підтримувати комфорт, так і викликати втому. Тепле світло (жовте) створює затишок і розслабляє, а холодне (біле, блакитне) стимулює увагу й активність. Низька якість освітлення (занадто тьмяне або різке) може спричиняти втому очей, головний біль і дратівливість.

Ідеальне рішення – комбінувати природне світло з якісним штучним освітленням, яке адаптується до потреб простору і часу доби.

Типи освітлення: загальне, акцентне, функціональне. Існує Загальне, Місцеве та Акцентне освітлення. Кожен з них відіграє свою роль в організації освітлення:

- Загальне передбачає рівномірне розміщення світильників у верхній зоні (на стелі).

- Місцеве підсвічує локальні зони: столовий або робочий стіл, приліжкову зону, вхідну зону з дзеркалом.

- Акцентне використовується для додаткового освітлення об'єктів та створення об'єму приміщення.

Які типи освітлення використовувати в окремих кімнатах?

Вітальня

Найчастіше формується трирівневий тип освітлення: люстри, настінні та настільні лампи.

Кухня

Якщо столова зона розташована безпосередньо на кухні - світильник розташовуємо по центру кімнати або ближче до столу. Окрему підсвітку використовуємо для робочої поверхні.

Спальня

Використовуємо загальне освітлення та обов'язково акцентне у приліжковій зоні. Світло не має бути занадто яскравим, а навпаки - сприяти розслабленню.

Санвузол

Найкраще використовувати загальне розсіяне світло, в парі з бічним світлом, у вигляді бічних ламп біля дзеркала.

Передпокій

Ідеальний варіант - загальне + акцентне освітлення

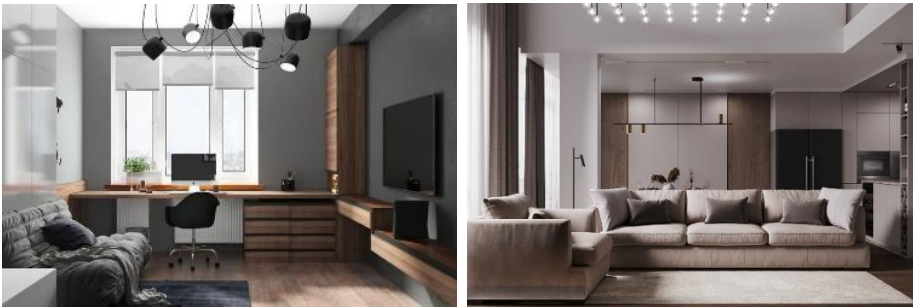

3. Геометрія простору: як форми створюють враження (гострі округлі форми).

- **Округлі форми** (дуги, плавні лінії, кола) асоціюються з м'якістю, гармонією та затишком. Вони створюють відчуття комфорту, дружелюбності та спокою. Такі форми часто використовують у житлових інтер'єрах, місцях відпочинку та розважальних зонах.

- **Гострі форми** (кути, прямі лінії, трикутники) сприймаються як динамічні, активні, іноді агресивні. Вони додають простору строгості, сили та сучасності. Часто зустрічаються в офісних приміщеннях, високотехнологічних та урбаністичних дизайнах.

Поєднання цих форм дозволяє досягти балансу: округлі елементи пом'якшують жорсткість гострих ліній, а чіткі кути додають структурованості та порядку.

Пропорції та ергономіка: як форма впливає на комфортність використання

Ергономіка відіграє ключову роль у забезпеченні комфорту та практичності кожного елемента дизайну. Вона враховує правильне розташування, форму, розмір предметів і їх взаємодію з людиною. Наприклад, у створенні крісла важливо враховувати анатомічні особливості людського тіла, щоб забезпечити оптимальну підтримку спини та зменшити навантаження на м'язи. Такий підхід робить використання предметів зручним і приємним.

Основними принципами ергономіки є адаптація дизайну до потреб користувача та забезпечення зручності використання. Важливо враховувати фізичні

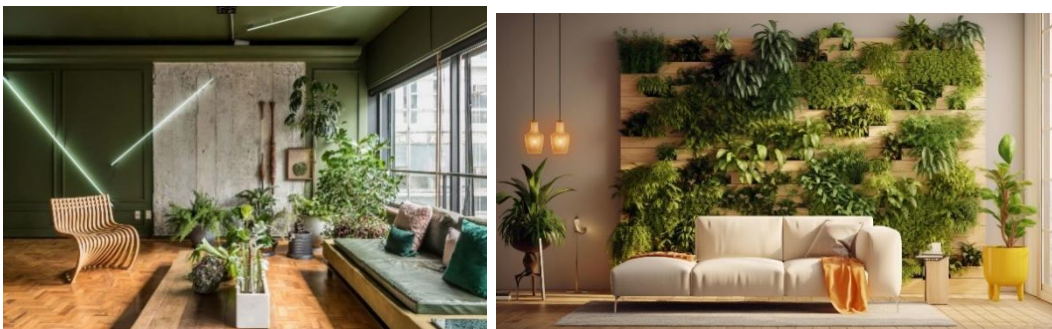
особливості людини, такі як ріст і розмір, при розробці меблів або інших предметів. Також велике значення має оптимальне розташування елементів, щоб мінімізувати зайві рухи та підвищити ефективність роботи. Дотримання цих принципів дозволяє створювати функціональний дизайн, що сприяє комфорту та збереженню здоров'я користувачів.

Біофільний дизайн: природні форми та їх вплив на психологічний стан.

Біофільний дизайн використовує природні елементи та форми для створення комфортного середовища. Він сприяє зниженню стресу, покращує концентрацію та підвищує рівень щастя.

Присутність зелені, природного світла та органічних форм у просторі позитивно впливає на емоційний стан, зменшує втому та підвищує продуктивність. У лікарнях біофільний дизайн сприяє швидшому одужанню пацієнтів, а в офісах – підвищує ефективність роботи.

Природні матеріали, жива рослинність і м'яке освітлення створюють гармонію, роблячи середовище приємнішим для перебування та сприяючи психологічному благополуччю.

4. Комплексний підхід: як поєднання цих елементів створює гармонійне середовище.

Гармонійне середовище створюється завдяки поєднанню кількох аспектів:

Ритм і пропорції – повторення елементів і правильні пропорції дають відчуття цілісності.

Перехідність простору – плавні переходи між зонами створюють логічну структуру.

Тактильні відчуття – текстури матеріалів впливають на сприйняття простору.

Динаміка та статичність – поєднання активних і спокійних зон балансує енергію та відпочинок.

Персоналізація простору – можливість адаптації середовища під потреби користувача додає комфорту.

Ці елементи допомагають створити збалансоване і функціональне середовище.

5. Перспективи розвитку психології дизайну середовища.

□ **Інклюзивність і доступність:** Розробка просторів, які враховують потреби людей з різними можливостями, стає важливою частиною дизайну.

□ **Технології та інтерактивність:** Впровадження розумних технологій для адаптації середовища під індивідуальні потреби користувачів, зокрема в освітленні та температурі.

□ **Здоров'я та благополуччя:** Зростає увага до біофільного дизайну, використання природних елементів для покращення психоемоційного стану.

□ **Психологічний вплив кольору, світла та форми:** Розвиток досліджень цих елементів для створення бажаних атмосфер у різних просторах.

Висновки.

Колір, світло, форма та природні елементи мають значний вплив на психологічний стан людини, що робить їх важливими інструментами в дизайні.

Комплексний підхід до поєднання цих елементів створює гармонійне середовище, що сприяє комфорту, продуктивності та емоційному благополуччю.

Перспективи розвитку психології дизайну пов'язані з інклюзивністю, впровадженням новітніх технологій та орієнтацією на здоров'я користувачів.

Врахування психологічних аспектів у дизайні може значно покращити **якість життя та робочої діяльності**, забезпечуючи комфорт і гармонію в середовищі.

Загалом, психологія дизайну середовища буде важливою складовою розвитку сучасного простору, адаптуючи його під потреби людей і створюючи середовище, яке підтримує їхній емоційний та фізичний стан.

Список використаних джерел

1. <https://delo.ua/news/psixologiya-dizainu-yak-interjer-vplivaje-na-stan-lyudini-443773/>
2. https://www.instagram.com/dalidesign.studio/p/DA3hqgbs070/?img_index=2
3. <https://sendpulse.ua/blog/color-psychology>
4. <https://vash-master.com.ua/ergonomika-v-dizajni-zabezpechennya-komfortu-ta-praktichnosti-u-kozhnomu-elementi/>
5. <https://www.imena.ua/blog/biofilming-design/>

РОБОЧИЙ ПРОСТІР БЕЗ ОБМЕЖЕНЬ: ІНТЕР'ЄР ОФІСІВ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Христина Маркович,

студентка II курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Пазинюк Марія**

Василівна, Член спілки дизайнерів України,

Член Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім.

Тараса Шевченка, Народний майстер, викладач
вищої категорії.

Актуальність дослідження. У сучасному світі рівні можливості в робочому середовищі є однією з ключових ознак сталого розвитку організацій. Близько 15% населення світу мають інвалідність, тому доступність робочого простору має бути базовою умовою для комфортної праці. Інклюзивний дизайн створює середовище, де кожна людина незалежно від фізичних чи сенсорних особливостей може бути повноцінним учасником трудового процесу.

Мета роботи – розробити концепцію інтер'єру офісного простору, яка б враховувала потреби людей з інвалідністю та сприяла їх повноцінній інтеграції в корпоративне середовище.

Виклад основного матеріалу. Проєкт ґрунтується на міждисциплінарному підході, що поєднує архітектурні рішення, ергономіку, ІТ-технології та принципи Universal Design. [3, с.110].

Теоретичний матеріал передбачає використання безбар'єрних архітектурних рішень: пандусів, ліфтів, автоматичних дверей, широких дверних прорізів (не менше 90 см), логічного розміщення функціональних зон. Це дає змогу вільно

пересуватись людям, які користуються інвалідними візками чи мають обмежену мобільність. [4, с.45-59].

Робочі місця оснащуються меблями з регульованою висотою, антивідблисковими екранами, а також додатковими зонами для відпочинку. Враховано потреби людей із порушенням опорно-рухового апарату та хронічними захворюваннями опорно-м'язової системи. [2, с.88-92].

Передбачено таку сенсорну доступність:

- висококонтрастне оздоблення інтер'єру, що покращує орієнтацію в просторі для осіб із порушеннями зору;
- тактильні елементи на підлозі, стінах, поручнях;
- голосові асистенти для орієнтації та навігації;
- використання субтитрів і жестової мови для комунікації під час відеозустрічей. [1, с.73-75].

Тому пропонуємо такі технологічні рішення: інноваційні елементи, які включають включають сенсорні системи управління, автоматизовані температурні й світлові режими, адаптивне програмне забезпечення (читачі екрану, системи зворотного зв'язку). Системи голосових асистентів та чат-ботів спрощують доступ до інструкцій і допомоги. [3, с.125-129].

Все, що викладено вище вдало застосували компанії Microsoft і Google, які продемонстрували позитивний досвід впровадження інклюзивних технологій. У Microsoft розроблено сенсорні кабінети та адаптивні місця, у Google – офіси з відкритим плануванням, що гнучко трансформуються під потреби кожного співробітника. [5, с.7-12].

З усього вище викладеного - рекомендуємо: розпочати з аудиту доступності, залучення фахівців з інклюзивного дизайну, а також впроваджувати зміни поетапно:

- короткострокові (тактильні позначки, автоматичні двері),
- середньострокові (розумні системи керування),

– довгострокові (повна реконструкція офісів, навчання персоналу). [2, с.130-138].

Висновки. Інклюзивний офіс – це не лише питання етики, а й стратегічний ресурс розвитку. Рівні умови праці сприяють не лише підвищенню ефективності, а й зміцненню корпоративного іміджу. Впровадження доступних технологій і формування інклюзивної культури є основою сталого розвитку сучасного офісу.

Список використаних джерел

1. Всесвітня організація охорони здоров'я. Звіт про інвалідність у світі. Женева: ВООЗ, 2020. С.73-75.
2. Іващенко С. М. Інклюзивний простір: проблеми та перспективи. К.: Логос, 2020. С.88-92, 130-138.
3. Inclusive Workspaces: Design and Implementation. Boston: Modern Workplace Institute, 2021. С. 110, 125-129.
4. Пустовойт І. В. Архітектурне середовище без бар'єрів. Харків: ДизАрт, 2021. С.45-59.
5. Accessibility Innovations at Google. Google Inc. Internal Report, 2022. С.7-12.

ПСИХОЛОГІЯ ПРОСТОРУ: ЯК ДИЗАЙН ВПЛИВАЄ НА КОМФОРТ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Діана Ладчук,

студентка II курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Пазинюк Марія**

Василівна, Член спілки дизайнерів України,

Член Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім.

Тараса Шевченка, Народний майстер, викладач
вищої категорії.

Актуальність дослідження. Простір, у якому ми перебуваємо, має безпосередній вплив на наше психологічне та фізичне самопочуття. Для людей з інвалідністю дизайн середовища стає вирішальним чинником у можливості повноцінної участі в суспільному житті. Інклюзивний підхід у дизайні дозволяє створювати простір, який є комфортним і доступним для всіх категорій користувачів.

Метою дослідження є виявлення психологічного впливу просторового середовища на людей з інвалідністю та окреслення основних принципів інклюзивного дизайну.

Основний матеріал. Психологія простору вивчає вплив фізичного середовища на психоемоційний стан людини. Особливо гостро питання дизайну постає для людей з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату. Основними складовими комфортного простору є фізична доступність, сенсорна гармонія, ергономіка та емоційне сприйняття.

Інклюзивний дизайн передбачає врахування потреб людей з інвалідністю вже

на етапі проектування: зручні пандуси, широкі проходи, тактильні елементи, контрастні кольори, доступне освітлення та зручна навігація. Окрім технічних аспектів, важливо створювати простір, який не викликає тривоги чи дезорієнтації, а навпаки – сприяє відчуттю безпеки й прийняття.

Висновки. Правильний дизайн простору не лише сприяє фізичному комфорту, але й покращує психологічний стан людей з інвалідністю, забезпечуючи їхню соціальну інтеграцію. Дизайнер має відповідальність не лише створити естетичне середовище, але й зробити його функціональним і без бар'єрним.

Список використаних джерел

1. Арнхейм Р. Мистецтво і візуальне сприйняття. К.: Основи, 2003. 354 с.
2. Кіриленко В. І. Психологія дизайну. Львів: Видавництво ЛНУ, 2018. 220 с.
3. Малевич О. В. Інклюзивний простір: поняття та принципи. Х.: Права людини, 2020. 185 с.
4. Нормативи доступності будівель і споруд ДБН В.2.2-40:2018. К.: Мінрегіонбуд, 2018. 45 с.
5. Чепурна Н. Г. Основи ергономіки в дизайні. Одеса: Астропринт, 2017. 276 с.

ЗАСТОСУВАННЯ АКУСТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ В ЖИТЛОВИХ ТА ГРОМАДСЬКИХ ПРИМІЩЕННЯХ І ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Соломія Лещишин,

студентка II курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Салабай Василь**

Борисович, Член спілки дизайнерів України,
викладач I категорії.

Актуальність досліджень. У сучасному світі проблема акустичного комфорту в житлових та громадських приміщеннях є надзвичайно актуальною. З кожним роком проблема шуму стає все актуальнішою, особливо в місті, де весь час їздять машини. Високий рівень шуму призводить до психологічних та фізичних розладів, погіршення якості сну, зниження продуктивності праці, порушень серцево-судинної системи.

Тому так важливе зниження шумового навантаження та підвищення рівня акустичного комфорту при проектуванні та будівництві сучасного житла.

Мета роботи – дослідити сучасні матеріали, які здатні знижувати шумове навантаження різної природи на житлові приміщення.

Виклад основного матеріалу. Акустичні матеріали – матеріали, що зменшують енергію звукових хвиль (рівень шумів), поліпшуючи акустичні властивості приміщень. До акустичних матеріалів належать звуковбирні матеріали і звукоізоляційні матеріали [1].

Звукоізоляційні матеріали створюють перешкоду на шляху шуму, вони відбивають звуки, не даючи їм проникнути крізь стіну. Такому принципу дії сприяє

характерна будова матеріалів. Звукопоглинальні матеріали відрізняються тим, що не дозволяють звуку відбиватися від перешкод та повертатися назад у приміщення, а саме поглинають його [2]. Серед конструктивних рішень варто виокремити влаштування так званих «плаваючих» підлог, підвісних стель із шумоізолюючим наповненням, багатошарових міжкімнатних перегородок, облицювань зі звукоізолюючими прошарками, а також застосування пружних прокладок у вузлах примикання. Ці рішення дають змогу зменшити передачу як повітряного, так і ударного шуму. Сучасний ринок будівельних матеріалів переповнений якісними рішеннями, котрі допоможуть захистити оселю від шуму, але сьогодні детальніше дослідимо інноваційні рішення.

В останні роки спостерігається зростаючий інтерес до збірних конструкцій і композитних матеріалів, які або імітують властивості відомого матеріалу, або мають якісно нові, які не зустрічаються або не можуть бути легкодоступними в природі. Метаматеріал – це речовина або штучна структура, властивості якої виходять за рамки звичайних уявлень [3, с. 1]. У 2013 році була створена стіна з Мета роботи матеріалу, що підсилює звук.

Акустичні хвилі в такій стіні можуть проходити через отвори, менші за їх довжину хвилі. Метаматеріали вже були використані, щоб направити світлові хвилі через, здавалося б, непрохідні отвори. Для досягнення такої передачі зі звуком були розтягнуті шматки пластикової плівки через крихітні перфорації в тонкій металевій пластині. Пізніше вчені навчилися «закручувати» акустичні хвилі, і було створено звуковий пристрій, який назвали ротатором акустичного поля, для чого використовувалися спеціальні мета роботи матеріали. Вчені стверджують, що «їх ротатор звукового поля також можна вважати звуковим плащем невидимкою, бо він може змушувати акустичні хвилі огинати об'єкти і приховувати їх, наприклад, від акустичного зондування» [3, с. 2]. Також було запропоновано новий тип поверхонь на основі акустичних матеріалів – акустичні метаповерхні. Такі поверхні мають незвичайні функціональні можливості в порівнянні з їх попередником у

матеріалознавстві, а саме акустичними метаматеріалами.

Метаповерхні являють собою 2D-матеріали із субхвильовою товщиною, які забезпечують новий шлях для маніпулювання звуковими хвилями [3, с. 4]. Такі матеріали дозволяють керувати поширенням звукових хвиль на мікрорівні, зокрема ефективно поглинати низькочастотні коливання.

Висновки. Сучасні звукоізоляційні рішення дозволяють ефективно знижувати рівень шуму та забезпечувати комфортне акустичне середовище. Метаматеріали, як один з найперспективніших напрямів розвитку, дозволяють реалізовувати інноваційні способи керування звуковими хвилями.

Подальші дослідження у цих напрямках відкривають широкі можливості для підвищення якості життя в умовах зростаючого шумового забруднення.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BA%D1%83%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96_%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8
2. Проектно-будівельна компанія “Ромб”. URL: <https://romb.company/news-zvukoizolyacijmaterialidlyabudivnictvaviditaosoblivosti-ua>
3. Огляд можливих застосувань акустичних Мета роботи матеріалів. Копитько Ю.С. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». URL: https://tech.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/2_2019/part_2/39.pdf?utm_source=chatgpt.com

НОВІТНІ ТЕПЛОІЗОЛЯЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ, ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В БУДІВНИЦТВІ

Тетяна Олінчинська,
студентка II курсу спеціальності «Дизайн».
Науковий керівник – **Салабай Василь Борисович,**
Член спілки дизайнерів України, викладач I
категорії.

Актуальність дослідження. У сучасному світі підвищення енергоефективності будівель стало одним із ключових завдань сталого розвитку. Будівельний сектор споживає близько 40% світової енергії, при цьому тепловтрати через конструктивні елементи будівлі можуть досягати 60%. Це спричиняє не лише високі витрати на опалення та кондиціонування, але й збільшує викиди вуглекислого газу. Використання інноваційних теплоізоляційних матеріалів дає змогу суттєво скоротити ці втрати, зменшити навантаження на кліматичні системи, поліпшити мікроклімат у приміщеннях і зробити будівництво екологічно безпечнішим. У контексті глобальних кліматичних змін та зростання цін на енергоресурси ця тема набуває особливого значення.

Метою цієї роботи є аналіз новітніх теплоізоляційних матеріалів, їхніх характеристик, переваг і недоліків, а також дослідження перспектив їх застосування в сучасному будівництві з погляду енергоефективності, екологічності та економічної доцільності.

Виклад основного матеріалу. Серед сучасних теплоізоляційних матеріалів особливу увагу привертають аерогелі, вакуумні панелі (VIPs), фазозмінні матеріали (PCM), наноструктуровані композити та біоізоляційні рішення. Аерогелі відзначаються надзвичайно низькою теплопровідністю завдяки своїй нанопористій

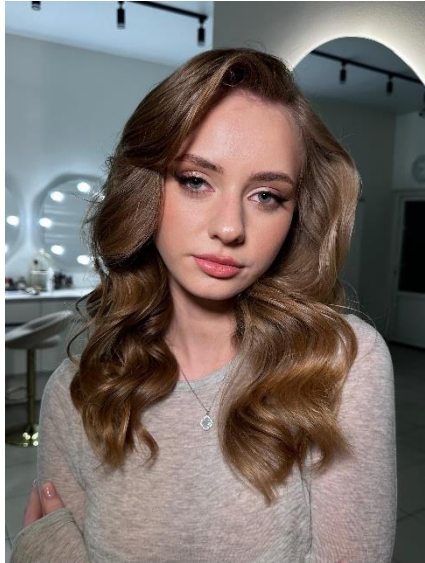
структурі, що робить їх удвічі ефективнішими за традиційні утеплювачі. Вакуумні панелі забезпечують максимальний захист від тепловтрат при мінімальній товщині, що дозволяє ефективно використовувати внутрішній простір. РСМ здатні акумулювати тепло під час зміни агрегатного стану, що дозволяє регулювати температуру в приміщенні без додаткових витрат енергії. Наноструктуровані ізолятори, до складу яких входять графен або вуглецеві нанотрубки, створюють ультратонкі бар'єри з високою ефективністю. Біоматеріали, як-от утеплювачі з міцелію, коноплі та целюлози, поєднують екологічність із добрими теплоізоляційними властивостями. Перспективи розвитку галузі пов'язані з автоматизацією виробництва, інтеграцією матеріалів у конструктивні елементи, застосуванням 3D-друку та створенням інтелектуальних систем, що реагують на зміну температури. Державні програми підтримки, міжнародні екологічні стандарти та ріст інвестицій у "зелені" технології створюють умови для активного впровадження цих матеріалів. Таким чином, використання інноваційних утеплювачів стає не лише технічно виправданим, а й економічно доцільним кроком у напрямі будівництва енергоефективних і екологічно безпечних споруд.

Висновки. Інноваційні теплоізоляційні матеріали відкривають нові можливості для будівництва енергоефективних, екологічно безпечних та довговічних будівель. Аерогелі, вакуумні панелі, фазозмінні речовини, наноструктуровані композиції та біоутеплювачі демонструють значно кращі теплоізоляційні властивості порівняно з традиційними матеріалами, дозволяючи зменшити тепловтрати до 80%, знизити споживання енергії й відповідно – викиди CO₂. Незважаючи на високу вартість деяких із них, довготривалий термін служби, зменшення експлуатаційних витрат і можливість інтеграції у сучасні будівельні системи роблять їх економічно вигідними у довгостроковій перспективі. Розвиток технологій, автоматизація виробництва та підтримка державних програм сприяють масовому впровадженню таких рішень. Майбутнє будівництва – за поєднанням інноваційних матеріалів, сталого підходу до ресурсів та інтеграцією розумних

систем управління енергоефективністю. Це забезпечить не лише зниження енергоспоживання, а й підвищення якості життя мешканців та досягнення глобальних екологічних цілей.

Список використаних джерел

1. Теплоізоляційні матеріали та вироби - властивості та класифікація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://blokbud.lviv.ua/teploizoljatsijni-materialu/>
2. European Commission. *Energy performance of buildings directive (EPBD)*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/energy-efficient-buildings_en

СУЧАСНИЙ ТЕХНІЧНИЙ СТАН РОБІТ З ВЛАШТУВАННЯ ПІДЛОГИ РІЗНОМАНІТНИМИ МАТЕРІАЛАМИ, ПЕРСПЕКТИВНІ ЗАДАЧІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тетяна Білецька,

студентка II курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Салабай Василь**

Борисович, Член спілки дизайнерів України,
викладач I категорії.

Актуальність дослідження. У сучасному будівництві підлога є не лише конструктивним складником, а й важливою частиною естетики, комфорту та енергоефективності приміщень. З огляду на урбанізацію, екологічні вимоги, потребу в довговічних та технологічних рішеннях, питання вибору і влаштування підлог стає дедалі нагальнішим. Інноваційні матеріали та методи монтажу впливають не лише на якість покриття, але й на загальну енергоефективність і функціональність будівлі.

Метою роботи є всебічний аналіз сучасних технологій облаштування підлогових покриттів, класифікація їх різновидів, вивчення конструктивних особливостей, а також визначення напрямів подальшого розвитку з урахуванням сучасних вимог до експлуатаційних характеристик, екологічної безпеки, енергоефективності та зручності в користуванні. Особлива увага приділяється пошуку інноваційних рішень, які здатні забезпечити довговічність покриттів, зменшити негативний вплив на довкілля та відповідати сучасним архітектурно-дизайнерським тенденціям.

Виклад основного матеріалу. Підлоги є невід’ємною частиною будь-якої будівлі, і саме тому до них висуваються комплексні вимоги – від експлуатаційної надійності до естетичної привабливості. Згідно з будівельними нормами, підлоги повинні забезпечувати міцність, зносостійкість, опір до вологи, тепло- і звукоізоляцію, а також відповідати санітарно-гігієнічним та пожежним нормам [1, с. 4].

У сучасному будівництві активно застосовуються новітні матеріали та технології для влаштування підлог. Наприклад, самовирівнювальні суміші на полімерній основі дають змогу значно скоротити час монтажу, підвищити якість поверхні та зменшити трудомісткість процесу. Полімерні покриття, полімербетони, а також композитні матеріали використовуються для підлог на промислових об’єктах, де важливо забезпечити високу міцність та хімічну стійкість [2, с. 148].

Конструктивні рішення підлог значною мірою залежать від типу приміщення. У житлових спорудах зазвичай використовують «плаваючі» підлоги з утеплювачем і звукоізоляційним шаром, тоді як у виробничих – застосовують багат шарові бетонні системи з армуванням. Сучасні підходи включають влаштування покриттів на основі гіпсових або цементних стяжок, що адаптуються під різні фінішні матеріали [3, с. 212].

Серед популярних покриттів в інтер’єрному оздобленні широко застосовуються ламінат, лінолеум, керамічна плитка, паркетна дошка та кварцвініл. Кожен з них має специфічні властивості: водостійкість, стійкість до стирання, простоту в догляді. Їх вибір визначається призначенням приміщення, інтенсивністю навантаження та бюджетом. Наприклад, для кухонь і ванних кімнат рекомендовано покриття з високою вологостійкістю, а для віталень – більш декоративні варіанти з деревини або її імітацій [4].

Значну роль у сучасних системах підлоги відіграє технологія «теплої підлоги». Водяні та електричні варіанти дозволяють забезпечити рівномірний розподіл тепла, покращити енергоефективність будівлі й створити комфортні

умови проживання. Системи легко інтегруються з різними типами покриттів, що розширює їхнє функціональне застосування. Застосування «розумних» систем управління опаленням відкриває нові можливості для автоматизації та контролю клімату у приміщеннях [5].

Технічний прогрес не оминув і екологічний аспект. Зростає популярність натуральних покриттів або матеріалів на основі вторинної сировини. Виробники все частіше розробляють покриття з покращеними звукоізоляційними властивостями, які не виділяють шкідливих речовин і мають сертифікати екологічної безпеки. Це особливо важливо у житлових комплексах, де комфорт і безпека мешканців є пріоритетом [6].

Висновки. Підлоги в сучасному будівництві є не лише функціональним елементом, а й важливим фактором комфорту, безпеки та енергоефективності. Перспективними напрямками розвитку є впровадження нових видів екологічних матеріалів, систем теплої підлоги та смарт-технологій. Особливу увагу заслуговують дослідження в галузі підвищення шумоізоляційних властивостей та довговічності покриттів, що дає змогу створювати більш сталий та ефективний архітектурний простір [2, с. 152].

Список використаних джерел

1. ДСТУ Б В.2.6-22:2001. Підлоги. Загальні технічні вимоги.
2. Степаненко В.І. Сучасні будівельні матеріали та технології. – К.: Ліра-К, 2021.
3. Будівництво та архітектура: навчальний посібник / За ред. О.Ю. Левченка. – Харків: Основа, 2020.
4. <https://budport.com.ua>
5. <https://vseobogotovi.com.ua>
6. <https://buildportal.org.ua>

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТАЛЕВИХ МАТЕРІАЛІВ У ЕКСТЕР'ЄРІ

Вікторія Гемба,

студентка II курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Салабай Василь Борисович,**

Член спілки дизайнерів України, викладач I категорії.

Актуальність дослідження. У сучасному містобудуванні важливим стає пошук матеріалів, здатних забезпечити не тільки високу міцність і довговічність конструкцій, а й адаптивність до змін середовища. Використання розумних металевих матеріалів в екстер'єрі дозволяє будівлям пристосовуватися до температурних змін, зменшувати енергоспоживання та покращувати естетичний вигляд міст. Це сприяє розвитку сталого будівництва та створенню комфортного урбаністичного середовища для людей.

Мета роботи – дослідити стан та перспективи застосування розумних металевих матеріалів у зовнішньому оздобленні споруд.

Виклад основного матеріалу. Металеві матеріали завжди були основою архітектури завдяки своїй міцності та довговічності. Сучасний розвиток технологій привів до появи розумних металів, які здатні змінювати фізичні властивості під впливом зовнішніх чинників.

До таких матеріалів належать:

- Метали з пам'яттю форми, що повертають початкову форму під дією температури або електричного імпульсу (сплави нікель-титану, мідь-алюміній-нікель) [2].

- Електрохромні та термохромні покриття, які змінюють колір або прозорість залежно від температури чи електричного струму, сприяючи регулюванню теплового комфорту будівель [3].

- Самовідновлювані сплави, здатні затягувати тріщини без зовнішнього втручання, що значно збільшує строк служби конструкцій [4].

Яскравими прикладами використання розумних металевих технологій є:

- Institut du Monde Arabe у Франції, де металевий фасад змінює освітлення залежно від інтенсивності світла [3].

- Аеропорт Чангі в Сінгапурі, де застосовано самовідновлювані метали для зменшення витрат на обслуговування споруд [4].

- Центр мистецтв Рейко в Японії, фасад якого побудовано з металу з пам'яттю форми для забезпечення енергоефективності [5].

Перспективними напрямками розвитку є створення металів, що зможуть виробляти енергію самостійно, а також використання нанотехнологій для очищення повітря в містах за допомогою фасадних систем [1].

Висновки. Застосування розумних металевих матеріалів в екстер'єрі відкриває нові можливості для архітектури: підвищення енергоефективності, адаптивність до змін навколишнього середовища, подовження строку служби споруд. Подальші дослідження у цій галузі сприятимуть створенню екологічних, стійких та комфортних для життя міських середовищ.

Список використаних джерел

1. Deciphering the Future of Metals: Exploring Smart Metallurgy. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/deciphering-future-metals-exploring-smart-metallurgy-dokumt>
2. Використання Мета роботи левих конструкцій у будівництві: переваги, особливості та приклади. URL: <https://vash-master.com.ua/vikoristannya-metalevix-konstruktsij-u-budivnitstvi-perevagi-osoblivosti-ta-prikladi/>
3. Як AI змінює архітектуру. URL: <https://skvot.io/uk/blog/yak-ai-zminyuye-arhitekturu>
4. Міст у Сінгапурі Хвилі Хендерсона (Henderson Waves Bridge). URL: <https://rem-bud.in.ua/innovaci%D1%97/mist-u-singapuri-xvili-xendersona-henderson-waves-bridge.html>
5. The National Art Center Tokyo. URL: https://www.tripadvisor.ru/Attraction_Review-g14129735-d1170018-Reviews-The_National_Art_Center_Tokyo-Roppongi_Minato_Tokyo_Tokyo_Prefecture_Kanto.html

АЛЬТАНКИ В СЕРЕДОВИЩІ ПРИБУДИНКОВОЇ ТЕРИТОРІЇ: ПОЄДНАННЯ ДИЗАЙНУ, ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА ОСВІТЛЕННЯ ЯК ЧИННИК ГАРМОНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЛАНДШАФТУ

Яна Савчук, Вікторія Яцків,

студентки III курс спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – Стребкова Ірина

Веніамінівна, викладач вищої категорії,

викладач-методист, кандидат мистецтвознавства,

Член спілки дизайнерів України, Член

Національної спілки художників України, голова

циклової комісії професійної та практичної

підготовки спеціальність «Дизайн».

Актуальність дослідження. Альтанки є невід’ємною частиною сучасного ландшафтного дизайну, забезпечуючи не лише місце для відпочинку, а й виконуючи важливу функцію просторової організації прибудинкової території. У контексті урбанізації та змін клімату значення цих архітектурних елементів зростає, адже вони сприяють створенню комфортного мікроклімату, інтеграції природних елементів у житлові простори та покращенню загальної екологічної ситуації в містах.

Мета роботи – висвітлити переваги та недоліки проектування альтанок в середовищі прибудинкової території.

Виклад основного матеріалу. Основні проблеми при проектуванні альтанок.

Однією з ключових проблем у сучасному проектуванні альтанок є пошук балансу між естетичними вимогами та функціональністю. Непродумані рішення, що не враховують особливості середовища, призводять до дисонансу між архітектурою житлового простору та ландшафтом. Крім того, використання невідповідних матеріалів або недостатня увага до екологічної складової проектування може спричинити швидке зношення конструкцій, їхню неекономічність або навіть негативний вплив на довкілля. Важливим завданням є також впровадження стійких до кліматичних змін конструкцій, адже зростаюча кількість опадів, зміни температурного режиму та інші фактори навколишнього середовища вимагають адаптації матеріалів та технологій будівництва.

Види альтанок

Альтанки як елемент ландшафтного дизайну класифікуються за конструктивними, матеріальними та функціональними ознаками, що визначають їх застосування на прибудинкових територіях. Така класифікація враховує як історичні архітектурні традиції, так і сучасні тенденції, адаптуючи конструкції до кліматичних умов, стилістичних вимог та експлуатаційних задач.

Традиційні дерев'яні альтанки вирізняються натуральністю та органічністю, проте потребують регулярного догляду й обробки захисними засобами, що знижує їхню довговічність.

Металево-скляні конструкції, популярні в умовах урбанізації, характеризуються мінімалістичним дизайном, високою стійкістю та простотою обслуговування. Чіткі геометричні форми та сучасні технології дозволяють їм гармонійно поєднувати внутрішнє оздоблення із зовнішнім середовищем, що робить їх привабливими для житлових комплексів.

Перголи, як варіант відкритої конструкції, забезпечують ефективне створення тіньових зон та сприяють формуванню комфортного мікроклімату завдяки легкості конструкції і можливості інтеграції з вертикальним озелененням. Вони оптимально

захищають від сонячного проміння, сприяють природній вентиляції та знижують рівень шуму.

Комбіновані альтанки, де традиційні дерев'яні каркаси поєднуються із сучасними матеріалами (метал, скло), дозволяють зберегти природну теплоту дизайну та підвищити міцність конструкції. Такий підхід відповідає вимогам сучасного ринку, де важлива адаптація архітектурних рішень до стрімко змінних умов.

Причини поділу альтанок на різні типи зумовлені багатфакторним впливом природних і техногенних чинників, що вимагають оптимального використання простору і адаптації конструкцій до конкретних умов. Комплексний підхід, який поєднує традиції та інновації, сприяє створенню гармонійних і екологічно стійких середовищ для відпочинку та рекреації.

Озеленення альтанок. Виткі рослини

Для озеленення стін, опор і дахів альтанки використовують рослини, які здатні самотійно закріплюватися або потребують додаткових опор. Якщо альтанка має дерев'яні або кам'яні стіни, найкраще висаджувати такі рослини біля її основи, оскільки вони можуть чіплятися за поверхню за допомогою спеціальних корінців або вусиків. У випадку металевих конструкцій потрібні додаткові опори у вигляді сітки, натягнутих дротів або дерев'яних решіток, до яких пагони можна закріплювати в міру росту.

Озеленення даху

Якщо альтанка має пласку або пологу покрівлю, її можна зробити зеленою, висадивши трав'янисті покриття, мох або невисокі квітучі рослини. Для цього використовують контейнери з легким ґрунтом або спеціальні модульні системи, які кріпляться безпосередньо на дах. У випадку, коли конструкція не розрахована на додаткове навантаження, можна обмежитися підвісними контейнерами по периметру даху, звідки рослини будуть спадати вниз, утворюючи живу завісу.

Озеленення навколо альтанки

Щоб зробити перехід між архітектурною спорудою та ландшафтом природним, навколо висаджують чагарники, квітники або ґрунтопокровні рослини. Високі насадження розміщують з вітряного боку, щоб створити додатковий захист, а декоративні квітники розташовують ближче до входу або вздовж доріжок. Якщо простір навколо дозволяє, можна облаштувати галявину або невеликий водний елемент, який зробить композицію завершеною.

Таке комплексне озеленення не лише покращує зовнішній вигляд альтанки, але й робить її комфортним місцем для відпочинку в будь-яку пору року.

Освітлення альтанок

Освітлення визначає атмосферу місця, дозволяючи адаптувати простір до різних сценаріїв використання. Важливим аспектом є зонування освітлення, що забезпечує правильний баланс між загальним світлом, необхідним для безпечного пересування, і локальними акцентами, які підкреслюють особливості конструкції. У сучасних дизайнерських рішеннях особливу увагу приділяють поєднанню теплого і холодного світла, що дозволяє створювати різні настрої залежно від часу доби та особливостей середовища. Наприклад, м'яке розсіяне світло, інтегроване в конструкцію даху або опор альтанки, створює затишний ефект, а спрямоване підсвічування окремих елементів.

Значне поширення отримали автономні системи освітлення, що працюють на сонячних батареях, оскільки вони не лише зменшують витрати на електроенергію, а й підкреслюють екологічну складову простору. Вбудовані сонячні світильники можуть автоматично регулювати інтенсивність світла залежно від рівня природного освітлення.

Альтанки в Івано-Франківську: місцеві тенденції

При аналізі тенденцій облаштування прибудинкових територій в Івано-Франківську можна виокремити кілька характерних підходів до проектування альтанок. У житловому комплексі «Липки» перевага надається класичним дерев'яним альтанкам, інтегрованим у зони ландшафтного озеленення, що сприяє

формуванню атмосфери затишку. ЖК «Княгинин» використовує концепцію пергол із вбудованим вертикальним озелененням, що дозволяє ефективно поєднати природні та архітектурні елементи. ЖК «SkyGarden» робить акцент на сучасних скляно-Мета роботи левих альтанках із мінімалістичним дизайном, що органічно доповнює концепцію «зеленого міста».

Висновки. Проведене дослідження дозволило дійти висновків про те, грамотне проектування альтанок у прибудинковому середовищі є комплексним завданням, що потребує врахування архітектурних, екологічних та функціональних аспектів. Поєднання сучасного дизайну, адаптивного озеленення та енергоефективного освітлення сприяє не лише естетичному вдосконаленню житлового простору, а й покращенню його екологічної якості та комфорту. Розвиток нових технологій та матеріалів відкриває можливості для створення інноваційних архітектурних рішень, які дозволяють максимально інтегрувати природні елементи в урбаністичне середовище, зберігаючи баланс між функціональністю та естетикою.

Список використаних джерел

1. Все про альтанки з дерева: види, стилі, ідеї дизайну. Режим доступу: <https://homepic.com.ua/art/1105>
2. Navkolo, Івано-Франківськ Режим доступу: [Navkolo, Івано-Франківськ ► послуги, відгуки, адреса, карта, телефон | List.in.ua](#)
3. Вертикальне озеленення в саду. Режим доступу: <https://www.magsad.kiev.ua/blog/vertikalne-ozelenennya-v-sadu>
4. Сучасні альтанки: дизайн, технології та функціональність. Режим доступу: <https://domrie.com.ua/suchasni-altanky/>
5. Ландшафтний дизайн для приватних будинків: як створити затишний простір. Режим доступу: [Ландшафтний дизайн для приватних будинків: як створити ідеальний сад](#)

ДИЗАЙН САДОВО-ПАРКОВИХ СПОРУД (ПЕРГОЛ). ПРОПОЗИЦІЇ РИНКУ В УКРАЇНІ ТА ЦІКАВІ ТЕНДЕНЦІЇ СЬОГОДЕННЯ

Марта Король,

студентка III курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Сорока Оксана
Василівна**, Член спілки дизайнерів України,
спеціаліст I категорії.

Актуальність теми. Сучасне озеленення територій дедалі більше популяризується серед суспільства і великої прихильності набули малі архітектурні споруди на відкритому середовищі, зокрема перголи. Вони слугують не лише декоративним елементом ландшафтного дизайну, а й виконують практичні функції, такі як: зонування простору, створення комфортних рекреаційних зон для відпочинку, захист від сонця чи вітру тощо.

Метою дослідження є розгляд дизайну пергол, які пропонує сучасний ринок в Україні з врахуванням цікавих дизайнерських рішень.

Виклад основного матеріалу. Пергола – це сучасна модульна конструкція, яка зводиться переважно на терасі для захисту від сонця, вітру та різних погодних умов. Зазвичай основою для пергол є міцний каркас з алюмінію чи нержавіючої сталі або натуральної деревини, який доповнений захисним тканинним тентом чи розсувним дахом з інших матеріалів [1]

Існують такі різновиди пергол:

- дерев'яна пергола з армованим дахом із полівінілхлоридом;
- автоматичні перголи з розсувними алюмінієвими ламелями;
- алюмінієва пергола з полівінілхлорид навісом;

- біокліматична пергола з поворотними ламелями з алюмінію [2]

Біокліматичні перголи для тераси представлені на ринку садових аксесуарів доволі великою кількістю різноманітних моделей, кожна з яких відрізняється не лише матеріалом виготовлення, а й певними особливостями конструкції, функціоналом та призначенням. Так, відповідно до типу конструкції, розрізняють такі види пергол як:

- самостійна окрема споруда, яка встановлюється на відкритому просторі та є повноцінною спорудою, без додаткової опори;
- прикріплена пергола для тераси, яка не є самостійною спорудою та фіксується до однієї зі стін будинку [3]

Відповідно до місця розміщення та сфери використання перголи бувають таких видів: системи для веранди; мобільні моделі; ергономічні рішення для заміських будинків; оригінальні рішення для кафе та ресторанів; навіси для басейну.

Важливість дослідження сучасних тенденцій у дизайні пергол полягає в їхній ролі для формування гармонійного міського чи приватного ландшафтного середовища. Дослідивши різні варіанти пергол, ми звернули увагу на матеріали, які використовуються та яким краще надавати перевагу. Виділили декілька варіантів українських та іноземних виробників, які займаються виробництвом пергол.

Перший виробник – це «Ваша Тераса», компанія створена у Львові 2021 році. Виробник пропонує різновид пергол, технології їх створення та нові інноваційні рішення, які покращують ергономічність та естетичний вигляд пергол. [4]

Наступна українська компанія яка займається перголами MANEZH ця компанія працює над створенням пергол понад 25 років. Вона спеціалізується над створенням пергол для громадських місць, ресторанів, кафе. [5]

Також цікаві та креативні рішення для створення новітніх дизайнів пергол є в закордонних виробників одним із таких є німецька компанія Markilux створена в

2012 році. Ця компанія пропонує варіант пергол з тентовим покриттям, та підсвіткою, для створення більш комфортної атмосфери. [6]

За основу в усіх розглянутих варіантах використовують матеріали: дерево, алюміній, нержавіюча сталь. Цим матеріалам надають найбільшу перевагу через їх стійкість та практичність.

Висновки. Отже, розглянуті варіанти пергол виділяються своєю креативністю та цікавим процесом створення. Кожна розглянута компанія, яка займається створенням садово-паркових споруд пергол, відкриває нові процеси створення та удосконалення дизайну та технологій створення пергол.

Список використаних джерел

1. Важливі аспекти і поняття технології пергол <https://terasa.in.ua/blog/perholy/>
2. Дизайнерські та технологічні види пергол <https://terasa.in.ua/katalog/perholy/ pergola-z-povorotnymy-alyuminiyemy-lamelyamy/>
3. Види тріплення та технологій створення каркасу <https://manezh.ua/ua/products-categories/naruzhnye-sistemy/>
4. Компанія сучасного дизайну пергол https://terasa.in.ua/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwna6_BhCbARIsALId2Z16Ud5OV7ZcA-S97Yil7MA4wW586sGVBdYAk4LtjadgOk8LNhntXwIaAjMEEALw_wcB
5. Цікаві ринкові тенденції та пропозиції <https://manezh.ua/ua/project/m1-hotel/>
6. Закордонні компанії <https://www.markilux.com/en-de/pergola-awning/markilux-pergola-style>

ДИЗАЙН-ПРОЕКТ ДИТЯЧОЇ КІМНАТИ З ЗАКРИТИМ БАЛКОНОМ: АРХІТЕКТУРНІ ТА ЕРГОНОМІЧНІ АСПЕКТИ

Христина Павляк,

студентка 4 курсу спеціальності «Дизайн»

Науковий керівник – **Французенко Тетяна**

Іллівна, Член спілки дизайнерів України,

викладач вищої категорії

Актуальність теми. Дизайн дитячої кімнати є важливим елементом формування комфортного середовища для розвитку та виховання дитини. Врахування архітектурних та ергономічних аспектів дозволяє створити функціональний, безпечний і естетично привабливий простір. Закритий балкон може стати додатковою корисною зоною, що розширює можливості використання приміщення.

Мета роботи – проаналізувати архітектурні та ергономічні аспекти організації простору дитячої кімнати з закритим балконом, з метою виявлення ефективних рішень для створення комфортного, безпечного та функціонального середовища, що сприятиме всебічному розвитку дитини.

Вклад основного матеріалу. Архітектурні аспекти дизайну дитячої кімнати з закритим балконом в першу чергу вимагають просторового зонування. Головною задачею є грамотне розподілення простору відповідно до потреб дитини.

Основні зони в кімнаті:

- Зона сну – включає ліжко з ортопедичним матрацом, тумбочку та м'яке освітлення.

- Ігрова зона – простір з вільним місцем для активних ігор, організований безпечними матеріалами.

- Навчальна зона – робочий стіл, стілець з правильними ергономічними параметрами, достатнє освітлення.

- Система зберігання – шафи, полички, комоди для іграшок, книг та одягу.

Також, закритий балкон може виконувати різні функції. Додаткова ігрова зона - безпечне покриття підлоги, тепле оздоблення стін. Кабінет або місце для навчання – письмовий стіл, полиці, хороший рівень освітлення. Зона відпочинку – крісло-гойдалка, м'які меблі, декоративне озеленення [2, с.55].

Освітлення та кольорова гама. Освітлення відіграє ключову роль у створенні сприятливого середовища: Природнє освітлення – використання великих вікон, світлих штор. Штучне освітлення – загальне світло (стельова люстра), локальне (настільна лампа, світильники над ліжком) [3, с.16-18]. Кольорова гама повинна бути гармонійною, спокійною, відповідати віку дитини: Для малюків – пастельні тони. Для підлітків – більш насичені кольори.

Матеріали та оздоблення. Матеріали повинні бути екологічно чистими, безпечними та легко очищуваними:

Покриття для підлоги – паркет або дошка з натурального дерева – без токсичних лаків. Коркове покриття – м'яке, тепле, антиалергенне. Лінолеум (натуральний) – виготовляється з льняної олії, деревного борошна, натуральних смол.

Стіни – фарбування гіпоалергенними фарбами або використання шпалер з екологічних матеріалів, фарби та покриття для стін. Фарби на водній основі – без летких органічних сполук (ЛОС), безпечні для здоров'я [1, с.69]. Шпалери з натуральних матеріалів – паперові, бамбукові або з коркового дерева. Глина чи вапняні штукатурки – природні, антиалергенні, регулюють вологість у приміщенні.

Меблі – з натурального дерева, безпечні для дитини, деревина (масив, а не ДСП) – найкраще обирати меблі з дуба, сосни, бука чи ясеня. Біовоскове або олійне покриття – замість лаку використовують натуральні масла або бджолиний віск.

Тканини: Бавовна, льон, вовна – натуральні тканини для постільної білизни, штор, меблевих чохлаів. Овеча шерсть, кокосове волокно – ідеальні для матраців.

Декор і іграшки: Дерев'яні іграшки – безпечні, довговічні, екологічні. Фарби на рослинній основі – якщо дитина любить малювати. Килими з натуральної вовни або бавовни – без синтетики та хімічної обробки.

Ергономічні аспекти дизайну. Безпека. Встановлення заглушок на розетки, використання безпечних меблів із заокругленими краями. Надійне кріплення полиць та шаф, уникнення гострих предметів. Вікна на балконі оснащуються блокувальними механізмами для захисту дітей [1, с.70-72].

Комфорт та функціональність меблів. Робочий стіл регулюється по висоті, щоб забезпечити правильну поставу. Ортопедичний матрац для здорового сну. Вбудовані шафи та ящики під ліжком для збереження простору [3, с.44]. Акустичний та температурний комфорт. Додаткова звукоізоляція стін і вікон. Встановлення системи вентиляції та утеплення балкона для збереження тепла.

Висновки. Проектування дитячої кімнати з закритим балконом вимагає врахування багатьох архітектурних та ергономічних аспектів. Грамотне зонування, використання безпечних матеріалів, правильне освітлення та функціональні меблі сприяють створенню комфортного простору для розвитку, навчання та відпочинку дитини. Закритий балкон може стати додатковою функціональною зоною, що підвищує комфортність приміщення та його практичність.

Список використаних джерел

1. Олійник О.П., Гнатюк Л.Р., Чернявський В.Г. Основи дизайну інтер'єру. Навчальний посібник - Київ: Національний авіаційний університет, 2011. 228 с.
2. Сьомка В.В., Антонович Є.А. Дизайн інтер'єру, меблів та обладнання: підручник. Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. Київ: НАКККіМ, 2018. 358 с.
3. Чупріна Н.В., Струмінська Т.В. Сучасні технології дизайн-діяльності : навч. посіб. / К.: КНУТД, 2017. 416 с.

ДИЗАЙН-ПРОЕКТ ГРОМАДСЬКОГО ПРИМІЩЕННЯ, АДАПТОВАНОГО ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ: ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ ТА ІНКЛЮЗИВНИЙ ПІДХІД

Анастасія Дячишин,
студентка IV курсу спеціальності «Дизайн».
Науковий керівник – **Французенко Тетяна
Іллівна**, Член спілки дизайнерів України,
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Проектування громадських приміщень із врахуванням потреб людей з інвалідністю є важливою частиною сучасного містобудування. Інклюзивний дизайн передбачає створення середовища, яке буде зручним для всіх, незалежно від фізичних чи сенсорних обмежень. Він базується на принципах безбар'єрності, універсальності, гнучкості, ергономічності та доступної навігації.

Мета роботи – проаналізувати дизайн-проект громадського приміщення, адаптованого для людей з інвалідністю як інноваційне рішення та інклюзивний підхід.

Однією з ключових особливостей інклюзивного приміщення є безбар'єрність. Це означає відсутність порогів, сходинок та інших перешкод, що можуть ускладнювати пересування людей на візках або з обмеженою мобільністю. Усі входи повинні бути оснащені пандусами із правильним кутом нахилу 1:12, а двері – мати автоматичне відкривання. Ліфти повинні бути просторими, з низько розташованими кнопками, дубльованими шрифтом Брайля, та голосовими підказками.

Виклад основного матеріалу. Ще одним важливим аспектом є універсальність. Простір має бути комфортним не лише для людей з інвалідністю, а й для інших категорій користувачів, наприклад, батьків із дитячими візками або людей похилого віку. Зручне розташування кас, регульовані за висотою столи, широкі проходи та низькорозташовані кнопки виклику допомагають створити більш дружнє середовище для всіх.

Приклади інклюзивного дизайну для крамниці з квітами

Безбар'єрність

Уявімо, що до квіткової крамниці приходить людина на інвалідному візку або мати з дитячим візочком. Якщо вхід має високий поріг або сходи без пандуса, це створює значні перешкоди. Безбар'єрність у такій крамниці забезпечується широкими дверними прорізами (мінімум 90 см), автоматичними або легкими для відкривання дверима та відсутністю порогів. Проходи між стелажми повинні бути достатньо широкими, щоб людина на візку могла вільно пересуватися та роздивлятися квіти (150*150 см).

Універсальність

Універсальність передбачає, що кожен відвідувач, незалежно від його фізичних можливостей, може комфортно здійснювати покупки без додаткових пристосувань. Наприклад, у квітковій крамниці полиці з товаром розміщені на зручній висоті, щоб ними могли користуватися і люди на візках, і літні відвідувачі. Також важливо, щоб термінал для оплати був розташований не надто високо та мав сенсорний режим для людей із порушенням моторики рук.

Гнучкість

Гнучкість означає, що простір адаптується до різних потреб відвідувачів. Наприклад, у крамниці з квітами частину стелажів можна регулювати по висоті, щоб працівники могли швидко адаптувати розміщення товару. Каса або зона обслуговування може мати частину стійки на зниженому рівні, що дозволяє

комфортно розраховуватися людям на візках. Крім того, деякі квіти можуть бути представлені у мобільних візках, які легко переміщати для зручного огляду.

Також хочу зазначити, що у своєму дипломному проєкті, де я розробляю квіткову крамницю, передбачила біля каси невеликий столик відповідної висоти. Це забезпечить комфортні умови для розрахунку людей з інвалідністю та літніх відвідувачів.

Ергономічність

Простір має бути не лише функціональним, а й зручним для відвідувачів і персоналу. У квітковій крамниці це може означати використання легкодоступних полиць, на яких клієнти можуть без зусиль дотягнутися до квітів або декоративних елементів. Оптимальне освітлення допомагає краще бачити кольори та текстури рослин, що важливо для людей із порушенням зору. Біля каси можуть бути сидячі місця для відпочинку, що стане в пригоді літнім людям або клієнтам, які довго обирають букети.

Орієнтація та навігація

Люди з порушенням зору або когнітивними особливостями можуть мати труднощі з орієнтацією у просторі. У квітковій крамниці варто використовувати контрастні кольори для зонування простору та розміщувати тактильні вказівники. Інформаційні таблички з назвами відділів можуть бути продубльовані шрифтом Брайля. Аудіооповіщення або можливість голосового асистента допоможуть людям з вадами зору отримати інформацію про наявність квітів чи спеціальних пропозицій.

ДО ПРИКЛАДУ:

У В'єтнамі є кілька квіткових магазинів і ініціатив, які спрямовані на підтримку людей з інвалідністю. Одна з таких – **Lavin Home** у місті Хюе. Це не просто квітковий магазин, а місце, де люди з порушеннями слуху або іншими обмеженими можливостями можуть навчатися виготовленню квітів з паперу та займатися іншими креативними проєктами.

Висновки. Інклюзивний підхід у проєктуванні не тільки підвищує рівень комфорту для людей з інвалідністю, а й робить простір зручнішим для всіх. Використання сучасних технологій, адаптивних меблів, доступної навігації та ергономічних рішень сприяє створенню дружнього середовища, у якому кожен відчувається комфортно та безпечно.

Список використаних джерел

1. Boris Studio. Дизайн квіткового магазину. Режим доступу: <https://borisstudio.com/uk/dizajn-kvitkovogo-magazinu/>
2. Decorel Home. Загальні рекомендації з оформлення кафе і магазинів. Режим доступу: <https://decorelhome.ua/blog-i-novosti/oformlenie-kafe-i-magazinov/zagalni-rekomendatsii-z-oformlennya/>
3. St. Gabriel. Як має виглядати простір для вашого квітового бізнесу St. Gabriel. Режим доступу: <https://www.stgabriel.cz/uk-ua/blog/jak-by-mel-vypadat-prostor-pro-vase-kvetinarstvi>

КОЛОРИСТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ГРОМАДСЬКОГО ПРИМІЩЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Юлія Соловка,

студентка IV курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Салабай В.Б.**, Член
спілки дизайнерів України, викладач I категорії

Актуальність дослідження. Сучасний дизайн громадських інтер'єрів перебуває на перетині архітектури, психології та технологій. Усе більше фахівців визнають, що колір – це не просто естетична категорія, а потужний засіб впливу на поведінку, настрій, навіть фізіологічні процеси людини. У громадських приміщеннях – лікарнях, школах, офісах, адміністративних будівлях – важливо досягати не лише функціональності, а й психологічної зручності. Саме тому дослідження ролі кольору набуває особливої актуальності в умовах зростання вимог до якості середовища. [2, с. 14]

Мета роботи – проаналізувати наявні підходи до організації колірного середовища в інтер'єрі громадських будівель, з'ясувати вплив різних кольорових рішень на емоційний і психофізіологічний стан людини, а також окреслити сучасні тенденції і технології, що можуть бути використані для вдосконалення колористичних концепцій у громадських просторах. [4, с. 50]

Виклад основного матеріалу. Колористика як наука охоплює кілька взаємопов'язаних аспектів:

- Фізичний – пов'язаний із природою світла й особливостями його сприйняття;

- Психологічний – досліджує реакцію людини на різні кольори (спокій, тривожність, стимуляція тощо);

- Естетичний – передбачає гармонійне поєднання кольорів для досягнення візуального балансу. [1, с. 4]

У межах дослідження розглянуто практичне застосування колористики в різних типах громадських приміщень:

- Офіси – використання нейтральних кольорів для концентрації уваги, активних акцентів для стимулювання;

- Освітні заклади – комбінування спокійних базових відтінків із кольорами, що підвищують мозкову активність (жовтий, зелений);

- Медичні установи – застосування пастельних, заспокійливих кольорів (блакитний, кремовий) для зниження тривожності. [4, ст 20]

Також розкрито роль освітлення в сприйнятті кольору: залежно від типу світла (тепле/холодне), кольори можуть набувати інших відтінків і викликати інші реакції. [2, с. 148]

У роботі проаналізовано перспективи застосування:

- Постмодерністських підходів – креативних, експресивних рішень із несподіваним поєднанням кольорів;

- Інтерактивних технологій – адаптивного освітлення, змінних кольорових схем залежно від часу доби чи кількості людей у приміщенні.

[1, с. 45]

Висновки. Колористична організація громадських приміщень не лише формує зовнішній вигляд простору, а й безпосередньо впливає на функціонування людей, які в ньому перебувають. Гармонійно підібрана кольорова палітра може знизити рівень стресу, покращити емоційний стан, стимулювати продуктивність, підтримувати увагу й концентрацію. [2, с. 40]

Подальші дослідження мають бути спрямовані на глибше розуміння кольоросприйняття в поєднанні з індивідуальними особливостями особистості, а

також на розробку технологічних рішень, що дозволять адаптувати колористику простору до потреб користувачів у реальному часі. [3, с. 25]

Список використаних джерел

1. Міхєєва, О. В. (2018). Колористика: теорія і практика. Київ: Вид-во "Академія".
2. Іванова, Л. Ю. (2020). Психологія кольору в інтер'єрі. Харків: Фоліо.
3. Петрова, С. М. (2021). Дизайн інтер'єрів: вплив кольору на емоційний стан. Львів: Видавництво "Світ".
4. Левченко, В. І. (2019). Колористичні рішення для комерційних приміщень. Київ: Вища школа дизайну.

ЖІНКИ-СКУЛЬПТОРКИ: ШЛЯХ ДО МРІЇ ТА РОЛЬ У СВІТОВІЙ КУЛЬТУРІ

Анастасія Яворницька,

студентка I курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Никорак Наталія Юрївна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Сучасне суспільство все активніше звертається до переосмислення ролі жінки в історії культури й мистецтва. Протягом століть жінки-скульпторки перебували на узбіччі мистецького процесу, їхню творчість часто ігнорували або знецінювали порівняно з чоловічою. Однак їхній внесок у розвиток скульптури є не менш значущим і потребує глибокого вивчення та визнання. У контексті сучасних тенденцій щодо гендерної рівності тема жінок-скульпторок набуває особливої ваги: вона дозволяє не лише відновити історичну справедливість, а й надихнути нові покоління мисткинь.

Мета роботи – на основі вивчення персоналій Проперції де Россі та Анни Коулман Ледд виявити та проаналізувати творчий шлях жінок-скульпторок у різні історичні періоди, розкрити їхній вплив на розвиток світової культури, а також окреслити значення їхніх здобутків у контексті гендерної рівності в мистецтві.

Виклад основного матеріалу. У цьому дослідженні ми розглянемо творчість двох видатних жінок-скульпторок, які, попри всі виклики свого часу, змогли реалізувати себе в мистецтві. Перша – Проперція де Россі – проклала шлях до такого важкого ремесла іншим, а друга – Анна Коулман Ледд – використала свій талант у напрямку естетичної медицини – анапластології.

Проперція де Россі жила в Італії у XVI столітті [4]. Вона стала першою в історії жінкою-скульпторкою, попри те, що скульптура тоді вважалася винятково

чоловічим ремеслом. Народилася у заможній родині в Болоньї. Вона отримала класичну освіту і змогла вибороти для себе роль першої скульпторки в історії мистецтва завдяки своїй винахідливості: не маючи доступу до майстерень чи матеріалів, Проперція почала різьбити на фруктових кісточках ¹. Одна з найвідоміших її робіт – герб родини Грассі, виготовлений у техніці срібної філіграні та прикрашений медальйонами з одинадцяти кісточок із ретельно вирізьбленими з обох боків зображеннями апостолів і святих [2]. За допомогою мініатюрних різців чи голок вона поступово виточувала зображення, створюючи дрібні деталі облич, одягу та фону. Щоб зробити різьблення чіткішим і витонченішим, вона полірувала поверхню і підправляла окремі елементи. Після цього успіху їй дозволили працювати з мармуром, а рельєф «Йосиф і дружина Потіфара» вважається першою кам'яною скульптурою, створеною жінкою в історії мистецтва. Саме в цій роботі можна побачити, як детально Проперція працювала над відображенням анатомії героїв: вона ретельно її вивчала, що було для жінки у той час неприпустимим [5]. Однак, Проперція довела, що жіноча майстерність і талант не поступаються чоловічим, і проклала дорогу іншим мисткиням.

Інша героїня нашого дослідження – Анна Коулман Ледд, американська скульпторка, що жила на межі XIX-XX століть [1]. Вона здобула мистецьку освіту в Парижі та Римі, мала успішну кар'єру, створюючи фонтани, бюсти, портрети. Проте найважливіша частина її творчості розкрилася під час Першої світової війни. Переїхавши до Франції, вона заснувала студію при Червоному Хресті, де разом із групою відданих помічників створювала протези – маски для солдат з понівеченими обличчями. Ледд застосовувала технологію лиття, використовуючи гіпс, мідь, емаль та справжнє волосся, і повертала солдатам можливість знову дивитися у дзеркало без жаху. Вона старанно розфарбовувала вилиту Мета роботи леву основу

¹ Це мистецтво, на той час було вже не новим. Хайдао – це різьба на фруктових кісточках, яка виникла в X ст. у стародавньому Китаї. Майстри використовували лише перикові кісточки, тому що в давньокитайській культурі персик – це символ довголіття, порятунку, багатства та процвітання. Досі у Китаї хайдао вважається найсильнішим оберегом.

твердою емаллю тілесного кольору та використовувала справжнє волосся для створення брів, вій і вусів [3]. Загалом мисткиня створила близько 185 масок, і хоч жодна з них не збереглася, її вклад був настільки значущим, що вона отримала Орден Почесного легіону. Нині робота Анни Коулман Ледд називається «анапластологія» – це розділ щелепно-лицевої хірургії, який займається відновленням (ектопротезуванням) втрачених частин обличчя та кінцівок за допомогою анапластичних протезів.

Висновки. Жінки-скульпторки пройшли складний шлях від непомітності до визнання на міжнародній арені. Їхня творчість – це не лише втілення художнього генія, а яскравий приклад подолання гендерних бар'єрів та стереотипів. Творчий шлях Проперції де Россі та Анни Коулман Ледд – приклад подолання соціальних, гендерних та професійних обмежень. Обидві скульпторки не лише творили мистецтво, а й змінювали світ довкола себе. Їхній внесок у культуру та мистецтво актуальний і сьогодні, надихаючи майбутні покоління жінок-митців.

Список використаних джерел

1. Anna Coleman Ladd. URL: <https://americanhistory.si.edu/collections/object-groups/women-in-wwi/anna-coleman-ladd>
2. Coat of arms of the Grassi family. URL: <https://artsandculture.google.com/asset/museo-civico-medievale-coat-of-arms-of-the-grassi-family-0000/vgGaMesu4PqqFg>
3. Masks: The Face Transplants of World War I. URL: <https://www.theatlantic.com/health/archive/2014/08/the-first-face-transplants-were-masks/375527/>
4. Properzia de' Rossi. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Properzia_de%27_Rossi
5. Properzia de' Rossi: First woman on a construction site? URL: <https://www.shelidon.it/properzia-de-rossi/>

ЕВОЛЮЦІЯ ОБРАЗУ МАРІЇ АНТУАНЕТТИ У ВІЗІ РОЗИ БЕРТЕН: ВІД ГЛАМУРУ ДО СТРАТИ

Богдана Фарбішевська,

студентка I курсу спеціальності «Дизайн».

Науковий керівник – **Никорак Наталія Юріївна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Дослідження образу Марії Антуанетти крізь призму моди, створеної її придворною модисткою Розою Бертен, є важливим як з історичного, так і з культурного погляду. Її стиль став символом епохи, і відображав політичні та соціальні трансформації Франції напередодні Великої французької революції. Співпраця цих двох жінок започаткувала новий погляд на моду як форму політичного висловлення.

Метою нашої розвідки є аналіз творчості Рози Бертен – особистої модистки Марії Антуанетти, яка спричинилася до еволюції образу королеви: від символу гламуру та розкоші, до жінки, яка намагалася адаптуватися до нових умов, що, однак, завершилося її трагічною загибеллю.

Виклад основного матеріалу. Роза Бертен (Марі Жанна Бертен 1747-1813) – французька бізнес-леді, модельєрка та перша відома стилістка. Її рідне місто Абвіль мало давні традиції текстильного виробництва, ймовірно, саме там вона ще в юному віці отримала базові знання про тканини. У середині 1760-х років Бертен переїхала до Парижа, де працювала ученицею та помічницею у відомій продавчині модного одягу мадемуазель Пажель, клієнтами якої були представниці вишуканої паризької аристократії. У 1770 р. Бертен відкрила власну крамницю «Le Grand Mogol» і швидко знайшла клієнтів серед впливових знатних дам Версаля. Ранній успіх Бертен виник через приятні стосунки з принцесою де Конті, герцогинею де Шартр

і принцесою де Ламбаль, які організували їй зустріч із Марією Антуанеттою – майбутньою королевою Франції [2].

Марія Антуанетта народилася у 1755 році в Хофбурзі (Відень) і була п'ятнадцятою дитиною імператриці Марії Терезії та імператора Франца I. Дитинство вона провела між палацами Хофбург і Шенбрунн. Освіта давалася їй нелегко, проте вона досягла значних успіхів у музиці, співах і танцях. До шлюбу з Людовиком XVI Марія Антуанетта вивчала тонкощі галантного французького етикету, мови та моди. У 1774 р. її познайомили з Розою Бертен, якій майбутня королева доручила пошиття мантий для коронації.

Марія Антуанетта обожнювала свій гардероб і захоплювалася кожною деталлю, а Бертен, як її модистка, стала її довіреною особою та стилісткою. Двічі на тиждень Бертен представляла королеві нові вбрання, які годинами обговорювалися. Таким чином, сукні та зачіски стали засобами самовираження Марії Антуанетти. У середині XVIII ст. у Франції набули популярності зачіски «пуфи» – об'ємні конструкції з піднятого волосся. Бертен моделювала такі зачіски для королеви, співпрацюючи з її перукарем Леонаром Атьє. До зачісок додавали моделі кораблів, опудала птахів, кошики з фруктами, пір'я та коштовності. Їх вага могла сягати 5 кілограмів, а вартість – понад 50 тисяч фунтів стерлінгів. Задля економії придворні дами носили такі зачіски тижнями. Покрите маззю із тваринного жиру та пшеничного борошна, волосся з часом ставало прогірклим. Це призводило до проблем із гігієною, зараження паразитами, а іноді – навіть до появи у волоссі гризунів. Вночі зачіска була особливо незручною для сну: жінки спали практично сидячи, спираючись на дві-три подушки, щоб утримувати голову у вертикальному положенні. До образу додавалося вбрання «*habit de cour*», або «*robe de cour*» – багатоскладовий одяг, що складався з жорсткого корсету, широкого паньє під які піддягали тонку білу сорочку, розшиту шовком і мереживами. Поверх корсета та паньє одягали багато оздоблену спідницю з парчі, шовку або оксамиту та відкриту сукню. Обов'язковим елементом був шлейф. Його носили з плечей або

з талії. Довжина вказувала на статус: що довший шлейф – то вищий ранг. Плаття та манто завжди прикрашали ювелірними прикрасами та коштовним камінням [3]. Одяг вказував на соціальний статус, а завдяки заступництву королеви ім'я Бертен стало синонімом елегантності та надмірності.

Загострення соціального напруження у Франції змінило погляд на розкіш. Коли в Парижі з'явилися перші ознаки заворушень і протестів з боку бідних містян, Бертен намагалася створити новий образ королеви – ближчої до народу. Вона запропонувала сукню «chemise à la reine» – вільну сукню, яку носили в приватних приміщеннях і виготовляли з легкої білої бавовни, марлі і шовку [1]. Спочатку суспільство не схвально сприйняло новий образ, але згодом він здобув популярність. Попри зусилля змінити імідж, це не врятувало Марію Антуанетту. Після страти Людовика XVI, під час ув'язнення, Бертен продовжувала отримувати замовлення від королеви. Вона мала забезпечити для неї траурне вбрання. Саме в цьому скорботному платті, останньому, яке вона створила для своєї подруги, Марію Антуанетту повели на ешафот і стратили у 1793 році.

Висновки. Марія Антуанетта залишила помітний слід не лише в історії Франції, а й у світовій моді. Її образ, створений Розою Бертен, і сьогодні надихає сучасних дизайнерів, стилістів, кіномитців та культурологів. Аналіз трансформації стилю Марії Антуанетти засвідчує, що мода стала не лише частиною її іміджу, а й свідком її політичного краху. Шлях королеви – яскравий приклад того, як зовнішній вигляд може впливати на суспільне сприйняття, відображати і водночас спонукати до змін та впливати на долю особистості: від розкішного гламуру – до скорботної скромності.

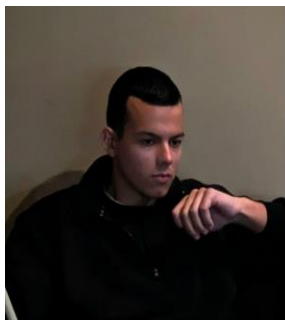
Список використаних джерел

1. Englander D. 1783 – Elisabeth Louise Vigee Le Brun, Marie Antoinette in a chemise dress. URL: <https://fashionhistory.fitnyc.edu/1783-vigee-le-brun-antoinette-chemise/>
2. Rose Bertin. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Rose_Bertin
3. Terminology: What is a robe de cour or grand habit? URL: <https://thedreamstress.com/2013/09/terminology-what-is-a-robe-de-cour-or-grand-habit/>

СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРИКЛАДНА МАТЕМАТИКА»
Проблема: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ
ПРОФЕСІЙНИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ З ПРИКЛАДНОЇ МАТЕМАТИКИ»

КЕРІВНИК – голова циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Прикладна математика»), викладач вищої категорії
Солонець Дмитро Михайлович

СЕКРЕТАР – викладач **Гуменюк Богдан Богданович.**

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У МАТЕМАТИЧНІЙ
ВІЗУАЛІЗАЦІЇ

Назарій Фуг,

студент III курсу спеціальності «Прикладна математика».

Науковий керівник – **Остафійчук Марія Миколаївна,**
викладач вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність дослідження. У сучасному світі математичні знання та аналітичні навички відіграють ключову роль у розвитку технологій, науки, інженерії. Проте абстрактність багатьох математичних понять ускладнює їхнє розуміння, особливо на початкових етапах навчання. Візуалізація – це ефективний спосіб представлення математичних ідей через графіку, анімацію або моделювання. Сучасні інструменти штучного інтелекту (ШІ) дають змогу не лише автоматизувати візуалізацію, а й зробити її більш адаптивною, наочною та доступною для різних рівнів підготовки. Актуальність теми полягає в

необхідності поєднання математичних знань із технологіями ШІ для покращення розуміння складних абстрактних понять.

Мета роботи – дослідити можливості застосування штучного інтелекту в математичній візуалізації та проаналізувати сучасні інструменти, що сприяють ефективнішому поданню й розумінню математичних понять.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект активно інтегрується у сферу освіти, зокрема у створення математичних візуалізацій. Завдяки візуалізації даних, графікам і інтерактивним інструментам легше опанувати нові концепції, що раніше здавалися складними для самостійного розуміння [1, с. 69]. Наприклад, за допомогою ШІ можна візуалізувати границі послідовностей (анімація наближення до числа), збіжність рядів (наприклад, гармонічний або геометричний ряд), поверхні функцій двох змінних (наприклад, сідлову точку), диференціальні рівняння (поля напрямів) та інші.

Серед цифрових інструментів, що поєднують графіку, анімацію, інтерактивність і штучний інтелект, хочемо виділити такі, як GeoGebra, Desmos, ChatGPT.

GeoGebra – безкоштовна платформа для побудови графіків, геометричних фігур, розв’язування рівнянь та математичного моделювання. Вона дозволяє динамічно змінювати параметри функцій і бачити, як це впливає на графік; створювати інтерактивні навчальні матеріали; вивчати зв’язки між алгеброю, геометрією та аналізом [4].

Desmos – потужний онлайн-калькулятор і графічна система, орієнтована на легке створення графіків функцій та математичних візуалізацій. Його особливості: миттєве оновлення графіків під час введення виразів, підтримка параметричних рівнянь і неявно заданих функцій, можливість вбудовування графіків у навчальні платформи [3].

ChatGPT дозволяє автоматично генерувати графіки за описом користувача; пояснювати складні теми крок за кроком, адаптуючись до рівня

здобувача освіти; відповідати на запити природною мовою, перетворюючи їх у формули, побудови або зображення. ІІІ також застосовується у розпізнаванні рукописних формул, генерації задач, адаптивному тестуванні та створенні інтерактивних тренажерів, що підвищує ефективність самостійного навчання [5].

Існує низка інших корисних ресурсів, які сприяють візуалізації математичних понять:

5. **Microsoft Math Solver** – розв’язує рівняння з покроковим поясненням та графіком.

6. **Photomath** – використовує камеру смартфона для розпізнавання задач і пояснення їх розв’язання.

7. **Wolfram Alpha** – математична пошукова система, яка візуалізує розв’язки, функції, статистичні дані.

Інтеграція цифрових інструментів у навчання розвиває у здобувачів освіти не лише математичне мислення, а й цифрову грамотність. Як зазначає В. О. Сафонов, використання візуалізації в цифровому середовищі дозволяє активізувати пізнавальну діяльність, зробити її більш гнучкою й адаптивною до потреб конкретного здобувача освіти [1, с. 13].

Висновки. Штучний інтелект відкриває нові можливості для математичної візуалізації, підвищуючи доступність і якість засвоєння складних тем. Інтеграція ІІІ у навчальний процес дозволяє персоналізувати навчання, спростити розуміння абстрактних понять і стимулювати інтерес до математики. Проте для ефективного використання таких технологій важливо критично оцінювати результати ІІІ, а також інтегрувати його як доповнення до традиційного навчання.

Список використаних джерел

1. Сафонов В. О. Візуалізація математичних понять у цифровому середовищі. *Математика в сучасній школі*. 2021. №3. С. 12-17.
2. Токовило Т.С., Спичак Т.С. Використання штучного інтелекту для розв’язання математичних задач. URL:

РОЗРОБКА ВЕБСАЙТУ «DEVTOOLS HUB»: КОРИСНІ ГАЙДИ Й ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ РОЗРОБНИКІВ

Ярина Романюк,

студентка IV курсу спеціальності «Прикладна математика».

Науковий керівник – **Гуменюк Богдан Богданович**, спеціаліст.

Актуальність дослідження. У сучасному цифровому світі програмісти та веброзробники стикаються з великою кількістю різних інструментів для роботи, розкиданих у відкритому доступі. Пошук потрібного ресурсу чи інструменту займає багато часу, чим знижує ефективність та швидкість роботи. Створення вебсайту з категоріями ресурсів, які є перевіреними та актуальними – оптимізує робочий процес, підвищить продуктивність та конкурентоспроможність розробників.

Мета роботи – створити функціональний, зручний і сучасний вебсайт «DevTools Hub», який стане платформою для зберігання та систематизації корисних інструментів, середовищ для розробки, гайдів і ресурсів, розподілених за категоріями та ІТ-професіями, і буде орієнтований як на початківців, так і на досвідчених розробників.

Виклад основного матеріалу. Проєкт «DevTools Hub» – це вебресурс, що об’єднує найефективніші інструменти та матеріали для frontend і backend розробників. Структура сайту включає такі розділи:

- інструменти (редактори коду, генератори, валідатори, API-тестери);
- гайди з HTML, CSS, JavaScript, Git тощо; – добірки курсів і документації;

- статті з найкращими практиками;
- розширення для редакторів коду та браузерів.

Головна сторінка містить header з навігацією, кнопками зміни теми й пошуку, секцію hero, секцію categories, а також слайдер для вибору ІТ-професії (frontend, backend тощо), що веде на окремі сторінки з добірками ресурсів для відповідно до обраної професії. Сайт реалізовано з використанням HTML5, CSS3 (Flexbox, Grid), JavaScript (ES6), PHP та фреймворку Laravel. Для зберігання даних використано систему керування базами даних MySQL. Особливу увагу приділено адаптивності сайту: він коректно відображається на всіх типах пристроїв – від мобільних телефонів до моніторів з високою роздільною здатністю. Реалізовано пошукову систему з фільтрацією за типами інструментів, рівнем складності та технологіями.

На сайті також передбачено форму зворотного зв'язку для користувачів, що дає змогу надсилати відгуки або пропозиції, які обробляються на серверній частині та зберігаються в базі даних.

Висновки. Вебсайт «DevTools Hub» є ефективним інструментом, у якому все зібрано в одному місці, що сприяє самонавчанню, зростанню продуктивності та економії часу розробників. У майбутньому сайт буде регулярно оновлюватись. Серед оновлень передбачається вхід через облікові записи, можливість додавання власних гайдів користувачами, рейтинги та коментарі, а також функція вподобання чи збереження ресурсів у вибране. Таким чином, проєкт має потенціал стати повноцінною спільнотою для веброзробників.

Список використаних джерел

1. Mozilla Developer Network (MDN). Документація з HTML, CSS і JavaScript. URL: <https://developer.mozilla.org/>
2. Робсон Е., Фрімен Е. HTML і CSS. Розробка веб-сайтів для початківців. Харків: Видавництво «Фабула», 2021. 688 с.
3. Шмідт К. PHP і MySQL. Створення динамічних сайтів. – Київ: Видавництво «Новий курс», 2020. 864 с.
4. Laravel Documentation [Електронний ресурс]. Laravel – URL: <https://laravel.com/docs>

ОПТИМІЗАЦІЯ ЧИСЕЛЬНИХ МЕТОДІВ З ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Вероніка Аксюк,

IV курс спеціальності «Прикладна математика».

Науковий керівник – **Калина Лілія Ігорівна**, викладач
вищої категорії, викладач-методист.

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження оптимізації чисельних методів за допомогою штучного інтелекту (ШІ) обумовлена кількома ключовими факторами:

1. **Зростаюча складність обчислень.** Чисельні методи широко використовуються в науці, техніці, фінансах, медицині та інших сферах для розв'язання диференціальних рівнянь, оптимізаційних задач, моделювання фізичних процесів тощо. Зі збільшенням розмірності та складності задач традиційні методи стають менш ефективними через значні витрати часу та ресурсів.

2. **Обмеження традиційних методів.** Багато класичних чисельних алгоритмів, таких як методи Монте-Карло, скінченних елементів або градієнтного спуску, можуть демонструвати низьку швидкість збіжності або велику чутливість до вибору параметрів. Використання ШІ дає змогу автоматично підбирати оптимальні параметри та адаптувати алгоритми до конкретних умов задачі.

3. **Можливості нейромереж і машинного навчання.** Нейронні мережі можуть наближати розв'язки диференціальних рівнянь без потреби у традиційній дискретизації. Генетичні алгоритми та методи підкріпленого навчання можуть

шукати оптимальні стратегії розв'язку. Гібридні моделі поєднують класичні чисельні підходи з глибоким навчанням, підвищуючи ефективність обчислень.

4. Практична користь. Оптимізація чисельних методів за допомогою ШІ дозволяє: значно зменшити обчислювальні витрати, підвищити точність розв'язків, автоматизувати складні розрахунки, адаптувати методи до реальних умов.

5. Перспективи розвитку: Поєднання ШІ та чисельних методів відкриває нові можливості для вирішення задач, які раніше вважалися надто складними або обчислювально затратними. Наприклад, у квантовій механіці, біоінформатиці чи аналізі великих даних.

Мета роботи – зробити дослідження, яким способом краще обчислювати задані завдання з чисельних методів за допомогою ШІ чи класичним способом.

Виклад основного матеріалу. Метод Жордана-Гауса (або метод Гауса-Жордана) є чисельним методом для розв'язання систем лінійних алгебраїчних рівнянь. Цей метод є вдосконаленням класичного методу Гауса і застосовується для приведення матриці системи до одиничної форми, що дозволяє легко знайти розв'язки для системи рівнянь.

1. Переглядаємо ручний спосіб розв'язання системи методом Жордана-Гауса.
2. Робимо дослідження за допомогою ШІ.
3. Детальніше розглядаємо який з способів кращий та більш ефективний.
4. Інтерпретація та візуалізація результатів.

Висновки. Оптимізація чисельних методів за допомогою штучного інтелекту (ШІ) відкриває нові горизонти у наукових і технічних дослідженнях, забезпечуючи значні покращення в точності, швидкості та ефективності обчислень. Впровадження машинного навчання та глибинного навчання дозволяє розв'язувати складні задачі, які раніше вимагали великих обчислювальних ресурсів або тривалого часу на розв'язання.

Список використаних джерел

- 1.Рік, О. І. (2019). *Чисельні методи в задачах оптимізації: сучасний стан і перспективи розвитку*. Київ: Наукова думка.
- 2.Іванова, О. В. (2020). *Застосування штучного інтелекту в обчислювальних методах та оптимізації*. Журнал обчислювальної математики, 34(2), 78-92.
3. <https://www.springer.com/gp/book/9780387310732>
4. <https://www.journals.elsevier.com/journal-of-computational-mathematics>

СЕКЦІЯ ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ (СПЕЦІАЛЬНІСТЬ «ІНЖЕНЕРІЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»)

КЕРІВНИК – голова циклової комісії професійної та практичної підготовки (спеціальність «Інженерія програмного забезпечення»), викладач вищої категорії **Бедрій Тарас Романович**.

СЕКРЕТАР – викладач вищої категорії **Солонець Дмитро Михайлович**.

РОЗВИТОК АВТОМАТИЗАЦІЇ ТА РОБОТОТЕХНІКИ: ТЕХНОЛОГІЇ, ЩО ЗМІНЮЮТЬ СВІТ

Олександр Бійовський,

студент I курсу спеціальності «Прикладна математика».

Науковий керівник – **Гоцанюк Тетяна Василівна**,
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах стрімкого науково-технічного прогресу автоматизація та робототехніка стали ключовими чинниками трансформації всіх сфер життєдіяльності. Зростання ринку автоматизації на 15% щороку свідчить про високий попит на ефективні, надійні й гнучкі рішення. Актуальність зумовлена необхідністю адаптації суспільства, бізнесу та освіти до цифрових змін, що вимагає переосмислення підходів до праці, виробництва, управління та обслуговування. Важливо вивчати нові виклики, можливості та наслідки автоматизації, щоб забезпечити сталий і безпечний розвиток.

Мета роботи – аналіз впливу автоматизації та робототехніки на різні сфери суспільного життя, виявлення ключових тенденцій, переваг і викликів впровадження цих технологій, а також формування уявлення про перспективи їх подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Автоматизація, як складова технологічного прогресу, пройшла довгий шлях розвитку – від простих механізмів до складних систем із застосуванням штучного інтелекту. Історично перші етапи автоматизації охоплювали використання водяних млинів, механічних годинників, а згодом – розвиток конвеєрних ліній та верстатів з числовим програмним керуванням. Поява першого робота "Unimate" у 1954 році стала поворотною точкою у промисловому виробництві.

Сьогодні ключовими технологіями є промислові, сервісні та колаборативні роботи (коботи), які використовуються для збирання, пакування, прибирання, медичного обслуговування тощо. Алгоритми штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання (МН) оптимізують виробничі процеси, аналізують великі масиви даних, допомагають у прийнятті рішень. Система Інтернету речей (IoT) забезпечує автоматичний моніторинг і управління за допомогою мережевих сенсорів.

У промисловому секторі автоматизація дозволяє зменшити витрати, покращити якість продукції, скоротити виробничі цикли та знизити помилки, пов'язані з людським фактором. Роботизовані лінії забезпечують безперервне виробництво, а системи управління запасами (WMS) оптимізують логістику та складське господарство.

У сфері послуг автоматизація сприяє підвищенню рівня обслуговування та зниженню навантаження на персонал. Зокрема, роботи-офіціанти та прибиральники ефективно виконують рутинні завдання, а чат-боти забезпечують підтримку клієнтів 24/7. У логістиці все більшого поширення набуває використання дронів для доставки – особливо у важкодоступних або перенаселених районах.

У медичній сфері автоматизація відкрила нові горизонти. Хірургічні системи типу Da Vinci дозволяють здійснювати високоточні, малотравматичні операції. Реабілітаційні роботи сприяють відновленню пацієнтів після травм, а системи автоматичної діагностики пришвидшують процес постановки діагнозу, знижуючи ризик помилок.

Сільське господарство активно впроваджує роботизовані трактори та комбайни, які забезпечують точне землеробство, економне використання добрив і води. Дрони для моніторингу дозволяють виявляти проблеми на полях на ранніх етапах. Системи автоматизованого поливу забезпечують оптимальне зрошення, зменшуючи навантаження на довкілля.

Окрему увагу слід приділити автоматизації міського простору. Розумні міста передбачають впровадження таких компонентів, як автономний транспорт, сенсори моніторингу навколишнього середовища, AI у сфері трафіку, розумні мережі електропостачання. Такі системи сприяють зниженню енергоспоживання, покращенню екології, ефективному управлінню міською інфраструктурою.

Разом з тим, автоматизація змінює структуру ринку праці. Частина професій зникає, проте з'являються нові – пов'язані з управлінням, налаштуванням і обслуговуванням автоматизованих систем. Виникає потреба в перекваліфікації працівників, розвитку креативного мислення, цифрової грамотності та комунікаційних навичок. Саме тому освіта і наука повинні відігравати провідну роль у забезпеченні якісної підготовки фахівців нового покоління.

Висновки. Автоматизація та робототехніка є невід'ємними складовими сучасного технологічного розвитку. Їх впровадження забезпечує ефективність, економічність, якість та безпеку в багатьох сферах. Водночас вони ставлять нові виклики перед суспільством, які потребують гнучкого реагування, зокрема через освітню реформу, етичні норми використання технологій та розробку нових професійних стандартів. Адаптація до цих змін відкриває шлях до інноваційного, сталого майбутнього.

Список використаних джерел

1. International Federation of Robotics. (2023). World Robotics Report.
2. United Nations. (2022). World Urbanization Prospects.
3. McKinsey & Company. (2023). The Future of Work after COVID-19.
4. Міністерство цифрової трансформації України. (2023). Цифрова трансформація: виклики та перспективи.

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА МАЙБУТНЄ ПРОГРАМУВАННЯ

Анастасія Савчин, Марія Лейбюк,
студентки I курсу спеціальності
«Прикладна математика».

Науковий керівник – **Гоцанюк Тетяна
Василівна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. У сучасному світі штучний інтелект (ШІ) стрімко трансформує усі сфери людської діяльності, зокрема ІТ-галузь. Особливо помітними є зміни в сфері програмування, де ШІ здатен автоматизувати створення коду, виявляти помилки, оптимізувати процес розробки. Це викликає як ентузіазм, так і занепокоєння щодо майбутньої ролі програмістів. Виникає потреба осмислити, як саме зміниться професія програміста, які навички залишаться актуальними, а які – втратять свою цінність, а також яку роль у цьому процесі відіграватиме людина.

Мета роботи – дослідити вплив штучного інтелекту на трансформацію професії програміста, проаналізувати нові можливості та виклики, які постають перед фахівцями в умовах співпраці з ШІ, а також визначити потенційні напрямки розвитку програмування у майбутньому.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект (ШІ) впевнено інтегрується в усі сфери людської діяльності, суттєво змінюючи традиційні підходи до роботи, навчання та творчості. Зокрема, у сфері програмування його вплив є як глибоким, так і неоднозначним. Якщо раніше програмування передбачало кропітку ручну роботу над кожною стрічкою коду, то сьогодні інтелектуальні системи здатні генерувати цілі блоки програмного забезпечення, пропонувати рішення, шукати помилки та навіть адаптувати код до змін середовища.

Сучасні інструменти, такі як GitHub Copilot та ChatGPT, є яскравими прикладами впровадження ШІ у практику програмування. Copilot інтегрується безпосередньо в середовище розробки (IDE) та аналізує контекст коду, підказуючи наступні рядки, створюючи функції або навіть складні архітектурні елементи. Він значно знижує поріг входження у програмування для початківців і прискорює процес для досвідчених розробників. ChatGPT, у свою чергу, стає віртуальним помічником, здатним пояснювати складні концепції, допомагати з розв'язанням задач, створювати сценарії, тест-кейси та пропонувати альтернативи при оптимізації алгоритмів.

Однак незважаючи на потужний потенціал ШІ, його застосування має межі. Існує ризик безкритичного сприйняття результатів, що генеруються штучним інтелектом. Наприклад, модель може створити код, який зовні виглядає правильно, але має приховані логічні помилки або не відповідає вимогам конкретного середовища. Крім того, ШІ не володіє розумінням контексту в людському сенсі, тому не може враховувати етичні, емоційні чи соціальні аспекти програмного продукту. Саме тому програмісти майбутнього повинні бути не лише технічно підготовленими, а й критично мислячими аналітиками.

Трансформація професії програміста вже відбувається. Замість ручного кодування акценти зміщуються на проєктування архітектури програмного забезпечення, інтеграцію з іншими системами, управління даними, кібербезпеку та етичну відповідальність за створювані алгоритми. Програміст XXI століття – це не лише кодер, а й дослідник, дизайнер цифрових рішень, ментор для штучного інтелекту. Відбувається злиття ролей: програміст стає і аналітиком, і дизайнером, і тестувальником.

Іншою важливою тенденцією є зміна способів взаємодії з комп'ютером. Замість клавіатури та миші – голосові команди, жести, віртуальна реальність. Уявлення про «офісну роботу програміста» змінюється – з'являються VR-офіси, гнучкі робочі середовища, колаборація в всесвітньому просторі. І тут ШІ також

виступає інструментом адаптації: персоналізує інтерфейси, підлаштовується під стиль роботи людини, підказує оптимальні рішення.

Крім технічної трансформації, важливу роль відіграє гуманітарний вимір: етика, прозорість алгоритмів, захист даних, упередженість у прийнятті рішень. ШІ не має ціннісного орієнтиру, тому саме людина-програміст відповідає за те, як і де ці технології застосовуються.

Таким чином, майбутнє програмування – це симбіоз людини й штучного інтелекту. ШІ не замінює програміста, а розширює його можливості. Ключ до успіху – в здатності людини навчатися, адаптуватися й творчо використовувати інноваційні інструменти для досягнення значущих цілей.

Висновки. Штучний інтелект змінює не лише інструменти програмування, а й саму сутність професії. Він не є конкурентом людині, а потужним союзником, здатним автоматизувати рутину й розширити творчі можливості. Програмісти, які вміють адаптуватися до нових умов, будуть найбільш затребуваними у майбутньому. Ключовими залишаються людські якості: аналітичне мислення, етика, креативність і здатність приймати рішення в умовах невизначеності. Саме тому важливо формувати в майбутніх спеціалістів не лише технічні навички, а й міждисциплінарне мислення та цифрову грамотність.

Список використаних джерел

1. OpenAI. (2022). Introducing ChatGPT. <https://openai.com>
2. Russell, S., & Norvig, P. (2020). Artificial Intelligence: A Modern Approach (4th ed.). Pearson.
3. Floridi, L. (2021). The Ethics of Artificial Intelligence. Oxford University Press.

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ КІБЕРБЕЗПЕКИ: ЗАГРОЗИ, КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ ТА МЕТОДИ ЗАХИСТУ ВІД ШКІДЛИВОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Ілля Когут, Юліанна Яківчук,
студенти I курсу спеціальності
«Прикладна математика».

Науковий керівник – **Гоцанюк Тетяна
Василівна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. У сучасному світі цифрові технології охоплюють усі сфери життя – від особистого спілкування до державного управління. З цим зростає й кількість кіберзагроз. Поширення фішингових атак, вірусів, шпигунських програм, а також хакерські атаки з боку держав-агресорів, зокрема Росії, створюють потребу в підвищенні рівня кібергігієни кожного користувача та в розбудові національної системи кібербезпеки.

Мета роботи – проаналізувати основні загрози кібербезпеки в сучасному цифровому середовищі, зосередившись на методах захисту особистих даних, понятті кібергігієни, а також розглянути випадки російської кіберагресії проти України як приклад гібридної війни.

Виклад основного матеріалу. У сучасному цифровому середовищі питання кібербезпеки набуло пріоритетного значення. Цифровізація майже всіх сфер життєдіяльності суспільства – від освіти та медицини до банківської справи та оборони – супроводжується зростанням кількості кіберзагроз і збільшенням шкоди від них. Кібербезпека – це не лише технічна дисципліна, а й соціальний виклик, що охоплює питання етики, прав людини та національної безпеки.

Загрози кібербезпеці є багатоплановими. Вони включають як технічні (віруси, трояни, шпигунське ПЗ), так і соціотехнічні (фішинг, інженерія довіри) атаки. Однією з найпоширеніших форм злочинної активності є фішинг – спроба виманити конфіденційні дані шляхом обману. Віруси, черв'яки, троянські коні можуть завдавати шкоди як окремим користувачам, так і корпоративним мережам. Зокрема, уразливі пристрої Інтернету речей (IoT), які часто мають слабкий захист, можуть використовуватись як інструменти для DDoS-атак або шпигунства.

Окрему загрозу становлять масштабні кібератаки, що здійснюються організованими угрупованнями або навіть державами. Яскравим прикладом є російська кіберагресія проти України. Починаючи з 2014 року, Україна систематично зазнає складних, багаторівневих атак на критичну інфраструктуру. У 2015 році внаслідок атаки на енергетичну систему України хакери вивели з ладу електропостачання у кількох регіонах. А у 2017 році кібератака за допомогою вірусу NotPetya паралізувала державні та комерційні структури, завдавши мільярдних збитків.

У 2022–2023 роках фіксується новий сплеск атак, зокрема DDoS-атаки на банки, державні установи, телекомунікаційні компанії. За даними Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, у 2023 році було зафіксовано понад 2500 кіберінцидентів, більшість з яких пов'язано з діяльністю російських хакерських угруповань. Найактивнішим з них залишається UAC-0010 (Gamaredon), яке діє під контролем ФСБ РФ. Ці угруповання використовують шкідливе ПЗ для викрадення інформації, порушення функціонування систем і проведення інформаційно-психологічних операцій.

Ще один важливий аспект – недостатній рівень цифрової грамотності населення. Багато користувачів не дотримуються базових принципів кібергігієни: використовують слабкі паролі, нехтують двофакторною автентифікацією, відкривають підозрілі посилання, не оновлюють програмне забезпечення. Це створює передумови для успішного проведення атак навіть без складного

технічного арсеналу. Підвищення цифрової культури громадян – одне з головних завдань сучасної освіти й державної політики.

Таким чином, питання кібербезпеки охоплює кілька рівнів – індивідуальний (захист особистих даних), корпоративний (безпека інформаційних систем організацій) та національний (захист критичної інфраструктури та державних органів). Ефективна протидія загрозам можлива лише за умови комплексного підходу: технічного, правового, освітнього та міжнародного.

Висновки. Кібербезпека є критично важливою умовою безпеки як особистості, так і держави. У контексті російської гібридної війни кіберпростір стає ще одним фронтом. Підвищення обізнаності громадян, впровадження національних стратегій, розвиток міжнародної співпраці та вдосконалення законодавства – ключ до ефективної протидії загрозам.

Список використаних джерел

1. Кібербезпека: навчальний посібник / За ред. Ю.І. Калашника. – К.: Центр учбової літератури, 2022.
2. CERT-UA: публічні звіти про інциденти в кіберпросторі України.
3. Портал цифрової грамотності "Дія. Цифрова освіта".
4. Національна стратегія кібербезпеки України, 2021.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ДРАЙВЕР РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Анастасія Печарська, Микола Трохименко,

студенти I курсу спеціальності
«Прикладна математика».

Науковий керівник – **Гоцанюк Тетяна
Василівна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. У сучасному світі інформаційні технології (ІТ) стали невід’ємною частиною повсякденного життя. Вони змінюють способи навчання, лікування, ведення бізнесу та спілкування. Однак, поряд із перевагами ІТ несуть і ризики: кіберзлочинність, втручання в особисте життя, цифрова залежність. Особливої уваги набуває використання ІТ в умовах війни, зокрема для захисту державних інтересів та боротьби з кіберагресією. Тому вивчення впливу інформаційних технологій на суспільство є надзвичайно актуальним.

Мета роботи – проаналізувати вплив інформаційних технологій на різні сфери життя суспільства (освіту, медицину, економіку, комунікацію) та окреслити основні ризики, викликані їхнім впровадженням, зокрема в контексті воєнного протистояння.

Виклад основного матеріалу. Інформаційні технології (ІТ) стали ключовим фактором трансформації сучасного суспільства. Їхній вплив охоплює майже всі сфери життя – від освіти й медицини до економіки, безпеки та соціальних взаємодій. Вони змінюють не лише інструменти діяльності, а й саму структуру мислення, моделі поведінки, підходи до праці та спілкування.

Освіта. Інформаційні технології відкрили нові горизонти для освіти. Онлайн-курси, платформи дистанційного навчання (Coursera, EdX, Prometheus, Udemy), сервіси відеоконференцій (Zoom, Google Meet) та електронні підручники значно підвищили доступність знань. Завдяки хмарним технологіям і штучному інтелекту освітній процес став більш персоналізованим, що дозволяє адаптувати навчання до індивідуальних потреб студентів. Також зросло значення цифрової грамотності, яка стала базовою навичкою для сучасного громадянина.

Медицина. У галузі охорони здоров'я ІТ забезпечили прорив у діагностиці, лікуванні та профілактиці захворювань. Телемедицина дає змогу надавати медичну допомогу навіть у віддалених регіонах. Великі масиви даних (Big Data) дозволяють аналізувати медичні карти пацієнтів, виявляти закономірності, прогнозувати розвиток хвороб. Роботизовані хірургічні системи, наприклад Da Vinci, виконують операції з надзвичайною точністю. Також впроваджуються мобільні додатки для моніторингу здоров'я та управління хронічними хворобами.

Економіка. Інформаційні технології повністю змінюють економічні процеси. Цифровізація виробництва (індустрія 4.0), автоматизація, використання робототехніки дозволяють підвищити ефективність та знизити витрати. Розвиток електронної комерції (Amazon, Alibaba, Rozetka) змінив моделі купівлі-продажу товарів. Фінансові технології (FinTech), включаючи мобільні банкінг-сервіси та криптовалюти, трансформують грошовий обіг. Штучний інтелект оптимізує бізнес-процеси та прогнозує поведінку споживачів. З іншого боку, це супроводжується викликами – втратою традиційних професій, потребою в перекваліфікації працівників, нерівністю в доступі до цифрових ресурсів.

Комунікація. Спілкування зазнало радикальних змін під впливом ІТ. Люди можуть миттєво обмінюватися повідомленнями, фотографіями, відео незалежно від географічного розташування. Соціальні мережі (Facebook, Instagram, TikTok), месенджери (Telegram, WhatsApp), відеосервіси (YouTube, Zoom) стали невід'ємною частиною повсякденного життя. Разом з тим виникають нові виклики

– зниження якості міжособистісного спілкування, дезінформація, інформаційні «бульбашки».

Загрози і виклики. Інформаційні технології мають і темний бік.

- Кіберзлочинність. Хакерські атаки, шантаж, крадіжка даних – все це вимагає посилення кіберзахисту.
- Проблема конфіденційності. Персональні дані користувачів часто збираються та використовуються без їхньої згоди.
- Цифрова залежність. Надмірне користування гаджетами призводить до психологічних та фізичних розладів.
- Автоматизація і ринок праці. Роботи витісняють людей із певних професій, створюючи нові соціальні ризики.
- Штучний інтелект. Його неконтрольований розвиток може стати загрозою, якщо не буде підпорядкований етичним нормам.

Висновки. Інформаційні технології відкривають нові можливості в усіх сферах життя. Вони є потужним інструментом розвитку, але водночас – джерелом нових викликів. В умовах війни вони відіграють ключову роль у захисті держави. Необхідно свідомо підходити до їх використання, забезпечувати кібербезпеку, розвивати цифрову культуру та регулювати вплив новітніх технологій, щоб зберегти баланс між користю та ризиками.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України».
2. Національний координаційний центр кібербезпеки при РНБО України.
5. Сайт Міністерства цифрової трансформації України – <https://thedigital.gov.ua>

СЕКЦІЯ ПРАВНИЧИХ НАУК

Проблема: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРАВОВИХ НАУК ОЧИМА ПРАВНИКІВ-ПОЧАТКІВЦІВ

КЕРІВНИК – голова циклової комісії професійної та практичної підготовки (спеціальність «Право») **Савчин Наталія В'ячеславівна**

СЕКРЕТАР – методист **Дем'янчук Ольга Ярославівна**.

МЕХАНІЗМИ СПІВПРАЦІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ангеліна Волошанюк,

студентка II курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Малиновська Ірина
Володимирівна**, викладач-методист, викладач вищої
категорії.

Актуальність дослідження. В умовах воєнного стану в Україні, співпраця громадянського суспільства та Національної поліції набуває особливої актуальності для забезпечення правопорядку та безпеки громадян.

Мета роботи – дослідити механізми співпраці громадянського суспільства та національної поліції в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Співпраця між громадянським суспільством та Національною поліцією України в умовах воєнного стану ґрунтується на комплексі нормативно-правових актів, які визначають основні принципи та механізми взаємодії. Ключовими документами в цій сфері є: Конституція України [4, с. 141], яка гарантує право громадян на участь в управлінні державними справами та забезпечення громадського порядку; Закон України «Про Національну

поліцію» [2, с. 379], який визначає принципи діяльності поліції та форми взаємодії з громадськістю; Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [3, с. 250], що регламентує особливості функціонування державних органів та інститутів громадянського суспільства в умовах воєнного стану; Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [1, с. 338], який визначає форми залучення громадян до правоохоронної діяльності.

В умовах воєнного стану співпраця між громадянським суспільством та Національною поліцією України набуває особливого значення та реалізується через різноманітні форми взаємодії: інформаційна взаємодія (обмін інформацією про потенційні загрози безпеці, підозрілі об'єкти чи осіб), волонтерська діяльність (залучення громадян до допомоги поліції у вирішенні логістичних завдань, надання гуманітарної допомоги, підтримка внутрішньо переміщених осіб), спільне патрулювання (участь представників громадських формувань у патрулюванні вулиць разом з поліцейськими, особливо в умовах комендантської години або в районах, наближених до зони бойових дій), громадський контроль (моніторинг діяльності поліції з боку громадських організацій для забезпечення дотримання прав людини та законності в умовах воєнного стану).

Висновки. Механізми співпраці громадянського суспільства та національної поліції після повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України удосконалилися з метою покращити безпеку громадян, зміцнити правопорядок та ефективніше співпрацювати.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. Випуск 40-41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. Випуск 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22.06.2000 № 1835-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. Випуск 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>
4. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. Випуск 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ФАКТОР АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Людмила Шевчук,

студентка II курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Малиновська Ірина**

Володимирівна, викладач-методист, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження зумовлена сучасними тенденціями правового розвитку України в контексті її євроінтеграційних прагнень. А також тим, що адаптація законодавства є не лише формальним процесом приведення нормативно-правових актів у відповідність до вимог ЄС, а й комплексним правовим і суспільним явищем.

Мета роботи – аналіз процесу адаптації українського законодавства до правових стандартів Європейського Союзу, визначення ключових викликів та перспектив правової гармонізації, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення законодавчого процесу в умовах європейської інтеграції України.

Виклад основного матеріалу. Європейська інтеграція – це гармонізація національної правової системи України з Європейським Союзом. Важливим напрямом є адаптація законодавства до стандартів права ЄС. Підвалини політичного діалогу між Україною та Європейським союзом були встановлені ще в 1994 році, які скріпила Угода про партнерство і співробітництво між Україною та і Європейськими співтовариствами та їх державами членами, що встановлювала зближення існуючого і майбутнього законодавства України із законодавством

Співтовариства для зміцнення економічних зв'язків між Україною та Співтовариством [1].

Вступ до ЄС передбачає виконання багатьох критеріїв, серед яких, наприклад, Копенгагенські: політичні, економічні та правові. На даний момент Україна перебуває на етапі переговорів. Україна подала заявку на членство 28 лютого 2022 року, а 23 червня отримала статус кандидата. Європейська Комісія надала 7 рекомендацій, які Україна виконувала упродовж 2022-2023 рр. У 2023 році було проведено самоскринінг законодавства, що дозволило оцінити відповідність права України до стандартів ЄС. У 2024 році Єврокомісія розпочала перевірку національного законодавства. Наступні етапи – переговорні кластери, висновок Єврокомісії та ратифікація угоди про вступ.

Адаптація українського законодавства до правових стандартів ЄС складається з двох етапів. Перший – селф-скринінг, який включав перевірку та аналіз усього законодавства України. Україна самостійно проаналізувала своє законодавство ще до офіційного скринінгу Єврокомісії. Було опрацьовано 28 тис. нормативно-правових актів, виявлено 3 тис. таких, що потребують імплементації. Наступний етап – Двосторонні зустрічі щодо оцінки адаптації законодавства [2].

Досвід вступу країн-членів ЄС є дуже корисним і важливим для України. Ми маємо врахувати і позитивний, і негативний досвід. Корисним є досвід Хорватії, яка вступила до ЄС у 2013 році. Процес гармонізації її законодавства відбувався у співпраці органів державного управління та парламенту. Було створено парламентський Комітет європейської інтеграції. Аналогічно адаптували законодавство Болгарія та Румунія, що приєдналися до ЄС у 2007 році.

Висновки. Таким чином, європейська інтеграція виступає не тільки фактором адаптації українського законодавства, а й стратегічним напрямом розвитку держави. Попри численні труднощі, послідовність реформ та політична воля до їх реалізації визначатимуть успішність України на шляху до членства в Європейському Союзі.

Список використаних джерел

1. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 24.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 39.
2. Презентовані результати першого етапу селф-скринінгу. Комунікаційна команда Офісу Віцепрем'єрки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. 21.08.2023

ГЕНДЕРНИЙ ДИСБАЛАНС У ЮРИДИЧНІЙ СФЕРІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС

Марія Гавадзин,

студентка II курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Малиновська Ірина**

Володимирівна, викладач-методист, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. У сучасному світі питання гендерної рівності в різних професійних сферах залишається важливим викликом. Зокрема, у юридичній сфері спостерігається значний гендерний дисбаланс, що проявляється у нерівному доступі жінок до керівних посад, диспропорціях у заробітній платі та нерівних можливостях кар'єрного росту. Це особливо актуально для України, яка прагне гармонізувати своє законодавство та суспільні норми з європейськими стандартами.

Мета роботи – провести порівняльний аналіз гендерного дисбалансу в юридичній сфері України та країн ЄС, виявити основні причини та запропонувати шляхи вирішення проблеми.

Виклад основного матеріалу. Гендерний дисбаланс у юридичній сфері є складним соціальним та професійним явищем, що має різні прояви та причини. В Україні жінки складають значну частку фахівців у сфері права, однак їхнє представництво на керівних посадах залишається низьким. Це пояснюється як історичними та культурними чинниками, так і сучасними стереотипами щодо «чоловічого характеру» юридичної професії. Дослідження показують, що жінки-

юристи частіше стикаються з упередженим ставленням на робочому місці, зокрема щодо їхньої компетентності та здатності поєднувати кар'єру і сім'ю [1, с.4].

У багатьох країнах Європейського Союзу ситуація є більш збалансованою завдяки запровадженню квот на керівні посади, програм підтримки жінок та суворому контролю за дотриманням гендерної рівності у сфері праці. Наприклад, у Франції та Німеччині діють спеціальні програми підготовки жінок до керівних ролей у юридичній сфері, а також механізми запобігання дискримінації за гендерною ознакою. Крім того, соціальна політика в таких країнах, як Швеція та Норвегія, активно сприяє усуненню бар'єрів для кар'єрного зростання жінок-юристів [2, с.7].

В Україні, попри існування законодавчих ініціатив щодо забезпечення рівних прав та можливостей, їхнє практичне впровадження залишається недостатньо ефективним. У юридичних фірмах та судовій системі жінки часто змушені працювати більше для того, щоб досягти аналогічних кар'єрних висот, що і їхні чоловічі колеги. Дисбаланс спостерігається і в системі правничої освіти.

Одним із ключових методів подолання дисбалансу є проведення інформаційних кампаній, спрямованих на зміну суспільних уявлень про роль жінок у юридичній сфері, а також розробка програм менторства та професійної підтримки. Варто також зазначити, що запровадження прозорих механізмів призначення на керівні посади та створення рівних умов для кар'єрного зростання є важливими кроками до забезпечення гендерної рівності в юридичній професії. Крім того, необхідно вдосконалювати механізми моніторингу дотримання законодавства про рівність у сфері праці, розширювати можливості для професійного розвитку жінок-юристів через освітні ініціативи та мережі підтримки.

Висновки. Гендерний дисбаланс у юридичній сфері України залишається актуальною проблемою, яка потребує комплексного вирішення. Для усунення диспропорцій необхідно впроваджувати більш жорсткі механізми контролю за

дотриманням принципів рівності, проводити інформаційні кампанії та стимулювати залучення жінок до керівних посад.

Список використаних джерел

1. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії. України / Центра Разумкова; керівн. проєкту О. Пищуліна; ред. А. Чернова. Київ : Заповіт, 2016. 244 с.
2. Гульбашин Чепурко. Гендерна рівність у світі праці в Україні ; Міжнародне бюро праці, Група технічної підтримки з питань гідної праці та Бюро МОП для країн Центральної та Східної Європи. / Київ: МБП, 2010. 58с.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Дарина Цібій,

студентка II курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Малиновська Ірина**

Володимирівна, викладач-методист, викладач вищої
категорії.

Актуальність дослідження. Умови повномасштабного вторгнення рф суттєво вплинуло на громадян України, вимагаючи чіткого визначення їхніх прав та обов'язків у період воєнного стану. Введення обмежень, мобілізація, заходи щодо забезпечення нацбезпеки та громадського порядку – усе це потребує належного правового регулювання та усвідомлення кожним громадянином своєї ролі в захисті країни.

Мета роботи – дослідити правове регулювання прав та обов'язків громадян України під час повномасштабного вторгнення.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово (24 лютого 2022р.), на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 - 34, 38, 39, 41 - 44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України "Про правовий режим воєнного стану" (пункт 3 Указу Президента

України від 24 лютого 2022 року № 64 «Про введення воєнного стану в Україні») [2].

Під час воєнного стану в Україні впроваджують ряд обмежень: забороняється або обмежується вибір особи на місце проживання чи перебування на тих територіях де воєнний стан; обмежуються проведення масових заходів; вводиться особливий режим в'їзду і виїзду; обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів; може обмежуватися право на таємницю листування, телефонні дзвінки, телеграфи, запроваджується комендантська година тощо. В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції [1].

Один із найважливіших обов'язків кожного громадянина під час повномасштабного вторгнення – стати на захист своєї Вітчизни. Після введення правового режиму воєнного стану до обов'язків громадян України додалися нові, особливо це стосується чоловіків. Чоловіки, яким виповнилося 17 років, мають ставати на військовий облік (2022р. Кабінет Міністрів затвердив новий порядок військового обліку призовників).

До обов'язків громадян також входять: повідомляти про підозрілі предмети або осіб у відповідні органи; під час сигналу «повітряна тривога» мають знаходитися у безпечних місцях; виконувати законні вимоги військових та правоохоронних органів; не розповсюджувати чуток та неперевірену інформацію, що може зашкодити обороноздатності країни, та не допускати публікації в соцмережах даних про позиції або переміщення ЗСУ, перешкоджати диверсіям.

Висновки. Правове регулювання прав та обов'язків громадян під час повномасштабного вторгнення є важливим для підтримки правопорядку, обороноздатності та нацбезпеки. Виконання встановлених норм сприяє захисту

держави, тоді як їх порушення може призвести до адміністративної або кримінальної відповідальності. Усвідомлення громадянами своїх обов'язків є ключовим фактором у забезпеченні стабільності та перемоги України.

Список використаних джерел

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. Випуск 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 165 12.05.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 08.02.2025)

**ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПОРУШЕННЯ ПРАВ
УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА
ТИМЧАСОВО
ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ**

Василина Пономарьова,

студентка II курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Малиновська Ірина**

Володимирівна, викладач-методист, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. З початку повномасштабного вторгнення росії мільйони українців зазнають порушення своїх основоположних прав. Особливо вразливою групою залишаються учні, студенти та педагоги, які стикаються з обмеженням доступу до освіти та значними утисками. Забезпечення їхнього захисту є ключовим завданням як для України, так і для міжнародної спільноти.

Мета роботи – дослідження правових аспектів порушення прав учасників освітнього процесу на тимчасово окупованих територіях України.

Виклад основного матеріалу. В умовах повномасштабної російсько-української війни в освітній сфері на тимчасово окупованих територіях відбуваються значні порушення. Систематичні утиски щодо учнів і педагогів як інструмент примусової асиміляції та пропаганди застосовує російська окупаційна влада. Основні порушення: примусова зміна навчальних програм, витіснення української мови, переслідування за проукраїнську позицію, насильницька паспортизація освітян та репресії – суперечать міжнародним договорам, зокрема Женевській конвенції (IV) та Конвенції про права дитини, а це в свою чергу свідчить про систематичне порушення міжнародного гуманітарного права [1].

Російська освітня політика на тимчасово окупованих територіях спрямована на формування покоління, яке проявляє благонадійність до рф. Українські учні змушені навчатися за програмами, які заперечують існування української державності та пропагують російську ідеологію. Запроваджено уроки «Розмови про важливе», мета яких – виховання учнів у дусі патріотизму до рф. Вилучаються українські підручники, запроваджується обов’язкове вивчення російської мови та літератури, а також ідеологічно забарвлених курсів історії. Окупанти видають випускникам російські атестати, позбавляючи їх можливості отримати український документ про освіту.

Учителі на окупованих територіях теж зазнають сильного тиску. Тих, хто відмовляється працювати за російськими стандартами, позбавляють зарплати або переслідують. Зафіксовані випадки арештів, катувань та зникнення освітян. Окупаційна влада змушує вчителів приймати громадянство рф, шантажуючи звільненням або фізичною розправою. Через кадрову кризу окупанти призначають некваліфікованих осіб на керівні посади, що погіршує якість освіти [2].

Висновки. Через небажання визнавати окупацію притягнути рф до відповідальності на міжнародному рівні буде важко. Проте документування воєнних злочинів, міжнародний тиск, підтримка дистанційного навчання та евакуація освітян залишаються ключовими заходами протидії. Дослідження свідчать про політику знищення української освіти та національної ідентичності на окупованих територіях. Україна має зосередити зусилля на підтримці учнів та педагогів, забезпеченні доступу до дистанційної освіти, а також активній співпраці з міжнародними організаціями для покарання винних у цих злочинах.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року
2. <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ai-vchyteli-okupatsia/33146144.html>

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Анастасія Пічак,

студентка II курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Малиновська Ірина**

Володимирівна, викладач-методист, викладач вищої
категорії.

Актуальність дослідження. У сучасному світі, де велику роль відіграють соціальні мережі, відкриваються нові можливості для оптимізації комунікації між громадськістю та державними установами. Новітні технології значно покращують наше життя але й тягнуть за собою низку негативних наслідків.

Мета роботи – висвітлити проблематику впливу соціальних мереж на формування правосвідомості, які становлять виклик для держави і права.

Виклад основного матеріалу. В умовах сьогодення ми досить часто можемо помітити як зростає популярність соціальних мереж у нашому житті, вони стали невід’ємною частиною для кожного з нас. Сучасна людина не може уявити буденність без Інтернету, особливо коли він пропонує стільки можливостей. Звичайно, цей вплив може бути і позитивним. До прикладу, вони допомагають сучасній молоді вільно виражати свої емоції та думки, досліджувати свої хоббі та інтереси. Завдяки цифровим платформам громадяни можуть швидко дізнаватися про зміни в законодавстві, брати участь у певних дискусіях та й просто взаємодіяти з представниками державних органів. Пропоную розглянути вплив соціальних мереж на формування правосвідомості та які виклики вона висуває перед державою та правом. У своїй роботі я б хотіла розглянути вплив цифрових платформ

зосереджуючи свою увагу на молоді та підлітках, оскільки саме їхня правосвідомість найлегше та найбільше піддається впливу соціальних мереж. Об'єктом дослідження буде виступати правосвідомість громадян та її формування під впливом цифрових комунікацій. Предметом є вплив соціальних мереж на формування правосвідомості основні виклики та загрози користування цифровими платформами а також шляхи правового врегулювання з боку держави і права.

Правосвідомість – це сукупність суб'єктивних елементів правового регулювання: ідей, теорій, емоцій, почуттів та правових настанов, за посередництвом яких відображається правова дійсність, формуються ставлення до права та юридичної практики, ціннісна орієнтація щодо правової поведінки, бачення перспектив і напрямків розвитку правової системи з погляду забезпечення гідного існування людини, справедливості у міжлюдських стосунках, ефективної організації життєдіяльності держави і суспільства [1, с.533]

З цього ми можемо зробити висновки, що наша правосвідомість напряму залежить від того, що ми бачимо, чуємо та що сприймаємо. Оскільки кожного дня проводячи час в соціальних мережах вони починають значно впливати на наш світогляд та думку, оскільки вони є важливим джерелом інформації та місцем для обговорення правових питань. А отже виникає загроза поширення дезінформації, низки маніпулятивної інформації що може призвести до викривлення правосвідомості громадян.

Висновки. Підсумовуючи можна додати, що соціальні мережі мають дійсно великий вплив на правосвідомість людей. У різних країнах свої методи по врегулюванню цього питання. Деякі це жорсткий контроль над поширенням контенту у цифровому просторі та навіть кримінальна відповідальність за порушення правил цифрової “етики”. Українська правова система потребує балансу який б поєднував у собі захист прав громадян та свободи слова у цифровому просторі, але зізнаюся, забезпечити такий контроль буде вкрай важко знову ж таки враховуючи сучасну політичну ситуацію в країні. Найважливіше не забувати, що

навіть при обережному та правильному користуванні соціальними мережами існує ризик дезінформації та маніпуляції громадськістю що може призвести до викривленого чи хибного розуміння правових норм. Важливо є розвивати навички медіаграмотності, критичного мислення та аналізу інформації яка надходить до нас з інфопростору.

Список використаних джерел

1. https://shron1.chtyvo.org.ua/Tsvik_Marko/Zahalna_teoriia_derzhavy_i_prava.pdf

ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ НОРМ ЩОДО ПРАВ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ У СУЧАСНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ

Вікторія Шунц,

студентка II курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Малиновська Ірина
Володимирівна**, викладач-методист, викладач вищої
категорії.

Актуальність дослідження дотримання прав військовополонених у сучасних збройних конфліктах зумовлена зростанням кількості порушень гуманітарного права, які супроводжують військові протистояння. Дотримання норм міжнародного гуманітарного права щодо військовополонених є не лише юридичним обов'язком, а й способом забезпечення гуманності у воєнний час. В умовах сучасних війн, де сторони конфлікту нерідко використовують військовополонених у пропагандистських цілях, важливо оцінити реальну ефективність міжнародних механізмів захисту та виявити перешкоди для їхнього впровадження. Дослідження присвячене аналізу застосування міжнародних норм щодо прав військовополонених у сучасних збройних конфліктах.

Мета роботи полягає у виявленні проблем, пов'язаних із дотриманням цих норм, оцінці їхньої ефективності та розробці можливих рекомендацій для вдосконалення механізму захисту військовополонених.

Виклад основного матеріалу. Захист прав військовополонених регулюється низкою міжнародно-правових актів, зокрема Женевською конвенцією про поводження з військовополоненими 1949 року та Додатковими протоколами до неї 1977 року. Основні принципи цих документів передбачають заборону насильства,

забезпечення належних умов утримання та недопущення примусової праці. Важливу роль у контролі за виконанням цих норм відіграє Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ), який проводить моніторинг, сприяє підтримці зв'язку між військовополоненими та їхніми родинами та виступає посередником у питаннях гуманітарної допомоги [2, с.66].

На практиці міжнародні механізми притягнення до відповідальності за порушення прав військовополонених часто виявляються малоефективними. Судові процеси щодо воєнних злочинів займають роки, а політичні чинники можуть перешкоджати розслідуванням. Крім того, статус деяких осіб, що беруть участь у бойових діях, залишається невизначеним, оскільки Женевські конвенції здебільшого орієнтовані на традиційні армії, тоді як сучасні конфлікти часто включають нерегулярні збройні формування [1, с.71].

Російсько-українська війна, що триває з 2014 року та загострилася після повномасштабного вторгнення у 2022 році, стала одним із прикладів масових порушень прав військовополонених. Українська сторона та міжнародні організації регулярно повідомляють про випадки катувань, позасудових страт, ненадання медичної допомоги та інших порушень, що відбуваються з боку російських військових. Зусилля міжнародних організацій, таких як ООН, Human Rights Watch та МКЧХ, спрямовані на моніторинг цих випадків, однак можливості для ефективного втручання обмежені через політичні фактори та відсутність доступу до місць утримання полонених.

Висновки. Отже, попри наявність міжнародних правових норм, практика їхнього застосування у сучасних збройних конфліктах свідчить про значні розбіжності між теоретичними положеннями та реальними умовами, в яких перебувають військовополонені. Проблеми, пов'язані із визначенням їхнього статусу, обмеженим доступом гуманітарних організацій та політизацією процесу забезпечення прав, потребують удосконалення механізмів контролю та відповідальності за їх порушення. Удосконалення міжнародного права у сфері

захисту військовополонених має враховувати сучасні виклики, включаючи нові форми конфліктів, розвиток цифрових технологій та необхідність посилення відповідальності за воєнні злочини.

Список використаних джерел

1. Колінс Дж. Міжнародне гуманітарне право: основи та практика. К.: Юрінком Інтер, 2017. 320 с.
2. Коваленко О. А. Захист прав військовополонених у міжнародному праві. *Юридичний вісник*. 2021. № 2. С. 64–72.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СУДОЧИНСТВІ: ВПЛИВ НА ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Богдана Бундзяк,

студентка IV курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Савчин Наталія В'ячеславівна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Однією з найважливіших технологій, що змінює правову систему, є штучний інтелект. Його застосування у судочинстві, зокрема у цивільному процесі, сприяє підвищенню ефективності судових процедур, зменшенню навантаження на суддів та автоматизації рутинних процесів.

Мета роботи – визначити перспективи розвитку застосування штучного інтелекту у судочинстві.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект – це технологія, яка моделює людські когнітивні функції, такі як навчання, аналіз інформації та прийняття рішень. У судочинстві ШІ може використовуватися для автоматизації аналізу даних, розпізнавання текстів, обробки документів та прогнозування судових рішень.

Актуальність застосування ШІ в контексті здійснення судочинства виражається у двох аспектах:

1. У вирішенні спорів, пов'язаних зі штучним інтелектом, оскільки штучний інтелект зараз все частіше виконує роль автоматизованого агента, укладаючи угоди чи надаючи рекомендації.
2. Використання ШІ в судочинстві.

У 2020 році Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні. Цей документ визначає основні напрями та завдання розвитку ШІ, включаючи його застосування в судовій системі. Зокрема, Концепція передбачає можливість використання ШІ для аналізу судової практики та підготовки проєктів судових рішень у справах незначної складності за згодою сторін [1].

На міжнародному рівні важливим документом є Європейська етична хартія щодо використання штучного інтелекту в судових системах, прийнята Європейською комісією з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) у 2018 році. Хартія встановлює п'ять основних принципів для застосування ШІ в судочинстві: повага до основних прав, недискримінація, якість та безпека, прозорість, неупередженість та справедливість, а також підконтрольність [2].

Основні функції ШІ в судовій системі:

- Аналіз та систематизація юридичних документів – ШІ може швидко аналізувати велику кількість судових рішень та нормативно-правових актів.
- Прогнозування судових рішень – алгоритми можуть оцінювати ймовірність ухвалення певного рішення на основі попередньої судової практики.
- Автоматизоване судочинство – можливість використання ШІ для розгляду нескладних справ у режимі онлайн без безпосередньої участі судді.

ШІ може використовуватися для вирішення простих цивільних справ, таких як спори щодо невеликих боргів, штрафи, незначні порушення договорів. Це дозволить розвантажити судову систему та прискорити процес розгляду таких справ.

Висновки. Спори, пов'язані зі штучним інтелектом, охоплюють відповідальність, інтелектуальну власність, договірні відносини та захист даних. Вирішення таких справ вимагає адаптації законодавства, оскільки ШІ вже впливає на правові відносини та потребує чіткішого регулювання.

Список використаних джерел:

1. Розпорядження КМ України «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» від 02.12.2020 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>
2. European Commission for the Efficiency of Justice (2019). European Ethical Charter on the use of AI in the judicial systems and their environment. Adopted at the 31st plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 3-4 December 2018). Режим доступу: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-forpublication-4-december-2018/16808f699c>.

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОНОРСТВА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Інеса Маковійчук,

студентка IV курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Савчин Наталія**

В'ячеславівна, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Питання щодо цивільно-правового регулювання донорства залишається актуальним для обговорення впродовж багатьох років.

У той час, коли розвинені країнах світу визначають донорство та трансплантацію, як стандарт лікування багатьох захворювань внутрішніх органів людини, Україна на кілька десятиків років відстає у розвитку цієї галузі.

Мета роботи – опрацювання нормативно-правової бази з питань регулювання донорства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Одна із перших спроб визначення поняття донорства в українській правовій доктрині зроблена в «Юридичній енциклопедії» за редакцією Ю.С. Шемшученка. Згідно цього визначення донорство – це добровільний акт волевиявлення людини, що полягає у даванні крові або її компонентів, живої тканини чи певних органів для дальшого безпосереднього використання їх для лікування, виготовлення відповідних лікарських препаратів або використання у наукових дослідженнях».

У Цивільних кодексах Української РСР 1922 та 1963 років поняття донор, а також трансплантація не існували, хоча юридичній науці термін донор був відомий. Так, у первинній редакції Кодексу законів про працю Української РСР 1971 року, зокрема, статті 124, закріплювались права донорів. Що ж до цивільно-правового регулювання питання донорства, то воно не розглядалось окремо. Вказане

пов'язано з тим, що в державі панували адміністративні методи управління, які нанівець зводили регуляторну місію договору.

З прийняттям у 2003 році ЦК України право на донорство виділено в окремий вид особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи, поряд з правом на життя, на охорону здоров'я та медичну допомогу [1]. Разом з тим, ЦК України не надає визначення донорства, а лише описує ряд ознак, якими характеризується особа, яка вирішила стати донором: досягнення фізичною особою повноліття та наявність дієздатності.

В Законі України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» донорство анатомічних матеріалів визначено як надання донором анатомічних матеріалів іншій людині за життя або вилучення анатомічних матеріалів людини у донора-трупа для трансплантації та/або виготовлення біоімплантів [2]. Законодавець вказав на існування двох видів донорства: прижиттєвого і посмертного. Одним є визначальних принципів донорства, як у національному так і міжнародному законодавстві, є його добровільність.

Висновки. Як бачимо, сучасний стан правового регулювання відносин у сфері донорства крові та її компонентів в Україні є незадовільним. Вкрай суперечливе законодавство постає перешкодою на шляху забезпечення українських пацієнтів якісними та безпечними донорською кров'ю та її компонентами, а також суперечить міжнародно-правовим зобов'язанням України. Не менш важливими завданнями законодавців є визначення правового статусу донора крові та її компонентів, а також окреслення вимог до осіб, які можуть бути донорами, умов виконання ними донорської функції, їх прав та обов'язків як донорів, регламентація обов'язковості медичного обстеження донора, засад державного захисту прав і законних інтересів донорів, пільг, що надаються донорам.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

2. Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» від 17.05.2018 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text>

ПРАВОВИЙ СТАТУС ВОЛОНТЕРА

Марія Стадник,

студентка III курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Савчин Наталія В'ячеславівна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах, особливо в контексті воєнного стану, гуманітарних криз та надзвичайних ситуацій, роль волонтерської діяльності в Україні значно зросла. Волонтери виконують важливі функції, забезпечуючи допомогу армії, постраждалим громадянам, внутрішньо переміщеним особам та іншим вразливим групам населення. Проте правове регулювання волонтерської діяльності потребує вдосконалення, оскільки на практиці виникає чимало питань щодо правового статусу волонтера, його прав, обов'язків, гарантій соціального захисту тощо. Тому дослідження правового статусу волонтера є актуальним і має важливе практичне значення для удосконалення законодавства та ефективного захисту осіб, які здійснюють волонтерську діяльність.

Мета роботи – аналіз правового статусу волонтера в Україні, зокрема виявлення особливостей правового регулювання волонтерської діяльності, визначення основних прав та обов'язків волонтерів, а також проблемних аспектів чинного законодавства з подальшим формулюванням пропозицій щодо його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Закон визначає правове становище волонтера. Так, волонтер має право на:

1) належні умови здійснення волонтерської діяльності, зокрема, отримання достовірної, точної та повної інформації про порядок та умови провадження

волонтерської діяльності, забезпечення спеціальними засобами захисту, спорядженням та обладнанням;

2) зарахування часу здійснення волонтерської діяльності до навчально-виробничої практики в разі її проходження за напрямом, що відповідає отримуваній спеціальності, за згодою навчального закладу;

3) відшкодування витрат, пов'язаних зі здійсненням волонтерської діяльності;

4) вимагати від організації чи установи, з якою працює волонтер за договором забезпечити йому можливості для здійснення волонтерської діяльності;

5) участь в навчанні, тренінгах, семінарах та навчальних заходах;

6) інші права, передбачені договором про провадження волонтерської діяльності та законодавством.

Волонтер має також зобов'язання. Зокрема:

1) сумлінно та своєчасно виконувати обов'язки, пов'язані з провадженням волонтерської діяльності;

2) у випадках, визначених законодавством, проходити медичний огляд та надавати довідку про стан здоров'я;

3) у разі необхідності проходити подальшу підготовку (перепідготовку);

4) не допускати дій і вчинків, які можуть негативно вплинути на репутацію волонтера чи організації, на базі якої провадиться волонтерська діяльність;

5) дотримуватися правового режиму інформації з обмеженим доступом;

6) відшкодовувати прямі збитки, завдані ним, якщо це передбачено договором;

7) відшкодовувати майнову шкоду, заподіяну внаслідок здійснення ним волонтерської діяльності, відповідно до закону;

8) особисто безоплатно надавати волонтерську допомогу її отримувачам протягом установленого в договорі строку;

9)проходити інструктаж з техніки безпеки у разі виконання завдань, що становлять ризик для здоров'я.

Висновки. Волонтерство є дуже важливою складовою громадянського суспільства. З допомогою волонтерів в суспільстві підтримуються і підсилюються такі загальнолюдські цінності, як милосердя, турбота, допомога; люди реалізують свої можливості, повністю розкривають свій людський і професійний потенціал; встановлюються зв'язки, які сприяють вирішенню важливих життєвих питань багатьох людей.

Список використаних джерел

1. Закон «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ДІТЕЙ-СИРІТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ольга Грицюк,

студентка IV курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Савчин Наталія В'ячеславівна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність теми дослідження зумовлена трагічними подіями, що відбуваються в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії. В умовах воєнного стану, коли традиційні механізми соціального захисту зазнають суттєвих змін, а ризики для життя та здоров'я дітей зростають, питання правового захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, набуває особливої уваги.

Мета роботи – дослідити механізм правового захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в умовах воєнного стану для забезпечення прав та інтересів найбільш вразливої категорії дітей в Україні.

Виклад основного матеріалу. Ряд країн працює над ефективним механізмом забезпечення охорони дітей-сиріт та регулюванням їх розвитку. Наприклад, країна Великобританія, в якій дуже часто зустрічається таке явище як «фостерна сім'я», тобто така тимчасова прийомна сім'я, яка відрізняється від опікунської тим, що вона складається з ряду спеціалістів: психологів, педагогів, соціальних працівників, в якій дитина зможе перебувати до того моменту коли визначиться її подальша доля.

У Міністерстві соціальної політики України напрацювали рішення, яке дає можливість дітям під час війни перебувати на умовах тимчасового влаштування в

прийомній сім'ї або в дитячих будинках сімейного типу, чи за спрощеною процедурою – під опікою або піклуванням родичів [1]. Це забезпечить найкращі інтереси дитини до того моменту, поки не буде з'ясовано, що саме сталось з її батьками.

Як бачимо, внаслідок повномасштабної збройної агресії російської федерації, Україна зіткнулася з безпрецедентним зростанням кількості дітей, які опинилися в особливо вразливому становищі. Війна не лише забрала життя багатьох батьків, але й зруйнувала звичне середовище для тисяч дітей, змусивши їх пережити жахиття бойових дій, втрату домівок та розлуку з близькими [2].

Аналіз чинного законодавства та міжнародних нормативно-правових актів показав, що Україна має досить розвинену правову базу для захисту прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Проте, умови воєнного стану вимагають оперативного реагування та внесення змін до існуючих механізмів захисту.

Враховуючи міжнародний досвід, Україна може запозичити ефективні практики для покращення системи захисту дітей-сиріт.

Напрацьовані Міністерством соціальної політики рішення щодо тимчасового влаштування дітей в сім'ї є важливим кроком, але потребують подальшого вдосконалення та ефективної реалізації.

Висновки. Захист прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в умовах воєнного стану – це не лише юридичне, але й моральне зобов'язання держави. Лише об'єднання зусиль держави, громадських організацій та міжнародних партнерів дасть можливість забезпечити цим дітям гідне майбутнє.

Список використаних джерел

1. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Режим доступу: <https://legalaid.wiki/index.php>.
2. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13.01.2005 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>

ПРОБЛЕМА ЗАЙНЯТТЯ ГРАЛЬНИМ БІЗНЕСОМ В УКРАЇНІ

Тетяна Градюк,

студентка IV курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Наконечна Іванна Миколаївна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Гральний бізнес в Україні проходить складний етап свого становлення, стикаючись із низкою викликів у сфері правового регулювання, боротьби з нелегальними операторами, корупційними ризиками та соціальними загрозами. Після легалізації азартних ігор у 2020 році та видачі перших ліцензій у 2021 році ситуація з контролем над цією сферою значно змінилася, проте залишаються серйозні проблеми, зокрема нелегальні гральні заклади, фінансування злочинних схем та зростання рівня ігрової залежності серед населення. Крім того, після початку повномасштабної агресії росії у 2022 році з'явилися нові ризики використання грального бізнесу у фінансуванні незаконних груп та зборі персональних даних гравців. Це потребує комплексного підходу до державного контролю та розробки ефективних механізмів запобігання правопорушенням у цій сфері.

Метою цього дослідження є аналіз основних проблем, пов'язаних із правовим регулюванням грального бізнесу в Україні, а також розробка пропозицій щодо підвищення ефективності державного контролю за цією сферою.

Виклад основного матеріалу Попри офіційну легалізацію, значна частина грального бізнесу в Україні продовжує діяти в тіньовому секторі. Це пов'язано з високим рівнем корупції в процесі отримання ліцензій та відсутністю ефективного контролю за діяльністю операторів. Зокрема, державні органи часто діють

непрозоро, а умови ліцензування створюють бар'єри для нових учасників ринку, що сприяє його монополізації [1].

Важливим соціальним ризиком грального бізнесу є зростання рівня лудоманії. Відсутність належного контролю за рекламою азартних ігор та недостатня поінформованість громадян про наслідки надмірного захоплення гемблінгом призводять до фінансових проблем у гравців, руйнування сімейних стосунків та збільшення рівня злочинності. Крім того, гральний бізнес часто використовується для відмивання коштів, отриманих незаконним шляхом, що ускладнює боротьбу з фінансовими злочинами [2,с.114].

Одним із ключових шляхів вирішення проблем є посилення державного контролю шляхом впровадження автоматизованих систем моніторингу діяльності операторів, запровадження відкритих реєстрів ліцензій та підвищення відповідальності за нелегальну діяльність.

Висновки. Гральний бізнес в Україні потребує більш ефективного регулювання, спрямованого на боротьбу з нелегальними операторами, мінімізацію корупційних ризиків та зменшення негативного соціального впливу. Запровадження сучасних цифрових механізмів контролю, посилення відповідальності за нелегальну діяльність та впровадження програм соціального захисту дозволить створити збалансовану систему, яка забезпечить прозорість та безпечність грального ринку. Тільки за умови комплексного підходу до регулювання грального бізнесу можливо мінімізувати його ризики та водночас сприяти його розвитку у правовому полі України.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор" № 768-IX від 14 липня 2020 року
2. Дослідження " Міжнародний досвід регулювання азартних ігор та його застосування в Україні" Корчак Н.М. 2023р

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЩОДО СТЯГНЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ

Вікторія Роговик,

студентка IV курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Савчин Наталія В'ячеславівна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Звернення стягнення на дебіторську заборгованість є особливо актуальним у випадках, коли основний боржник не має значних активів, але продовжує вести діяльність і отримувати кошти через своїх партнерів. Саме тому цей механізм є ефективним способом забезпечення реального повернення боргу та може значно підвищити шанси стягувача на успішне виконання судового рішення.

Мета роботи – дослідження правових аспектів стягнення дебіторської заборгованості, що дозволить визначити основні проблеми та шляхи вдосконалення правозастосовної практики.

Виклад основного матеріалу. Стягнення дебіторської заборгованості включає різні варіанти розвитку подій: досудове врегулювання спору, судовий порядок стягнення у позовному та наказному провадженнях про стягнення дебіторської заборгованості.

Досудове врегулювання спрямоване на добровільне виконання боргових зобов'язань без звернення до суду. Досудове врегулювання може здійснюватись у різноманітних формах, наприклад: переговори, претензія, медіація, фінансові санкції.

Якщо досудове врегулювання не дало результатів, кредитор має право звернутися до суду з позовною заявою про стягнення заборгованості.

У цивільному процесі України для стягнення дебіторської заборгованості передбачено дві процедури: наказне та позовне провадження.

Відповідно до п.6 ч. 1 статті 161 Цивільного процесуального кодексу України, судовий наказ може бути видано за вимогою про стягнення заборгованості за договором (іншим, ніж про надання житлово-комунальних послуг, електронних комунікаційних послуг, послуг телебачення та радіомовлення), укладеним у письмовій (в тому числі електронній) формі, якщо сума вимоги не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб [1].

Відмова від видачі судового наказу чи його скасування не позбавляє права заявника звернутися до суду у порядку позовного провадження.

Позов подається відповідно до загальних правил підсудності, визначених Цивільним процесуальним кодексом

Стягнення дебіторської заборгованості через суд має низку особливостей. У таких справах ключовим питанням є документальне підтвердження існування заборгованості та відповідність усіх дій кредитора нормам законодавства. Після завершення розгляду справи суд ухвалює рішення, яке може бути оскаржене в суді апеляційної інстанції.

Якщо боржник добровільно не виконує рішення суду, стягувач має право звернутися до державної виконавчої служби або приватного виконавця для примусового виконання.

Висновки. Ефективність виконання рішення у справах про дебіторську заборгованість залежить від оперативності дій стягувача та його готовності контролювати роботу виконавця. Якщо боржник має активи і працюючий бізнес, виконання може пройти швидко, але у випадках, коли він вдається до ухилення або є фінансово неспроможним, процес може затягнутися, а в деяких випадках навіть залишитися безрезультатним. Саме тому у справах про стягнення боргів важливим

є не лише виграти суд, а й заздалегідь оцінювати перспективи реального отримання коштів.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
2. Цивільний кодекс України Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УСИНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Надія Дунда,

студентка IV курсу спеціальності «Право».

Науковий керівник – **Савчин Наталія В'ячеславівна**,
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Усиновлення дітей є важливим інститутом цивільного процесуального права, який забезпечує реалізацію права дитини на виховання в сім'ї. В умовах воєнного стану питання усиновлення набуває особливої актуальності, оскільки зростає кількість дітей, які втратили батьківське піклування.

Мета роботи – з'ясувати яких змін зазнав цивільний процес щодо усиновлення дітей в Україні в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Воєнний стан, запроваджений в Україні у зв'язку з повномасштабною збройною агресією, суттєво вплинув на правозастосування, зокрема на процедуру усиновлення. Через переміщення населення, втрату документів, постали нові виклики у сфері усиновлення.

Воєнний стан ускладнив доступ до судів у деяких регіонах, що призвело до затримок у розгляді справ. Водночас, для забезпечення захисту дітей, що залишилися без піклування, було запроваджено спрощені процедури тимчасового влаштування та усиновлення дітей, зокрема через використання дистанційних форм розгляду справ.

Однією з найбільших проблем стало уточнення статусу дітей, які залишилися без батьківського піклування. Воєнні дії призвели до втрати батьками зв'язку з дітьми, що створює складності у встановленні їхнього правового статусу.

Відповідно до запроваджених нововведень, розширено підстави для надання статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування [1].

Законодавець також запровадив нові обмеження щодо осіб, які можуть бути усиновлювачами, враховуючи необхідність забезпечення національної безпеки та запобігання незаконному вивезенню дітей за межі України. Зокрема, відповідно до законодавчих змін, усиновлювачами в період воєнного стану не можуть бути:

- громадяни України, які тимчасово або постійно проживають за кордоном;
- іноземні громадяни;
- громадяни України, які перебувають на тимчасово окупованих територіях [2].

Ці обмеження пояснюються тим, що в умовах війни існує ризик порушення прав дітей під час усиновлення, зокрема через недостатній контроль з боку державних органів. Водночас такі заходи мають на меті запобігання незаконному усиновленню та недопущення випадків торгівлі дітьми або їхньої примусової депортації.

Висновки. Основними проблемами, що виникають у цивільному процесі усиновлення під час війни, є труднощі з документальним підтвердженням статусу дитини, відсутність або недоступність державних реєстрів, складнощі у встановленні місцезнаходження дитини чи її біологічних родичів, а також посилений контроль за міжнародним усиновленням для запобігання випадкам незаконного вивезення дітей. Водночас суди в умовах воєнного стану змушені шукати баланс між оперативністю розгляду справ та забезпеченням належного захисту прав дитини.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини» від 10.09.2022 року № 1013. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013-2022-%D0%BF#Text>
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо провадження діяльності з усиновлення та влаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, в сім'ї громадян України під час воєнного стану» від 01.06.2023 № 576. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-2022-%D0%BF#Text>

СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ»

Проблема: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ І СВІТІ

КЕРІВНИК – голова циклової комісії дисциплін професійної та практичної підготовки (спеціальність «Туризм і рекреація»), викладач вищої категорії **Вольвин Елла Михайлівна**.

СЕКРЕТАР – викладач II категорії **Бартків Оксана Володимирівна**.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФРАНЧАЙЗИНГУ В УКРАЇНІ

Яна Битчай,

студентка II курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Вольвин Елла Михайлівна**,
викладач вищої категорії

Актуальність дослідження. У сучасних умовах глобалізації економіки туристичний бізнес перебуває під впливом зовнішніх і внутрішніх змін, які змушують підприємства туристичного господарства шукати нові стратегії, інструменти і методи управління, засновані на системних і комплексних підходах.

Мета роботи – проаналізувати особливості стратегії розвитку франчайзингових систем в туристичному бізнесі України. Розглянути перспективи франчайзингу як одного із факторів розвитку туризму на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Однією з найпопулярніших у багатьох галузях економіки світу форм ведення бізнесу є франчайзинг.

Термін походить від французького слова “franchise” (франшиза) і означає «пільга, привілей, звільнення від податків чи внесків». Бізнес за франшизою, або

франчайзинг – це популярна на сьогоднішній день система ділових взаємовідносин, коли між двома самостійними сторонами укладається договір, за яким на платній основі схеми створення бізнесу та необхідні для його ведення інструменти однієї сторони надають іншій. При цьому друга компанія вважається такою, що веде бізнес за франшизою, тобто франчайзі, а компанія, що надає послуги – франчайзером. В обмін на здійснення всіх цих правил франчайзі одержує дозвіл використовувати ім'я компанії, її репутацію, продукт та послуги, маркетингові технології, експертизу, і механізми підтримки.

Переваги та недоліки франчайзингових відносин для франчайзі і франчайзера:

•Переваги для франчайзі

Використання на законній основі відомого бренду, постійна різностороння підтримка, економія засобів і часу на рекламі, відкритий доступ до кредитних ресурсів, високий імідж, зменшення ризиків, швидкий та ефективний початок бізнесу

•Переваги для франчайзера

Просування власного торгового знаку в нові регіони, популяризація бренду за рахунок франчайзі, отримання гарантованого додаткового доходу за рахунок мінімальних витрат.

•Недоліки для франчайзі

Обмеження в свободі прийняття рішень,
дотримання єдиних стандартів якості
обслуговування, ризик переоцінки іміджу
франчайзера, низька вірогідність припинення франчайзингових відносин.

•Недоліки для франчайзера

Відсутність вірогідності розірвання контракту, негативний вплив на імідж усієї мережі у випадку недотримання
окремих стандартів якості, розголошення комерційної таємниці.

Франчайзингова модель ведення бізнесу існує більш, ніж в 140 країнах світу. Лідерами галузі є США, Франція, Великобританія, Німеччина, Польща. Позитивний досвід Європейського Союзу та США свідчить про ефективність франчайзингу як інструменту стимулювання економічної активності і, як наслідок - зростання прибутків обох сторін. Статистика останніх років свідчить, що франчайзингові угоди є перспективним видом співробітництва, перш за все, для представників малого й середнього бізнесу. Для України франчайзинг, як спосіб отримання практично готового бізнесу, що значно знижує підприємницькі ризики, може стати динамічним фактором розвитку підприємництва. Для підвищення франчайзингової активності на регіональному рівні можна запропонувати наступні покращення:

1. Удосконалення законодавчої бази регулювання франчайзингових відносин.
2. Забезпечення доступності кредиту для тих, хто хоче побудувати власну франчайзингову мережу.
3. Створення необхідних структур для сприяння розвитку франчайзингу: популяризація та інформаційна підтримка розвитку франчайзингу.
4. Розробка пропозицій щодо підвищення ефективності функціонування франчайзингових бізнес-систем.

Висновки. Створення франчайзингових мереж є перспективним напрямком розвитку українських мережевих туристичних структур, що виведуть туристичний бізнес на новий рівень розвитку. Франшизи дозволяють швидко включитися в інноваційний бізнес і з мінімальними фінансовими витратами, в короткі терміни запустити перспективний проект, націлений на отримання прибутку вже найближчим часом.

Список використаних джерел

1. Бардаш С. В. Контроль франчайзингових відносин у туристичному бізнесі. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2021. Випуск 41. С. 17–21.

- 2.Ткачук Т. М. Туристична франшиза в системі маркетингової політики підприємств. Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання : матеріали наук.-практ. конф. у 2- т. Том І. 2021.
- 3.Чорна Л. В., Ковальська Л. В., Польова Л. В. Розвиток франчайзингу в туризмі в постковідний період: світова та вітчизняна практика \ ВІСНИК ХНТУ. Сфера обслуговування. № 2, 2024.

РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І МАРКЕТИНГОВІ РІШЕННЯ

Мар'яна Воловець,

студентка II курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Вольвин Елла Михайлівна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Туристичний бізнес відіграє важливу роль в економічному та соціальному розвитку, сприяючи створенню робочих місць, залученню інвестицій і покращенню інфраструктури. Він також впливає на культурний обмін і формує відповідальне ставлення до навколишнього середовища. Україна має значний потенціал для розвитку цієї сфери завдяки природним, культурно-історичним та оздоровчим ресурсам. Туристичний бізнес стимулює роботу готельно-ресторанного сектору, туристичних агенцій і транспортних компаній. Важливим напрямом є впровадження сучасних маркетингових стратегій, цифрових технологій і персоналізованих туристичних пропозицій, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності країни.

Мета роботи – висвітлити розвиток туристичного бізнесу в Україні на тлі останніх викликів та нові маркетингові рішення щодо цього.

Виклад основного матеріалу. Туристичний бізнес в Україні за останні роки активно розвивається, незважаючи на численні виклики, серед яких пандемія COVID-19 та політична ситуація. Попри те, що Україна вважається нестабільною для іноземних туристів, є певна група людей, які зацікавлені у відвідуванні повоєнних територій і міст, що пережили окупацію. Внутрішній туризм став важливим фактором у розвитку туристичної галузі: українці почали більше

досліджувати свою країну, пізнавати її культуру, природу та історичні пам'ятки. Це, своєю чергою, стимулює розвиток місцевих туристичних послуг та інфраструктури.

Маркетингові рішення стали важливим аспектом, який допомагає просувати Україну на міжнародній арені. Цифрові технології, такі як активне використання соціальних мереж, інфлюенсер-маркетинг та онлайн-реклама, дозволяють залучити нових туристів з різних куточків світу. Через такі платформи, як «Instagram», «Facebook» та «TikTok», активно просуваються туристичні маршрути та різноманітні пропозиції для подорожуючих.

Одним із важливих напрямів є розробка унікальних туристичних продуктів, таких як екологічний туризм, гастрономічні подорожі, а також маршрути, що поєднують активний відпочинок та історичні пам'ятки. Такі спеціалізовані пропозиції не тільки розширюють туристичний потенціал країни, але й відповідають на сучасні глобальні тренди сталого розвитку та екологічної свідомості.

Іншим важливим аспектом є покращення інфраструктури та створення партнерств з міжнародними туристичними платформами, що робить подорожі по Україні доступними і комфортними. Більш ефективна співпраця з готельними мережами, перевізниками та організаторами екскурсій допомагає задовольняти потреби туристів та сприяє росту туристичного потоку в Україні. Ці маркетингові стратегії разом забезпечують збільшення потоку як внутрішніх, так і міжнародних туристів, підвищуючи популярність та привабливість України як туристичного напрямку.

Висновки. Розвиток туристичного бізнесу в Україні, незважаючи на виклики, демонструє позитивні результати завдяки внутрішньому туризму та ефективним маркетинговим рішенням. Використання цифрових платформ, інфлюенсер-маркетингу та спеціалізованих туристичних пропозицій допомагає залучати нових туристів. Паралельно з покращенням інфраструктури та розвитком міжнародних

партнерств, це сприяє зростанню популярності України як туристичного напрямку, що позитивно впливає на економіку та культурний обмін.

Список використаних джерел:

1. Туризм в Україні: виклики та відновлення : матеріали Міжнародного туристичного форуму (м. Київ, 2023 р.) / [редкол.: І. І. Іваненко та ін.]. Київ : НТОУ, 2023. 128 с.
2. Туризм та креативні індустрії: сучасні виклики : зб. наук. праць / [уклад. К. О. Білак]. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2023. 156 с.
3. Індустрія туризму й гостинності: сучасні виклики та перспективи : колективна монографія / за ред. І. М. Поворозинюк. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 248 с.
4. Павліха Н. М., Цимбалюк І. Я., Савчук А. І. Сталій розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України : монографія. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 212 с.

ТАРГЕТОВАНА РЕКЛАМА ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ

Марта Заграновська,

студентки II курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Вольвин Елла Михайлівна,**

викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Сучасний туристичний бізнес стикається з високою конкуренцією та зміною поведінки споживачів. Традиційні методи реклами, такі як друковані видання, білборди та телевізійна реклама, поступово втрачають ефективність через зростання ролі цифрових технологій. Потенційні туристи шукають інформацію онлайн, порівнюють пропозиції, читають відгуки та переглядають фото й відео перед тим, як зробити вибір. Таргетована реклама є ефективним рішенням для туристичного бізнесу, оскільки дозволяє досягати саме тих людей, які зацікавлені у подорожах, з урахуванням їхніх інтересів, поведінки та демографічних характеристик. Вона дозволяє оптимізувати рекламні бюджети, підвищити конверсію та персоналізувати маркетингові повідомлення для кожного сегмента аудиторії.

Мета роботи – пояснити важливість та ефективність таргетованої реклами у сфері туризму. Розглянути як цей інструмент працює, які платформи найкраще підходять для просування туристичних послуг, а також які стратегії допоможуть залучати більше клієнтів і підвищувати продажі.

Виклад основного матеріалу. У цифрову епоху традиційна реклама (білборди, ТБ, газети) втрачає ефективність, адже люди більше часу проводять онлайн. Бізнесу потрібно адаптувати маркетингові стратегії для якісного просування.

Таргетована реклама – це онлайн-реклама, яка налаштовується на цільову аудиторію за демографією, інтересами та поведінкою.

Чому таргетована реклама важлива для туризму?

- сезонність попиту – активність зростає влітку та на свята;
- різноманітність аудиторії – різні категорії туристів мають унікальні потреби;
- висока конкуренція – необхідно ефективно залучати клієнтів; Таргетинг персоналізує пропозиції: молодь – активний відпочинок, сім'ї – комфортні готелі, бізнес – корпоративні поїздки. Основні платформи для реклами (Meta Ads) , Facebook та Instagram – ключові майданчики для просування: - широка аудиторія – понад 10 млн українців в Instagram; - візуальний контент – ідеально підходить для реклами подорожей;
- персоналізація – можливість створювати унікальні пропозиції для кожного сегмента клієнтів.

Як працює таргетинг у Meta Ads?

- демографія – вік, стать, геолокація;
- інтереси – подорожі, авіаперельоти, готелі;
- поведінка – відвідування туристичних сайтів, пошук відпочинку. Instagram відмінно підходить для туризму: найефективніші формати – відео в Reels і Stories, каруселі фото, ретаргетинг.

Закон України "Про рекламу" та його вплив: - реклама має бути достовірною, без оманливих цін і послуг; - заборонено просування турів у країни під санкціями; - акційні пропозиції повинні містити чіткі умови; - важливо дотримуватись правил Meta, щоб уникати блокувань.

Практичні рекомендації для туристичних агентств: - контент-маркетинг – блоги, відеоогляди, корисні статті; - співпраця з блогерами – рекомендації від лідерів думок; - автоматизація – CRM, чат-боти для спілкування з клієнтами; - UGC (User-Generated Content) – використання відгуків туристів у рекламі.

Висновки. Таргетована реклама є потужним маркетинговим інструментом, який може підвищити ефективність туроператорської та турагентської діяльності, розширити клієнтську базу. Основні переваги: персоналізація - персоналізовані оголошення для різних сегментів аудиторії; ефективність - висока ефективність завдяки детальному аналізу клієнтів; лояльність - підвищення довіри від клієнтів завдяки якісному контенту та швидкому зворотньому зв'язку; оптимізація витрат - залучення цільових клієнтів по оптимальній ціні (у порівнянні з іншими ресурсами).

Список використаних джерел

1. Закон "Про рекламу" : Закон України від 03 липня 1996 р. № 270/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 08.07.2025).

2.Словник термінів digital-маркетолога [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://inweb.ua/blog/ua/slovník-terminiv-digital-marketologa/> (дата звернення: 08.07.2025).

БРЕНД ОСОБИСТОСТІ ЯК ФАКТОР УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА ТУРИСТИЧНОЇ КОМПАНІЇ

Наталія Грабовська,

студентка III курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Вольвин Елла Михайлівна,**

викладач вищої категорії

Актуальність дослідження. Конкуренція на ринку туристичних послуг стає все більш інтенсивною, тому важливу роль у досягненні успіхів компанії відіграє не тільки якість надання послуг, а й позитивний імідж та розвинутий бренд особистості менеджера турфірми. Бренд особистості менеджера стає вагомим інструментом при створенні довіри до підприємства, покращенні репутації, а також залученні нових туристів. Тому вивчення ролі іміджу та авторитету менеджера як факторів успіху є актуальним завданням для теоретичного аналізу та практичного застосування в сфері управління туризмом.

Метою дослідження є оцінка впливу бренду менеджера на успіх роботи, аналіз основних аспектів формування цього бренду та розробка рекомендацій щодо його розвитку для підвищення конкурентоспроможності компанії та працівників.

Виклад основного матеріалу. Сучасний туристичний ринок переповнений широким асортиментом послуг та різноманітністю компаній, тому успіх підприємства залежить не тільки від якості пропонованих послуг, а й від ефективності управлінських процесів. Зважаючи на це, особистий бренд менеджера набуває вагомego значення. Від іміджу та репутації менеджера залежить не лише внутрішня робота компанії, а й її позиція на ринку. Бренд особистості може стати важливим фактором, що визначає успішність компанії та її здатність залучати нових клієнтів. Розглянемо теоретичні поняття, щоб краще аналізувати тему.

Менеджер – це спеціаліст, який професійно займається управлінською діяльністю. Це означає, що він обіймає постійну посаду на підприємстві і має повноваження приймати управлінські рішення у певній сфері діяльності цього підприємства. [1] Імідж менеджера - це його «обличчя», образ, який існує у свідомості людей. Імідж характерний кожному керівнику, незалежно від того, хто над ним працює і чи працюють над ним узагалі. У випадку відпускання питання іміджу на самоплин, він складається у споживачів стихійно, і немає ніякої гарантії, що він буде адекватним і сприятливим для підприємства. [3]

Люди часто віддають перевагу компаніям, що мають харизматичних і професійних лідерів. Менеджер із сильним і позитивним іміджем може стати «обличчям» компанії, на яке орієнтуються не тільки клієнти, а й партнери, постачальники та інші учасники бізнесу.

Створення іміджу підприємства передбачає реалізацію трьох основних етапів:

- визначення цільової аудиторії, вивчення її віку, роду занять та ін.;
- розроблення концепції іміджу - головних принципів, мотивів і цінностей, характерних для підприємства, його товарів та послуг, а також значимих для споживачів;
- формування, впровадження і закріплення іміджу у свідомості [3]

Формування позитивного іміджу туристичного підприємства вимагає системного управління. Заходи щодо створення іміджу повинні координуватися керівництвом та реалізовуватися професіоналами з урахуванням внутрішніх цінностей і культури підприємства. Ці заходи мають бути закріплені в політиці та статуті компанії, що сприятиме формуванню позитивного іміджу як керівництва, так і персоналу. Як зазначає З. Хатікова, «внутрішній іміджбілдинг є основою для успішного управління зовнішнім іміджем і досягнення економічних цілей підприємства» [4, с.8].

Беручи до уваги вищесказані факти, можна сказати, що туристичні підприємства повинні займатися розвитком свого бренду, постійно його вдосконалювати: активно використовувати інтегровані маркетингові комунікації, підтримувати лояльність своїх споживачів, пропонувати види послуг, удосконалювати технології та організацію туристичних поїздок, приділяти більше уваги кожному клієнту і швидко реагувати на будь-які зауваження та недоліки [3].

Висновки. Отже, імідж є невід'ємною частиною діяльності туристичної компанії. В сфері туристичних послуг імідж - широке поняття, яке охоплює саморекламу, високу якість послуг, постійну турботу про клієнтів та самовдосконалення. Часто саме позитивний імідж є чинником вибору клієнтом того чи іншого туристичного підприємства для отримання необхідних послуг. Тільки позитивний імідж є чинником довіри клієнтів, він приваблює клієнтів і партнерів, сприяє збільшенню обсягів продажів, процвітанню підприємства загалом. В умовах жорсткої конкуренції імідж все більше сприймається запорукою досягнення підприємством успіху.

Список використаних джерел:

1. Кіптенко В. К. Менеджмент туризму : навч. посіб. / В. К. Кіптенко. – К. : Центр учбової літератури, [рік]. – Розд. 7.3. Топ-менеджер у туризмі.
2. Національна туристична організація України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ntoukraine.org> (дата звернення: 27.03.2025).
3. Підгорчук О. Імідж – шлях до успіху туристичного підприємства [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://tourlib.net/statti_ukr/podgorchuk.htm (дата звернення: 26.03.2025).
4. Хатікова З. В. Підвищення ефективності управління іміджем підприємств сфери туризму : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 Сімферополь, 2010. 19 с.

ТЕХНОЛОГІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Софія Мережко,

студентка III курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Вольвин Елла Михайлівна,**

викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах туристичний ринок стрімко розвивається, що породжує необхідність у впровадженні нових методів контролю на підприємствах. Одним з таких методів є контролінг. Перед менеджерам стоїть задача максимально деталізовано передбачити можливі варіанти розвитку підприємства, ризики та форс-мажори. З цим завданням і допомагає впоратись контролінг.

Мета роботи – висвітлити технологію впровадження контролінгу на прикладі підприємства ТОВ «Фірма Надія».

Виклад основного матеріалу. Якою б системою управління підприємство не користувалося, у будь-якому разі вона включатиме елементи контролінгу, які спрямовані на те, щоб гарантувати виконання поставлених завдань. В сучасних умовах нестабільності економіки здійснення відповідних заходів дає змогу забезпечити підприємству стабільність та довгострокові перспективи. Термін «контролінг» (від англ. to control – контролювати, управляти) зародився в Америці, у 70-ті роки перекочував до Західної Європи, а потім на початку 90-х – до України.

Контролінг – це спеціальна система методів та інструментів, яка спрямована на підтримку менеджменту підприємства та охоплює інформаційне забезпечення, планування, контроль, координацію, внутрішній консалтинг. Контролінг орієнтований на майбутній розвиток підприємства [2, с. 498].

Поява контролінгу на сучасних підприємствах зумовлена наступними причинами:

- підвищення нестабільності зовнішнього середовища висуває додаткові вимоги до системи управління підприємством: увага зосереджується з контролю минулих подій на прогнозування майбутніх;
- необхідність прискорення реакції підприємства на зміни зовнішнього середовища, підвищення його гнучкості;
- необхідність постійного відслідковування змін, що виникають у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства;
- необхідність продуманої системи дій щодо забезпечення виживання підприємства та уникнення кризових явищ;
- ускладнення систем управління підприємства вимагає механізму координації всередині системи управління;
- необхідність побудови спеціальної системи інформаційного забезпечення управління [3, с. 35].

Одним з найбільш важливих аспектів контролінгу є його практична реалізація на конкретному підприємстві. На сьогоднішній день для контролінгу склалися сприятливі умови, що демонструють його можливості в плані підвищення ефективності бізнесу і доводять потребу в ньому як власників, так і менеджменту компаній. Контролінг не є альтернативою менеджменту, а контролери не звільняють менеджерів від виконання їх безпосередніх обов'язків. Тому ключовим питанням при впровадженні контролінгу є делегування компетенцій контролінгу від менеджера до контролера [1, с. 145].

Завдання системи контролінгу:

- планування (методологія та організація);
- облік (збір та обробка інформації);
- контроль (порівняння планових і фактичних значень показників);

- сервісне забезпечення управління (збір, обробка, інтерпретація, консультування);
- спеціальні системи спостереження (маркетинг, моніторинг змін у зовнішньому середовищі) [2, с. 499].

Незважаючи на те, що контролінг, як інструмент менеджменту, все ще знаходиться на стадії впровадження на багатьох підприємствах України, вищезгадані елементи використовуються на підприємстві ТОВ «Фірма Надія» для покращення роботи організації.

Висновки. Отже, впровадження контролінгу на підприємстві полягає в делегуванні обов'язків з контролювання уповноваженим особам та є запорукою розвитку підприємства. ТОВ «Фірма Надія» активно застосовує елементи контролінгу в управлінні, що полягають в дорученні контролювання процесу роботи людям, що мають відношення до цієї діяльності. Впровадження контролінгу на підприємстві оптимізує процес роботи та сприяє покращенню кінцевого результату.

Список використаних джерел

1. Михайлишин, Н. П. Технологія впровадження контролінгу на підприємстві [Текст]. Система контролю в умовах глобалізації : закономірності та протиріччя : зб. тез доп. наук.-практ. конф. / ред. кол. : Я. Д. Крупка, М. С. Пушкар, С. І. Шкарабан [та ін.] ; відп. за вип. М. С. Пушкар. - Тернопіль : ТНЕУ, 2010. - С. 145-149.
2. Пекар К. Р. Впровадження системи контролінгу на підприємствах України. *Глобальні та національні проблеми економіки* . 2017, №20, с. 498-501
3. Сливінська О. Б. Впровадження системи контролінгу на підприємствах України. *Агросвіт*, 2015, №11. с. 34-37

КУЛЬТУРНИЙ ТУРИЗМ: ЯК ТРАДИЦІЇ ТА СПАДЩИНА ПРИВАБЛЮЮТЬ МАНДРІВНИКІВ

Надія Цінявська,

студентка I курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Бартків Оксана Володимирівна,**
викладач II категорії.

Актуальність дослідження. Україна має великий потенціал для розвитку туристичної сфери, зокрема й культурного туризму. На сьогодні дуже важливим є збереження культури й традицій. А люди все більше прагнуть дізнаватися про культуру різних народів, шукають нові враження та досвід.

Метою дослідження є розглянути чинники, які впливають на вибір мандрівниками саме культурного туризму, а також огляд культурного туризму в Україні.

Виклад основного матеріалу. Культурний туризм це подорожі, метою яких є ознайомлення з культурою, традиціями, історіями інших народів. В сучасності багато людей зацікавлені в дослідженні різних країн, їх культури та традицій. Адже це поєднує в собі унікальні враження та новий досвід. Кожна країна має свої власні традиції та культуру, і саме це робить їх унікальними.

Відвідування культурних та історичних визначних місць, ознайомлення з пам'ятками історії, архітектури та мистецтва, відвідування різноманітних культурних заходів, фестивалів тощо. Все це є чудовою можливістю для розширення світогляду, пізнання нових традицій та історій різних країн, знаходження себе та власної ідентичності..

Увагу мандрівників можуть привертати архітектурні споруди, мистецтво,

різноманітні ремесла, музика чи танці, театр та кіно, також метою подібних подорожей може стати вивчення мови, культури чи літератури країни.

Україна з її неймовірними традиціями та культурною спадщиною має значний потенціал для розвитку культурного туризму. Кожен регіон України

відрізняється своїми традиціями та культурним надбанням. Розвиток культурного туризму в Україні має значний вплив на економіку і не тільки. Він сприяє збереженню та популяризації культурної спадщини, роблячи її доступною для світу. Культурний туризм створює робочі місця та сприяє розвитку економіки та інфраструктури. Також останнім часом можна помітити розвиток внутрішнього туризму і збільшення інтересу до історії, культури та традицій.

Варто згадати й виклики, як от екологічні проблеми чи недостатнє фінансування проектів культурного туризму. Наприклад, на даний момент є багато об'єктів культурної спадщини, які потребують реставрації. Також варто враховувати політичну та економічну ситуацію тощо.

Висновки. Культурний туризм – це спосіб пізнання світу, з допомогою занурення в традиції, історію чи мистецтво інших народів. Він відкриває нові можливості для особистого розвитку та розширення світогляду. Культурний туризм допомагає розповсюджувати та зберігати унікальні традиції та має значний вплив на розвиток економіки.

Україна, з її багатою історією та неймовірними традиціями має великі перспективи для розвитку цього виду туризму.

Список використаних джерел

1. Важливість культурного туризму в Україні. 2023.
<https://fgritb.knukim.edu.ua/home/news/vazhlivist-kulturnogo-turizmu.html>
2. Кузьмук О. М. Культурний туризм як інструмент формування національної ідентичності. 2018.
3. Поливач К. А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України. Київ. 2012. С. 26-127.

ЕКОТУРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Вікторія Грималюк,

студентка III курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Бартків Оксана Володимирівна,**
викладач II категорії.

Актуальність дослідження. У ХХІ столітті людство дедалі більше стикається з наслідками надмірної експлуатації природних ресурсів, зміни клімату, деградації довкілля та урбанізації. Туризм, з одного боку, є важливим сектором економіки, а з іншого – чинником, що може негативно впливати на екологічну рівновагу, якщо розвивається без урахування принципів сталості. На цьому тлі екотуризм набуває особливого значення як форма подорожей, орієнтована на збереження довкілля, підтримку локальних громад і екологічну просвіту.

Екотуризм є порівняно новим, але швидко зростаючим напрямом у туризмі, який відповідає потребам сучасного суспільства в екологічно безпечному та свідомому відпочинку. Актуальність теми зумовлена також тим, що Україна має значний природний потенціал для розвитку екотуризму – численні природоохоронні території, національні парки, біосферні резервати та унікальні ландшафти. Водночас питання збереження цих територій та забезпечення сталого використання їх рекреаційного потенціалу потребує особливої уваги.

Мета роботи – проаналізувати аналіз екотуризму як ефективного інструменту сталого розвитку, визначення його основних рис, принципів, переваг і викликів. Також важливо показати, яким чином екотуризм сприяє збереженню біорізноманіття, покращенню соціально-економічного становища місцевих громад і формуванню екологічної культури в суспільстві.

Виклад основного матеріалу. У межах презентації було розкрито поняття екотуризму, яке трактується як відповідальний подорожній досвід у природні зони з метою вивчення довкілля, культурних особливостей та участі в охороні природи. На відміну від масового туризму, екотуризм не передбачає значного втручання в природне середовище, а навпаки – спрямований на його збереження.

Ключові принципи екотуризму включають: - мінімальний негативний вплив на довкілля; - екологічну освіту як туристів, так і місцевих мешканців; - прямий соціально-економічний внесок у розвиток приймаючих громад; - повагу до культури та традицій місцевого населення; - довготривале збереження природних ресурсів.

Було проаналізовано приклади екотуристичних маршрутів в Україні, зокрема в межах Карпатського біосферного заповідника, Шацького національного природного парку, Подільських Товтр тощо. Особливу увагу приділено потенціалу України у сфері розвитку інфраструктури екотуризму, формування екологічного мислення у туристів та створення нових робочих місць у сільських громадах.

Разом з тим, окреслено низку проблем, що стримують розвиток екотуризму: відсутність належної інформаційної підтримки, слабкий рівень підготовки кадрів, низький рівень екологічної культури серед населення, недосконала нормативно-правова база.

Висновки. Екотуризм є перспективним напрямом, який поєднує збереження природного середовища з соціально-економічним розвитком регіонів. Його впровадження сприяє формуванню екологічної свідомості громадян, розвитку малого і середнього бізнесу, залученню місцевих мешканців до туріндустрії. Для ефективного розвитку екотуризму в Україні необхідно сформувати відповідну державну політику, підтримати освітні ініціативи, забезпечити інфраструктурне наповнення та розвивати міжнародне співробітництво у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Кириченко, Л. І. (2020). Екотуризм в Україні: історія, сучасний стан та перспективи розвитку. Київ: Вид-во «Наукова думка».
2. Ярмоленко, І. В. (2019). Екотуризм: теорія та практика. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна.
3. Бойко, Л. П. (2021). Туризм і природоохоронна діяльність: можливості для сталого розвитку. Львів: Видавничий дім «Галицька видавнича спілка».
4. Кудрявцев, С. М. (2018). Екологічний туризм: основи теорії та практики. Одеса: Одеський національний університет.
5. Кириленко, Т. П. (2022). Зелені технології в туризмі: сталий розвиток та екологічний менеджмент. Київ: Видавництво «Київський університет».
6. Гнатенко, С. О. (2020). Українські національні парки та їх роль в екологічному туризмі. Чернівці: Чернівецький національний університет.

ГАСТРОНОМІЧНИЙ ТУРИЗМ: ЯК КУХНЯ РЕГІОНУ МОЖЕ СТАТИ ТУРИСТИЧНИМ БРЕНДОМ

Анастасія Кобринська,

студентка III курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Бартків Оксана Володимирівна,**
викладач II категорії.

Актуальність дослідження. Гастрономічний туризм є однією з найбільш перспективних форм туристичної індустрії в умовах глобалізації та розвитку туристичних напрямів. Кожен регіон має унікальні традиції та страви, які можуть стати основою для створення туристичного бренду. Залучення туристів через гастрономічну культуру не тільки сприяє розвитку місцевої економіки, але й дозволяє зберігати культурну спадщину. Враховуючи важливість цієї сфери для сталого розвитку туризму, виникає необхідність дослідження того, як кухня регіону може стати впізнаваним туристичним брендом. [1, с.13].

Метою цієї роботи є визначення потенціалу гастрономічної культури для створення туристичних брендів та дослідження можливих шляхів інтеграції кулінарії в туристичну стратегію регіонів.

Виклад основного матеріалу. Гастрономічний туризм – це вид туризму, основною метою якого є знайомство з кулінарними традиціями певного регіону, країни чи навіть окремої культури. Кухня, як невід’ємна частина культурної ідентичності, має великий потенціал для залучення туристів. Вибір страв, технології приготування та сервірування, місцеві продукти – все це може стати визначними аттракціями для туристів. [4, с.10].

Особливою популярністю користуються гастрономічні маршрути, де туристи можуть відвідати місцеві ресторани, фермерські господарства, виноробні або

пивоварні. Важливими аспектами є також проведення кулінарних фестивалів, дегустацій, майстер-класів, що не тільки збагачують досвід відпочивальників, але й сприяють економічному розвитку регіону. [5, с.13].

Успішними прикладами використання гастрономії як туристичного бренду є Італія, Франція, Японія, Мексика та інші країни, де національна кухня стала невід'ємною частиною туристичних пакетів. В Україні гастрономічний туризм також має значний потенціал для розвитку. Страви, такі як борщ, вареники, сало, традиційна українська випічка, можуть стати візитною карткою для туристів, які шукають нові культурні враження через смакові відчуття. [2, с.47]. Для розвитку гастрономічного туризму в Україні необхідно створити інфраструктуру, що включає підтримку місцевих виробників, навчання кухарів традиційним методам приготування їжі та розвиток гастрономічних заходів. Важливою складовою є маркетинг, який сприятиме просуванню регіональних брендів на міжнародному рівні. Таким чином, гастрономічний туризм може стати важливою складовою туризму, що активно розвивається в Україні, забезпечуючи додаткові робочі місця та збереження культурної спадщини. [3, с.17].

Висновки. 1. Кухня є потужним інструментом для створення туристичних брендів. Вона дозволяє не тільки привабити туристів, але й розвивати місцеву економіку та підтримувати культурну ідентичність.

2. Для ефективного використання гастрономії як бренду необхідно інтегрувати її в загальну туристичну стратегію, включаючи організацію гастрономічних турів, фестивалів та співпрацю з місцевими виробниками.

3. В Україні гастрономічний туризм має великий потенціал, і правильна підтримка та просування можуть перетворити національні страви на важливий туристичний продукт.

Список використаних джерел

1. Дишкантюк О. В., Власюк К. В. «Гастрономічний туризм» Навчальний посібник. 2021
2. Дишкантюк О. В., Марковська А. В. «Ресторанна справа» Навчальний посібник. 2022
3. Красовський С. О. «Гастрономічний туризм як актуальний тренд сучасної культури» Наукова стаття. 2021
4. Мальська М. П., Філь М. І., Пандяк І. Г. «Гастрономічний туризм». 2024
5. Устименко Л., Афанасьєв І. «Історія туризму». Навчальний посібник. 2023

МАРКЕТИНГ У ТУРИЗМІ: РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ У ПРОСУВАННІ НАПРЯМКІВ

Тетяна Федик,

студентка III курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Бартків Оксана Володимирівна**, спеціаліст II категорії.

Актуальність дослідження. Цифровізація суспільства суттєво змінила підходи до організації та просування туристичних послуг. Соціальні мережі перетворилися на один із найвпливовіших каналів маркетингової комунікації. Вони не тільки дозволяють компаніям досягати широкої цільової аудиторії, а й формують туристичні вподобання, впливають на репутацію бренду та стимулюють прийняття рішень щодо подорожей. Сучасний споживач шукає натхнення, читає відгуки, переглядає фото і відео перед тим, як здійснити бронювання. У такому контексті вивчення маркетингового потенціалу соціальних мереж є вкрай актуальним, особливо для туристичної галузі, яка швидко адаптується до цифрових змін.

Мета роботи – дослідити значення соціальних мереж як сучасного інструменту маркетингу в туризмі, проаналізувати ефективні методи просування туристичних напрямків та послуг через соціальні платформи, а також визначити основні виклики, пов'язані з їх використанням.

Виклад основного матеріалу. Соціальні мережі відіграють ключову роль у просуванні туристичних продуктів. Такі платформи як Instagram, TikTok, Facebook і YouTube стали каналами впливу на мандрівників. За статистикою, 87% туристів шукають ідеї для подорожей саме через соцмережі, а 92% довіряють рекомендаціям від блогерів більше, ніж традиційній рекламі. Основними інструментами є

співпраця з інфлюенсерами, контент-маркетинг, таргетована реклама, використання контенту, створеного користувачами (UGC), та візуальні кампанії.

Крім того, розглянуто новітні тренди: VR-екскурсії у Мета роботи всесвіті, екологічний туризм як об'єкт популяризації в Instagram, використання штучного інтелекту для персоналізованих рекомендацій. Окрема увага приділяється ризикам: фейковим відгукам, маніпуляціям рейтингами, кризам у соцмережах. Приклади з практики, як-от просування екзотичних локацій через вірусні TikTok-відео чи Instagram Stories, демонструють реальний вплив соціальних мереж на туристичний попит.

Висновки. Соціальні мережі стали потужним рушієм маркетингових стратегій у сфері туризму. Їх використання дозволяє компаніям ефективно просувати туристичні напрямки, формувати позитивний імідж, налагоджувати комунікацію з клієнтами та адаптуватися до динамічних змін ринку. Проте, для успішної реалізації соціально-медійних стратегій важливо враховувати виклики цифрового середовища та дотримуватися етичних норм у просуванні. Отже, соціальні мережі – це не лише інструмент реклами, а й середовище формування довіри, репутації та ринку туристичних послуг загалом.

Список використаних джерел

1. Дьяченко Р., Тонких О. Соціальні медіа як ефективний інструмент реклами туристичних і готельних послуг. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023.
2. Валінкевич Н., Чернишова Т. Сучасні методи просування та стимулювання збуту туристичних послуг за допомогою соціальних мереж. *Економіка та суспільство*. 2024.
3. Підгірна В., Данілова О., Ємчук Т. Використання інструментів соціальних медіа в готельному господарстві. *Вчені записки Таврійського національного університету*. 2020.
4. Даниленко М.І. Соціальні медіа у готельному бізнесі: гармонізація експансії. *Економіка: реалії часу*. 2015.
5. Зубарева М.М. Інструменти популяризації готелю у соціальних мережах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015.

ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ: ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ТА ТУРИСТИЧНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ РЕГІОНУ

Марія Глинчак,

студентка I курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Зіняк Тетяна Романівна**, спеціаліст
II категорії.

Актуальність дослідження. Війна в Україні спричинила значні екологічні проблеми, які матимуть довготривалий вплив на довкілля. Масштабне використання важкої техніки, вибухівки, пожежі та хімічне забруднення змінюють природні ландшафти, забруднюють повітря, ґрунти та водні ресурси. Це створює загрозу не лише для екосистем, а й для здоров'я людей.

Мета роботи – аналіз екологічних наслідків війни в Україні та визначення можливих шляхів їхньої мінімізації та подолання.

Виклад основного матеріалу. Війна має суттєвий вплив на навколишнє середовище, що веде не лише до руйнування інфраструктури, а й до порушення екологічного балансу. В Україні, як і в інших країнах, що зазнали збройних конфліктів, війна призводить до численних екологічних проблем. Вибухи, пожежі, пошкодження хімічних та промислових об'єктів спричиняють забруднення повітря токсичними речовинами, такими як важкі метали, діоксини, сажа та інші шкідливі сполуки. Це призводить до серйозних проблем із здоров'ям для населення та тварин. Крім того, попадання нафти, пального та інших хімікатів у річки і озера забруднює водні ресурси, що є серйозною загрозою для місцевої флори і фауни.

Військові дії часто супроводжуються масовим знищенням лісів, степів та інших природних ландшафтів. Знищення та пошкодження їх позначиться на кліматі

цих регіонів, а також призведе до втрати біорізноманіття, зниження здатності екосистем до самоочищення та підтримки стабільності.

Використання боєприпасів, в тому числі мін і снарядів, призводить до забруднення ґрунтів важкими металами, що робить землі непридатними для сільського господарства.

Безперервний шум від бойових дій, вибухів та транспорту має негативний вплив на місцеву фауну. Багато видів тварин, зокрема птахи та ссавці, не можуть знайти сховищ і переживають стрес, що призводить до зниження популяцій.

Заміновані землі становлять загрозу для людей і перешкоджають відновленню природних територій.

Пошкоджені природні об'єкти та зруйнована інфраструктура значно зменшили туристичний потік. Багато регіонів, раніше популярних серед мандрівників, втратили можливість приймати гостей. Відновлення цих територій стане важливим кроком для економічного відродження країни.

Висновки. Отже, війна в Україні завдала значних екологічних збитків, які можуть мати довготривалий негативний вплив на навколишнє середовище. Відновлення природи потребуватиме значних зусиль та фінансових вкладень. Проте міжнародна підтримка та впровадження сучасних екотехнологій можуть допомогти мінімізувати наслідки воєнного впливу та відновити екосистеми.

Список використаних джерел

1. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. “Збитки довкіллю від війни” <https://mepr.gov.ua/>
2. Ecoaction. “Як військове вторгнення росії впливає на довкілля України” <https://ecoaction.org.ua/>
3. Вплив війни на туристичний сектор України
4. Освітня платформа Накипіло. “Як війна впливає на довкілля України” <https://osvita.nakupilo.ua/>

НОВІ ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ В РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ УКРАЇНИ.

Назарій Мартищук,

студент III курсу спеціальності «Туризм і рекреація».

Науковий керівник – **Зіняк Тетяна Романівна,**
спеціаліст II категорії.

Актуальність дослідження. Розвиток туризму в Україні зумовлений змінами в глобальному туристичному середовищі та внутрішніми викликами, такими як війна, економічна нестабільність та зміни в уподобаннях туристів. Потреба у впровадженні інноваційних підходів, стійких моделей розвитку та адаптації до нових реалій стає важливою для забезпечення сталого розвитку туристичної галузі країни.

Мета роботи – аналіз нових викликів і тенденцій у розвитку туризму України та визначення стратегій для адаптації галузі до сучасних умов.

Виклад основного матеріалу. Війна суттєво впливає на туристичну індустрію, знижуючи потік туристів, спричиняючи втрати бізнесу та руйнування інфраструктури. Нестабільність і загроза безпеці змушують туристів обирати безпечніші напрямки, а авіакомпанії та туроператори змінюють маршрути. Водночас можливий розвиток воєнного туризму та волонтерських поїздок, що частково компенсує втрати галузі.

Зростає інтерес до нових туристичних маршрутів, природних заповідників та історичних місць. Це сприяє рівномірному розподілу туристичних потоків і розвитку регіонів. Внутрішній туризм стимулює розвиток готелів, ресторанів, ремесел та транспортної інфраструктури, що позитивно впливає на економіку країни. Реконструюються дороги, оновлюються туристичні об'єкти та

розширюються можливості для активного відпочинку, що робить подорожі комфортнішими.

Екологічний та сільський туризм стають все більш популярними завдяки прагненню людей до відпочинку на природі та знайомства з традиційним способом життя. Туристи обирають екоферми, зелені садиби, походи в гори та відвідування природних парків. Це не лише допомагає зберігати природу, але й підтримує місцеві громади, створюючи нові можливості для зайнятості. Такі види туризму також сприяють розвитку органічного сільського господарства, а відвідування традиційних сільських свят і ремесел дозволяє зберігати культурну спадщину. Покращення інфраструктури та впровадження екологічних ініціатив, таких як використання відновлюваних джерел енергії та зменшення відходів, роблять ці напрямки ще привабливішими для подорожей.

Туристи все частіше використовують мобільні додатки для планування поїздок, бронювання готелів, екскурсій та транспорту. Онлайн-платформи дають змогу швидко отримати всю необхідну інформацію та забронювати послуги зручним способом. Віртуальні екскурсії, доповнена реальність (AR) та віртуальна реальність (VR) дозволяють туристам досліджувати нові місця навіть не виходячи з дому. Це відкриває нові можливості для освіти та інклюзивного туризму.

Цифрові технології сприяють створенню сталих рішень, таких як електронні квитки, системи моніторингу потоку туристів та використання «розумних» готелів, що знижують екологічний вплив туризму та роблять індустрію більш ефективною.

Туристичний ринок все більше орієнтується на специфічні цільові групи: молодь, сім'ї, старші люди, еко туристи, активні мандрівники. Це дозволяє створювати персоналізовані пропозиції, що відповідають потребам кожної групи. Залучення нових ринків, зокрема туристів з різних регіонів світу, може стати важливим напрямом для розвитку індустрії. Зростаючий інтерес до автентичних культур та нестандартних маршрутів відкриває нові можливості для туризму. А формування спеціалізованих туристичних продуктів для нових груп, таких як тури

для людей з особливими потребами, волонтерський туризм чи гастрономічні тури, стає важливим аспектом для задоволення попиту на індивідуальні подорожі.

Відбуваються зміни в поведінці туристів – обираючи так званий *workation* (поєднання роботи та відпочинку). Можливість працювати дистанційно дозволяє людям проводити час в екзотичних місцях, працюючи за ноутбуком на пляжі або в горах. Це стає новим трендом, особливо серед молоді та професіоналів. Туристи тепер шукають не лише місця для традиційного відпочинку, а й можливості для продуктивної роботи в комфортних умовах. Пляжі, гірські курорти, кав'ярні з Wi-Fi – це нові локації для поєднання роботи і релаксації. Завдяки цифровим технологіям, туристи можуть працювати з будь-якої точки світу. Це змінює підхід до відпочинку, адже тепер можна поєднувати роботу та подорожі без необхідності вибирати між ними.

Висновки. Розвиток туризму в Україні стикається з новими викликами та тенденціями, пов'язаними з війною, зміною поведінки туристів та необхідністю адаптації до нових умов. Війна значно впливає на туристичний потік, але водночас внутрішній туризм та екологічний туризм отримують новий розвиток завдяки зацікавленості в місцевих локаціях і природних ресурсах. Технологічні інновації, цифровізація та зміни в поведінці туристів сприяють появі нових моделей подорожей, таких як *workation*. Сегментація ринку дозволяє краще задовольняти потреби різних груп туристів, а покращення інфраструктури та послуг сприяють підвищенню якості обслуговування. Водночас культурний туризм та спадщина залишаються важливими напрямками, що допомагають зберігати національну ідентичність та приваблювати туристів. Усі ці фактори разом формують нові можливості для розвитку української туристичної індустрії в умовах глобальних змін.

Список використаних джерел

1. Безугла Л. Сільський зелений туризм: тенденції розвитку національного туристичного бізнесу С: 157–166..Безугла Л. Сільський зелений туризм: тенденції розвитку національного туристичного бізнесу С: 157–166.
2. Національна туристична організація України (NTO.UA) Офіційний сайт: <https://nto.ua/>
3. Алешугіна Н.О., Барановська О.В., Барановський М.О., Зеленська О.О., Смаль І.В., Філоненко І.М Рекреаційно-туристичні ресурси України з основами туристичного ресурсознавства. 492 с.
4. Державне агентство розвитку туризму України Офіційний сайт: <https://tourism.gov.ua/>

СЕКЦІЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА»

Проблема: ВПЛИВ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

КЕРІВНИК – голова циклової комісії дисциплін загальної, професійної та практичної підготовки (спеціальність «Готельно-ресторанна справа»), кандидат географічних наук, викладач вищої категорії **Павлюк Світлана Миколаївна**.

СЕКРЕТАР – викладач вищої категорії **Яцків Галина Юріївна**.

АНГЛОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У СФЕРІ ТУРИЗМУ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

Захарій Костюк,

студент I курсу спеціальності «Готельно-ресторанна справа».

Науковий керівник: **Яцків Галина Юріївна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Сфера туризму та готельно-ресторанної справи тісно пов'язана з міжнародним спілкуванням, тому англомовні запозичення стали невід'ємною частиною професійної лексики. Глобалізація сприяє активному поширенню англіцизмів, що допомагає спростити комунікацію між туристами та працівниками галузі. Однак надмірне використання іншомовних слів може призвести до зниження рівня володіння українською мовою та втрати мовної ідентичності. Саме тому важливо вивчати ці запозичення, правильно їх класифікувати та адаптувати для ефективного використання.

Метою цього дослідження є аналіз і систематизація англомовних запозичень у сфері туризму та готельно-ресторанної справи.

Основні завдання:

- дослідити причини запозичення слів з англійської мови;
- класифікувати англіцизми за різними критеріями;
- виявити переваги та недоліки використання іншомовної лексики;
- розробити рекомендації щодо правильного застосування запозичень.

Виклад основного матеріалу. Запозичення є природним процесом у розвитку будь-якої мови. Вони можуть бути прямими (запозичені безпосередньо з англійської) або непрямыми (через інші мови). Також розрізняють повні запозичення (hotel, menu) та часткові (гуглити, лайкати).

Англомовні запозичення у сфері туризму

- Види туризму: adventure tourism, eco-tourism, medical tourism.
- Послуги: tour operator, travel agency, all-inclusive.
- Транспорт і проживання: charter flight, budget hotel, resort.
- Розваги та екіпіровка: quad tours, skiing, hiking.

Запозичення в готельно-ресторанній справі

- Готельні терміни: hotel, motel, reception, VIP room.
- Ресторанні терміни: menu, chef, fast food.
- Маркетинг: використання англомовних слів у рекламі для приваблення

клієнтів.

Переваги та недоліки запозичень

Переваги:

- міжнародна зрозумілість;
- спрощення комунікації;
- підвищення престижності закладів.

Недоліки:

- ризик витіснення українських слів;
- складність для тих, хто не знає англійської;
- надмірне використання англіцизмів може ускладнювати розуміння.

Рекомендації щодо використання запозичень

1. Використовувати англомовні слова лише за відсутності українського аналога.

2. Адаптувати іншомовні терміни для легшого сприйняття.

3. Уникати надмірного вживання англіцизмів у діловій комунікації.

Висновки. Англомовні запозичення стали невід'ємною частиною сфери туризму та готельно-ресторанної справи. Вони відіграють важливу роль у спрощенні комунікації та інтеграції у світовий ринок. Однак надмірне використання англіцизмів може негативно вплинути на українську мову. Тому важливо грамотно підходити до їх застосування, обираючи лише ті слова, які справді потрібні для ефективного спілкування.

Список використаних джерел

1. Ляховин О. Сфера туризму: мовна норма і стандарти (українська та німецька мовні практики). Культура слова. № 74', 2011. С. 65–70.
2. Ткаченко Т.І., Забалдіна Ю.Б. Еволюція базових термінів сучасного термінознавства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Випуск 12. С. 152–156.
3. World Tourist Organisation. Glossary of tourism terms. URL: <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms> (дата звернення 15.01.2024).
4. Прима В.В. Туристична термінологія: семантика і функціонування. Монографія. Київ, 2018. 124 с.
5. Перішко І.В. Сучасні тенденції формування лексики у сфері туристичних послуг. «Молодий вчений». № 3.2 (55.2), березень, 2018. С. 104–107.

ЛЕСЯ УКРАЇНКА І ГУЦУЛЬЩИНА

Марія Палійчук,

студентка II курсу спеціальності «Готельно-ресторанна справа».

Науковий керівник – **Яцків Галина Юрвіївна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження полягає в тому, що постать Лесі Українки, її творчість та вплив на українську культуру і літературу залишаються важливими і сьогодні. Її поглиблене знайомство з народними традиціями, зокрема Гуцульщиною, а також її вклад у розвиток української поезії та мистецтва загалом, демонструють невичерпну актуальність для розуміння національної ідентичності та культурної спадщини. В умовах сучасних викликів, таких як глобалізація та збереження національних традицій, вивчення спадщини таких великих особистостей, як Леся Українка, дозволяє не лише зберегти культурні цінності, але й надати нові відповіді на питання розвитку сучасного українського суспільства, зокрема в контексті національної свідомості та патріотизму.

Метою цього дослідження є розповісти про зв'язок Лесі Українки з Гуцульщиною та Карпатами, а також про її значущий вплив на українську літературу та культуру. Я прагнула продемонструвати, як її творчість, наукові дослідження та особисті мандри теренами Гуцульщини, які залишили глибокий слід у її житті та у розвитку нашого мистецтва, і як її геніальність і відданість рідній землі живуть через покоління.

Виклад основного матеріалу. Геніальний митець належить не лише своєму часові. Його думки, ідеї, художні образи живуть набагато довше, ніж сам автор, стають духовним скарбом поколінь і народів, які кожного разу прочитують їх по-

новому, під кутом своєї епохи і знаходять в них відповіді на свої запитання, відшуковують способи вирішення сучасних проблем. До таких геніальних особистостей, чиї твори сягнули мистецьких верховин людства, належить Леся Українка – Лариса Петрівна Косач-Квітка – поетеса, перекладачка, культурна діячка, постать якої овіяна любов'ю. Леся народилася 1871 року в м. Новограді-Волинському (тепер Житомирська область). Художній талант виявила у всіх літературних родах: ліриці, драмі, епосі. Збагатила українську поезію новими темами й мотивами. Досконало володіючи катренами й октавами, сонетами й оригінальними строфічними будовами, використовуючи античний гекзаметр, верлібр, п'ятистоповий вірш тощо, урізноманітнила строфіку, ритміку й метрику української поезії. Шедеврами поетеси є драми «Лісова пісня», «Камінний господар». Заслуговує на увагу і її мистецька проза, в тому числі – казки. Леся Українка займалася фольклористичними студіями, збирала перли народної словесності, з її голосу записано понад 220 народних мелодій. Життя і діяльність видатної української письменниці і громадської діячки Лесі Українки тісно пов'язані з Галичиною, зокрема з Гуцульщиною. Інформацію про наш край Леся отримувала з розповідей своєї матері, письменниці Олени Пчілки, дядька М. Драгоманова, які підтримували тісні зв'язки з громадськими діячами Галичини, а також – з літературних творів. Цікавилася поетеса і гуцульськими вишивками, які зберігалися у домі її матері. Український фольклорист М. Бучинський надіслав Олені Пчілці гуцульські вишивки з описом 42-х узорів та поясненнями способу вишивання і крою жіночих і чоловічих сорочок. Цей матеріал письменниця використала для видання «Альбому систематичного впорядкування узорів малоруської орнаментики» (1876 р.). Одним із перших видавців, критиків і популяризаторів творів Лесі був уродженець міста Косова Михайло Павлик. Він познайомив двох письменниць – Лесю Українку і Ольгу Кобилянську. Навесні 1901р. Леся Українка поїхала в гості до О. Кобилянської у Чернівці. Обидві письменниці потоваришували. У кінці червня цього ж року поетеса разом із

Климентом Квіткою їде на лікування до Буркута через Вижницю, Кути, Косів, Яворів, Криворівню. Серед чарівної карпатської природи Леся Українка не лише лікувалася, а й зустрічалася з цікавими людьми, багато читала й працювала над творами «Одержима» та «В пущі». Вона написала тут кілька поезій, в яких висловила своє захоплення красою Карпат. Під час перебування в Буркуті поетесу відвідав І. Франко. К. Квітка записав тоді 32 народні пісні з вуст Каменяра. Повертаючись з Буркута, Леся Українка через несприятливу погоду на кілька днів затрималась в с. Довгополі, де зустрічалася з Василем Стефаником. Друга їхня зустріч відбулася у вересні 1903 р. в Полтаві під час відкриття пам'ятника І. Котляревському. Перебуваючи деякий час у Вижниці, а це майже 2 місяці, Леся Українка їздила берегом Черемоша. Відпочинковий сезон у Буркуті закінчувався, і Леся Українка з Климентом Квіткою вирішили повертатися до Чернівців, а звідти додому в Київ. Але перед тим захотіли побувати ще в кількох гірських місцинах. Леся була наче окрилена, літування в Буркуті пішло їй на користь, вона зміцніла фізично і навіть змогла піднятися на гору Луковець, що знаходиться на висоті 1500 метрів над рівнем моря. 30 серпня майбутнє подружжя виїжджає до села Гриняви, а звідти – в Довгополе. Проблем із мандрівкою не було – за ними своїми кіньми приїхав довгопільський парох Іван Попель (до речі, дядько майбутньої письменниці Марійки Підгірянки – Марії Ленерт). Священник Попель був людиною дуже освіченою, мав велику бібліотеку, його поважали мешканці гірських сіл і дуже хотіли бачити послом (тобто депутатом) австрійського парламенту, куди о. Попель в той час саме балотувався. ...Почалися дощі, гори затягнуло сивою мрякою, тому перебування в гостинному домі священника затягнулося аж на 10 днів. Однак ні Леся, ні Квітка не сумували: в товаристві інтелігентного й розумного співбесідника, яким був о. Іван Попель, їм було приємно і цікаво. Тим більше, що в його домі не раз гостювали їх спільні знайомі: Ольга Кобилянська, Осип Маковей, Іван Франко, Марко Черемшина, Василь Стефаник, тому темами розмов був і їх творчий доробок. Сюди, в Довгопілля, на зустріч із Лесею та Квіткою, вдруге приїхав з Криворівні

Іван Франко, про що вона написала в листі до О.Кобилянської. Крім Довгополя, гості з Києва побували ще в Яблуниці, Конятині – селах, які Леся Українка знала за творчістю Ю. Федьковича. Саме тому в листі до сестри О.Косач, датованому 15 вересня 1901 року, вона пише: «Се ті гори, що я через них з Буркута їхала – сама фєдьковичівщина».

Висновки. Гуцульщина залишила помітний слід у житті і творчості видатної доньки нашого народу Лесі Українки, яка заслужила собі щирю любов і вдячну пам'ять на багато років наперед своєю геніальністю і відданістю рідній українській землі.

Список використаних джерел

1. <https://kuryer.if.ua/lesya-ukrayinka-i-guczulshhyna/>
2. <https://uk.wikipedia.org/wiki>
3. Арсенич П. Криворівня в житті і творчості українських письменників, діячів науки й культури / Петро Арсенич. Івано-Франківськ : [б. в.], 2000. 152 с.
4. Арсенич П. Леся Українка на Гуцульщині. Івано-Франківськ : [б. в.], 2006. 28 с

КРАФТОВИЙ ТУРИЗМ КАРПАТ

Марія Плитчук,

студентка II курсу спеціальності «Готельно-ресторанна справа».

Науковий керівник – **Микитин Лілія Миколаївна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Актуальність

розвитку крафтового виробництва в Карпатах є високою з кількох важливих причин, як економічних, так і культурних. Ось ключові аспекти цієї проблеми:

1. Збереження культурної спадщини

Карпати мають багаті традиції ручної праці: ткацтво, гончарство, різьба по дереву, вишивка, виробництво сирів, меду, ліків на травах тощо. Крафт дозволяє:

- зберегти традиційні ремесла,
- передати знання наступним поколінням,
- підтримати ідентичність місцевих громад.

2. Економічна підтримка регіону

- Крафт є джерелом доходу для місцевого населення, особливо в гірських селах, де можливість для працевлаштування обмежено:

- створення робочих місць,
- розвиток малого бізнесу,
- зростання внутрішнього та етнотуризму.

3. Туризм і експорт

- Туристи активно купують крафтові вироби як сувеніри,
- Крафтова продукція (особливо органічна або з унікальними локальними характеристиками) має великий експортний потенціал.

Метою цього дослідження є аналіз актуальності розвитку крафтового виробництва в Карпатах як важливого чинника збереження культурної спадщини, стимулювання місцевої економіки, підтримки екологічного способу життя та посилення туристичної привабливості регіону.

Виклад основного матеріалу. Крафтове виробництво в Карпатах є важливою частиною як економічного, так і культурного життя регіону. До основних видів карпатського крафту належать: виготовлення натуральних сирів, меду, трав'яних чаїв, дерев'яних виробів, традиційного одягу та прикрас. Ці вироби, створені вручну або в малих майстернях, мають високу якість, унікальність і глибоко пов'язані з традиціями регіону [2].

Особливу цінність становить те, що крафтова продукція зазвичай виготовляється з місцевої сировини, що сприяє сталому природокористуванню. У Карпатах, де природа є однією з головних цінностей, розвиток крафту є логічним і екологічно обґрунтованим напрямом.

Крім екологічної користі, крафт сприяє збереженню ремісничих знань і традицій. У багатьох селах ще живі майстри, які передають свої навички з покоління в покоління. Проте без належної підтримки ці знання можуть зникнути. Крафт також створює нові робочі місця для жителів гірських територій, де інші форми зайнятості обмежені.

Розвиток крафтового бізнесу тісно пов'язаний із туризмом. Туристи охоче купують автентичні вироби та продукти, особливо якщо мають змогу побачити процес виготовлення або поспілкуватися з майстрами. Таким чином, крафт стає частиною туристичного продукту Карпат.[1]

Однак існують і проблеми. Зокрема, недостатній рівень державної підтримки, складнощі з реалізацією продукції, відсутність маркетингових знань у місцевих виробників, а також конкуренція з дешевими масовими товарами. Для подолання цих проблем необхідне створення умов для розвитку крафтових підприємств,

включаючи навчальні програми, доступ до грантів, участь у виставках, розвиток бренду “Карпатський продукт”. [3]

Висновки. Крафтове виробництво в Карпатах є важливим чинником збереження традицій, підтримки місцевої економіки та розвитку туризму. Воно сприяє самозайнятості населення, популяризує автентичну культуру й екологічні цінності регіону. Для повноцінного розвитку крафту необхідна підтримка з боку держави та ефективне просування продукції на ринку.

Список використаних джерел

1. Крафтове виробництво/ <https://zymnivska-gromada.gov.ua/kraftove-virobnictvo-20-00-26-27-06-2022/>
2. Що таке крафт? Чому варто обирати крафтові продукти?/ <https://newfood.ua/2023/09/20/shcho-take-kraft-chomu-varto-obyraty-kraftovi-produkty/>
3. Сироваріння: крафт, що відроджує традиції/ <https://karpaty-news.com.ua/ocze-fajno/syrovarinnya-kraft-shho-vidrozhuye-tradyciyi/>

КЕЙТЕРИНГ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН В РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

Олександра Ілюк,

студентка II курсу спеціальності «Готельно-ресторанна справа».

Науковий керівник – **Максим'юк Наталія Миколаївна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Ресторанний бізнес – один із найскладніших, оскільки майже кожного дня з'являються нові напрямки кухні, а також способи залучення потенційних споживачів. Для того, щоб залишатись завжди актуальними, закладам ресторанного господарства необхідно бути гнучкими – швидко змінювати страви, експериментувати з меню та його подачею, а також постійно змінювати методи управління персоналом. Так як конкуренція у сфері ресторанного бізнесу постійно зростає, саме тому даним закладам необхідно постійно слідкувати за новими трендами.

Сучасний темп життя змушують відмовлятися від приготування страв вдома, саме тому сфера діяльності ресторанного бізнесу у напрямку кейтерингу є актуальною та потребує подальшого дослідження.

Мета роботи є дослідження, аналіз нових трендів кейтерингових послуг в Україні. Основним завданням є аналіз особливостей розвитку та пошуку нових трендів ресторанного бізнесу в Україні, включаючи кейтерингові послуги.

Виклад основного матеріалу. Кейтеринг - один із секторів, що динамічно розвивається у галузі ресторанного господарства. По суті це організація офісних обідів - на місці або з доставкою на підприємство.

Слово «кейтеринг» походить від англійського дієслова «cater», що в перекладі означає «поставляти провізію», «обслуговувати споживачів», та

словосполучень «*publice catering*» - ресторанне господарство, а також «*catering trade*» - ресторанний бізнес. Суть кейтерингового обслуговування полягає в тому, що ресторан за спеціальними замовленнями (кейтерингова компанія) забезпечує замовнику приготування і доставку готової продукції ресторанного господарства у зазначене місце (додому, в офіс, на робоче місце, в місце відпочинку тощо), а також ресторанне обслуговування святкового заходу з наданням різних сервісних послуг.

Зараз кейтеринг - це ціла індустрія. Розроблено систематизовану класифікацію кейтерингу за такими ознаками, як місце надання кейтерингових послуг; контингент замовників; вид підприємства; ціновий сегмент; місце приготування страв; вид заходів; тип наданих послуг; повнота наданих послуг.

Виділяють кілька видів кейтерингу:

- приготування їжі в приміщенні;
- приготування їжі поза приміщенням (виїзне ресторанне обслуговування);
- контракт на поставку (доставка в офіс);
- соціальний кейтеринг;
- роздрібний продаж готової кулінарної продукції;
- VIP-кейтеринг;
- кейтеринг напоїв та коктейлів (виїзний бар).

Кейтеринг у приміщенні (on-premise catering) - один і найпопулярніших видів, він має багато спільного з традиційним ресторанним обслуговуванням. Але крім організації столу клієнтові пропонується відповідним чином обладнане приміщення, яке може бути використане для проведення різних заходів. Зазвичай зали розраховані на прийом від двохсот до декількох тисяч людей. Приміщення для такого виду кейтерингу називаються банкетними залами, а одна з його переваг - усе необхідне устаткування розміщене в будівлі, де проходять прийоми. Тут є наявності кухня для підготовки і приготування страв, холодильне приміщення для зберігання продуктів, а також місце й устаткування для санітарної обробки. Інша перевага - наявність приміщень для зберігання напоїв, посуду і столових приладів,

скатертин і елементів оформлення. Можливість використання інвентарю компанії дає змогу заощадити час для підготовки заходу пов'язане з доставкою, установкою і налаштуванням необхідного обладнання.

Кейтеринг поза рестораном (off-premise catering) передбачає обслуговування на території замовника. Особливість цього виду кейтерингу пов'язана з тим, що більшість ресторанів мають невеликі зали і не можуть обслуговувати велику кількість гостей. Приготування страв здійснюється в ресторані, після чого замовлення доставляють до місця проведення заходу. Ресторан відповідає за якість приготування і доставку блюд, сервіровку, професійне обслуговування, прибирання приміщень і повний розрахунок із замовником після закінчення заходу.

Багато компаній, піклуючись про забезпечення їжею своїх співробітників, звертаються до послуг кейтерингових компаній. У цьому виді кейтерингу також можна виділити три напрями, такі як приготування обідів в офісі клієнта, доставка напівфабрикатів з наступним доведенням страв до готовності і роздачею, доставка готових обідів в одноразовому посуді. Цей вид кейтерингу має назву «контракт на постачання».

Обіди доставляють, як правило, в одноразовому посуді з приладами або в ємностях для подальшої подачі на території покупця. Замовлення необхідно зробити заздалегідь через мережу Інтернет або по телефону не пізніше ніж за 18 годин до передбачуваного часу доставки.

Соціальний кейтеринг - це надання послуг рестораном на території замовника з використанням його устаткування для приготування страв. Замовник і ресторан, що надає послугу соціального кейтерингу, заздалегідь обговорюють дату, меню, особливості сервіровки й обслуговування. В обов'язки ресторану входить також прибирання приміщення після проведення заходу. Послугами соціального кейтерингу користується замовник під час організації сімейної урочистості. При цьому ресторан може надати замовникові згідно з угодою окремі предмети для сервіровки столу й аксесуари.

VIP-кейтеринг передбачає виїзне ресторанне обслуговування із залученням висококваліфікованих кухарів та офіціантів. У приміщенні замовника і під його наглядом здійснюється оброблення продуктів і приготування страв. Ці працівники можуть супроводжувати замовника в його тривалих турне.

Кейтеринг напоїв і коктейлів (виїзний бар). Послуга виїзного бару є активною самостійною ланкою у проведенні святкових заходів, тому вона повноцінно супроводить інші види кейтерингу. Варто відрізнити поняття «коктейльний кейтеринг» від такого виду виїзного ресторанного обслуговування, як «коктейль», хоча їхні корені, безумовно, спільні.

Виїзний бар - це передусім наявність на заході «безпосередньо бару», а саме мобільної збірної конструкції, що дає змогу, де б то не було, організувати повноцінний процес приготування коктейлів. Також мається на увазі робота фахівців (барменів, помічників барменів, офіціантів), наявність барного устаткування, інвентарю, посуду, доставка на місце проведення алкоголю, соків, напоїв, фруктів, льоду тощо - загалом, усього комплексу заходів і засобів, необхідних для приготування в окремо взятому місці (незалежно від наявності приміщення) коктейлів і мікс-дрінків.

Висновки. Отже, основною перевагою кейтерингу є організація заходу в будь-якому зручному для замовника місці, якщо це звичайно не заборонено законом. Конференц-зали, офіси, холи бізнес-центрів, концертних залів, даху, тераси, пляжі і узбережжя, пікніки на природі. Тому кейтеринг компанії працюють де завгодно.

Список використаних джерел

1. <https://docs.google.com/document/d/1h54mm4UDnUV6O7cqbd78-nPOO972btO9WdW7nbhPkk/edit?tab=t.0>
2. <https://vipcatering.ua/uk/news/poslednie-tendencii-v-sfere-keiteringa>
3. https://tourlib.net/statti_ukr/ivashyna.htm

«ЕКО-ТРЕНД В СФЕРІ ГОСТИННОСТІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ»

Влад Мельничук,

студент I курсу спеціальності «Готельно-ресторанна справа».

Науковий керівник – **Павлюк Світлана Миколаївна,**
кандидат географічних наук, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Екологізація діяльності засобів розміщення є одним з факторів розвитку сфери туризму та гостинності в рамках концепції сталого розвитку.

Сучасні тенденції розвитку світової сфери гостинності свідчать про її популяризацію та значний інтерес до екологічно чистих засобів розміщення. Споживачі більш свідомо підходять до вибору готелю, обираючи в багатьох випадках ті, що піклуються про довкілля, і часто згодні переплатити за «зелені» товари та послуги. Готель у сучасному світі сприймаються не тільки як місце тимчасового перебування, але і як соціальний креативний гостинний простір, який максимально втілює побажання гостей, а в багатьох випадках функціонує, в тому числі, і як транслятор змін у галузі та суспільстві.

Останніми роками у багатьох розвинених країнах світу все більше готельєрів схиляється до впровадження концепції екологічного готелю, що є якісно продуманою системою комфортного життя в гармонії з навколишнім природним середовищем. Це концептуально новий погляд на розвиток засобів розміщення, який дозволяє не тільки дбати про природу, а й істотно знизити витрати виробництва.

Так, у відповідь на загострення екологічних проблем людства, сталий туризм, еко-туризм набуває все більшої популярності. Це також швидко стає пріоритетом – якщо не моральним імперативом – для лідерів гостинності та готельного бізнесу по всьому світу, і втілюється у запровадженні так званих екологічних, «зелених» інновацій у функціонування готельних комплексів, квінтесенцією яких виступає екоготель, особливістю якого є функціонування за гармонічним принципом сусідства з природою, не забруднюючи навколишнє середовище продуктами життєдіяльності туристів та значний рівень екологічності діяльності засобу розміщення [2].

Метою цього дослідження є виявлення основних тенденцій розвитку еко-готелів в Івано-Франківській області, використовуючи досвід зарубіжних та вітчизняних дослідників, обґрунтування доцільності екологізації існуючих закладів розміщення та тих, що плануються до будівництва. При дослідженні використовували метод теоретичного узагальнення та порівняння

Виклад основного матеріалу. Еко-готель – це новітня концепція в індустрії гостинності. Основним при «екологізації» готелю є завдання максимального використання природних ресурсів і натуральних матеріалів. В багатьох країнах світу відповідність готелів екологічним вимогам підтверджується сертифікацією і присвоєнням певних знаків, маркування. Оцінка засобів розміщення проводиться незалежними державним, регіональними і громадськими організаціями, що відповідають за розвиток туризму та екологію в певному регіоні [3]. Всього у світі існує декілька десятків видів подібного маркування: «Green key» (Данія), «Green Globe» (Великобританія), «Nordic Swan Ecolabel» (Швеція) та інші. Організатори активного туризму враховують нові високі запити сучасних туристів щодо комфорту та якості природного середовища, тому і пропонують зручні глємпи, де можна сповна насолодитися природою в комфорті. Цей сегмент готельних послуг в Україні доволі стрімко розвивається. Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності можуть зменшити негативний вплив туристів на довкілля на територіях

поблизу природних пам'яток, зокрема водоспадів, скель, каньйонів, печер тощо, а також забезпечити потенційних вибагливих туристів житлом, що також збільшуватиме туристичні потоки не лише українських, а й іноземних туристів. Безперечно, Карпатський регіон буде популярним через свої неймовірні пейзажі, гори, ліси [1].

Висновки. Таким чином, екологічний вектор стає одним з пріоритетів побудови сталого функціонування готельних підприємств та досягнення довгострокових конкурентних переваг. Окрім того, зважаючи на всі функції, які втілює індустрія гостинності, існує потреба реагувати на соціальні запити та формувати відповідальне відношення до навколишнього середовища, в якому вона діє.

Список використаних джерел

1. Travel Green: Discover Some Of The World's Best Eco-Friendly Hotels [електронний ресурс]. – URL: <https://www.forbes.com/sites/sandramacgregor/2020/02/16/travel-green-discover-some-of-the-worldsbest-eco-friendly-hotels/?sh=56f09436a6a1>(last accessed:10.05.2022)
2. Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (26–27 листопада 2020 року, м. Львів). Львів: ЛДУФК ім. Івана Боберського, 2020. 416 с
3. Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку: збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. інт.-конф., 30-31 жовтня 2019 р. Умань: ВПЦ «Візаві», 2019. 349 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МУЗЕЙНОГО ТУРИЗМУ НА ВЕРХОВИНЩИНІ

Ксенія Шпитчук,

студентка I курсу спеціальності «Готельно-ресторанна справа».

Науковий керівник – **Николук Сніжана Михайлівна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження зумовлена кількома важливими чинниками:

1. Культурне багатство регіону: Верховинщина – серце гуцульської культури, з унікальними традиціями, ремеслами, побутом і музикою. Тут зосереджено чимало етнографічних, краєзнавчих і тематичних музеїв, які можуть стати потужним туристичним магнітом.

2. Зростання інтересу до автентичного туризму: У сучасних умовах туристи все більше цінують культурну автентичність, екологічність і досвід занурення в традиції – саме це пропонує музейний туризм у Верховині.

3. Розвиток внутрішнього туризму в Україні: Через політичну та безпекову ситуацію українці дедалі більше подорожують всередині країни. Верховинщина, як туристично привабливий регіон, має всі передумови для розвитку музейного та культурно-пізнавального туризму.

4. Економічний потенціал для місцевих громад: Розвиток музейного туризму створює нові робочі місця, сприяє збереженню культурної спадщини та активізації місцевих ініціатив.

5. Недостатній рівень популяризації: Попри наявність значного потенціалу, музейний туризм на Верховинщині досі розвинений фрагментарно й потребує

системного підходу до просування, модернізації музеїв і інтеграції у туристичні маршрути.

Метою цього дослідження є виявлення сучасного стану, потенціалу та основних проблем музейного туризму в регіоні Верховинщини, а також розробка напрямів його ефективного розвитку з урахуванням культурної специфіки, потреб туристів та можливостей місцевих громад.

Виклад основного матеріалу. У нашому науковому дослідженні ми об'єднали найкращі музеї Верховинщини, яких налічується 36. Під час наукової роботи ми виділили музеї приватної, комунальної та державної власності. Велика кількість приватних музеїв, які об'єднані в ГО “Музейна рада” при Відділі культури Верховинської селищної ради, головою якої є Павла-Параскевія Рашковська. 3 музеї комунальної власності (музей Параски Плитки-Горицвіт Верховинської селищної ради, музей гуцульської співанки Марії Кречунек “Чукутихи” Верхньоясенівської сільської ради та музей “Гуцульщина в с.Яблуниця Білоберізької ОТГ. 5 державних музеїв, які є філією Івано-Франківського краєзнавчого музею: музей Гуцульщини у Верховині та музеї в с. Криворівня (музей Івана Франка, музей Михайла Грушевського, етнографічний музей Хата-Гражда та музей-виставкова зала Параски Плитки-Горицвіт. [2]

Музеї на Верховинщині не лише зберігають культурні об'єкти, але й виконують просвітницьку функцію, допомагаючи відвідувачам глибше зрозуміти культуру, історію та побут гуцулів.

Тема музейного туризму є актуальною в контексті формування національної свідомості та підтримки інтересу до української культури як серед місцевих жителів, так і серед гостей [1].

Зростає інтерес до сталого туризму, який поєднує відпочинок з екологічними, культурними та соціальними аспектами. Музейний туризм на Верховинщині, з огляду на свою автентичність та тісний зв'язок з природою, може стати частиною цього глобального тренду. Відвідування музеїв, які зберігають традиційну

культуру, дає можливість туристам пізнати місцеві традиції без шкоди для навколишнього середовища.

Музейний туризм на Верховинщині є унікальним поєднанням історії, культури, природи та живих традицій, що створює особливу атмосферу для відвідувачів [3].

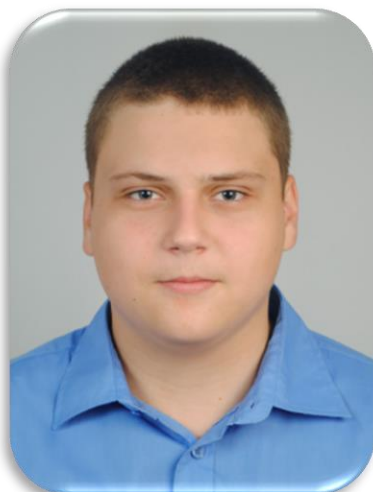
Висновки. Отже, музейний туризм на Верховинщині є важливою складовою культурно-пізнавального туризму, що поєднує збереження історико-етнографічної спадщини з розвитком туристичної галузі. Унікальність регіону полягає у збережених гуцульських традиціях, численних локальних музеях та культурних ініціативах, які викликають інтерес як у внутрішніх, так і в іноземних туристів. Проведене дослідження показало, що найбільшу привабливість для відвідувачів мають етнографічні музеї, меморіальні садиби, майстер-класи та інтерактивні форми екскурсій, зокрема музей фільму «Тіні забутих предків», Музей Гуцульщини, музей «Хата-стая», музей «Галерія гуцульських традицій та обрядів», музей «У Трембітаря», тощо. Для ефективного розвитку музейного туризму рекомендовано:

- модернізувати музейну інфраструктуру;
- активізувати маркетингову підтримку (сайти, соцмережі, колаборації з блогерами); розширити інтерактивні та освітні послуги;
- залучати місцеве населення до проєктів культурного туризму;
- створити партнерську мережу між музеями, громадами та туристичним бізнесом.

Таким чином, розвиток музейного туризму на Верховинщині сприятиме збереженню національної ідентичності, активізації місцевого підприємництва та сталому соціокультурному розвитку регіону.

Список використаних джерел

1. Любіцева О.О., Шпарага Т.І. Музейний туризм: навчальний посібник. Київ: КНУ, 2021. 256 с.
2. <https://verkhovyna.life/museum>
3. <https://vidviday.ua/blog/muzei-verkhovyny/>

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ

Андрій Боднаровський,

студент II курсу спеціальності «Готельно-ресторанна справа».

Науковий керівник – **Глушко Василь Іванович,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Карпати – перлина українського туризму та, як виявилось, перспективний напрям для інвестицій у готельну нерухомість. Наразі спостерігаємо тенденцію серед українців інвестувати саме в готельні номери і саме в Карпатах.

Останні роки показали стрімке зростання попиту на відпочинок у межах України. Українці дедалі частіше обирають Карпати для свого відпочинку. Причин тому безліч: війна і неможливість виїзду, як би прикро це не звучало, доступність – порівняно із закордонними курортами, відпочинок у Карпатах є нижчим за ціною, що особливо актуально в умовах економічної нестабільності.

Саме тому актуальність даної проблеми полягає в кількох важливих аспектах, які визначають значущість та необхідність подальшого вивчення цієї теми:

- Розвиток готельного бізнесу в Карпатах має значний потенціал для стимулювання економічного зростання регіону, створення нових робочих місць та залучення інвестицій.
- Однак, існують певні виклики, такі як сезонність туристичного потоку, недостатня розвиненість інфраструктури та необхідність підвищення якості послуг.

- Дослідження перспектив розвитку готельного бізнесу в Карпатах є актуальним для визначення стратегій та напрямків, які сприятимуть його стійкому та ефективному розвитку.

Загалом, проблема розвитку готельного бізнесу в Карпатах є надзвичайно актуальною в умовах зростаючого інтересу до регіону, розвитку внутрішнього та екологічного туризму, а також необхідності удосконалення інфраструктури для забезпечення комфортного та сталого розвитку цієї сфери.

Метою роботи є дослідження і виявлення ключових аспектів, що впливають на розвиток готельного бізнесу в Карпатському регіоні, а також у розробці рекомендацій, які сприятимуть створенню конкурентоспроможної та сталої готельної інфраструктури в цьому регіоні.

Основними завданнями є:

- ✓ аналіз **стану готельного бізнесу в Карпатському регіоні,**
- ✓ оцінка туристичного потоку та його впливу на готельний бізнес,
- ✓ дослідження конкурентоспроможності та можливостей для інвестицій готельного бізнесу в Карпатах,
- ✓ **вивчення тенденцій екологічного та сталого туризму,**
- ✓ розробка рекомендацій щодо покращення якості послуг та підвищення конкурентоспроможності для розвитку готельного бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Аналіз туристичного потенціалу Карпатського регіону:

- **Природні ресурси:**
 - Карпати відомі своїми мальовничими гірськими ландшафтами, чистим повітрям, мінеральними джерелами та річками.
 - Це створює чудові умови для активного відпочинку: гірськолижного спорту, пішохідного туризму, велотуризму, риболовлі, збору грибів та ягід.
- **Культурна спадщина:**

- Регіон багатий на історичні пам'ятки, музеї, дерев'яні церкви, замки та фортеці.

- Традиційні ремесла, фольклор, кухня та фестивалі приваблюють туристів, які цікавляться культурним туризмом.

- **Рекреаційні можливості:**

- Карпати пропонують широкий спектр рекреаційних послуг: санаторії, спацентри, гірськолижні курорти, бази відпочинку.

- Розвиток зеленого туризму та екотуризму стає все більш популярним.

- **Транспортна доступність:**

- Аеропорти у Львові та Івано-Франківську, залізничне та автомобільне сполучення роблять регіон доступним для туристів.

2. Огляд сучасного стану готельного бізнесу в регіоні:

- **Кількість готелів:**

- У Карпатах представлені готелі різних категорій: від розкішних готелів до невеликих сімейних готелів та садиб.

- Останніми роками спостерігається зростання кількості приватних садиб.

- **Типи розміщення:**

- Готелі, котеджі, вілли, садиби, хостели, бази відпочинку.

- Розвиток еко-готелів та глемпінгів.

- **Рівень обслуговування:**

- Рівень обслуговування варіюється залежно від категорії готелю.

- Необхідність підвищення якості обслуговування, особливо в сегменті середнього та економ-класу.

3. Дослідження факторів, що впливають на розвиток готельного бізнесу:

- **Економічні фактори:**

- Економічна ситуація в країні, рівень доходів населення, інвестиційний клімат.

- Сезонність туристичного потоку.

- **Соціальні фактори:**

- Зміни в туристичних уподобаннях, зростання інтересу до активного відпочинку та екотуризму.

- Розвиток інфраструктури та доступність послуг.

- **Екологічні фактори:**

- Збереження природних ресурсів, екологічна безпека, сталий розвиток туризму.

- Необхідність мінімізації негативного впливу на довкілля.

4. Визначення основних тенденцій розвитку готельного бізнесу:

- **Розвиток екотуризму:**

- Зростання попиту на відпочинок на природі, екологічно чисті готелі та послуги.

- **Впровадження новітніх технологій:**

- Онлайн-бронювання, мобільні додатки, системи управління готелями, Wi-Fi.

- **Розширення спектру послуг:**

- Спа-центри, ресторани з місцевою кухнею, екскурсії, активний відпочинок.
- Розбудова інфраструктури для людей з обмеженими можливостями.

5. Аналіз перспектив розвитку готельного бізнесу в контексті розвитку туристичної інфраструктури регіону. Покращення транспортної доступності:

- Будівництво та реконструкція доріг, розвиток аеропортів та залізничного сполучення.

- **Розвиток туристичної інфраструктури:**

- Будівництво гірськолижних курортів, облаштування туристичних маршрутів, створення інформаційних центрів.

- **Залучення інвестицій:**

- Створення сприятливих умов для інвесторів, розвиток державно-приватного партнерства.

- **Підвищення якості послуг:**

- Навчання персоналу, впровадження міжнародних стандартів обслуговування.

- **Розвиток туристичних кластерів:**

- Об'єднання готелів, ресторанів, туристичних агенцій для створення комплексних туристичних продуктів.

Висновки. Отже, карпатський регіон має значний потенціал для розвитку готельного бізнесу, завдяки своїм унікальним природним ресурсам, багатій культурній спадщині та зростаючому попиту на активний відпочинок. Однак, для реалізації цього потенціалу необхідно подолати ряд викликів, таких як сезонність туристичного потоку, недостатня розвиненість інфраструктури та необхідність підвищення якості послуг.

Загалом, перспективи розвитку готельного бізнесу в Карпатах є позитивними за умови комплексного підходу до вирішення існуючих проблем і врахування сучасних тенденцій у туристичній галузі. Розвиток цієї сфери не лише покращить економічний стан регіону, але й сприятиме створенню нових робочих місць та підвищенню рівня життя місцевих жителів.

Враховуючи всі фактори, Карпатський регіон має великі можливості для того, щоб стати одним з провідних туристичних напрямків в Україні.

Список використаних джерел

1. https://tourlib.net/statti_ukr/kuzmina2.htm
2. <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/biznes-plan-gostinichnogo-kompleksa-v-karpatah-gory-zovut>
3. http://chteiknteu.cv.ua/ua/content/download/nayka/monography/sfera_gost_buk.pdf
4. <https://dspace.nuft.edu.ua/bitstreams/bb847eaa-c912-43d7-9671-ee2fc494c2f7/download>

СЕКЦІЯ «ІНКЛЮЗІЯ, СПРАВЕДЛИВІСТЬ, ВЗАЄМОДІЯ»

Inclusion, Equity, Cooperation

КЕРІВНИК – викладач вищої категорії **Сидорів Сергій Мирославович.**

СЕКРЕТАР – викладач вищої категорії **Сидорів Лідія Михайлівна.**

ІНКЛЮЗІЯ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Євгенія Сагалюк, Діана Тринчук,

студентки III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Інклюзія є одним із найважливіших аспектів сучасного суспільства, спрямованим на забезпечення рівних прав і можливостей для всіх громадян, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних чи соціальних особливостей. В умовах глобалізації та розвитку демократичних цінностей питання інклюзивної освіти, працевлаштування та соціальної адаптації людей з інвалідністю та інших вразливих груп набуває особливої актуальності. Згідно з Конвенцією ООН про права осіб з інвалідністю, кожна людина має право на освіту, працю та повноцінну участь у житті суспільства. Однак на практиці впровадження інклюзії стикається з численними проблемами: недосконале законодавство, недостатня кількість ресурсів, відсутність відповідної підготовки у педагогів, стереотипне мислення суспільства. Саме тому необхідно аналізувати виклики, що стоять перед впровадженням інклюзивних підходів, а також окреслити перспективи розвитку цієї сфери.

Мета роботи – проаналізувати основні труднощі впровадження інклюзії у сфері освіти та суспільного життя, а також визначити шляхи їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Одним із головних викликів є недостатня матеріально-технічна база навчальних закладів. Багато шкіл не мають спеціального обладнання, необхідного для навчання дітей з особливими освітніми потребами. Також відсутні підручники та навчальні програми, адаптовані для різних категорій учнів. Приміщення шкіл і вищих навчальних закладів часто не пристосовані для пересування осіб з інвалідністю: відсутні пандуси, ліфти, спеціально облаштовані санітарні кімнати.

Другим важливим аспектом є рівень підготовки педагогів. Викладачі та вихователі потребують додаткових знань і навичок, щоб ефективно працювати в інклюзивному середовищі [2, с 6-8]. Попри впровадження курсів підвищення кваліфікації, багато педагогів не готові працювати з дітьми з особливими освітніми потребами через відсутність практичного досвіду.

Ще одним значним викликом є упереджене ставлення суспільства. Дискримінація та стереотипи щодо людей з інвалідністю або інших соціально вразливих груп є значною перешкодою на шляху до їхньої повної інтеграції. Батьки дітей без особливих освітніх потреб нерідко виступають проти інклюзії, вважаючи, що це може вплинути на рівень освіти їхніх дітей [2, с. 14-16].

Проте, попри всі труднощі, інклюзивна освіта та суспільна інтеграція мають значні перспективи розвитку.

Основними шляхами подолання зазначених проблем є:

1. Покращення законодавчої бази та її реальне впровадження. Потрібно не лише ухвалювати закони, а й ефективно реалізовувати їх на практиці.
2. Розширення програм підготовки та підвищення кваліфікації педагогів.
3. Забезпечення навчальних закладів необхідними ресурсами

4.Проведення інформаційно-просвітницьких кампаній. Робота з суспільством для формування толерантного ставлення до інклюзії, розвінчання міфів і стереотипів.

5. Використання сучасних технологій для інклюзії. Запровадження онлайн-освіти, адаптивних навчальних платформ, що дозволяють людям з інвалідністю отримувати якісні знання дистанційно.

Висновки. Інклюзія є важливим кроком до створення рівноправного суспільства, у якому кожна людина має можливість реалізувати свій потенціал. Попри труднощі та виклики, успішна реалізація інклюзивних підходів можлива за умови належного фінансування, підготовки фахівців та формування толерантного ставлення до всіх членів суспільства. Інклюзивна освіта не лише сприяє соціалізації дітей з особливими освітніми потребами, а й формує в інших учнях почуття емпатії, толерантності та взаємопідтримки, що є основою для розвитку гармонійного суспільства.

Список використаних джерел

1. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
2. Концепції розвитку інклюзивної освіти в Україні. С. 6–16. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>

РОЛЬ ПЕДАГОГІВ У ФОРМУВАННІ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА

Анна Данилишин, Діана Сасюк,

студентки III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Формування інклюзивного середовища обумовлене зростаючою необхідністю забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних чи соціальних особливостей. У сучасному суспільстві інклюзія є не лише правовою нормою, а й етичним принципом, що сприяє гармонійному розвитку особистості.

Мета роботи – проаналізувати інклюзивне середовище, значення педагогів у його створенні, розглянути викладацьку роль у забезпеченні рівних можливостей для всіх учнів.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивне середовище – це простір, у якому всі діти можуть навчатися разом, незалежно від їхніх відмінностей та особливостей розвитку. Стаття 1 Закону України «Про освіту» визначає інклюзивне освітнє середовище як «сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей» [2, с. 13]. Це середовище досягається шляхом адаптації навчальних програм, модифікації фізичного простору, підготовки педагогів та активної співпраці з батьками, що сприяє розвитку толерантності та соціальної інтеграції.

Педагоги відіграють ключову роль у впровадженні інклюзивних практик, оскільки саме вони безпосередньо взаємодіють з учнями, створюють підтримуючий осередок. Готовність викладача до роботи в інклюзивному середовищі – це його здатність створювати умови для розвитку всіх учнів. Вона включає гуманістичний

підхід, зацікавленість у розвитку дітей, знання про виховання та вміння організовувати навчальні заходи для їхнього успішного, інтелектуального, естетичного й фізичного зростання [1].

Психологічна складова роботи вчителя в інклюзивному середовищі включає в себе адекватне реагування та здатність до успішної міжособистісної взаємодії. Аксіологічна складова передбачає толерантне світобачення та оптимістичну професійну спрямованість. Функціональна – здатність до ідентифікації проблем і вибору реалізації оптимальних засобів роботи.

Ключові елементи інклюзивної компетентності викладача.

Мотиваційний компонент – це усвідомлення значущості проблеми інтеграції осіб з особливими освітніми потребами та прагнення реалізовувати інклюзивні підходи у своїй діяльності.

Когнітивний компонент – включає спеціальні знання у сфері психології, педагогіки, медицини та методики, які допомагають організовувати навчальний процес з урахуванням особливих освітніх потреб учнів.

Операційний компонент – це практичні вміння реалізовувати інклюзивні методики та застосовувати відповідні педагогічні технології у навчальному процесі.

Методичний компонент – це сукупність знань, умінь та навичок, необхідних для ефективного планування, організації та реалізації навчально-виховного процесу з урахуванням індивідуальних особливостей та потреб усіх студентів.

Рефлексивний компонент – здатність аналізувати свій досвід роботи в інклюзивному середовищі, оцінювати ефективність застосованих підходів та вдосконалювати власні професійні навички.

Позитивне ставлення педагогів до інклюзивної освіти, в поєднанні з мотивацією до підготовки та реалізації в освітньому процесі, є ключовим чинником розвитку їхньої методичної компетентності в умовах інклюзивного навчання у закладах освіти.

Психолого-педагогічна підтримка є невід’ємною складовою інклюзивного навчання. Педагоги повинні бути готові надавати емоційну та психологічну підтримку студентам, сприяти їхній соціалізації та адаптації в освітньому середовищі. Це включає індивідуальний підхід до кожного студента, врахування його особистісних особливостей та потреб.

Адаптація навчальних матеріалів є важливим аспектом роботи педагога в інклюзивному середовищі. Вона передбачає пристосування матеріалів до пізнавальних можливостей учнів з особливими освітніми потребами. Це включає спрощення змісту, використання наочних матеріалів та практичних завдань, що відповідають індивідуальним потребам учнів, розробку та використання дидактичних матеріалів, які відповідають індивідуальним потребам учнів з ООП, а також застосування інноваційних методів навчання для забезпечення доступності та ефективності освітнього процесу.

Викладач має велику перевагу у формуванні толерантного ставлення до різноманітності серед дітей. Він сприяє створенню інклюзивного освітнього середовища, де кожен відчуває себе прийнятим та цінним.

Висновки. Інклюзивна освіта набуває все більшого значення в Україні, а викладач відіграє ключову роль у створенні сприятливого навчального середовища для всіх здобувачів освіти. Його професійний розвиток має бути безперервним, а формування інклюзивних компетентностей – пріоритетним завданням. Педагоги, які володіють необхідними знаннями та навичками, сприяють підвищенню якості освіти та гармонійному розвитку кожного вихованця.

Список використаних джерел

1. Губар О. Г., Демидова Ю. О., Савастру Н. І. Роль педагога у впровадженні інклюзивної освіти: компетентності та підходи. Академічні візії. 2023. Випуск 26.
2. Державна служба якості освіти України. Впроваджуємо інклюзію в закладах освіти. 2023.

ІНКЛЮЗИЯ В ОСВІТІ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Кароліна Кричовська, Діана Попович,

студентки III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Інклюзивна освіта в Україні базується на принципах широкої доступності, але, на жаль, сьогодні є чимало чинників, через які гальмується включення дітей із порушеннями у загальноосвітні навчальні заклади, а воєнний стан в Україні став додатковим викликом для надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами.

Мета роботи – розширити розуміння інклюзії в освіті, окреслити її переваги та можливості.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивна освіта в Україні останніми роками стала важливим елементом освітньої системи, спрямованою на забезпечення рівних можливостей для всіх дітей, незалежно від їхніх особливих освітніх потреб. Інклюзивна освіта не ставить за мету зробити всіх однаковими, в широкому розумінні передбачає створення рівних можливостей для всіх дітей, враховуючи їхні особливі освітні потреби. Дітям з особливостями розвитку необхідно дати можливість розвивати свої вміння, здобувати освіту, ставати членами суспільства.

Найважливішими цінностями та перевагами в інклюзивній освіті є те, що діти мають можливість проживати вдома, а не в спеціальних закладах освіти, і відвідувати школу в тому ж режимі, що і всі інші діти. В інклюзивному середовищі дитина з ООП або інвалідністю відчуває себе частиною колективу, важливою ланкою суспільства, має можливість розвивати свої сильні сторони і таланти.

Інклюзивна освіта – це одна з перших цеглинок в побудові рівноправного суспільства, де діти з особливими освітніми потребами почувають себе вільно та дійсно мають рівні права з іншими школярами. Після отримання середньої базової освіти, вони можуть бути зараховані до професійних навчальних закладів та ВНЗ, опанувати професію та втілити мрії в життя.

Висновки. На те, щоб покращити всі процеси інклюзивної освіти в Україні, знадобиться час, але вже зараз ми рухаємось в правильному напрямку. Впевнені, що об'єднані зусилля приведуть нас до результату, й інклюзивне навчання буде комфортним та зручним для всіх учасників процесу.

Адже діти – наше майбутнє, і наша задача – дати їм найкраще, у тому числі якісну та цікаву освіту.

Список використаних джерел

1. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта в педагогіці і практиці діяльності школи. Особливості управління інклюзивною школою. Київ, 2007. С. 17-29.
2. Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні: Київ 2007. 180 с.

РОЛЬ КОЛЕДЖІВ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Ірина Федунь, Наталія Стефанюк, Софія Вишнівська,
студентки III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Із впровадженням інклюзивної освіти викладачі почали стикатися з численними проблемами та викликами. У професійному стандарті викладача вказано, що в сучасних умовах освіти виникає нова вимога – готовність та здатність навчати всіх здобувачів вищої освіти незалежно від їхніх здібностей, особливостей розвитку, обмежень здоров'я і об'єктивно сформованої соціальної ситуації. Ці трансформації передбачають розширення вимог до організації професійної діяльності, введення нових функціональних обов'язків, відповідність рівня освіти на займаній посаді та зміни у професійно значущих та особистісних якостях викладачів.

Мета роботи – дослідження основних аспектів ролі педагога у впровадженні інклюзивної освіти в контексті закладів вищої освіти України.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивна освіта є важливим напрямом як у світовій, так і в українській освітній практиці. Засади інклюзивного навчання та викладання гарантують кожному здобувачеві право на доступ до освіти, яка забезпечує участь усіх членів суспільства в освітніх програмах, усуває соціальні бар'єри та враховує різні потреби та переваги у навчанні. Розробка та впровадження інклюзивних методів викладання, навчання та оцінювання знань є сучасним напрямком освіти, який сприяє взаємодії всіх здобувачів з навчальним планом та повній реалізації їх природного потенціалу. Аналіз останніх наукових досліджень

підтверджує стійке зростання наукового інтересу до формування інклюзивного освітнього середовища в цілому і у закладах вищої освіти зокрема.

Професійне навчання молодих людей із особливими потребами, яке поєднується з реабілітаційними послугами, науковим та соціально-психологічним середовищем, є найбільш ефективним механізмом для підвищення їх соціального статусу і захищеності, а також для соціалізації та професіоналізації. Це сприятиме значному зниженню напруженості на сучасному ринку праці та в умовах розвитку інформаційного суспільства. Готовність педагогів до роботи в інклюзивному середовищі варто розглядати у трьох аспектах: психологічному, аксіологічному та операціональному.

Готовність викладача до роботи в умовах інклюзивного середовища є відкритою системною якістю особистості, що вирізняється усвідомленими цінностями, які представлені гуманістичною професійною спрямованістю, стійким інтересом до активізації процесу розвитку особистості, комплексом теоретичних і прикладних знань щодо сутності й структури процесу особистісно орієнтованого виховного впливу, умінь проектування та реалізації виховних заходів для успішного аксіологічного, інтелектуального, естетичного, фізичного розвитку здобувачів освіти

Для успішного впровадження інклюзивного навчання у ЗВО викладачу необхідно мати високий рівень підготовки, професіоналізм, творчість та володіння не лише знаннями у сфері спеціальної педагогіки, але й здатність ефективно використовувати їх у нетипових ситуаціях. Усе це входить у концепцію комунікативної компетентності, яка передбачає комплексний досвід вирішення реальних життєвих завдань. Комунікативна компетентність в інклюзивному середовищі являє синтез професійних навичок та особистісних якостей, що формуються у майбутнього викладача. Вона дозволяє встановлювати психологічний зв'язок із студентами та колегами, а також впорядковувати ефективну педагогічну взаємодію в умовах інклюзивного освітнього середовища.

В умовах інклюзії необхідно забезпечити аудиторії не лише мультимедійним обладнанням, але й спеціальним програмним забезпеченням, яке розширює можливості здобувачів освіти з особливими освітніми потребами у сприйнятті та обробці навчальної інформації за допомогою екранної лупи, кохлеарних імплантів, віртуальних клавіатур і подібних технічних засобів. Здобувачі із порушеннями опорно-рухового апарату повинні безперешкодно входити до аудиторії, які мають бути переплановані відповідно до їхніх індивідуальних потреб.

Практика ЗВО у навчання осіб з особливими освітніми потребами свідчить про необхідність глибокого аналізу освітнього процесу, зокрема, щодо розробки його навчально-методичного супроводу. Важливо розробити комплекси навчально-методичного забезпечення для дисциплін, методичних і освітніх продуктів, програм професійної підготовки викладачів для роботи в умовах інклюзивного навчання. Підвищення їх компетентності в рамках інклюзивної освіти необхідне, оскільки лише ціннісне ставлення, разом із емоційною стійкістю та здатністю вирішувати професійні завдання в галузі навчання та підтримки осіб з особливими освітніми потребами, забезпечує інноваційний розвиток всього освітнього процесу

Висновки. Інклюзивна форма навчання активно впроваджується на всіх рівнях освітньої системи в Україні. Як науково-педагогічний явище, ця проблема досліджена українськими вченими як на фундаментальному, так і на прикладному рівні. Роль викладача має важливе значення для створення і підтримки інклюзивної освіти. Викладач, який має необхідні компетентності, спроможний створювати умови для підвищення якості освіти та гармонійного розвитку кожного студента. Формування у викладача ЗВО інклюзивної, інформаційної та методичної компетентностей стає актуальним і важливим викликом перед системою освіти.

Список використаних джерел

1. Бахмат Н. Методична компетентність вчителя в умовах інклюзивного навчання. *NewInception*. 2022. № 1-2 (7-8). С. 52–61. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7101894>
2. Інклюзивна компетентність викладача ЗВО: сутність, структура / Т. В. Качалова та ін. *Наукові записки*. 2023. № 2. С. 127–134.
3. Інклюзивна освіта у закладах вищої освіти: Мета роботи , завдання, напрями розвитку / С. Б. Крамар та ін. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2022. № 2 (36). С. 214–219

ІНКЛЮЗІЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ: ПОРАДИ БАТЬКАМ

Ольга Вуйцік,

студентка IV курсу спеціальності «Дошкільна освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Сергій Мирославович**,
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Війна в Україні створила величезні виклики для людей, дітей з особливими освітніми потребами (ООП), а також людей з інвалідністю. Інклюзія в умовах війни – це не просто питання доступності, а і допомога та підтримка дітей з ООП, адже діти є більш вразливими і потребують уваги та турботи.

Мета роботи – окреслити важливість інклюзії під час війни і надати поради батькам, педагогам.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивна освіта під час війни передбачає створення сприятливого середовища і програм для забезпечення навчання дітей з ООП. Важливим є те, щоб забезпечити якісну освіту, навіть там, де йдуть воєнні дії.

Для дітей з порушенням зору, слуху та іншими мають бути доступними інструменти онлайн-освіти, спеціалізовані програми. Проте важливо розуміти, що кожна ситуація є індивідуальна і підхід до допомоги дітям з ООП має бути адаптованим до конкретно кожної дитини.

Практичні поради для педагогів. Ключова роль в адаптації до нових умов дитини з ООП належить педагогу, каже мама дитини з ООП, які на початку повномасштабної війни переїхали до Польщі. «Школа, де навчається Дмитрик, спеціалізується на навчанні дітей з особливими освітніми потребами. Тому син одразу потрапив у дружню атмосферу. Адаптація була поступовою: спершу дітей не навантажували навчанням, звикання відбувалося у формі гри, з

українськомовними педагогами. Діти встигли познайомитися і потоваришувати між собою. Через два-три тижні розпочалося навчання з різних предметів», – розповідає Вікторія. На її думку, індивідуальний підхід, любов, розуміння, дружнє ставлення вчителя допомагає дитині відчувати себе потрібною в нових умовах. Адже саме педагоги згуртовують дітей, дозволяють їм розкритися і навчатися із задоволенням [2].

Поради для батьків дітей з ООП щодо поведінки під час війни:

- Створення безпечного середовища. Заохотити позитивну гру або активності в школі чи на вулиці, де діти відчують підтримку та повагу один до одного.
- Бути відкритими для розмов та проявляти зацікавленість у почуттях дитини. Забезпечити емоційну підтримку та теплу атмосферу, де дитина відчує спокій і довіру до дорослого;
- Намагатися зберегти звичайний розпорядок дня, що допоможе стабілізувати середовище дітей;
- Звернути увагу на своє фізичне і психічне здоров'я, щоб бути сильною підтримкою для дітей;
- Дозволити дітям розповісти про їхні страхи, занепокоєння, пояснити дітям, що всі емоції зараз – нормальні, їх відчують усі;
- Говорити лагідно, обіймати дітей, щоб вони почувались захищеними.
- Важливим є тактильний контакт – це може бути масаж рук, спокійні погладження;
- Намагатися гратися, малювати, читати книги – це допомагає переключити увагу та знизити тривожність;
- Допомогти дитині розвивати соціальні та емоційні навички, що сприяють конструктивним відносинам [1, с. 138].

Висновки. Головне для дітей з ООП під час війни – це відчуття стабільності, спокою та підтримки. Навіть у найважчих умовах батьки можуть створити для

дитини «острівець безпеки» – це допоможе їй адаптуватися та впоратися зі стресом. Якщо вам потрібна додаткова підтримка, звертайтеся до фахівців або організацій, які допомагають дітям з ООП. Ви не самі – разом ми впораємося!

Список використаних джерел

1. Кобинець Я. Інклюзія під час війни: як підтримати дітей з особливими потребами? *Освіта.ua*. 2022, серпня 01. URL: <https://osvita.ua/school/method/87002/>
2. Вуйцік О. Допомога дітям, які зазнали цькування. *Інклюзія, Справедливість, Взаємодія. Підготовка педагогів до організації інклюзивного освітнього середовища в сучасній початковій школі України* : мат. мультидисциплінарного симпозіуму з міжнар. участю, Івано-Франківськ, 3-4 квітня 2024. / ред. С. Сидорів. Івано-Франківськ, 2024. с. 137-139.

КАЗКА У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Юлія Пішак,

студентка IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Сергій Мирославович,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. У сучасній освіті все більше уваги приділяється інклюзивному навчанню, яке спрямоване на забезпечення рівного доступу до освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх особливих освітніх потреб (ООП). Одним із ефективних методів навчання англійської мови в інклюзивному освітньому середовищі (ІОС) є використання казки. Казки є не лише захопливим жанром, але й потужним дидактичним засобом, що сприяє формуванню мовних навичок, розвитку креативності та соціалізації учнів.

Мета роботи – дослідити роль казки у навчанні англійської мови дітей з ООП, виявити її педагогічний потенціал та ефективні методи застосування в інклюзивному навчанні.

Виклад основного матеріалу. Казка, як жанр усної народної творчості, містить емоційно забарвлені образи, доступну лексику та сюжетну лінію, що полегшує процес засвоєння іноземної мови. Вона створює сприятливе середовище для природного вивчення англійської мови, оскільки мотивує дітей до активного слухання, говоріння, читання та письма. Для дітей з ООП казка є ефективним засобом розвитку мовлення завдяки використанню повторень, римованих структур та асоціативних зв'язків. Можливо, українські педагоги, не маючи доступу до фінансово- і ресурсно-затратних методів зможуть впровадити у світову педагогіку власні розробки, які з'являються в часи війни та стати прикладом для захисту прав і гідності людини [4, с. 283].

Які ж основні аспекти використання казки в ІОС?

Психолого-педагогічні особливості. Простий сюжет, повторювані структури, римовані фрази полегшують запам'ятовування нової лексики [3]. Казкові образи викликають емоційну залученість, що сприяє ефективному засвоєнню мови. Казки створюють безпечне середовище, де дитина може експериментувати з мовленням, не боячись помилок [2], таким чином педагог може організовувати ефективний навчальний процес як дітей з ООП, так і нормотипових, підбираючи і адаптуючи контекст, форми і прийоми навчальної роботи і соціальної взаємодії.

Окрім цього, важливо враховувати когнітивні особливості учнів. Наприклад, діти з розладами аутистичного спектра краще сприймають чітко структуровану інформацію, а для дітей із порушеннями мовлення важливо використовувати повторювані фрази, які допомагають закріпити мовні конструкції [3].

Методичні підходи до роботи з казкою в ІОС включають:

Аудіовізуальні матеріали. Використання анімаційних казок англійською мовою сприяє розвитку слухового сприйняття та розуміння мови.

Інтерактивні методи. Рольові ігри, інсценізації, обговорення змісту казки допомагають учням засвоювати нову лексику та структури в природному мовленнєвому контексті.

Мнемотехніка. Використання ілюстрацій, символів та карток зі словами дозволяє легше запам'ятовувати новий матеріал.

Дидактичні ігри. Наприклад, "Magic Bag" (Чарівна торбинка) - гра, де діти вгадують предмети з казки на дотик та називають їх англійською мовою.

Застосування казки в навчальному процесі сприяє розвитку когнітивних, комунікативних та соціально-емоційних навичок учнів, що особливо важливо для дітей з ООП. Завдяки казці вони відчують себе залученими до навчального процесу, що позитивно впливає на їхню мотивацію та самооцінку.

Додатково варто використовувати методи візуалізації. Наприклад, техніка "Казкова мапа" допомагає дітям краще розуміти структуру історії, що сприяє розвитку логічного мислення. Також ефективним є метод "Казкова лабораторія", де діти можуть експериментувати з різними мовними структурами у форматі гри [2].

Казкотерапія як засіб розвитку дітей з ООП

Підвищує мотивацію до навчання через емоційно значущий контент. Коригує мовленнєві та поведінкові порушення. Допомагає дитині долати тривожність, страхи та соціальну ізоляцію [2]. Окрім стандартного використання, важливо інтегрувати казкотерапію в комплексні освітні програми. Наприклад, діти можуть створювати власні казкові історії, що сприяє не лише розвитку мовлення, а й емоційно-особистісному зростанню [1].

Висновки. Використання казки у вивченні англійської мови в ІОС є ефективним методом, що дозволяє зробити навчальний процес доступнішим та цікавішим для всіх учнів. Інтерактивні методи роботи з казковими сюжетами сприяють не лише формуванню мовленнєвих навичок, а й соціалізації дітей з ООП. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку інтегрованих методик навчання, що поєднують використання казки з іншими педагогічними технологіями.

Список використаних джерел

1. Казачінер О. Казкотерапія в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. *На урок*. 2020, 24 липня. URL: <https://naurok.com.ua/post/kazkoterapiya-v-roboti-z-ditmi-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami>
2. Колупаєва А. А, Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304с.
3. Паливода А.В. Планування спрямоване на кожного учня: посібник з розроблення та впровадження індивідуальних навчальних планів: посіб. К., 2012. 86 с.
4. Sydoriv S., & Sydoriv L. Inclusion in Ukraine: What the Future Needs and Should Hold. In *The Space of Inclusive Education*. Leiden, The Netherlands: Brill, 2024. P. 282–305. URL: https://doi.org/10.1163/9789004688131_030

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ПРАКТИКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗІЇ

Вікторія Маліброда, Юлія Павлюк,

студентки III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**, викладач
вищої категорії.

Актуальність дослідження. Інклюзія в мистецтві - важливий крок до рівних можливостей для всіх. Люди з особливими потребами потребують доступних способів самовираження та соціалізації, і мистецькі практики, такі як танець, драма, музика, живопис і скульптура, відкривають для них нові можливості.

Мета роботи – дослідити значення мистецьких практик (танцю, драми, музики, живопису, скульптури) у розвитку інклюзії, проаналізувати їхню роль у соціалізації та самовираженні людей з особливими потребами, а також визначити шляхи впровадження інклюзивних мистецьких ініціатив у суспільство.

Виклад основного матеріалу. В умовах зростання кількості дітей з порушеннями розвитку особливої значущості набуває мистецтво. Мистецтво – це важливий засіб профілактики та корекції ряду порушень у дітей з особливими потребами. Воно сприяє розвитку сенсорних навичок, емоційної рівноваги та розкриттю творчого потенціалу кожної дитини. Як писав Василь Сухомлинський: "Не можна позбавляти учня радощів духовного життя. Духовне життя дитини є повноцінним лише тоді, коли вона живе в світі гри, казки, музики, фантазії, творчості. Без цього вона засушена квітка." Ці слова особливо актуальні в контексті інклюзії, адже мистецтво є важливим засобом розвитку та самовираження для всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних чи когнітивних особливостей. Без доступу до

мистецьких практик дитина може втратити важливу частину свого духовного розвитку, подібно до засушеної квітки, яка втрачає свою красу та життєву силу. Тому впровадження інклюзивних мистецьких ініціатив є необхідним кроком для створення суспільства, де кожен має можливість розвиватися, творити та жити повноцінним життям.

Інклюзія в мистецькій освіті забезпечує рівний доступ для всіх, створюючи можливості для навчання дітей з особливими потребами. В Україні цей процес активно підтримується освітньою реформою, зокрема законами «Про освіту» та «Про позашкільну освіту». Водночас існують виклики, зокрема нестача підготовлених фахівців і методичних ресурсів. Мистецькі практики - танець, драма, музика, живопис, скульптура - допомагають людям з інвалідністю реалізувати себе та знайти своє місце в суспільстві. Танцювальні практики дозволяють людям з різними фізичними можливостями розвивати координацію, емоційну виразність і впевненість у собі, а адаптовані рухи та використання інвалідних візків роблять танець доступним для кожного. Інклюзивний театр допомагає розвивати комунікативні навички, подолати соціальну ізоляцію та знайти голос у суспільстві. Музична терапія та участь у музичних колективах сприяють емоційному розвитку, покращують слухове сприйняття та моторні навички. Використання адаптованих музичних інструментів дозволяє кожному відчути радість створення звуків і ритмів. Образотворче мистецтво, зокрема живопис, дає можливість людям з особливими потребами виражати думки та почуття через кольори та форми. Інклюзивні художні студії та арт-терапія допомагають подолати психологічні бар'єри та розвивають креативність. Скульптура, тобто робота з глиною, деревом, каменем чи іншими матеріалами дозволяє людям з порушеннями зору або моторики розвивати дрібну моторику та просторове мислення. Інклюзивні скульптурні майстерні сприяють розвитку сенсорного сприйняття та самовираження через тактильні відчуття.

Успішними прикладами того як культура сприяє інклюзії є: Оксана Радущинська - письменниця, поетеса, ведуча радіо- і телепрограм регіональних ЗМІ

- з дитинства послуговується візком, є людиною з інвалідністю першої групи. Оксана Кононець – українська модель на візку. Вона є автором і організатором Всеукраїнського проєкту «Нескорена краса». Наталя Ніколенко – стала талановитою художницею без рук - тонко малює петриківським розписом, тримаючи пензлик у роті.

Відомі українські проєкти для людей з інклюзією: «Відчинилося життя», «Почути», «Подаруй посмішку дітям!», «Переможці»

Громадські організації: «Українська спілка інвалідів - УСІ», «Буковинське громадське об'єднання батьків дітей з особливими потребами «Дитячі долоні», «Серце матері», «Відчуй»

Висновки. Через мистецькі практики люди з особливими потребами отримують можливість самовираження, а суспільство - шанс стати більш відкритим і толерантним. Інклюзивне мистецтво змінює не лише життя окремих людей, а й світогляд усієї спільноти, показуючи, що справжня краса - у різноманітності. Попри зростання інтересу до інклюзивного мистецтва, його впровадження ускладнюється браком підготовлених фахівців, адаптованих методик та ресурсів. Тому розвиток мистецької інклюзії є важливим кроком до створення відкритого суспільства, доступного для всіх.

Список використаних джерел

1. Інклюзивні культурні ініціативи та мистецькі заходи як один зі шляхів становлення соціальної моделі інвалідності в Україні (оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та неопублікованими матеріалами за 2016-2017)

2. Інклюзія мистецькій освіті. Орф-підхід з людьми з інвалідністю. Теорія і практика. URL: <https://orffcourse.org.ua/lections/1>

ТЕАТР І МУЗИКА ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ: НОВІ САМОВИРАЖЕННЯ

Тетяна Куцій, Яна Дарій,

студентки III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Тема інклюзивного театру та музики є надзвичайно важливою, оскільки люди з особливими потребами часто мають обмежені можливості для творчого самовираження та соціальної інтеграції. Театр і музика створюють унікальне середовище для розвитку, комунікації та самореалізації, що сприяє руйнуванню бар'єрів між людьми з ООП та суспільством.

Мета роботи – дослідити та показати значення театру та музики як засобів самовираження та соціальної адаптації для людей з ООП. Ознайомити з новими формами інклюзивного театру та музичної діяльності, які сприяють розвитку та інтеграції таких людей у суспільство.

Виклад основного матеріалу.

1. Інклюзивний театр – об'єднує професійних акторів та людей з особливими потребами.
2. Сенсорний театр – використовує тактильні, звукові та ароматичні ефекти.
3. Театр жестової мови – основний засіб комунікації для людей з порушеннями слуху.
4. Театр тіней та візуальний театр – акцент на візуальних ефектах, що залучає глядачів з порушеннями слуху.

5. Інтерактивний театр – дозволяє глядачам взаємодіяти з акторами, що особливо корисно для людей із когнітивними порушеннями.

Музика для людей з ООП

1. Самовираження та комунікація – можливість передавати емоції без слів.
2. Розвиток сенсорних і моторних навичок – гра на інструментах покращує моторику, а вібраційна музика дає змогу відчувати ритм.
3. Соціальна інтеграція – участь у хорах та ансамблях допомагає людям з інвалідністю відчувати себе частиною суспільства.
4. Музична терапія – використовується для корекції емоційного стану та розвитку когнітивних функцій.

Прикладом успішної інклюзії є хори жестової мови, оркестри з адаптованими інструментами та відомі музиканти з інвалідністю.

Висновки. Інклюзивний театр і музика є потужними інструментами для розвитку, соціалізації та самореалізації людей з ООП. Вони допомагають руйнувати бар'єри, сприяють взаєморозумінню та дають можливість кожному знайти свій спосіб самовираження.

Список використаних джерел

1. Інтегрований театр «Півні» *Chat GPT*. URL: https://mycity.one/projects/ntegrovaniy-teatr-rvn-dlya-dtey-z-porushennyami-sluhu?utm_source=chatgpt.com
2. Форум-театр: *Chat GPT*. URL: https://adventist.ua/news/interview/osnovna-ideia-forum-teatru-butu-aktyvnym-uchasnykom-pozytyvnykh-zmin-yaki-prynesut-koryst-suspilstvu/?utm_source=chatgpt.com

ТЕАТР І МУЗИКА ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ: НОВІ ФОРМИ

Любомира Бігун, Вікторія Савчин,

студентки IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Театр і музика відіграють ключову роль у житті людей з інвалідністю, допомагаючи їм не лише розкрити творчий потенціал, а й сприяти соціальній інтеграції та психологічній реабілітації. Вони забезпечують унікальні можливості для самовираження, що сприяє подоланню бар'єрів у спілкуванні та зменшенню соціальної ізоляції. Сучасний розвиток інклюзивних мистецьких ініціатив відкриває нові шляхи для рівноправної участі людей з інвалідністю у культурному житті. Використання технологій, адаптованих методик та інноваційних підходів дозволяє зробити мистецтво більш доступним і відкритим для кожного.

Мета роботи – вивчити сучасні форми театрального і музичного самовираження для людей з інвалідністю, визначити їхній вплив на соціальну адаптацію, розвиток творчого потенціалу та інтеграцію в суспільство. Дослідити кращі світові практики та перспективи розвитку інклюзивного мистецтва в Україні.

Виклад основного матеріалу. Розвиток театрів, які залучають людей з інвалідністю як акторів і глядачів.

Використання мультимедійних технологій, танцю та відео-арту для розширення засобів самовираження. Інклюзивні театри в Україні: театр "Ми Є" у Сумах, Київський академічний театр драми і комедії, театр "Посох".

Музика є потужним засобом реабілітації та самовираження. Адаптовані музичні інструменти, технології альтернативного виконання та музична терапія допомагають людям з інвалідністю реалізовувати свій творчий потенціал. Орф-підхід у музикотерапії є одним із найефективніших методів залучення до музичної діяльності.

Арт терапія, музика та театр допомагають не лише у творчій реалізації, а й у покращенні психоемоційного стану, формуванні соціальних навичок, підвищенні самооцінки. Вони також слугують потужним інструментом для подолання тривожності, налагодження соціальних зв'язків і особистісного зростання.

Висновки: Інклюзивне мистецтво стає все більш значущим напрямом у культурному просторі, сприяючи гармонійному розвитку суспільства та рівним можливостям для всіх. Сучасні технології та адаптовані методики роблять театр і музику доступними для ширшого кола людей, забезпечуючи рівноправну участь у творчому процесі. Для подальшого розвитку інклюзивних ініціатив необхідна активна підтримка як з боку державних установ, так і громадських організацій та суспільства загалом. Досвід міжнародних проєктів підтверджує ефективність інтеграції інклюзивного мистецтва в соціальні та освітні процеси, що відкриває нові перспективи для його розвитку в Україні.

Список використаних джерел

1. «Музикотерапія як засіб реабілітації» – [tyzhden.ua]
2. «Інклюзивний театр і його вплив на суспільство!» – [naurok.com.ua]
3. «Розвиток музичних здібностей у дітей з синдромом Дауна» – [theater.orffcourse.org.ua]
4. «Арт Терапія як засіб психологічної адаптації» – матеріали XXI Міжнародної науково-практичної конференції "Простір арт терапії".
5. Ніжна лікувальна музика здоров'я і для заспокоєння нервової системи, глибокого релаксу

ІНКЛЮЗІЯ ЧЕРЕЗ МИСТЕЦТВО: КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ПРОЄКТИ У ФАХОВИХ КОЛЕДЖАХ

Адріана Чорній, Анастасія Дереп, Христина Балан,

студентки III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Сучасне суспільство прагне до рівності для всіх. Мистецтво допомагає студентам з особливими потребами відчутися частиною колективу. Творчість розвиває особистість та підвищує самооцінку. Інклюзивні проєкти формують толерантне суспільство. Мистецтво є ефективним інструментом для розвитку соціальних навичок. Творчість допомагає впоратися зі стресом та покращує психологічний стан.

Мета роботи – сприяти створенню більш інклюзивного та гармонійного освітнього середовища, де кожен студент відчуває себе цінним і має можливість реалізувати свій потенціал.

Виклад основного матеріалу. Інклюзія є процесом забезпечення рівних можливостей для всіх, незалежно від їхніх фізичних, розумових, соціальних чи культурних відмінностей. У контексті освіти, це означає доступність навчальних програм та заходів для студентів з особливими потребами, а також створення простору для рівноправної взаємодії та розвитку.

Мистецтво відіграє важливу роль в інклюзії, оскільки надає студентам можливість виражати себе через різні форми творчості, такі як живопис, скульптура, музика, танець, театр та література. Мистецькі проєкти сприяють інтеграції студентів з особливими потребами, дозволяючи їм взаємодіяти з іншими

учасниками творчого процесу. Це сприяє розвитку емпатії, взаєморозуміння та толерантності.

У коледжах можна реалізовувати різноманітні культурно-мистецькі проєкти, такі як арт-терапія, тематичні виставки, театральні постановки, майстер-класи з різних видів мистецтва та спільні музичні проєкти. Ці проєкти мають численні переваги, включаючи сприяння соціальній інтеграції, розвиток навичок співпраці, самовираження, підвищення самооцінки, розвиток емоційного інтелекту та мультикультурний досвід.

Приклади інклюзивних мистецьких ініціатив у коледжах включають театральні постановки, музичні фестивалі, фотовиставки та виставки живопису, а також майстер-класи та тренінги. Однак, існують недоліки, пов'язані з визначенням потреб студентів, підготовкою викладачів, інфраструктурними змінами та фінансуванням. Важливо забезпечити належну підготовку та підтримку для ефективного впровадження інклюзивних проєктів.

У висновку, інклюзивні культурно-мистецькі проєкти є важливим інструментом для створення рівних можливостей для всіх студентів. Вони сприяють розвитку креативних і соціальних навичок, створюючи позитивне середовище для самовираження, толерантності та взаємної підтримки. Інклюзія через мистецтво може стати потужним чинником у розвитку інтегрованої освіти та суспільства в цілому.

Висновки. Інклюзія через мистецтво допомагає студентам з особливими потребами почуватися частиною колективу. Творчість розвиває таланти та підвищує самооцінку. Спільні проєкти навчають студентів розуміти та поважати одне одного. Мистецтво допомагає розвивати важливі соціальні навички. Творчість може допомогти студентам впоратися зі стресом та тривогою. Інклюзія через мистецтво потребує підтримки з боку викладачів та адміністрації. Це важливий крок до створення більш рівного та дружнього суспільства.

Список використаних джерел

1. Арт-терапія в роботі з дітьми з особливими потребами. URL: <https://vseosvita.ua/library/art-terapia-v-roboti-z-ditmi-z-osoblivimi-potrebami-389309.html>
2. Інклюзивна освіта: досвід, проблеми та перспективи. URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/inklyuzivne-navchannya/>
3. Мистецтво як засіб соціальної інтеграції. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Соціальна_інтеграція
4. Роль мистецтва у розвитку емпатії. URL: https://osvita.ua/school/lessons_summary/psychology/72665/
5. Теорія і практика інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник / За заг. ред. Н. З. Софій. - Київ: Видавничий дім «Освіта», 2016 р. - с.308

СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ ТА КУЛЬТУРА: ВПЛИВ МИСТЕЦТВА ТА МЕДІА

Наталя Бечка,

студентка III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Соціальна інклюзія – це процес створення рівних можливостей для всіх членів суспільства, незалежно від їхніх фізичних, психічних, етнічних чи соціальних особливостей. Вона спрямована на усунення бар'єрів, які перешкоджають активній участі людей у громадському житті.

Мета роботи – проаналізувати вплив мистецтва та медіа на формування інклюзивного суспільства, дослідити їхню роль у подоланні стереотипів, створенні рівних можливостей для самовираження та розвитку людей з інвалідністю.

Виклад основного матеріалу Культура, особливо мистецтво та медіа, відіграє важливу роль у цьому процесі. Завдяки своїй здатності викликати емоції, формувати суспільні погляди та руйнувати стереотипи, мистецтво та медіа стають потужними засобами боротьби за рівність і толерантність.

Музика є універсальною мовою, яка може об'єднувати людей незалежно від їхніх можливостей у музичні колективи. Наприклад, оркестр “Paraorchestra” (Велика Британія) складається з музикантів з інвалідністю, демонструючи, що фізичні порушення не є перешкодою для творчої самореалізації. Доведено, що заняття музикою покращують когнітивні функції та соціальні навички у дітей з аутизмом та іншими особливостями розвитку.

Книги допомагають читачам краще розуміти життя людей з інвалідністю та долати упередження. Приклади літературних творів: “Чудо” (Р. Дж. Паласіо) –

книга про хлопчика з рідкісним синдромом Трічера-Коллінза, який стикається з неприйняттям у школі. “Квіти для Елджернона” (Деніел Кіз) – роман, що порушує питання інтелектуальної інвалідності та суспільного ставлення до неї.

Образотворче мистецтво – це спосіб самовираження, який допомагає людям з інвалідністю адаптуватися до суспільства. Арт-терапія використовується для розвитку комунікативних навичок у людей з аутизмом, ДЦП, посттравматичним синдромом. “The Mouth and Foot Painting Artists” – міжнародна асоціація художників, які малюють без допомоги рук, доводячи, що творчість не має меж. В Україні діють мистецькі проєкти, такі як “Інклюзивний театр “Дивосвіт”, де виступають актори з інвалідністю.

Медіа можуть як підтримувати інклюзію, так і створювати бар’єри, якщо формують хибні уявлення про людей з інвалідністю. Позитивні приклади: Кампанія “See the Ability” (Велика Британія), що змінює стереотипи про людей з синдромом Дауна. Фільм “The Peanut Butter Falcon”, який розповідає історію молодого хлопця з синдромом Дауна, що здійснює свої мрії. Негативні тенденції: деколи медіа зображають людей з інвалідністю як “героїв” або “жертв”, а не як рівноправних членів суспільства. Медіа повинно бути доступними: субтитри, аудіо описи для людей з порушеннями слуху та зору. Приклад: Netflix активно впроваджує аудіо описи у своїх фільмах. YouTube дозволяє автоматичне створення субтитрів, що покращує доступність контенту.

Соціальні мережі відкривають нові можливості для людей з інвалідністю: Платформа Instagram стала простором для блогерів з інвалідністю, які руйнують стереотипи та мотивують інших. Спільноти у Facebook та TikTok сприяють створенню інклюзивного середовища.

Висновки. Мистецтво та медіа не лише відображають реальність, але й формують її. Інклюзивні проєкти у сфері культури допомагають суспільству стати більш відкритим і толерантним. Щоб досягти справжньої соціальної інклюзії,

необхідно: активніше висвітлювати тему інклюзії в меді; підтримувати інклюзивне мистецтво; розширювати доступність культурного контенту.

Інклюзивне суспільство – це суспільство, в якому кожен має право на самовираження та рівні можливості для розвитку.

Список використаних джерел

1. Бекешкіна І. Соціальна інклюзія в сучасному суспільстві: виклики та перспективи. *Науковий вісник соціології*. 2022. №3. С. 45-60.
2. Вакуленко О. Вплив культури та мистецтва на формування інклюзивного суспільства. *Культурологічні студії*. 2021. №5. С. 120-135.
3. Закон України «Про освіту». Верховна Рада України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

РОЛЬ МЕДІА У ФОРМУВАННІ ІНКЛЮЗИВНОГО МИСЛЕННЯ СУСПІЛЬСТВА

Андріана Глушак, Васирина Гірник,

студентки III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. У сучасному світі медіа відіграють вирішальну роль у формуванні суспільних поглядів і норм. В умовах швидкого розвитку інформаційних технологій важливо, щоб медіа не лише висвітлювали події, а й сприяли формуванню інклюзивного мислення. Адже саме завдяки медіа суспільство може навчитися цінувати різноманітність, руйнувати стереотипи та створювати рівні можливості для всіх. Попри значні позитивні зміни, у медійному просторі все ще присутня дискримінація за ознаками статі, віку, національності, фізичних можливостей та інших особливостей. Це підкреслює необхідність подальшого дослідження ролі медіа у формуванні інклюзивного суспільства та розробки ефективних підходів до відповідального медіаконтенту.

Метою роботи є аналіз впливу медіа на формування інклюзивного мислення в суспільстві, а також визначення способів використання медіа для просування принципів рівності, різноманітності та толерантності.

Виклад основного матеріалу. В нашому суспільстві, як і в будь-якому іншому, ми зустрічаємо різноманітність. Люди мають різні потреби, здібності та рівні розвитку. Розуміючи та приймаючи цю різноманітність, ми навчаємося бути сприйнятливими та терпимими до інших, створюючи необхідні умови для всіх. Саме тут роль інклюзії стає надзвичайно важливою, як процесу, що відкриває двері до гідного співіснування всіх членів суспільства.

Інклюзія так чи інакше базується на толерантності. Вона формується з часом і вимагає зусиль з боку людей. Ми повинні зрозуміти, що інклюзивне суспільство прагне дати можливість кожному розкрити свій повний потенціал.

Медіа відіграють значну роль у формуванні поглядів і переконань суспільства. Висвітлюючи питання інклюзії, вони можуть допомогти зруйнувати стереотипи щодо людей з інвалідністю. Це дозволяє суспільству бачити їх як активних, талановитих і здібних громадян, а не як «жертв» чи «героїв». Важливо демонструвати не лише труднощі, з якими стикаються люди з інвалідністю, а й їхні досягнення, таланти та успіхи. І, власне, завдяки медіа аудиторія може дізнатися про практичні аспекти інклюзії, наприклад, про доступність громадських місць, інклюзивну освіту, працевлаштування людей з інвалідністю тощо. Все це важливо для розвитку наших громад», – зауважила І.Телька.

Ми зауважили як люди з інвалідністю з нетерпінням очікували на світлини у соцмережі за їхньої участі, як їм було приємно та радісно, коли вони потрапляли в об'єктив камери чи давали інтерв'ю. Для них це ставало мотивацією до подолання власних труднощів та активнішої участі в житті суспільства. Адже, участь у культурних заходах сприяє встановленню соціальних контактів та взаємодії з іншими членами громади. Це допомагає подолати почуття ізоляції, яке часто відчують люди з особливими потребами, та сприяє їхній інтеграції в суспільство. Спільні проекти з людьми з інвалідністю є дуже важливою і необхідною практикою. Це допомагає створити рівні умови для усіх членів громади. Це хибне уявлення якщо людина з інвалідністю, то й можливостей для прояву її талантів у неї теж немає.

Інклюзивне медіа в Україні. Українське суспільство через повномасштабне вторгнення рф проходить щоденно між життям і смертю. Російська агресія змусила змінити пріоритети. Зросла кількість громадян, які через війну набувають статусу вразливої верстви населення. Інвалідизація, пережиті тортури, втрати родин, загибель дітей. Усе це змушує нас переосмислити і змінити підходи у сфері захисту

прав людини, а також ретельніше ставитися до медійної інформації, яка не повинна додатково ображати почуття людей, травмувати, розпалювати чи пропагувати ворожнечу і ненависть. Тому медіа зараз наполегливо працює над просуванням інклюзивності та толерантності в суспільстві, для нас сьогодні це питання національної безпеки. І роль медіа значна.

Висновки. Справжня сила суспільства криється в його здатності бачити цінність у кожній людині, визнаючи її унікальність і право бути почутою. Медіа відіграють ключову роль у формуванні інклюзивного мислення, адже саме вони визначають, які образи, ідеї та цінності стають частиною нашого спільного світогляду.

Список використаних джерел

1. Інклюзивність через медіа: Український досвід у фокусі на сесії Комісії ООН. <https://webportal.nrada.gov.ua/inklyuzyvnist-cherez-media-ukrayinskyj-dosvid-u-fokusi-na-sesiyi-komisiyi-onn/>
2. Що таке інклюзія та інклюзивне суспільство? Про інклюзію, як шлях до гідного майбутнього для кожного. <https://eleos.com.ua/shho-take-inklyuziya-ta-inklyuzyvne-suspilstvo-pro-inklyuziyu-yak-shlyah-do-gidnogo-majbutnogo-dlya-kozhnogo/>
3. Про роль медіа у висвітленні питання інклюзії «Миколаївські вісті». <https://mv.in.ua/pro-rol-media-u-vysvitleni-pytannya-inklyuziyi/>
4. Інстаграм сторінки компаній «Nike» та «Dove»

ІНКЛЮЗИВНИЙ ПРОСТІР: СТВОРЕННЯ КОМФОРТНИХ УМОВ ДЛЯ ВСІХ

Юлія Духняк, Анастасія Духович,

студентки III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. У сучасному світі питання інклюзивності набуває особливого значення, адже суспільство прагне до рівності та комфорту для всіх його членів. Незважаючи на існуючі міжнародні та національні стандарти, багато людей досі стикаються з бар'єрами у міському просторі, освіті, працевлаштуванні та соціальному житті. Люди з інвалідністю, літні особи, батьки з маленькими дітьми, особи з тимчасовими обмеженнями мобільності потребують безбар'єрного середовища для повноцінної участі у житті суспільства. Тому створення інклюзивного простору є не лише питанням комфорту, а й соціальної справедливості, що сприяє розвитку гармонійного, толерантного та рівноправного суспільства.

Метою роботи є аналіз основних принципів та практичних рішень для створення інклюзивного простору, що забезпечує комфортні та рівні умови для всіх громадян. Також важливим завданням є визначення ключових аспектів безбар'єрності, доступності та універсального дизайну, які дозволять зробити суспільний простір зручним для кожного, незалежно від його фізичних чи соціальних особливостей.

Виклад основного матеріалу. Сучасне суспільство прагне до рівності, де кожен має змогу жити, навчатися, працювати та користуватися послугами без

перешкод. Інклюзивний простір – це середовище, яке враховує потреби всіх громадян, незалежно від віку, стану здоров'я чи інших особливостей. Його Мета роботи – створення комфортних, доступних і безбар'єрних умов для всіх.

Основні принципи інклюзивного простору:

Інклюзивність базується на кількох ключових принципах. По-перше, доступність означає, що всі об'єкти та послуги повинні бути зручними для людей з інвалідністю, літніх осіб, батьків із дітьми та інших груп населення. Це стосується як фізичної доступності будівель, транспорту, вулиць, так і доступності інформації. По-друге, універсальний дизайн передбачає створення середовища, яке з самого початку враховує потреби всіх, а не потребує подальшої адаптації. Наприклад, двері з автоматичним відкриванням корисні не тільки людям на візках, а й тим, хто несе важкі речі. По-третє, безбар'єрність означає усунення фізичних, інформаційних та соціальних обмежень, які можуть заважати повноцінному життю людини. [2, с 48]

Також важливою є різноманітність та інклюзивність – це означає врахування потреб різних груп населення, забезпечення рівного доступу до освіти, праці, культурних та соціальних заходів. Останнім, але не менш значущим принципом є комунікаційна доступність. Важливо, щоб інформація була подана у різних форматах: текстовому, звуковому, шрифтом Брайля, мовою жестів тощо. [1, с 312] Це дозволяє кожному отримати необхідні дані незалежно від особливостей сприйняття.

Практичні аспекти створення інклюзивного простору

Реалізація інклюзивного простору потребує комплексного підходу. Одним із ключових елементів є фізична доступність. Це облаштування пандусів, ліфтів, широких дверних прорізів, тактильних смуг та звукових сигналів для людей із порушеннями зору.

Важливим є також доступний дизайн інформації. Використання контрастних кольорів, великих і читабельних шрифтів, субтитрів у відеоматеріалах значно покращує сприйняття інформації. Не менш значущим є адаптація навчальних

закладів і робочих місць. Наприклад, у школах необхідно створювати інклюзивні класи, використовувати спеціальні навчальні матеріали. [3, с 48]

Ще один важливий крок – проведення просвітницьких заходів. Розвиток культури інклюзивності та підвищення рівня обізнаності допоможе суспільству краще розуміти потреби різних людей.

Висновки. Інклюзивний простір – це не просто набір архітектурних рішень, а цілісна концепція, що включає доступність, рівноправність і комфорт для всіх. Створення такого середовища допомагає кожному відчувати себе частиною суспільства, незалежно від його фізичних чи соціальних особливостей.

Список використаних джерел

1. Синьова В.. Інклюзивна освіта: навчально-методичний посібник. Київ: Університет «Україна», 2020.
2. Створення безбар'єрного середовища в Україні: методичні рекомендації / Мінрегіонбуд України. Київ, 2021.
3. Порадник з інклюзивного дизайну ГО «Безбар'єрність». Київ, 2022.

ІНКЛЮЗИВНІ ОСВІТНІ МАТЕРІАЛИ

Вікторія Кустрьо, Яна Чокинюк,

студентки III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Інклюзивна освіта є одним із ключових напрямів розвитку сучасної освітньої системи, спрямованим на створення рівних умов для всіх учнів, незалежно від їхніх фізичних, розумових чи соціальних особливостей. Інклюзивні освітні матеріали допомагають адаптувати навчальний процес, зробити його доступним та ефективним для дітей з особливими освітніми потребами (ООП).

Актуальність цієї теми зумовлена: необхідністю реалізації прав дітей з ООП на якісну освіту; важливістю адаптації навчальних матеріалів відповідно до індивідуальних потреб; впровадженням сучасних технологій для покращення навчального процесу; потребою у підготовці педагогів до роботи в інклюзивному середовищі.

Метою дослідження є аналіз та систематизація інклюзивних освітніх матеріалів, визначення їхніх видів, особливостей використання та впливу на ефективність навчання дітей з ООП.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивні освітні матеріали – це спеціально адаптовані навчальні засоби, спрямовані на забезпечення рівного доступу до освіти для всіх учнів, незалежно від їхніх фізичних, когнітивних чи соціальних особливостей. Вони включають друковані підручники зі збільшеним шрифтом, книги шрифтом Брайля, електронні та інтерактивні ресурси, а також візуальні та тактильні засоби, що допомагають дітям з особливими потребами ефективно засвоювати знання. Основними принципами є доступність, рівність можливостей,

адаптація навчального процесу та використання сучасних технологій, що створюють сприятливе середовище для навчання.

Сучасні технології значно розширюють можливості інклюзивного навчання, забезпечуючи підтримку таких засобів, як програми для синтезу мовлення (NVDA, JAWS), альтернативні комунікаційні додатки (Boardmaker, Cboard) та інтерактивні платформи (Google Classroom, Moodle). Використання цих технологій сприяє індивідуальному підходу до кожного учня, сприяє розвитку їхньої самостійності та інтеграції в навчальний процес, незважаючи на наявні виклики, такі як висока вартість обладнання чи недостатня підготовка педагогів.

Різноманітність інклюзивних матеріалів дозволяє ефективно враховувати потреби кожного учня. Друковані засоби, як-от спеціалізовані підручники та тактильні книги, надають можливість працювати з інформацією традиційним способом, а електронні ресурси забезпечують інтерактивність і гнучкість у подачі матеріалу. Завдяки цьому кожен учень може обрати найбільш зручний для себе формат, що сприяє покращенню засвоєння знань.

Також важливим аспектом є інтеграція візуальних елементів у навчальний процес. Використання піктограм, схем, графіків та малюнків допомагає створити більш доступне та зрозуміле представлення інформації, особливо для дітей із труднощами сприйняття тексту. Візуальні засоби сприяють кращій організації навчального процесу, дозволяючи дітям швидше орієнтуватися в матеріалі та зосереджувати увагу на основних концепціях.

Не менш важливим є застосування сучасних комунікаційних технологій. Адаптивні програми, що підтримують альтернативну комунікацію, дозволяють дітям з порушеннями мовлення ефективно взаємодіяти з оточуючими. Це не лише покращує їхню здатність спілкуватися, але й сприяє інтеграції в колектив, що позитивно впливає на загальну соціалізацію та розвиток особистості.

На завершення, інтеграція інклюзивних освітніх матеріалів у навчальний процес є важливим кроком до забезпечення рівноправності в освіті. Вона відкриває

нові можливості для адаптації навчання під індивідуальні потреби учнів, сприяє розвитку їхніх потенціалів та забезпечує більш комфортне навчальне середовище. Такий підхід дозволяє кожній дитині отримувати якісну освіту та розвиватися у сприятливих умовах, незважаючи на наявність різноманітних особливостей розвитку.

Висновки. Інклюзивні освітні матеріали відіграють важливу роль у забезпеченні рівного доступу до освіти. Впровадження сучасних технологій сприяє ефективному та доступному навчанню дітей з особливими освітніми потребами. Для успішного розвитку інклюзивного навчання необхідно вдосконалювати педагогічні підходи, розширювати доступ до адаптованих матеріалів та забезпечувати якісну підгоовку вчителів.

Список використаних джерел

1. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України Національна Академія педагогічних наук України Інститут спеціальної педагогіки НАПН України Основи інклюзивної освіти. URL: <http://polohy-rvo.edukit.zp.ua/Files/downloads>
2. Інклюзивна освіта: від основ до практики. Інститут спеціальної педагогіки національної академії педагогічних наук України Київ, 2016 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/708170/1>

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ООП

Тетяна Яневич, Неля Нагорняк,

студентки III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна,**
викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Сучасна освіта орієнтована на створення інклюзивного простору, де кожна дитина, незалежно від її особливих освітніх потреб, може повноцінно розвиватися, навчатися та самореалізовуватися. Діти з ООП мають унікальне сприйняття світу, що потребує особливої уваги з боку педагогів, батьків і суспільства. Саме тому важливо використовувати ефективні методи навчання, які сприяють їхній адаптації, розвитку та соціалізації.

Мета роботи – дослідити ефективність сучасних технологій у навчанні дітей з особливими освітніми потребами, визначити оптимальні інструменти для їх адаптації, розвитку та соціалізації, а також роль педагогів і батьків у цьому процесі.

Виклад основного матеріалу. Діти з особливими освітніми потребами мають унікальне сприйняття світу, яке потребує підтримки та розкриття.

Диференційоване навчання є ефективною технологією для задоволення різноманітних освітніх потреб учнів в інклюзивному середовищі.

Основні принципи диференційованого навчання включають індивідуальний підхід, різноманітність методів навчання, гнучкість у завданнях, поєднання індивідуальної та групової роботи, оцінювання з зворотним зв'язком та залучення інтересів учнів. [1]

Арт-терапія, ігрова терапія, психогімнастика, музикотерапія, зоотерапія (петтерапія), дельфінотерапія та іпотерапія є ефективними методами розвитку та підтримки дітей з ООП.

Методика Марії Монтессорі, заснована на індивідуальному підході, сенсорному навчанні, підготовленому середовищі, самостійній діяльності та нормалізації, є унікальним підходом до навчання дітей з ООП. [3]

Сучасні технології, такі як спеціальне програмне забезпечення, адаптивні пристрої та обладнання, інтерактивні навчальні платформи, віртуальна та доповнена реальність (VR/AR), відкривають нові можливості для дітей з ООП.

Важливість створення комфортного середовища для розвитку та розкриття потенціалу кожної дитини, зокрема дітей з ООП, через інклюзивну освіту, диференційоване навчання, арт-терапію, ігрові методи та сучасні технології.

Комп'ютерні технології, методика Монтессорі, музикотерапія, ігрова та зоотерапія є інструментами для адаптації навчання, соціалізації та особистісного зростання дітей з ООП.

Необхідність комплексного підходу та небайдужості педагогів, батьків і суспільства для забезпечення якісної освіти, самостійності, успіху та гармонії в житті дітей з ООП. [2]

Висновки. Отже, сучасні технології відіграють ключову роль у навчанні та розвитку дітей з особливими освітніми потребами, сприяючи їхній адаптації, соціалізації та розкриттю потенціалу. Використання диференційованого навчання, методики Марії Монтессорі, терапевтичних методів (арт-терапії, ігрової терапії, музикотерапії, зоотерапії тощо), а також спеціального програмного забезпечення, адаптивних пристроїв та VR/AR-технологій дозволяє створити комфортне інклюзивне середовище.

Список використаних джерел

1. Новітні технології для дітей з особливими освітніми потребами. URL: <https://vseosvita.ua/library/novitni-tehnologii-dla-ditej-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-327538.html> (дата звернення: 28.03.2025).
2. Інноваційні технології навчання дітей з особливими потребами. URL: <https://naurok.com.ua/stattya-innovaciyni-tehnologi-navchannya-ditej-z-osoblivimi-potrebami-314498.html> (дата звернення: 29.03.2025).
3. Сучасні освітні технології в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. URL: <https://edway.in.ua/uk/mpk/1118/detail/> (дата звернення: 29.03.2025).

ЯК ВИПУСКНИКИ СПРИЯЮТЬ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗІЇ В СУСПІЛЬСТВІ

Яна Павлишин, Марія Говдера, Оксана Глінка,
студентки III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**, викладач
вищої категорії.

Актуальність дослідження. Розвиток інклюзії в суспільстві є важливою проблемою, оскільки вона сприяє рівним можливостям для всіх людей, незалежно від фізичних, розумових чи соціальних особливостей. Випускники можуть допомогти у цьому через поширення інклюзивних цінностей, участь у громадських ініціативах, створення сприятливих умов на робочих місцях та розвиток інклюзивного підприємництва. Вони також можуть підвищувати інклюзивну грамотність серед населення, руйнуючи стереотипи та сприяючи толерантності і підтримці різноманіття.

Мета роботи – визначити роль випускників у формуванні інклюзивного суспільства, обміні досвідом та ідеями щодо розвитку інклюзивних практик у освіті, на роботі та в громадському житті.

Виклад основного матеріалу. Інклюзія – це принцип, згідно з яким кожна людина, незалежно від своїх фізичних, розумових чи соціальних особливостей, повинна мати рівні можливості для участі в усіх сферах життя: в

- освіті,
- працевлаштуванні,
- культурному житті,
- громадській діяльності.

Інклюзія відрізняється від інтеграції тим, що вона не просто вводить людей у вже існуюче середовище, а адаптує це середовище відповідно до їхніх потреб.

Інклюзивне суспільство сприяє:

- розвитку кожної особистості,
- створенню рівних умов для всіх,
- соціальній справедливості,
- економічному розвитку (оскільки залучення всіх громадян підвищує рівень продуктивності суспільства).

Інклюзивна освіта передбачає створення навчального середовища, де всі учні навчаються разом, отримуючи необхідну підтримку.

Переваги інклюзивної освіти:

1. розвиток толерантності серед дітей;
2. підготовка суспільства до життя в умовах різноманіття;
3. створення рівних можливостей для всіх дітей, незалежно від їхніх особливостей.

Університети та школи впроваджують інклюзивні програми, що готують випускників до роботи в інклюзивному середовищі. Випускники навчальних закладів відіграють важливу роль у розбудові інклюзивного суспільства, адже вони:

- Ініціюють соціальні проекти (організація адаптаційних програм, волонтерство).
- Стають лідерами змін (просування інклюзивних практик у своїх професіях).
- Покращують доступність (створення безбар'єрного простору в містах, громадських місцях, закладах освіти).
- Розробляють освітні програми з урахуванням потреб дітей з інвалідністю та інших маломобільних груп.

Випускники педагогічних спеціальностей особливо активно впроваджують інклюзивні підходи в навчальних закладах, створюючи нові методики навчання та

адаптовані навчальні матеріали (шрифти Брайля, тактильні книги, інтерактивні технології).

Зміни в школах та університетах:

- Підготовка адаптованих навчальних матеріалів.
- Використання новітніх технологій для підтримки навчання (мобільні додатки, онлайн-платформи).
- Організація курсів для вчителів щодо роботи в інклюзивних класах.

Створення доступного середовища:

- Впровадження безбар'єрного простору у містах.
- Забезпечення громадських місць спеціальними пристосуваннями (пандуси, ліфти, тактильні доріжки).

Соціальна активність:

- Волонтерські програми для підтримки дітей з особливими освітніми потребами.
- Проведення тренінгів та лекцій про інклюзію.

Окрім фізичної доступності, важливо змінювати ставлення суспільства до людей з особливими потребами. Випускники сприяють боротьбі з дискримінацією через:

- освітні програми,
- адвокаційні кампанії,
- просування толерантного ставлення.

Такі ініціативи допомагають створювати справедливе та рівноправне суспільство.

Висновки. Інклюзія є важливим елементом розвитку сучасного суспільства, що забезпечує рівні можливості для всіх людей, незалежно від їхніх фізичних, розумових чи соціальних особливостей. Інклюзивна освіта відіграє ключову роль у формуванні толерантного суспільства, готуючи випускників до роботи в

різноманітному середовищі та сприяючи їхньому активному залученню до соціальних змін.

Випускники навчальних закладів стають агентами змін, впроваджуючи інноваційні підходи в освіті, розвиваючи безбар'єрне середовище та підтримуючи боротьбу з дискримінацією. Їхня діяльність охоплює як освітню сферу (адаптація навчальних програм, підготовка інклюзивних матеріалів), так і суспільну (соціальні ініціативи, тренінги, адвокація прав людей з інвалідністю).

Таким чином, розбудова інклюзивного суспільства є спільною відповідальністю, і випускники відіграють у цьому процесі ключову роль. Їхня активність та професійні навички сприяють формуванню толерантного, справедливого та доступного середовища для всіх.

Список використаних джерел

1. Синьова В. Інклюзивна освіта: навчально-методичний посібник. Київ: Університет «Україна», 2020.
2. Створення безбар'єрного середовища в Україні: методичні рекомендації / Мінрегіонбуд України. – Київ, 2021.
3. Порадник з інклюзивного дизайну ГО «Безбар'єрність». Київ, 2022

ПСИХОСОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ: ШЛЯХИ АДАПТАЦІЇ ДО МИРНОГО ЖИТТЯ

Вікторія Абрам, Юлія Пенгрин,

студентки IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження: після повернення з війни ветерани стикаються з численними викликами, які ускладнюють їхню адаптацію до мирного життя. До них належать психологічні травми, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), труднощі у соціалізації, налагодження сімейних відносин та інтеграція в громаду. Дослідження цього питання є необхідним для розробки ефективних механізмів підтримки, сприяння успішній адаптації військових до цивільного життя та запобігання їхній соціальній ізоляції.

Мета роботи – визначити основні шляхи та методи психосоціальної реабілітації ветеранів, що сприятимуть їхній ефективній адаптації до мирного життя. Це передбачає аналіз існуючих програм реабілітації, вивчення міжнародного досвіду, оцінку соціальних та психологічних потреб ветеранів, а також розробку рекомендацій для державних, громадських та волонтерських організацій, які займаються підтримкою ветеранів.

Виклад основного матеріалу. До повномасштабного вторгнення РФ в Україну в єдиному електронному державному реєстрі ветеранів війни налічувалося майже півмільйона осіб [1]. В Україні після перемоги особливої уваги та турботи

потребуватимуть щонайменше 1,5 млн наших співгромадян, які здобули досвід участі у воєнних діях. Очевидно, що так само в центрі пріоритетної опіки держави перебуватимуть в і члени сімей ветеранів та сімей загиблих воїнів, а це додатково ще кілька мільйонів людей. За загальними підрахунками, після війни така цифра може сягнути 4 млн. [2]

Ключовими аспектами адаптації є: Реабілітація та реадаптація; Соціальні гарантії; Житло; Соціальна підтримка сімей; Суспільна свідомість і підтримка; Професійна підготовка та зайнятість [3].

Висновки. Адаптація ветеранів до мирного життя є складним процесом, що потребує комплексного підходу та співпраці держави, громадськості й міжнародних партнерів. Враховуючи значну кількість ветеранів та їхніх сімей, які потребуватимуть підтримки, Україна має розвивати механізми реабілітації, соціальних гарантій, професійної інтеграції та ментального здоров'я.

Список використаних джерел

1. Пільги і соціальні гарантії для ветеранів повинні мати зміст. URL: <https://savelife.in.ua/materials/news/pilhy-i-sotsialni-harantii-dlya-v...>
2. Адаптація ветеранів війни до мирного життя: помічник ветерана. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/adaptatsiya-veteraniv-viyny-do-myrnoho-zhyttya-pomichnyk-veterana>
3. Адаптація ветеранів України до мирного життя. Прогнози, виклики та шляхи реалізації. URL: <https://destinations.ua/uk/social/Social/1220-the-reintegration-of-ukrainian-veterans-predictions-hurdles-and-strategies>

«СОНЯЧНА ПЕКАРНЯ» ЯК ПРОСТІР РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ОСІБ З ООП

Вікторія Гаврилюк, Ілона Іванків, Юлія Красілич,
студентки IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**, викладач
вищої категорії.

Актуальність дослідження. У сучасному суспільстві питання соціальної інклюзії та адаптації осіб з особливими освітніми потребами (ООП) набуває все більшої актуальності. В умовах зростаючих соціальних викликів важливо створювати умови, за яких люди з ООП зможуть не лише отримати соціальну підтримку, а й розкрити свої професійні здібності. Підвищення рівня економічної незалежності та психологічної стабільності цієї категорії громадян сприяє формуванню більш гармонійного суспільства. Одним із перспективних напрямів вирішення цієї проблеми є створення спеціальних виробничих просторів, серед яких є “Сонячна пекарня”, яка виступає як ефективна модель соціального підприємництва, що поєднує виробничу діяльність із реабілітаційними заходами.

Основною **метою роботи** є аналіз ролі пекарні як простору реабілітації та працевлаштування осіб з ООП.

Виклад основного матеріалу. Дослідження спрямоване насамперед на:

- 1) Виявлення специфічних умов організації виробничої діяльності, які сприяють адаптації людей з ООП;
- 2) Оцінку впливу інтеграції в трудову діяльність на підвищення самооцінки, соціальну активність та професійний розвиток осіб з особливими потребами;

3) Розгляд прикладу успішної соціальної пекарні як моделі інклюзивного підприємництва;

Пекарня, як соціальний проєкт має великий потенціал для сприяння реабілітації та працевлаштуванню осіб з ООП. Її діяльність базується на принципах соціальної відповідальності, що поєднують виробничу діяльність із реабілітаційними заходами. Основні аспекти даної моделі включають:

Адаптовані умови праці. Організація робочого простору з урахуванням фізичних особливостей співробітників дозволяє знизити ризик перевтоми та травматизму. До таких умов відносяться спеціальне обладнання, зручне планування робочого місця, впровадження гнучкого графіку.

Професійна підготовка та навчання. Важливим компонентом є проведення регулярних тренінгів і семінарів, спрямованих на розвиток професійних навичок. Працевлаштування в пекарні надає можливість для отримання практичного досвіду, що позитивно впливає на майбутнє працевлаштування та підвищення кваліфікації осіб з ООП.

Соціальна адаптація та підтримка. Пекарня виступає не лише як місце роботи, але й як простір для соціальної інтеграції. Організація колективної роботи, участь у спільних заходах, підтримка колег та наставників створюють сприятливе середовище для розвитку самостійності та впевненості в собі.

Інноваційні підходи та технології. Використання сучасних технологій і впровадження автоматизованих процесів дозволяє оптимізувати виробничий цикл, що особливо важливо для осіб з особливими потребами. Це забезпечує не тільки підвищення ефективності виробництва, а й створення безпечних умов праці.

Завдяки ефективній організації робочого процесу та орієнтації на потреби осіб з ООП, ці підприємства стають прикладом успішної інтеграції та стимулювання інклюзії в суспільстві.

Висновки. На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що створення «Сонячної пекарні» як простору реабілітації та працевлаштування осіб з

ООП є перспективною моделлю соціального підприємництва. Реалізація даного підходу дозволяє:

- Забезпечити адаптовані умови праці, що враховують індивідуальні потреби співробітників;
- Підвищити рівень професійної підготовки та соціальної адаптації осіб з ООП;
- Підвищити суспільну свідомість щодо важливості інклюзії та підтримки осіб з ООП.

Список використаних джерел

1. Особлива кав'ярня: У Франківську відкрився заклад, де працюють люди з ментальними розладами. *Галицький кореспондент*. 04.08.2021. URL: <https://gk-press.if.ua/osoblyva-kav-yarnya-u-frankivsku-vidkryvsya-zaklad-de-pratsyuyut-lyudy-z-mentalnymy-rozladamy/>
2. Басалига О., Берчак О. У Франківську показали, як облаштовують сонячну пекарню. 18 травня 2021. URL: <https://suspilne.media/amp/ivano-frankivsk/131581-u-frankivsku-pokazali-ak-oblastovuut-sonacnu-pekarneu/>

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Андріяна Дьолог, Івіліна Білінкевич,

студентки III курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. Люди з інвалідністю часто стикаються з труднощами в комунікації, соціальній адаптації та самовираженні. Це може призводити до ізоляції, емоційних розладів та низької самооцінки. Традиційні методи соціалізації не завжди є ефективними, тому зростає потреба у використанні альтернативних підходів. Арт-терапія є одним із дієвих інструментів, що допомагає людям з інвалідністю знаходити спільну мову з оточенням, розвивати комунікативні навички та покращувати емоційний стан [1, с. 42].

Мета роботи – проаналізувати роль арт-терапії у соціалізації людей з інвалідністю, розглянути її основні методи та визначити її вплив на емоційний, психологічний та соціальний розвиток особистості [2, с. 17].

Виклад основного матеріалу. Арт-терапія – це метод психологічної та соціальної реабілітації через мистецтво. Вона допомагає людям з інвалідністю долати бар'єри в спілкуванні, розвивати емоційну стабільність та покращувати якість життя [3, с. 28].

Основні різновиди арт-терапії:

Малювання (ізотерапія) – використання графічних і живописних технік для вираження емоцій, розвитку моторики та зниження стресу [1, с. 45].

Танці (танцювально-рухова терапія) – допомагають покращити координацію рухів, емоційну розкутість та впевненість у собі [3, с. 33].

Літературна терапія (бібліотерапія) – включає читання та написання текстів, що сприяє самовираженню та рефлексії [2, с. 19].

Музикотерапія – прослуховування та створення музики допомагає регулювати емоційний стан, покращувати пам'ять і концентрацію [1, с. 51].

Театральна терапія (драматерапія) – участь у театральних постановках розвиває комунікативні навички, знижує тривожність та сприяє інтеграції в суспільство [3, с. 37].

Наукові дослідження доводять, що арт-терапія позитивно впливає на психоемоційний стан людей з інвалідністю, сприяє їхній соціальній адаптації та формуванню нових навичок взаємодії [2, с. 24].

Висновки. Арт-терапія є ефективним методом соціалізації людей з інвалідністю. Вона допомагає подолати емоційні та соціальні бар'єри, сприяє розвитку комунікативних здібностей та інтеграції в суспільство. Завдяки різним методам арт-терапії кожна людина може знайти свій спосіб самовираження та покращення якості життя. Важливо активно впроваджувати цей підхід у роботу реабілітаційних центрів, освітніх та соціальних установ [1, с. 56].

Список використаних джерел

1. Бездідько Н.В. Арт-терапія як ефективна технологія соціалізації дітей з інвалідністю в сучасних умовах. *Всеосвіта*. 2022. С. 42–56.
2. Чинник арт-терапії в соціальній адаптації осіб з інвалідністю. *Журнал психолого-педагогічних наук*. 2021. С. 17–24.
3. Організація роботи з людьми з особливими потребами. Ужгородський національний університет. 2023. С. 28–37.

СПІВПРАЦЯ КОЛЕДЖІВ ІЗ СОЦІАЛЬНИМИ ТА ВОЛОНТЕРСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗІЇ

Вікторія Андріїв, Віта Юхней,

студентки IV курсу спеціальності «Початкова освіта».

Науковий керівник – **Сидорів Лідія Михайлівна**, викладач вищої категорії.

Актуальність дослідження. У сучасному світі інклюзивна освіта є ключовим напрямом розвитку освітньої сфери, спрямованим на забезпечення рівного доступу до якісного навчання для всіх студентів. Коледжі відіграють важливу роль у впровадженні інклюзії, проте їхні ресурси часто є обмеженими. У зв'язку з цим активна співпраця з соціальними та волонтерськими організаціями стає необхідною умовою ефективного розвитку інклюзивної освіти. Волонтерські організації не лише надають матеріальну та методичну допомогу, а й створюють сприятливе середовище для соціальної адаптації студентів з особливими освітніми потребами (ООП). Спільні проєкти дозволяють студентам із вразливих категорій отримати підтримку, розширити можливості працевлаштування та підвищити рівень соціальної взаємодії.

Мета роботи – аналіз досвіду співпраці коледжів із соціальними та волонтерськими організаціями для розвитку інклюзивного освітнього середовища, визначення основних напрямків такої взаємодії та їх впливу на рівень інклюзивності в освіті.

Виклад основного матеріалу. Основні форми співпраці коледжів із соціальними та волонтерськими організаціями. Коледжі, що прагнуть розвивати інклюзивне середовище, активно співпрацюють із соціальними ініціативами,

фондами та волонтерськими об'єднаннями. Така взаємодія реалізується у різних форматах:

Організація спільних тренінгів та семінарів. Проведення навчальних заходів для студентів і викладачів щодо роботи з людьми з ООП. Прикладом є тренінги з жестової мови, адаптації навчального матеріалу для студентів із порушеннями слуху або зору, а також тренінги з психологічної підтримки.

Волонтери допомагають студентам з особливими освітніми потребами у навчальному процесі, надаючи їм соціальну підтримку та сприяючи інтеграції в студентське середовище. Волонтерські організації та коледжі спільно реалізують спортивні змагання, інклюзивні фестивалі, художні виставки, які сприяють соціалізації студентів з ООП.

Розвиток інклюзивного волонтерства серед студентів. Формування студентських ініціатив для підтримки людей з інвалідністю, допомога у догляді, адаптації та соціалізації. Співпраця з волонтерськими організаціями дозволяє коледжам вирішувати низку проблем, пов'язаних із забезпеченням інклюзії. Завдяки наставництву, супроводу та групам взаємодопомоги студенти отримують підтримку, необхідну для адаптації в академічному середовищі.

Фінансова та матеріальна підтримка Соціальні фонди та волонтерські організації допомагають залучати кошти на оснащення навчальних аудиторій спеціальним обладнанням (наприклад, підйомники, тактильні доріжки, тифлопідручники).

Професійна підготовка викладачів. Викладачі проходять курси підвищення кваліфікації з методики роботи з інклюзивними групами.

Практичний досвід співпраці коледжів та волонтерських організацій (на прикладі України та міжнародного досвіду):

- Івано-Франківський коледж ПНУ – учасник Всеукраїнського консорціуму з інклюзивної освіти у партнерстві з Університетом Міннесоти (США).

- Броварський фаховий коледж Університету «Україна» – реалізація інклюзивної освітньої парадигми у співпраці з місцевими громадами.
- Європейський проєкт Erasmus+ – міжнародні можливості для розвитку соціального волонтерства в освітній сфері.

Висновки. Співпраця між коледжами та волонтерськими організаціями є одним із ключових механізмів розвитку інклюзивної освіти. Вона сприяє:

- підвищенню соціальної адаптації студентів з ООП;
- забезпеченню фінансової та матеріальної підтримки інклюзивних ініціатив;
- розвитку професійних навичок викладачів та студентів.

Розширення партнерських зв'язків між коледжами, волонтерськими та соціальними організаціями сприятиме формуванню більш інклюзивного суспільства та ефективній інтеграції студентів з особливими освітніми потребами в навчальний та соціальний простір.

Список використаних джерел

1. Івасів Р. Практики інклюзії: Івано-Франківський коледж ПНУ – в числі перших у впровадженні в українському суспільстві методик роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Галичина. 26.11.2019. URL: <https://galychyna.if.ua/analytic/shodinkami-inklyuziyi-ivano-frankivskiy-koledzh-pnu-v-chisli-pershih-u-spravi-zaluchennya-nepovnospravnih-osib-do-aktivnogo-gromadskogo-zhittya/>
2. Erasmus+ Україна. «Програма Erasmus+ в Україні». https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/Erasmus_2019.pdf
3. Українська правда. «Третя місія університетів: як навчальні заклади можуть співпрацювати з громадами».

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Лідія Сидорів,

викладач вищої категорії, викладач Івано-Франківського фахового коледжу.

Актуальність теми. Сучасний освітній простір спрямований на забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх студентів, включаючи осіб з особливими освітніми потребами. Формування інклюзивної культури у майбутніх викладачів є необхідною умовою успішного впровадження принципів інклюзивної освіти. Від викладачів очікується не лише розуміння концепції інклюзії, а й здатність адаптувати навчальний процес відповідно до потреб різних студентських груп. Гуманітарні дисципліни відіграють ключову роль у цьому процесі, адже вони сприяють формуванню емпатії, толерантності та критичного мислення.

Метою роботи є аналіз процесу формування інклюзивної компетентності у майбутніх викладачів ЗВО в процесі вивчення гуманітарних дисциплін,

Виклад основного матеріалу. Гуманітарні дисципліни, такі як філософія, психологія, соціологія, етика та культурологія, формують світогляд майбутніх викладачів, зокрема їхнє ставлення до інклюзивних цінностей. У процесі їх вивчення студенти: - отримують теоретичні знання про концепцію інклюзивної освіти; - вивчають етичні принципи педагогічної взаємодії; - аналізують соціальні аспекти дискримінації та рівності; - знайомляться з міжнародними стандартами та нормативними документами щодо інклюзивного навчання; - розглядають розвиток ідеї інклюзивного суспільства. Інклюзивна культура – це система цінностей, норм і практик, яка забезпечує рівноправне включення всіх членів суспільства, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, соціальних особливостей.[3]

Основні компоненти інклюзивної культури:

1. Прийняття різноманітності – розуміння й повага до відмінностей між людьми.
2. Рівні можливості – створення умов для активної участі всіх без дискримінації.
3. Толерантність та емпатія – розвиток соціальної чутливості та взаємної підтримки.
4. Адаптивне середовище – застосування доступних технологій, спеціальних методик навчання та універсального дизайну.

В контексті вищої освіти інклюзивна культура набуває особливої важливості і включає підготовку майбутніх педагогів. Викладачі повинні володіти знаннями з предметної галузі і вміти адаптувати навчальний процес до потреб студентів із різними можливостями. Гуманітарні дисципліни сприяють розвитку критичного мислення, емпатії та розуміння соціальних процесів, що є необхідними для формування інклюзивного освітнього середовища. Гуманітарні дисципліни виступають потужною базою для розвитку інклюзивності завдяки таким аспектам: **формування критичного мислення та емпатії**. Гуманітарні предмети, як-от література, історія, філософія та культурологія, сприяють розвитку здатності аналізувати соціальні явища, розуміти мотивацію людей та співчувати їм, що є основою толерантного ставлення до різних груп населення. **Стимулювання дискусій і рефлексії**: гуманітарні дисципліни заохочують до обговорення складних соціальних і етичних питань, що дозволяє студентам розвивати вміння вести конструктивний діалог, аналізувати власні погляди та сприймати різні точки зору. Викладачі мають формувати навчальне середовище, в якому враховуються індивідуальні потреби кожного студента. Гуманітарні дисципліни створюють основу для розвитку інклюзивних підходів у освіті, сприяючи формуванню майбутніх викладачів, здатних забезпечити рівні можливості та взаємоповагу у навчальному процесі.

На думку зарубіжних науковців інклюзивна культура – це особлива філософія, згідно з якою цінності, знання про інклюзивну освіту і відповідальність прийняті і розділені між всіма учасниками освітнього процесу; – частина загальної культури закладу освіти, спрямованої на забезпечення підтримки спільних цінностей інклюзії [4].

Формування професійних компетенцій майбутніх викладачів є комплексним процесом, що включає розвиток не лише теоретичних знань, але й практичних навичок, необхідних для ефективного впровадження інклюзивних підходів у навчальний процес. Майбутні викладачі повинні добре орієнтуватися у своїй предметній області, володіти сучасними педагогічними методиками та інтегрувати інноваційні технології у викладання, що дозволяє адаптувати навчальний процес до різноманітних потреб студентів. **Розвитку комунікативних навичок сприяє** ефективне спілкування з учнями, колегами та батьками, що є ключовим елементом професійної компетентності. Це- здатність слухати, аналізувати індивідуальні потреби та створювати сприятливе середовище для навчання. Викладач повинен бути здатним розпізнавати та підтримувати емоційний стан кожного учня, що є особливо важливим для інклюзивного середовища. Постійний аналіз власної педагогічної практики, усвідомлення сильних сторін і виявлення областей для вдосконалення дозволяють викладачам не тільки підвищувати власну кваліфікацію, а й ефективно впроваджувати інновації у навчальний процес. **Застосування інклюзивних стратегій** включає уміння адаптувати навчальні матеріали, створювати диференційовані завдання та використовувати методи, що враховують індивідуальні особливості студентів.

Висновки. Формування інклюзивної компетентності у майбутніх викладачів є важливою умовою забезпечення рівного доступу до освіти. Гуманітарні дисципліни відіграють значну роль у цьому процесі, сприяючи розвитку емпатії, критичного мислення та соціальної відповідальності. Інтерактивні методи навчання та використання сучасних технологій допомагають студентам не лише засвоювати

теоретичні аспекти інклюзії, а й застосовувати їх на практиці. Успішне формування інклюзивної культури потребує комплексного підходу, що включає освітню політику, підготовку педагогів і створення підтримуючого навчального середовища. Впровадження цих заходів сприятиме розбудові інклюзивного суспільства та підвищенню якості вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Аристова І.В. Інклюзивна освіта: теоретико-методологічні основи. Київ: Наукова думка, 2020.
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. № 178-179. С. 10–22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 07.03.2025).
3. Савчук О.М. Формування професійної компетентності викладачів у сфері інклюзивної освіти. Харків: Видавництво ХНПУ, 2021.
4. Качалова Т. В. Формування інклюзивної культури закладу вищої освіти. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. Сер. Психолого-педагогічні науки. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. № 3. С. 35–44
5. Закон України Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг. *Відомості Верховної Ради*. 2018, № 43, ст.345) (дата звернення: 28.03.2025).